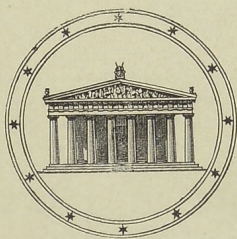

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1911

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1912

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΡΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΝΑΔΑΚΗΣ
ΑΡΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΡΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΡΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
A. E. H. GOEKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος

Γ. Μιστριώτης

Γραμματεὺς

Χρ. Τσουντας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος

Δημ. Ἀντωνιάδης

Ἀθ. Γεωργιάδης

Δ. Θεοφανόπουλος

Π. Καδβαδίας

Π. Καρολίδης

Π. Καστριώτης

Ἀ. Κατριδάνος

Κ. Κουρουγιώτης

Β. Λεονάρδος

Γ. Παπαδασιλείου

Ν. Πολίτης

Ἀν. Σκιᾶς

Κλ. Στέφανος

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Α. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. 'Οδός Ἰωνος 2. Ἀθήναι

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-MEININGEN. — Breslau.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΣ ΤΟΥ HESSEN. — Frankfurt a Main. (Schloss Rumperheim).

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ROLAND BONAPARTE. — Paris. — 10 Avenue d' Iena.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ Κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. — Ἀθήναι.

E. BABELON. — Paris. 30 Rue de Vermeuil.

J. BELOCH. — Roma. Via Pompea Magno 5.

MAX, BONNET. — Montpellier. (Enclos Lafoux).

R. C. BOSANQUET. — Liverpool. — Bedford Street. 40.

G. CLEMENCEAU. — Paris.

MAX. COLLIGNON. — Paris. Ve Boulevard St Germain 88.

DOMENICO COMPARETTI. — Firenze. (Istituto di studi superiori).

ALEX. CONZE. — Berlin. W. Cornelius Strasse 211.

ALF. CROISET. — Paris. Rue de Cassette 13, VIe.

CH. DIEHL — Paris. VIIIe. Square du Roule 4.

WILH. DÖRPFELD. — Ἀθήναι. Φειδίου 1.

E. DRERUP. — München. Kaiserstrasse 3 I^e.

FR. V. DUHN. — Heidelberg. Universität.

JOS. DURM. — Karlsruhe. Baden.

ARTHUR EVANS. — Oxford. Ashmolean Museum.

PAUL FOUCART. — Paris. Rue Jacob 19.

G. FOUGÈRES. — Paris. Boulevard St Michel 6.

FR. HILLER v. GAERTRINGEN. — Berlin. Ebereschentallee 11.

E. GARDNER. — London. University College.

P. GARDNER. — Oxford. Ashmolean Museum.

B. L. GILDERSLEEVE. — Baltimore. U. S. A. (Maryland).

W. WATSON GOODWIN. — Cambridge. U. S. A. Mass.

A. E. H. GOEKOOP. — La Haye (Huize Zorgvliet).

J. HAMPEL. — Budapest. Musée National Hongrois.

B. HAUSSOULLIER. — Paris. 8 Rue St Cecile.

L. HEUZEY. — Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.

- D. HOGARTH.—Oxford. Magdalen College.
M. HOLLEAUX.—'Αθήναι. Γαλλικὴ 'Αρχαιολογικὴ Σχολή.
TH. HOMOLLE.—Paris. Musée de Louvre.
K. KAPALIANOΣ.—'Αθήναι. Σταδίου 31.
BRUNO KEIL.—Strassburg. Ruprechtsauer Allee 62.
H. LECHAT.—Lyon. Quai Gailleton.
G. A. MACKMILLAN.—London. St Martin's Street.
LUC. MAGNE.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
REV. J. P. MAHAFFY.—Dublin (Ireland) Trinity College.
E. MARTINI.—Leipzig. Universität.
L. A. MILANI.—Firenze. (Museo Preistorico).
O. MONTELIUS.—Stockholm.
CH. NIZET. Paris 7 Avenue de Bretenis.
TH. OUSPENSKY.—Con/ple. (Institut Arch. Russe) Rue Imam 8.
G. PERROT.—Paris. Quai Conti 23.
E. POTTIER.—Paris. 72 Rue de la Tour.
L. PIGORINI.—Roma. Via del Collegio Romano 26.
W. M. RAMSAY.—Aberdeen (Scotland) University.
E. REISCH.—Wien. Carl Ludwig Strasse 28.
W. RIDGEWAY.—Cambridge. (England) Fen Ditton.
LA COMT. DE RIENCOURT. 'Αθήναι. Λεωφόρος 'Αμαλίας.
R. B. RICHARSON.—New York. U. S. A. Fulton Street 120.
ΡΟΣΤΟΒΙΤΣ ΑΔ.—Κάϊρον.
REV. A. H. SAYCE.—Oxford-Queen's College.
G. SCHLUMBERGER.—Paris. 37 Avenue d'Antin.
H. SCHRADER.—Wien. Universität.
CECIL SMITH.—London. South Kensington Palace.
E. v. STERN.—Halle a Saale. Lindenstrasse 63.
F. STUDNICZKA.—Leipzig. Leibniz Strasse 11.
G. TREU.—Dresden. Königl. Museum.
CHARLES WALDSTEIN.—Cambridge (England) King's College.
TH. WIEGAND.—Con/ple. Poste Allemande.
ULRICH von WILAMOWITZ-MOELLENDORFF. Berlin Eichen
Allee 12.
ADOLF WILHELM.—Wien. Arch. Epigraphisches Seminar.
PAUL. WOLTERS.—München. Thorwaldsenstrasse 11.
HENRI WEIL.—Paris (Passy) XVIe Rue Adolphe Yvon.
-

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1911

- 'Αγγελόπουλος 'Αθαν. Θρασύβ. 'Οδὸς 'Αθηνᾶς, Δημαρχεῖον*
- 'Αγγελόπουλος 'Ηλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.
- 'Αδαμαντίου 'Αδαμάντ. 'Ιπποκράτους 112.
- * 'Αθανασάκης 'Ιωάννης. Κανάρη 2.
- * 'Ανδρόπουλος Στ. 'Αγχέσμου 19
- * 'Ανέζης Δ. Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt Allemagne.
- 'Αντωνιάδης Δημ. Λυκαβητοῦ 21.
- 'Αντωνόπουλος Κ. 'Αγίου Κωνσταντίνου 20.
- 'Αποστολάκη 'Αννα. Λεωφόρος Κηφισίας 5.
- 'Αρβανιτόπουλος 'Απόστ. Βόλος.—Μουσεῖον.
- Βακράτσας Εἰρ. Σωκράτους 3.
- Βαλαωρίτης 'Ιωάννης. 'Εθνικὴ Τράπεζα.
- * Βάσης Σπυρ. 'Ακαδημίας 49.
- Βάσος 'Αλέξανδρ. 'Αγχέσμου 30.
- * Βάσος Τιμολ. Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.
Battle W. Austin Texas U S. A.
- Βένης Κ. Ναυαρίνου 20.
- Βερναρδάκης 'Αθαν. 'Ιπποκράτους 2.
- * Βερναρδάκης Γρηγ. Λαμάχου 5.
Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
- * Βούκρας Δ. Κάνιγγος 31 Α.
- * Βουλπιώτης Δ. 'Ομήρου 34 Α.
- Brueckner A.* Berlin. (Friedenau) Sponholz Strasse 11.
- * Γαρδίκας Γ. Σμύρνης 20.
- * Γεννάδιος 'Ι. London Kensington Palace.

ΣΗΜ. Οἱ δι' ἄστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόδιοι.

* 'Οπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοῦνται αἱ 'Αθῆναι.

- Γενοβέλης Π. Σοφοκλέους 8.
Hiller v. Caetringer Fr. Berlin. W. Ebereschentallee 11.
 Γεωργακόπουλος Ε.—'Αθήναι. Κατακουζινοῦ.
 Γεωργιάδης 'Αθαν. 'Ιουλιανοῦ 9.
 Γρηγοράκης Γρηγ. Κολοκυνθοῦς 21.
 Γκίζης Β. Χαρ. Τρικούπη 8.
Groh Fr. Prague. Bohême Vinohrady 411.
 Γούδας Μιχ. Λεωχάρους. 'Εγγὺς Γραφείων Οἶκον. 'Ελέγχου.
 * Δαμβέργης 'Αναστ. Φαρμακείον. 'Οδὸς Πανεπιστημίου.
 Δαμβέργης Ν. Πλατεία δημοπρατηρίου.
 Δελακοβίας Ν. 'Ομήρου 36.
 * Δελνγεώργης Λεωνίδ. Κανάρη 1.
 Δέλιος 'Ιωάννης. 'Ακαδημίας 56.
 * Δεμερτζῆς Α. Νικοδήμου 6.
 Δημητριάδης Χ. 'Ομήρου 12.
 * *Dörpfeld W.* Φειδίου 1.
 * Δραγάτσης 'Ιάκ. 'Οδὸς Φιλελλήνων. (Δύκειον)
 * Δραγούμης Στ. Λεωφόρος 'Αμαλίας.
Doucet J. Paris. 19 Rue Spontini.
 Δυοβουνιώτης Γ. Τζώρτζ 10.
 * 'Ελευθεριάδης Σωκρ. Περικλέους 3.
 Εὐαγγελίδης Μαργ. Βαλτετσίου 46.
 * Εὐταξίας 'Αθανάσιος. Προαστείου 2.
 * Εὐταξίας 'Ιωάννης. 'Εθνικὴ Τράπεζα.
 * Ζαΐμης 'Αλέξ. 3ης Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαΐμη.
 Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
 Ζησίου Κ. Σωτῆρος 6.
 Ζυγομαλᾶς 'Αντώνιος. 'Ακαδημίας 5 Β.
 'Ηλιάδης Μ. Χαλκοκονδύλη 13.
 'Ηλιόπουλος Χ. Ζαλόγγου 3.
Haupt H. Giessen Kepler Strasse 1.
 Θεοδωρακάκης Σ. Παπαρρηγοπούλου.
 Θεοδωράκης Γ. Σατωβριάνδου 16.
 * Θεοτόκης Γ. Πανεπιστημίου 51.
 Θεοφανόπουλος Δ. Σατωβριάνδου 12.

Judeich Wal. Jena. Universität. Sedan Strasse 8.

- * Καββαδίας Π. Ξενοδοχείον Γαλλίας.
Καγκάδης 'Ιακ. Πολυγνώτου 3.
- * Καζάζης Ν. Φιλελλήνων 4α.
Καλβοκορέσις Μ. Κηφισίας 33.
Καλογερόπουλος Ν. Λυκαβητοῦ 18.
Καλλιοντζής Εὐάγγ. Πανεπιστημίου 79 Α.
Καπετανάκης Γ. Κολοκοτρώνη 51.
- * Καραπάνος Κ. Σταδίου 31.
Καρκούλιας 'Ηρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
Κάρο Γ. Φειδίου 1.
- * Καρυτινὸς Γ. Καπνοκοπτηρίου- 'Αθήρων.
- * Καστόρχης Δ. Μέγα Ξενοδοχείον.
- * Καρολίδης Π. Constantinople.
- * Καστριώτης Π. 'Αθήρων 9.
- * Κατριδάνος Α. 'Αχαρνῶν 72.
Καυταντζόγλους 'Ιωάννης. 'Ακαδημίας 27.
Κεραμόπουλος Α. Ζαΐμη 24 Α.
Kinch Fr. Copenhagen Torhusgade 3.
Κλοντηρόπουλος Γ. 'Ιπποκράτους.
Κεφάλας Γ. Νίκης 40.
- * Κολυβάς Α. 'Αγγέλου Γέροντα 5.
Κουλουμόπουλος Κ. Β. 'Ηρακλείου 4.
- * Κουμανούδης Π. Ζαλοκώστα 8.
- * Κουμανούδης 'Ιωάννης. Πειραιεύς.
Κουρουνιώτης Κ. 'Αναγνωστοπούλου 11.
Κριεζής 'Αντώνιος. 'Ακαδημίας 72.
Κριεζής 'Εμμ. » »
Κύρης Μ. Στοὰ 'Αποστολοπούλου 7.
Κυπαρίσσης Νικόλαος. Πάτρι.
- * Κωνσταντινίδης Π. Κάνιγκος 26.
Κωνσταντόπουλος Κ. Νομισματικὸν Μουσεῖον.
- * Λάμπας Μ. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
Λαμπρόπουλος 'Αλέξ. 'Ασκληπιοῦ. 20.
- * Λάμπρος Σπυρ. Μαυροκορδάτου 10.

- * Λαμπρινίδης Μ. Μαυρομιχάλη 8.
Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
Λεονάρδος Β. Προαστείου 59.
Loeschke G. Academisches Kunstmuseum. Bonna. R.
Loewy Em. S. Via del progresso 5. Roma.
Λιόλιος Γ, Σατωβριάνδου καὶ Ἰωνος.
- * Λύδερς Ὅθ.
Λυκάκης Ἀλέξ. Θουκυδίδου 8.
- * Λυκούδης Ἐμμ. Ἀσκληπιοῦ 45.
Μαγγιώρος Ἰωάννης Πρωτογένους 10.
Μαγιάσης Ἰωάννης. Σόλωνος 97.
- * Μακκάς Δ. Σόλωνος 28.
Μακκάς Ν. Σόλωνος 10.
Μαλτέζος Κ. Χαρ. Τρικούπη 18.
- * Μαντζᾶκος Χ. Πατησίων 92.
Μαντζούφας Α. Κολοκοτρώνη 36.
Μανωλίδης Σ. Προαστείου 76.
Μαρούδης Π. Ἀριστοτέλους 63.
- * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
Ματάλας Ἀθαν. Πατησίων 81.
- * Μαυρομιχάλης Κ. Ἀμαλίας 4.
- * Μητσόπουλος Χ. Σολωμοῦ 2.
- * Μιστριώτης Γ. Στουρνάρα 47.
Müller K. Φειδίου 1.
- * Μυστακίδης Β. Con/ple (Musée Imp. Ottoman).
- * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαΐμη 34.
Μπαλάνος Νικολ. Πλατεῖα Ἀγίου Γεωργίου.
Μπάρτ Γουλιέλμος. Πλατεῖα Συντάγματος.
Μπενάκης Ἐμμ. Κουμπάρη I.
- Μπότσης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
- * Μυλωνᾶς Κ. Ἀκαδημίας 17.
Νάζος Γ. Ἰπποκράτους 2.
Νεγρεπόντης Μ. Ὁθωνος 14.
Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.

- Νικολαΐδης Λούδ. 'Ηρώδου 'Αττικοῦ 9.
 Νικολόπουλος Στ. Τράπεζα Γ. Σκουζέ. ('Οδὸς Σταδίου).
Noack Ferd. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
- * Οἰκονόμος Π. 'Ηρακλείτου 24.
 Οἰκονόμος Γ. » »
- * Πάλλης 'Αγαμ. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Α. 'Αχαρνῶν 27.
 Παντελίδης 'Εμμ. Αἰόλου 154.
 Παπαθασιλείου Γ. Πολυγνώτου 3.
 Παπαδάκης Ν. Μουσείον. Θῆβαι.
- * Παπαδημητρακόπουλος Θ. Οἰκονόμου 11.
- * Παπαμιχαλόπουλος Κ. N York U S. America.
Pernice F. Greifswald (Allemagne).
- * Περρῆς Σπ. Φιλελλήνων 2.
 Πολίτης Ἰωάννης. 'Ακαδημίας 46.
- * Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
- * Πολυγένης Κ. 'Ακαδημίας 52.
- * Πουρῆς Μ. Πειραιεύς.
 Ραγκαβῆς Κλ.
 Ραγκαβῆς 'Αλέξ. Χανία. Κρήτης.
- * Ράλλης Δ. Πανεπιστημίου 41.
 Ρεδιάδης Π. Βουλῆς 16.
Robert K. Halle a Saale. Universität.
 Ρωμαῖος Κ. Μεσολόγγιον.
- * Ρωμᾶνος 'Αθ. Paris — Légation Hellénique.
- * Ρώσης Ζ. 'Αχαρνῶν 44.
 Σακελλαρόπουλος Σωτήριος Β. 'Ηρακλείου 4.
- * Σακελλαρόπουλος Σπυρ. Σατωβριάνδου 8.
 Sate N. 'Αναπαύσεως.
- * Σβορώνος Ἰω. Γ. Γενναδίου 3B.
 Schmid E. Galleriestrasse 4. München.
 Σκιᾶς 'Ανδρ. Βαλτετσίου 7.
 Σκουζές 'Αλέξ. Ρηγίλλης 12.
- * Σκουζές Π. 'Αμαλίας 12,
- * Σκουλούδης Στ. Γεωργίου Α'. 3.

- Σπηλιόπουλος Χ. Φιλελλήνων 5.
 Σπηλιόπουλος Ν. Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.
- * Σοφούλης Θ. Ξενοδοχεῖον «Ἑρμῆς».
- * Στάνης Β. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείον.
- * Στάνης Σ. Σίνα 22.
 Σταυρόπουλος Δ. Μύκονος.
 Steele Daniel Ὀμήρου 32.
 Στέφανος Κλῶν Σόλωνος 20.
- * Στέφανος Κυπάρισσος Σόλωνος 20.
- * Στρέϊτ Γ. Wien. Legation Hellénique.
 Στρέϊτ Στ. Γεωργίου Σταύρου 1.
 Studniczka F. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
- * Σφακιανάκης Π. Σατωβριάνδου 42.
 Σχλίεμαν Ἀγαμ. Πανεπιστημίου 10.
 Σωτηριάδης Γ. Λουκιανοῦ 21.
 Τραπάντζαλης Γ. Πατησίων 73.
 Τριανταφυλλᾶκος Ν. Λυκούργου 10.
 Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
- * Τσιβανόπουλος Δ. Ἴωνος 2.
 Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθαν. Ὀμήρου 14.
- * Τσίλλερ Ἑρν. Μυρομιχάλη 3.
- * Τσουντας Χ. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
 Fabricius F. Freiburg. i. Baden. Göthestrass 44.
 Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος Κάνιγγος 18.
 Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Χατζιδάκης Γ. Σκουφᾶ 10.
- * Χατζιδάκης Ἰ. Ἡρακλείτου 3.
 Vide Sam. Upsala. Univers. Bibliotheket.
 Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1911

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
Α'	1	Εἰσφοραὶ	2,500 —	2,767 50	267 50	
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα.....	31,385 —	32,955 50	1,570 50	
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων....	123 —	105 —		18 —
	4	Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων.....	6,000 —	5,901 65		98 35
	5	Ἔσοδα διάφορα.....	150 —	2,084 56	1,934 56	
	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000 —	30,000 —		
	7	Ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων..	18 —	18 —		
	8	Ἔσοδα ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τῆς Ἐταιρίας δι' ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων καὶ ἀπαλλοτριώσιν ἀκινήτων πρὸς ἀνασκαφάς.....	9,782 44			9,782 44
Τὸ ὅλον Δρ.			79,958 44	73,832 21	3,772 56	9,898 79

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1911

Προϋπολογισμὸς		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον
Κεφ.	Ἀρ.					
Α'	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ γραφείων Ἑταιρείας	9,120	—	8,968	15
»	2	Ἐξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως.....	2,000	—	1,996	65
»	3	Επιχορήγησις Γραμματέως.....	720	—	720	—
»	4	Διάφοροι δαπάναι.....	300	—	294	6
Β'	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης.....	2,640	—	2,640	—
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης..	7,360	—	7,360	—
Γ'	1	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά.	1,000	—	838	162
Δ'	1	Τέλη χαρτοσήμου.....	200	—	200	—
Ε'	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη.....	22,226	44	20,750	40
»	2	Ἀποζημιώσεις ἀρχιεργάτου	1,920	—	1,920	—
»	3	Ἀγορὰ ἀρχαίων.....	1,000	—	505	65
»	4	Ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων κτημάτων πρὸς ἀνασκαφὰς.....	5,500	—	1,210	—
Ζ'	1	Δημοσιεύματα.....	18,000	—	15,643	65
Ζ'	1	Διάφορα ἔξοδα.....	972	—	972	—
»	2	Ἐκτακτὰ ἔξοδα.....	3,000	—	2,996	05
Η'	1	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων.....	4,000	—	3,442	70
Τὸ ὅλον Δρ.			79,958	44	70,457	25
						9,501 19

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1911

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

"Αρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Είσπραχθέντα ἐξ εἰσφορῶν τακτικῶν ἐταίρων . . . Δρ. 2,767 50 Δρ. 2,767.50

"Αρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εἰσπραχθέντα :

'Απὸ μέρισμα 56 Μετοχῶν τῆς 'Εθνικῆς Τραπεζῆς B' ἐξαμηνίας 1910	Δρ. 5,600.—
'Απὸ μέρισμα 76 Μετοχῶν τῆς 'Εθνικῆς Τραπεζῆς A' ἐξαμηνίας 1911	» 7,600.—
'Απὸ τόκους 1697 ὁμολογιῶν 'Εθνικοῦ Δανείου 'Ενο- ποιήσεις 1898 B' ἐξαμηνίας 1910 καὶ A' ἐξαμη- νίας 1911	» 8,485.—
'Απὸ τόκους 365 ὁμολογιῶν 'Εθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889 τῶν 125,000,000 B' ἐξαμηνίας 1911 . . .	» 1,168.—
'Απὸ τόκους 200 ὁμολογιῶν 'Εθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 τῶν 20,000,000 A' ἐξαμηνίας ἐ. ἔ. . . .	» 500.—
'Απὸ τόκους τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ 'Αθηνῶν ἐντόκων καταθέσεων δραχμῶν 60,000 B' ἐξαμηνίας 1910 καὶ ἀπὸ 1 'Ιανουαρίου - 26 Μαΐου ἐ. ἔ.	» 2,725.—
'Απὸ τόκους τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ 'Ανατολῆς ἐντό- κων καταθέσεων δραχμῶν 60,000 B' ἐξαμηνίας 1910 καὶ ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου π. ἔ. μέχρι 23 Μαΐου ἐ. ἔ.	» 2,783.35
'Απὸ τόκους τῆς παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζῆ παγίας καταθέσεως δραχ. 60,000 ἀπὸ 26 Νοεμ- βρίου 1910 - 26 Μαΐου 1911	» 1,500.—
'Απὸ τόκους τῆς παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζῆ παγίας καταθέσεως δραχ. 40,000 ἀπὸ 30 Σεπτεμ- βρίου 1910 - 30 Σεπτεμβρίου 1911	» 2,000.—
'Απὸ τόκους τῶν ἐπ' ἀνοικτῶν λογαριασμῶν ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζῆ B' ἐξαμηνίας π. ἔ. καὶ A' ἐξαμηνίας ἐ. ἔ.	» 582.15
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. 32,943.50 Δρ. 2,767.50

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 32,943.50	Δρ. 2,767.50
Ἀπὸ τόκους δανείου κεφαλαιοποιήσεως μέχρι 1 Ἰου- λίου 1911.	» 12 —	» 32,955 50

Ἔρθρον 3

ΕΣΟΔΑ ΕΞ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ Χρ. Γιαννούλην δι' ἐνοίκιον τοῦ ἐν Μολυβᾷ κτή- ματος τῆς Ἑταιρείας πρώτης δόσεως ληξάσης τῇ 1 Μαΐου ἐ.ξ.	Δρ. 105.—	Δρ. 105 —
--	-----------	-----------

Ἔρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχαιολο- γικῆς Ἐφημερίδος	» 3,518.65	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας.	» 317.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμμα- τος Π. Καβδαδία καὶ Καβερᾶου « Ἡ Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως »	» 980.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμμα- τος Χ. Τσούντα « Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου »	» 945.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ Καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου.	» 25.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος τεύχους τοῦ συγγράμμα- τος Π. Καβδαδία « Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ »	» 15.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμμα- τος Γ. Παπαθασσιλείου « Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρ- χαίων τάφων »	» 72.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος τεύχους τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος	» 18.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος τεύχους τοῦ συγγράμμα- τος Χ. Τσούντα « Μυκῆναι καὶ Μυκηναῖος πολι- τισμός »	» 5.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος τεύχους τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου 1905	» 6 —	Δρ. 5,901.65

Ἔρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ τίμημα ἐκποιηθέντος ὕλικου τῆς Ἑταιρείας . .	Δρ. 29.30	
Ἀπὸ διαφόρους διὰ κατανάλωσιν ἡλεκτρικοῦ βρέματος Εἰς μεταφορὰν	Δρ. 29.30	Δρ. 41,729.65

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	29 30	Δρ. 41.729.65
κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κατα- στήματος τῆς Ἑταιρείας.	»	40.—	
Ἀπὸ Α. Goekoop πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐν Θή- βαις ἀνασκαφῶν	»	2,000.—	
Ἀπὸ ὑπόλοιπον παρακαταθήκης δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κε- φαλληνίᾳ	»	26	
Ἀπὸ ἀμοιβῆν Στ. Δραγούμη δι' ἄρθρον του ἐν τῇ Ἀρ- χαιολ. Ἐφημερίδι δωρηθεῖσαν τῇ Ἑταιρείᾳ.	»	15.—	» 2,084.56

Ἔαρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ,ΓΨΚΘ' « περὶ ιδρύσεως ἐιδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ταμείου » διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τὸν πλου- τισμὸν κλπ. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας	Δρ.	30,000.—	Δρ. 30,000.—
--	-----	----------	--------------

Ἔαρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἐνοίκιον τῆς ἐν Ἑλευσίνι οἰκίας τῆς Ἑταιρείας 1910	Δρ.	18.—	Δρ. 18.—
Τὸ ὅλον	Δρ.	73 832 21	

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1911

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἑξοδα Γραφείων.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα Δρ. 8,968.— 8,968 15

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς	θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τοῦ		
	Καταστήματος τῆς Ἑται-		
	ρείας	Δρ.	416.05
»	» χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφό-		
	ρων ἐντύπων	»	117.60
»	» ταχυδρομικὰ τέλη καὶ ἔξοδα		
	διαχειρίσεως	»	415.15
»	» γραφικὴν ὕλην	»	106.10
»	» καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος	»	135.—
»	» φόρον ἐπιτηδεύματος τῶν ὑ-		
	παλλήλων τῆς Ἑταιρείας ἔ-		
	τους 1911	»	354.60
»	» ἐσωτερικὰς ἐπισκευὰς τοῦ Κα-		
	ταστήματος τῆς Ἑταιρείας	»	117.60
»	» ἀξίαν θερινῶν ἐνδυμασιῶν τῶν		
	δύο κλητῆρων τῆς Ἑταιρείας	»	70.—
»	» φύλακτρα χρεωγράφων τῆς		
	Ἑταιρείας	»	27.75
»	» ἀξίαν τριῶν ἐκκονιστηρίων ἐκ		
	πτύλων, δύο ψηκτῶν καὶ δύο		
	ψιᾶθων εἰσόδου	»	73.10
»	» ἀξίαν ποσίμου ὕδατος . . .	»	30.50
»	» ἀντικατάστασιν 10 ὁμολογιῶν		
	Εἰς μεταφορὰν . .	Δρ.	1,863.45
			8,968.15

	Ἐκ μεταφορᾶς . .	Δρ. 1,863.45	8,968.15
	κληρωθεῖσιν εἰς τὸ ἄρτιον .	» 34.30	
Δαπανηθέντα εἰς	ἔξοδα παραλαβῆς βιβλίων ἐκ τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς . .	» 55.05	
»	» ἐπιδιόρθωσιν ἡλεκτρικῶν κωδῶνων καὶ γραφομηχανῆς .	» 12.50	
»	» ἀμαξαγῶγια Ἀντιπροέδρου καὶ Συμβούλων πρὸς ἐπιθεώρησιν ἀρχαιολογικῶν χώρων ἐν Ἀθήναις	» 14.30	
»	» ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῷ Οἰκουμένικῳ Πατριάρχῃ ἐπὶ τῇ δολοφονίᾳ Μητροπολίτου Γρεβενῶν	» 11.05	
»	» δημοσιεύσεις εἰς τὰς Ἑφημερίδας	» 6.—	1,996.65

ἜΑΡΘΡΟΝ 3.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα: εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικ. Συμβουλίου	Δρ. 720.—	720.—
--	-----------	-------

ἜΑΡΘΡΟΝ 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα: διὰ τὰς ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ ἐπισημονικὰς διαλέξεις, προσδολὰς εἰκόνων κ. λ. π.	Δρ. 294.—	294.—	11,978.80
--	-----------	-------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ἜΕΞΟΔΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.

ἜΑΡΘΡΟΝ 1.

ΜΙΣΜΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ. 2,640.—	2,640.—
-----------------------	-------------	---------

ἜΑΡΘΡΟΝ 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα: εἰς ἀγορὰν βιβλίων	Δρ. 6,293.65	
» » δετικὰ βιβλίων	» 533.15	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. 6,826.80	2,640.—

Ἐκ μεταφορᾶς . .	Δρ.	6,826 80	2,640.—
Δαπανηθέντα εἰς κατασκευὴν βιβλιοθηκῶν . .	»	308.—	
» » ἀγορὰν ἀνεμιστήρος, αὔξησιν φωτισμοῦ κ. λ. π.	»	225.20	7,360.— <u>10.000.—</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἄρθρον μόνον.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα: εἰς συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά . . .	Δρ.	838.—	838.— <u>838.—</u>
---	-----	-------	-----------------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἄρθρον μόνον.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα: εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν νό- μον Γ'ΚΘ' 1910 . . .	Δρ.	200.—	200.— <u>200.—</u>
---	-----	-------	-----------------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ἀνασκαφαὶ Πρυκός.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων . .	Δρ.	1,973.—	
» » ἀποζημιώσεις τοῦ διαχειριστοῦ Χρ. Ἡλιο- πούλου	»	400.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	41.90	
» » ὁδοιπορικὰ Ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου διὰ τὴν ἐπίδωξιν τῶν ἐργασιῶν	»	22.—	
» » ἀποζημιώσεις ἐπιστάτου Φωτίου Γριμάνη	»	55.—	
» » προμήθειαν σχοινίου, σπυρίδων καὶ ἄλλων ὀλικῶν	»	16.70	
» » ἐπισκευὴν ἐργαλείων	»	12 95	2,521.55
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.		<u>2,521.55</u>

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 2,521.55

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν	Δρ.	258.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διαχειριστοῦ Χ. Ἡλιο- πόλου	»	115.—	
» » ἀξίαν σπυρίδων καὶ σχοινίου	»	9.85	
» » ἀμαξαγώγια ἐπιτροπῆς Συμβούλων πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἀνασκαφῶν	»	8.20	391.05

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιήλ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν	Δρ.	1,264.50	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διαχειριστοῦ τῶν ἀνα- σκαφῶν Χρ. Ἡλιοπόλου	»	270.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	25.30	
» » ὁδοιπορικὰ διευθύνοντος Ἐφόρου Π. Κα- στριώτου	»	21.50	
» » ὁδοιπορικὰ ἐπιστάτου Ἐμμ. Μώτου	»	20.50	
» » ἀξίαν σπυρίδων καὶ σχοινίου	»	16.30	
» » ἀμαξαγώγια τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου πρὸς ἐ- πιθεώρησιν τῶν ἐκεῖ ἀρχαιολογικῶν τόπων	»	7.10	1,625.20

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν Ἀγίαν Αἰκατερίνην.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν καὶ καρραγωγέων . Δρ.	416.85	
» » ἀξίαν σπυρίδων καὶ σχοινίου	7.70	424.55

*Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀθήναις ἐν ὁδῷ Μ. Ἀλεξάνδρου
καὶ Θερμοπυλῶν.*

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν	Δρ.	80.—	80.—
---	-----	------	------

Ἀνασκαφαὶ Ἀναβύσσον Ἀττικῆς.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν	Δρ.	1,047.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος διαχειριστοῦ Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως	»	165.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	66.30	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Π. Καστριώτου	»	39.90	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	45.70	
» » ἀξίαν σπυρίδων, ἐνοίκιον δωματίου διὰ Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	1,363.90	5,042.35

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	1,363.90	5,042.35
	τὴν φύλαξιν τῶν εὐρημάτων καὶ μεταφο-			
	ρὰν αὐτῶν εἰς τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον . . .	»	48.75	
Δαπανηθέντα εἰς	ἄξιαν καὶ διορθωτικὰ ἐργαλείων	»	22.40	
»	» μεταφορὰν εὐρημάτων εἰς Ἑθν. Μουσεῖον	»	16.15	
»	» φωτογράφησιν τοῦ χώρου καὶ τῶν μνη-			
	μείων	»	38.—	1,489.20

Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀγίᾳ Μαρίνῃ Φωκίδος.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	1,110.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Γ.			
	Σωτηριάδου	»	124.20	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	40.25	
»	» ἄξιαν σπυρίδων, κιθωτίων κλπ.	»	21.40	
»	» μεταφορὰν ἀρχαίων ἀγγείων ἐξ Ἀγίας			
	Μαρίνης εἰς Μουσεῖον Χαιρωνείας . . .	»	20.—	1,315.85

Ἀνασκαφαὶ ἐν Θεσσαλίᾳ.

1) Ἀνασκαφαὶ Σέσκλου.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	231.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ.			
	Ἀρδανιτοπούλου	»	70.—	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	12.—	
»	» μεταφορὰν ἐργαλείων ἐκ Βόλου εἰς Σέσκλον	»	12 —	325.—

2) Ἀνασκαφαὶ ἐν Γόννοις.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	687.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ.			
	Ἀρδανιτοπούλου	»	115.—	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	75.25	
»	» μεταφορικὰ εὐρημάτων καὶ ἐργαλείων . .	»	100.30	
»	» ὁδοιπορικὰ ἐργατῶν	»	42.10	
»	» ἄξιαν ὑλικῶν	»	27.80	1,047.45

3) Ἀνασκαφὴ θολωτοῦ τάφου Δραγίστης.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	240.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Α.			
	Ἀρδανιτοπούλου	»	65.—	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	38.10	
»	» ὁδοιπορικὰ ἐργατῶν καὶ χωροφυλάκων . .	»	52.40	
»	» διορθωτικὰ ἐργαλείων καὶ ἄξιαν κιθωτίων			
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	395.50	9,219.85

Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρ.	395.50	9,219.85
κενῶν πρὸς ἔνθεσιν τῶν εὐρημάτων . . . »	14.20	
Δαπανηθέντα εἰς μεταφορικά ἐργαλείων καὶ εὐρημάτων . . . »	43 15	452.85

Ἀνασκαφαὶ Ἑρετρίας

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	1,966 50	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου »	363.80	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἑρετρίαν καὶ τανάπαλιν ἐξ Ἑρετρίας εἰς Χαλκίδα πρὸς ἐξαργύρωσιν ἐπιταγῶν »	100.50	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐξ Ἑρετρίας εἰς Σπήλαιον Ὀλύμπου διὰ τὰς ἐκεῖ ἀνασκαφὰς »	45.—	
» » ὁδοιπορικὰ ἀρχιεργάτου Γιαννακοπούλου »	18.80	
» » ὁδοιπορικὰ ἐργάτου Βασιλείου »	13 80	
» » ἀξίαν ὕλικῶν καὶ ἐργαλείων »	65.95	
» » φωτογραφικὴν ἐργασίαν »	52.—	
» » διορθωτικὰ ἐργαλείων »	22.10	
» » μεταφορὰν ἐργαλείων ἐκ Χαλκίδος εἰς Ἑρετρίαν καὶ τανάπαλιν »	14.—	2,662.45

Ἀνασκαφαὶ ἐν Κυπαρισσίᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	291.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ν. Κυπαρίσση »	149.70	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ »	31.30	
» » μεταφορὰν τῶν εὐρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν εἰς Πάτρας »	13.90	
» » ἔξοδα προχείρου ἐρεύνης τῶν ἀνασκαπτέων μερῶν »	7.50	493 40

Ἀνασκαφαὶ ἐν Τανάγρα.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	903.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφόρου Ν. Παπαδάκη »	195.75	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ »	23.80	
» » μεταφορὰν εὐρημάτων ἐκ τοῦ τόπου τῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὸ Μουσεῖον Τανάγρας »	32.—	
» » ἀγώγια καθημερινῆς μεταβάσεως τοῦ Ἐφόρου ἐκ Σχηματαρίου εἰς τὸν τόπον τῶν Βίς μεταφορὰν . . . Δρ.	1,154.55	12,828.55

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	1,154.55	12,828 55
	ἀνασκαφῶν καὶ τάνάπαλιν καὶ μεταφορᾶς			
	ὑδατος διὰ τοὺς ἐργάτας	»	34.50	
Δαπανηθέντα εἰς	προμηθεῖαν σπυρίδων, βαρελίου ὑδατος κλπ.	»	13.10	1,202 15

Ἀνασκαφαὶ Δρίτης Αὐλίδος.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	65.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ν.			
	Παπαδάκη	»	24 90	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκ Θηβῶν εἰς Δρί-			
	τσαν καὶ τάνάπαλιν καὶ εἰς μεταφορικὰ			
	τῶν εὐρημάτων ἐκ Δρίτης εἰς Θήβας .	»	23.85	
»	» ἀξίαν ἐργαλείων	»	8 35	122 10

Ἀνασκαφαὶ Θεισίας Ἀρχαδίας.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	753.40	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Γ.			
	Οἰκονόμου	»	191.55	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	53.65	
»	» ἀξίαν ὑλικῶν	»	17.70	
»	» ἀξίαν φωτογραφικῶν εἰδῶν	»	9.50	1,025.80

Ἀνασκαφαὶ Εὐβοίας.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν ἐργασθέντων εἰς τὰς			
	ἀνασκαφὰς εἰς «Περίβωλια Χαλκίδος» . .	Δρ.	450.—	
»	» ἡμερομίσθια ἐργατῶν ἐργασθέντων εἰς διε-			
	ρεύνειν ἀρχαιοτήτων ἐν Παλαιοκαστρῷ .	»	27.50	
»	» ἀξίαν φωτογραφικῶν εἰκόνων ἀρχαιοτήτων			
	ἐν Παλαιοκαστρῷ	»	108.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Συμβούλου			
	Γ. Παπαδασιλείου	»	360.—	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Πα-			
	λαιοκαστρῷ	»	45.20	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλ-			
	κίδα, Αἰδηψὸν καὶ Κίναιον μετ' ἐπιστροφῆς	»	52.—	
»	» ἀποζημίωσιν τοῦ ἐποπτεύοντος Ἐφόρου			
	Ν. Παπαδάκη	»	95.65	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλ-			
	κίδα μετ' ἐπιστροφῆς	»	13.55	
»	» προμηθεῖαν ὑλικῶν	»	14.20	
»	» ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐπιμελητοῦ ἀρχαιοτήτων			
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	1,166.10	15,178 60

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	1.166.10	15,178.60
Κύμης ἐκ Καλημεριάνων εἰς Παλαιοκαστρί, Ποταμίαν καὶ τανάπαλιν.	2.50	1,168.60

Ἀνασκαφαὶ Θηβῶν

(ἐν τῷ λεγομένῳ ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου).

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων . Δρ.	988.50	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Α. Κεραμοπούλου	» 405.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	» 109 80	
» » ἀξίαν φωτογραφικῶν εἰδῶν	» 49.70	
» » ἀξίαν ξυλίνων κιθωτίων, σανίδων κλπ. πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὐρημάτων	» 27.—	1.580.—

Ἀνασκαφαὶ Θεσπιῶν.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	270.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφόρου Α. Κεραμοπούλου	» 145 80	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκ Θηβῶν εἰς Θεσπίας καὶ τανάπαλιν	» 20.—	
» » ἀποζημιώσιν ἰδιοκτῆτου ἀγροῦ ἐν ᾧ ἐγένοντο αἱ ἀνασκαφαί	» 30.—	
» » μεταφορὰν εὐρημάτων ἐκ Θεσπιῶν εἰς Θήβας	» 20.50	
» » ἀξίαν διαφόρων ὑλικῶν	» 45.40	
» » ἀξίαν φωτογραφικῶν εἰδῶν	» 15.—	546.70

Ἀνασκαφαὶ Μελάνων Κυνουρίας.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	403 10	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφόρου Κ. Ῥωμαίου	» 75.—	
» » ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μέλανα μετ' ἐπιστροφῆς καὶ ἐκ Μελάνων εἰς τὸν τόπον τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τανάπαλιν καθ' ἐκάστην, διαρκουσῶν τῶν ἀνασκαφῶν	» 61.10	539.20

Ἀνασκαφαὶ ἐν Κερκύρᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων . Δρ.	942.55	
» » ἀξίαν πτύων καὶ ἀξινῶν	» 39.60	
Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ.	982.15	19,013.10

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	982.15	19,013.10
Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφόρου Φρειδ. Βερσάκη ἀπὸ 28 Μαρτίου - 16 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. »	83.20	1,065.35

Ἑργασίαι Νάξου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν ἐργασθέντων εἰς κάλυψιν ἀνακαφέντων πρότερον προϊστορικῶν τάφων Δρ.	35.—	
» » ἀξίαν καὶ τοποθέτησιν σιδηρῶν κιγκλίδων ἐπὶ ἐξ παραθύρων αἰθούσης σχολείου Νάξου πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὐρημάτων παρελθόντων ἐτῶν »	132.—	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Συμβούλου Κλωνὸς Στεφάνου διὰ τὴν ἐποπτείαν τῶν ἄνω ἐργασιῶν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων »	137.—	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Νάξον καὶ τάνάπαλιν »	33.20	337.20

Δαπάναι σχεδιάσεως Ναοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Φιγαλείᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ὁδοιπορικὰ Ἐφόρου Κ. Ρωμαίου καὶ Μηχανικοῦ Α. Ὁρλάνδου ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Βάσσας καὶ ἐκ Βασσῶν τοῦ μὲν Ἐφόρου εἰς Τρίπολιν, τοῦ δὲ Μηχανικοῦ εἰς Λυκοσσόραν Δρ.	113.40	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ Μηχανικοῦ Ὁρλάνδου »	27.55	140.95

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἔργατῶν ἐργασθέντων εἰς ἀνασκαφὰς εἰς Ὑψηλὰ Ἀλώνια Πατρῶν καὶ εἰς μεταφορὰν τῶν εὐρημάτων εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν . . Δρ.	61.—	
» » ἔξοδα μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα τῆς ἐπιτροπῆς ἐκ Συμβούλων πρὸς ἐξέτασιν τοῦ τύμβου τοῦ Σαλγανέως »	132.80	193.80
		20,750.40

Ἀρθρον 2.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ ΑΡΧΙΕΡΓΑΤΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀρχιεργάτου τῆς Ἐταιρείας Ἑλ. Καμπάνη πρὸς δρ. 160 μηνιαίως Δρ.	1,920.—	1,920.—
Εἰς μεταφορὰν »		22,670.40

Ἐκ μεταφορᾶς 22,670.40

ἜΑΡΘΡΟΝ 3.

ΑΓΟΡΑ ΑΡΧΑΙΩΝ

Δαπανηθέντα εἰς ἀξίαν διαφόρων ἀρχαίων λιθίνων καὶ λοι-
πῶν ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας. Δρ. 505.65 505.65

ἜΑΡΘΡΟΝ 4.

**ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΙΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΣ**

Δαπανηθέντα εἰς Δῆμον Θηβαίων δι' ἀξίαν τοῦ ἐν τῇ Ἀ-
γορᾷ Θηδῶν χώρου, διὰ τὴν κατεδάφισιν
τῶν ἐπ' αὐτοῦ δημοτικῶν κρεοπωλείων
πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν, καὶ δι' ἀνέγερσιν
κρεοπωλείων ἐν ἄλλῃ θέσει Θηδῶν . . . Δρ. 1,200.—

» » συμβολαιογράφον Π. Γ'ενοβέλην διὰ συμ-
βολαιογραφικὰ δικαιώματα καὶ ἔξοδα συν-
τάξεως πληρεξουσίου διὰ τὴν ἀνωτέρω
ἀπαλλοτριώσιν » 10.— 1,210 —

24,386.05

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Δημοσιεύματα.

ἜΑΡΘΡΟΝ ΜΟΝΟΝ.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1910 (ἐξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα :

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύχους. Δρ. 1,336.—

» στοιχειοθέτην Ἑμμ. Σαραντίδην διὰ πρόσθετον ἔργα-
σίαν ἐκτυπώσεως » 50.—

» ἀμοιβὴν τῶν συγγραφέων » 1,005.50

» ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἐταίρους » 98.85 2,490.35

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1911.

Εἰς ἀμοιβὴν τῶν συγγραφέων Δρ. 990.25

» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύχους. » 1,090.—

» Ἑμμ. Σαραντίδην διὰ πρόσθετον ἔργασίαν ἐκτυπώσεως » 50.—

» φωτογράφον Ἀντ. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων » 795.90

» Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων . . » 15.—

» ἀξίαν φωτογραφικῶν ὑλικῶν » 12 50

Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ. 2,953.65 2,490.35

Εκ μεταφορᾶς	Δρ.	2,953.65	2,490.35
Εἰς Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγγογραφημάτων . . .	»	1 264.—	
» Ἐλευθ. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγγογραφημάτων .	»	47.—	
» Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ φωτοτυπικούς πίνακας ἀρχαίων διὰ τὴν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδα	»	359.50	
» Α. Γροῦδμαν διὰ φωτοτυπικούς πίνακας ἀνασκαφῶν Ἐλευσίνος	»	355.—	
» Α. Ζιλλιερόν διὰ σχεδίασιν πινάκων ἀρχαίων Μουσείου Θηβῶν	»	350.—	
» Α. Πάλλην δι' ἄξιαν χάρτου διὰ σχέδια Ἐλευσίνος .	»	66.45	
» ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποξημίωσιν Ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου καὶ ἀρχιτέκτονος Α. Ὁρλάνδου διὰ μετάβασιν εἰς Λυκοσόραν	»	141.70	
» ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἐταίρους	»	90.—	
» ἀμειχρήγια ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος	»	25 55	5.652 85

3) Ἀγορὰ χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος.

» ἄξιαν χάρτου, ναῦλον καὶ μεταφορικά αὐτοῦ, ἀποσταλέντος ἐκ Βιέννης ὑπὸ G. Roeder διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἐφημερίδος	»	1,663.15	1,663.15
---	---	----------	----------

4) Πρακτικὰ Ἑταιρείας ἔτους 1909.

» Σ. Κ. Βλαστόν δι' ὑπόλοιπον ἐξόδων ἐκτυπώσεως . .	»	256 —	256.—
---	---	-------	-------

5) Πρακτικὰ Ἑταιρείας ἔτους 1911.

» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 500 ἀντιτύπων	»	1 196.—	
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 25 ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων διὰ τοὺς συγγραφεῖς	»	180.—	
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγγογραφημάτων . . .	»	140.—	
» Ἐλευθ. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγγογραφημάτων .	»	39 70	
» ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ ἐταίρους	»	126.65	
» Γ. Εὐγένιον διὰ σχεδίασιν τοπογραφικῶν χαρτῶν Πνυκὸς καὶ Γόννων	»	60.—	1.742 35

6) Πρακτικὰ Ἑταιρείας 1911.

» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγγογραφημάτων . . .	»	152 —	
» Ἀντ. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	62.—	
» Α. Ὁρλάνδον διὰ σύνταξιν σχεδίων Λυκοσοῦρας καὶ Ἐρετρίας	»	60.—	274 —

7) Σύγγραμμα Ἐφόρου Κεραμοπούλου «περὶ τοπογραφίας Δελφῶν».

» ἀμοιβὴν τοῦ συγγραφέως διὰ 5 τυπογραφικὰ φύλλα . .	Δρ.	300.—	
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 5 τυπογραφικῶν φύλλων	»	350.—	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	650.—	12,078 70

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	650.—	12.078.70
Εἰς	Ἑλ. Καζάνην διὰ κατασκευὴν 32 ταιγγογραφημάτων .	Δρ.	413.—	
»	Τυπογραφεῖον Ἑστίας διὰ τυπωτικά 32 εἰκόνων . . .	»	426 —	
»	Μ. Ἐργεῖνον διὰ χάραξιν καὶ τύπων 2 τοπογραφικῶν χαρτῶν	»	230.—	
»	Μ. Ἐργεῖνον διὰ λιθογράφησιν πίνακος Γυμνασίου καὶ Σταδίου Δελφῶν εἰς 500 ἀντίτυπα	»	50.—	1.769.—

8) Κατάλογος Μουσείου Λυκοσούρας ὑπὸ Κ. Κουρουγιώτου.

Εἰς	Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικά 619 ἀντιτύπων	Δρ.	446.—	
»	Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν ταιγγογραφημάτων . . .	»	400.—	
»	Α. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	52.—	
»	ἁμοιβὴν τοῦ συγγραφέως	»	270.—	
»	ὁδοιπορικὰ τοῦ συγγραφέως	»	41 05	1.209.05

9) Σύγγραμμα Ἐφόρου Α. Ἀρβανιτοπούλου «περὶ Σητῶν Παγασῶν».

»	Κόλμαν καὶ Γροῦδμαν διὰ κατασκευὴν ταιγγογραφημάτων	Δρ.	325.—	325 —
---	---	-----	-------	-------

10) Διάφορα ἔξοδα.

»	χάρτην καὶ τυπωτικά διαλέξεως Α. Φιλαδελφείως «Περὶ λεωφόρου Περιχλέους - Ἀσπασίας»	»	168.40	
»	χάρτην καὶ τυπωτικά ὑπομνήματος Δ. Ἀντωνιάδου «Περὶ Προϋπολογισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας» . . .	»	50 —	
»	χαρτῶν δι' ἀποστολὴν δημοσιευμάτων εἰς ἐξωτερικόν . .	»	43.50	261.90
	Τὸ ὅλον			<u>15.643 65</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Διάφορα ἔξοδα.

Ἀρθρον 1.

ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΡΩΩΝ ΚΛΗΤΗΡΟΣ

Δαπανηθέντα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὁργανισμοῦ πρὸς δρ. 81 μηνιαίως . . .	Δρ.	972.—	972.—
--	-----	-------	-------

Ἀρθρον 2.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα εἰς Λ. Σῶγον καὶ κληρονόμους αὐτοῦ διὰ τὴν κατασκευὴν μαρμαρίνης προτομῆς τοῦ ἐπιτίμου Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας Δ. Τσιθανοπούλου	Δρ.	1.300 —	
Εἰς μεταφορὰν	»	1.300.—	972.—

Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ.		1,300.—	972.—
Δαπανηθέντα εἰς κατασκευὴν μαρμαρινῆς στή-			
λης ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Καταστή-			
ματος τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἀνα-			
γραφὴν τῶν εὐεργετῶν αὐτῆς . . . »		1,325.—	
» εἰς ἀξίαν στεφάνου κατατεθέντος			
εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ δολοφονη-			
θέντος Μητροπολίτου Γρεβενῶν			
Αἰμιλιανοῦ »		90.—	
» εἰς Αἵκατ. Σκλούφα δι' ἔξοδα κη-			
δείας τοῦ πατρὸς αὐτῆς νοσήσαν-			
τος καὶ ἀποθανόντος ἐνῷ εἰργάζετο			
ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς Ἀναδύσσου . . . »		100.—	
» εἰς ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν			
διὰ τὴν διάλεξιν Α. Φιλαδελφέως			
περὶ τῆς Λεωφόρου Ἀσπασίας -			
Περικλέους »		30.—	
» εἰς ἀξίαν προσκλήσεων, φακέλων			
καὶ ἀντιτύπων παραρτήματος ἐκ			
σχεδίου πόλεως Ἀθηνῶν διὰ τὴν			
διάλεξιν Ἀ. Φιλαδελφέως . . . »		40.—	
» εἰς μηχανικὸν Γ. Βυγένιον δι'			
ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοπορικὰ ἐξ			
Ἀθηνῶν εἰς Κηφισίαν μετὰ μη-			
χανικοῦ πόλεως, δι' ἄδειαν περι-			
τοιχίσεως τοῦ ἐκεῖ οἰκοπέδου τῆς			
Ἑταιρείας »		31.—	
» εἰς δικαίωμα πόσιμου ὕδατος τοῦ			
Καταστήματος ἔτους 1911. . . »	80.—	2,996.05	<u>3,968.05</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα εἰς Ἑταιρείαν Ἀερίοφωτος διὰ			
κατανάλωσιν ἡλεκτρικοῦ βέματος			
πρὸς φωτισμὸν τοῦ Καταστήμα-			
τος μηνῶν Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου			
καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. Δρ.	139.25		
» εἰς Ἑταιρείαν Σιδηροδρόμου Πε-			
λοποννήσου δι' ἀξίαν χάρτου ἡλιο-			
γραφίας διὰ τὰς ἀνασκαφὰς Κε-			
ραμεικοῦ π. ἔ. »	20.25		
Εἰς μεταφορὰν Δρ.	159.50		

	Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	159 50
Δαπανηθέντα	εἰς Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας δι' ἔξοδα Γραφείων ἀπὸ 22-31 Δεκεμβρίου π. ἔ. »	4.60
»	εἰς Ἐφορον Α. Κεραμόπουλον δι' ἄξιαν χειραμαξίου, κενῶν κιβωτίων πετρελαίου, σφυρίδων κλπ. δι' ἀνασκαφὰς Θηβῶν π. ἔ. »	43.30
»	εἰς Α. Ἀρβανιτόπουλον Ἐφορον Ἀρχαιοτήτων δι' ἀποζημιώσεις του ἐργασθέντος ἐκτός τῆς ἑδρας του ἀπὸ 12-20 Ἰουλίου π. ἔ. εἰς ἀνασκαφὴν καὶ περίφραξιν Θεάτρου Λαρίσσης »	37.35
»	εἰς Α. Ἀρβανιτόπουλον διὰ δαπάνας κατασκευῆς ὑποστέγων ἐν Λαρίσσει κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἐν ὑπαίθρῳ ἀρχαιοτήτων »	848.80
»	εἰς φύλακα ἀρχαιοτήτων Ἐλευσίνος Ἰω. Εὐσταθίου διὰ μισθὸν του μηνῶν Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. »	140.—
»	εἰς φύλακα ἀρχαιοτήτων Δήλου Ν. Ἀφεντάκη καὶ Ζωγράφον διὰ μισθοὺς αὐτῶν μηνῶν Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. »	240.—
»	εἰς φύλακα ἀρχαιοτήτων Τίρυνθος Γ. Καραγιάννην διὰ μισθὸν αὐτοῦ Β' ἑξαμηνίας π. ἔ. »	300.—
»	εἰς φύλακα ἀρχαιοτήτων Θέρμου Λ. Κυριακόπουλον διὰ μισθὸν αὐτοῦ τετάρτης τριμηνίας π. ἔ. »	120.—
»	εἰς Ζαχ. Τσιρικάκη δι' ἀποζημιώσεις μηνῶν Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. διὰ καθαρισμὸν καὶ φύλαξιν τοῦ Μουσείου Χαλκίδος »	60.—
»	εἰς Ἀθ. Μέξην φύλακα ἀρχαιοτήτων Ἀμφιαρέου διὰ μισθὸν αὐτοῦ μηνῶν Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. »	90.—
»	εἰς Ἀθ. Ζωγράφον φύλακα ἀρχαιοτήτων Δελφῶν διὰ πρόσθετον ἀποζημίωσιν ὡς ἐπιστατήσαντα Εἰς μεταφορὰν »	2 043.55

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρ.	2,043.55
	εἰς τὰς ἐν Δήλῳ ἀνασκαφὰς Γαλ- λικῆς Σχολῆς ἀπὸ 26 Ἀπριλίου μέχρι τέλους Ἰουνίου π. ῥ. . . »	53.—
Δαπανηθέντα	εἰς Β. Ποπαδημητρόπουλον φύ- λακα ἀρχαιοτήτων Παλαιᾶς Μαν- τινείας διὰ μισθὸν αὐτοῦ ἀπὸ 1 Αὐγούστου-22 Σεπτεμβρίου π. ῥ. . . »	104.—
»	εἰς Ἑμμ. Σακελλάριον δι' ἀξίαν ξυλείας πρὸς κατασκευὴν κιθωτίων δι' ἐναπόθεσιν ἐκμαγείων . . . »	117.05
»	εἰς Ἰωάννην Λυμπέρην δι' ἡμε- ρομίσθιά του πρὸς κατασκευὴν τῶν ἄνω κιθωτίων »	22 50
»	εἰς Δ. Εὐαγγελίδην ἐπιμελητὴν ἀρχαιοτήτων δι' ἀποζημιώσιν ἐ- ποπτείας ἀνασκαφῶν ἐν Τίρυνθι τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ 31 Μαρτίου-9 Μαΐου π. ῥ. . . »	133.30
»	εἰς Θ. Καραχάλιον ἐπιμελητὴν ἀρχαιοτήτων δι' ἀποζημιώσιν του ἀπὸ 10 Μαρτίου μέχρι τέλους Ἀ- πριλίου π. ῥ. δι' ἐποπτείαν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνασκαφῶν Ἀγγλ. Σχολῆς »	116.—
»	εἰς Θ. Καραχάλιον δι' ἀποζημιώ- σιν ἐποπτείας ἀνασκαφῶν Αὐ- στριακῆς Σχολῆς ἐν Ἡλιδι ἀπὸ 1 Μαΐου ἕως 15 Ἰουνίου π. ῥ. . . »	105.—
»	εἰς Θ. Καραχάλιον δι' ἀξίαν κι- θωτίων πρὸς ἔνθεσιν ἀρχαιοτήτων καὶ μεταφορὰν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου »	59.95
»	εἰς Δ. Πίππαν ἐπιμελητὴν ἀρ- χαιοτήτων δι' ἔξοδα Μουσείου Δήλου Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου π. ῥ. . . »	30.—
»	εἰς Ἀ. Ἀρβανιτόπουλον δι' ἔ- ξοδα μεταφορᾶς ἀρχαιοτήτων ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Θεσσαλίας εἰς Μουσεῖον Βόλου »	101.25
»	εἰς Ἀ. Ἀρβανιτόπουλον δι' ἔ- ξοδα φωτογραφίσεως ἀναγλύφων ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς Τυρνά- βου »	51.—
»	εἰς Ἀ. Ἀρβανιτόπουλον δι' ἔ- ξοδα μεταφορὰν »	2,936.60

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρ.	2,936.60	
	ξοδα μεταφορᾶς καὶ συγκεντρώ- σεως ἀρχαιοτήτων εἰς τὰ ἐν Θεσ- σαλίᾳ Μουσεία »	116.30	
Δαπανηθέντα	εἰς φύλακα ἀρχαιοτήτων Πα- λαιᾶς Κορίνθου Π. Κουλὸν δι' ἔξοδα μεταφορᾶς ἀρχαιοτήτων ἐκ Π. Κορίνθου εἰς Κεντρικὸν Μου- σεῖον »	16 30	
»	εἰς Εὐάγ. Τζιτζιτὴν Σχολάρχην Μεθώνης δι' ἔξοδα ἀποστολῆς ἀ- γαλματίου ἀνευρεθέντος ἐν Λαχα- νάδᾳ, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον . . . »	27 40	
»	εἰς Παναγ. Παγκράταν δι' ἀποζη- μίωσιν αὐτοῦ δι' ἄξιαν μαρμαρί- νου ἀναγλύφου εὐρεθέντος ἐν τῷ κτῆματί του »	25 —	
»	εἰς Α. Πελακάνον ἐπιμελητὴν ἀρ- χαιοτήτων δι' ἀμοιβὴν καθари- σμοῦ καὶ συντηρήσεως ἀρχαιολο- γικῆς συλλογῆς Αἰγίνης ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου - τέλους Μαΐου π. ἔ. »	100.—	
»	εἰς Γ. Κατσούλην δι' ἔξοδα με- ταφορᾶς ἀρχαίων ἐκ Πειραιῶς καὶ ἄλλοθεν εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐξέ- τασιν ὑπὸ Ἀρχ. Ἐπιτροπῆς Α' τριμηνίας π. ἔ. »	63.10	
»	εἰς Β. Μπράκαν ἀστυνόμενον, δι' ἔξοδα μεταφορᾶς ἀναγλύφου ἐκ θέσεως Χασάνη εἰς Ἀθήνας κατὰ Μάϊον π. ἔ. »	36 —	
»	εἰς Α. Κοντολέοντα διὰ φωτι- σμόν καὶ θέρμανσιν Στρατ. σταθ- μοῦ Δελφῶν κατὰ Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον π. ἔ. »	31.—	
»	εἰς Α. Κοντολέοντα διὰ γραφικὰ ἔξοδα Μουσείου Δελφῶν κατὰ Ια- νουάριον καὶ Φεβρουάριον π. ἔ. . »	31.—	
»	εἰς φύλακα Παγασῶν Α. Καλαν- τζῆν διὰ μισθὸν Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ἔ. »	60.—	3,442.70 3,442.70

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1911

Χ ρ έ ω σ ι ς	Π ο σ ό ν	Π ί σ τ ω σ ι ς	Π ο σ ό ν
Υπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1910 . . .	4,282	Επληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	70,457
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	73,831	» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκοῦς κατάρσεις).	44,582
» » προκαταβολὰς	50	» » ἀγορὰν χειρωγράφων.	180,564
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκοῦς κατάρσεις).	99,500	» » χρεώστας διαφόρους.	3,679
» » Τράπεζαν Ἀνατολῆς (ἐντοκοῦς κατάρσεις).	60,000	Υπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 . . .	2,060
» » Τράπεζαν Ἀθηνῶν (ἐντοκοῦς κατάρσεις).	60,000		
» » χρεώστας διαφόρους.	3,679		
» Ἀθροαίς	301,343	» Ἀθροαίς	301,343
	49		49

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

ἌΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστής

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Ε Ξ Ο Δ Α	Π ο σ ό ν	
Εἰς μισθοὺς προσωπικοῦ τῶν Γραφείων τῆς Ἑταιρείας.	8,968	15
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως.	1,996	65
» ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου.	720	—
» διαφόρους δαπάνας.	294	—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης.	2,640	—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης.	7,360	—
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ.	838	—
» τέλη χαρτοσήμου.	200	—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	20,750	40
» ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου.	1,920	—
» ἀγορὰν ἀρχαίων.	505	65
» ἀπαλλοτρίωσιν ἀκινήτων κτημάτων πρὸς ἀνασκαφὰς.	1,210	—
» δημοσιεύματα.	15,643	65
» διάφορα ἔξοδα.	972	—
» ἔκτακτα ἔξοδα.	2,996	05
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	3,442	70
» Κεφάλαιον, τὸ καθ' ἑαυτὸν περίσσευμα ἐσόδων προστιθέμενον εἰς Κεφάλαιον.	3,374	96
» Ἀθροισis.	73,832	21

Ἐν Ἀθήναις, 31 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

« ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ »

Ε Σ Ο Δ Α	Π ο σ ό ν	
Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἐταίρων	2,767	50
» τόκους καὶ μερίσματα	32,955	50
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	105	—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	5,901	65
» » διάφορα	2,084	56
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000	—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	18	—
Ἔθροισις	73,832	21

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν	
Ταμείον	2,060	99
Μετοχαί 'Εθνικῆς Τραπεζῆς	212,310	25
'Ομολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75
'Ομολογίαι 'Εθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125,000,000	79,025	50
'Ομολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου 1907 φρ. 20,000,000	20,548	25
'Ομολογίαι πατριωτικοῦ δανείου 30,000,000	35	—
'Ομολογίαι 'Εθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—
Προκαταβολαί	2,066	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἐντοκος κατάθεσις)	60,695	65
'Ακίνητα κτήματα	25,655	—
Κατάστημα τῆς 'Εταιρείας	259,863	80
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	3,200	68
Ἄθροισις	837,896	87

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ταμίας
ΑΔΕΕ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ

	Χ ρ έ ω σ ι ς					
	Υπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1910		Πράξεις έντός του έτους 1911		Τὸ ὅλον τῆς χρεώσεως	
Ταμείον	4,282	44	297,061	05	301,343	49
Μετογαί Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	131,320	—	80,990	25	212,310	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φραγκ. 125,000,000			79,025	50	79,025	50
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φραγκ. 20 000 000			20,548	25	20,548	25
Ὁμολογίαι πατριωτικοῦ Δανείου 30.00 000 .	35	—			35	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—			640	—
Προκαταβολαί	2,116	—			2,116	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἐντοκος κατάθεσις) .	115,613	50	44,582	15	160,195	65
Τράπεζα Ἀνατολῆς (ἐντοκος κατάθεσις) . .	60,000	—			60,000	—
Τράπεζα Ἀθηνῶν (ἐντοκος κατάθεσις) . . .	60,000	—			60,000	—
Ἀκίνητα κτήματα	65,170	24			65,170	24
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	259,863	80			259,863	80
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικά ἔργα . . .	3,200	68			3,200	68
Χρεώσται διάφοροι			3,679	10	3,679	10
Παρακαταθῆκαι δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ				26		26
Κεφάλαιον			39,515	24	39,515	24
Ἄθροισις	874,037	41	565,401	80	1,439,439	21

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ταμίας

ΑΔΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1911

Π ί σ τ ω σ ι ς						Ὑπόλοιπα τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911			
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1910		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1911		Τὸ ὅλον τῆς πιστώσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		299,282	50	299,282	50	2,060	99		
						212,310	25		
						171,795	75		
						79,025	50		
						20,548	25		
						35	—		
						640	—		
		50	—	50	—	2,066	—		
		99,500	—	99,500	—	60,695	65		
		60,000	—	60,000	—				
		60,000	—	60,000	—				
		39,515	24	39,515	24	25,655	—		
						259,863	80		
						3,200	68		
		3,679	10	3,679	10				
874,037	26				26			837,896	87
	15	3,374	96	877,412	11				
874,037	41	565,401	80	1,439,439	21	837,896	87	837,896	87

Ο Λογιστής
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

Α Ν Α Λ Ύ Σ Ι Σ

τῶν Γενικῶν λογαριασμῶν, ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολή ἢ οὐ κατὰ τὴν
χρῆσιν τοῦ ἔτους 1911.

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἑνεργητικοῦ.

Τ α μ ε ῖ ο ν .

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ. 4.282 44
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅσον τὸ ἔτος 1911 ἐνεργη- θείσας εἰσπράξεις	» 297,061.05
Τὸ ὅλον	Δρ. 301,343.49
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς . . .	» 299,282 50
ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 2,060.99

Χ ρ η μ α τ ό γ ρ α φ α .

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχον 56 Μετοχαὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μὲ τὴν ἀξίαν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1911 ἀγο- ρασθεισῶν 20 ὁμοίων ἀξίας μετὰ τῶν ἐξόδων προμηθείας	Δρ. 131,320.—
καὶ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπάρχουσιν 76 Μετοχαὶ ἀξίας	» 80,990.25
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιησεως 1898 ἀξίας	» 212,310.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 171,795.75
Τὴν 10 Ἰουνίου 1911 ἡγοράσθησαν 365 ὁμολογίαι Ἑθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 ἀξίας μετὰ τῶν ἐξόδων προμηθείας	» 171,795.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 79,025.50
Τὴν 10 Ἰουνίου 1911 ἡγοράσθησαν 200 ὁμολογίαι Ἑθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας μετὰ τῶν ἐξόδων προμηθείας	» 79,025.50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 20,548.25
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχον 35 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δα- νείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	» 20,548.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 35.—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχον ὁμολογίαι Ἑθνικοῦ Δανείου Κε- φαλαιοποιήσεως ἀξίας	» 35.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	Δρ. 640.—
	» 640.—

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Δ/σμοῦ εἰς Ἑφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἑταιρείαν προκαταβολαὶ ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1911 γενομένης ἀποδόσεως προκαταβολῶν	Δρ. 2.116 —
» 50 —	
ὑπόλοιπον ἀποδοτέον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.	<u>» 2.066.—</u>

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζέ ἀνήρχετο εἰς . . .	Δρ. 115,613.50
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1911 γενομένης ἐντόκους καταθέσεις	» 44.582.15
Τὸ ὅλον	» 160.195.65
καὶ ἐπιστώθη μετὰ τὰς γενομένας ἀναλήψεις	» 99.500.—
ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.	<u>» 60.695.65</u>

Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἀνατολῆς ἀνήρχετο εἰς . . .	Δρ. 60.000 —
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1911 γενομένην ἀνάληψιν	» 60.000.—
ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	<u>μηδὲν</u>

Τράπεζα Ἀθηνῶν.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἀθηνῶν ἀνήρχετο εἰς	Δρ. 60.000.—
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1911 γενομένην ἀνάληψιν	» 60.000 —
ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911	<u>μηδὲν</u>

Ἀκίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον.	Δρ. 65,170 24
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἀναπαλοτριωτῶν κτημάτων	» 39.515 24
Ἀξία ἀπαλοτριωτῶν κτημάτων κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 . . .	<u>» 25.655.—</u>

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐξῆς:

1) ἐξ ἐνός ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ ἀρχικῆς ἀξίας μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἀξίας τοῦ λόγῳ ὀυμοτομίας ἀπαλοτριωθέντος μέρους αὐτοῦ	Δρ. 7,955.40
Εἰς μεταφορὰν	» 7,955.40

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	7,955.40	
2)	ἐξ ἐνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἄγιον Δανιὴλ ἀρχιεῖς			
	ἀξίας	»	10,330.85	
3)	ἐξ ἐνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισίᾳ	»	6,768.75	
4)	ἐκ μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσίνι (*)	»	600.—	Δο. 25,655 —

Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ἡ ἀξία τοῦ καταστήματος ἀνῆρχετο εἰς . .	Δρ	259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὴν		
31 Δεκεμβρίου 1911	»	<u>259,863.80</u>

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας . .	Δρ.	3,200.68
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή.		
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911	»	<u>3,200.68</u>

Χρεῶσται διάφοροι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον		
ἐχρεώθῃ ὁ λογαριασμός οὗτος μὲ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος		
τοῦ Δημοσίου δι' ἀνασκαφὰς	Δρ.	3,679.10
καὶ ἐπιστῶθῃ μὲ τὰς ἐντὸς τοῦ ἔτους 1911 γενομένας αποδόσεις . . .	»	3,679 10
ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911		<u>μηδὲν</u>

Β'. Ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Παθητικού.

Παρακαταθῆκαι δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Γοεκοορ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	0.26
ἐχρεώθῃ ὁ λογαριασμός οὗτος μὲ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας διαγραφέντα .	»	0 26
ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911		<u>μηδὲν</u>

Πληρωτέα ἐντάλματα

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1911 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 523 ἀξίας	Δρ.	70,457.25
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν.		

(*) Ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 65,170.24, ὑπὲρ ἀνεγράφετο ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐτησίοις ἀπολογισμοῖς ὡς ἀξία τῶν ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἑταιρείας, ὧν τὰ πλεῖστα ὡς ἀρχαιολογικοὶ νῦν τόποι εἶνε ἀναπαλοτριώτα καὶ ἐπομένως ἀνεπίδεκτα χρηματικῆς ἐκτιμῆσεως, τὸ Συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ σημειωθῇ ἡ ἀξία τῆς ἀγορᾶς μόνον τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων κτημάτων, ἅτινα εἰσὶν ἀπαλλοτριώσιμα καὶ ὧν ἡ σημερινὴ ἀξία εἶναι σημαντικῶς ἀνωτέρα τῆς εἰς ἣν ἡγοράσθησαν.

*ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ
τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911.*

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ἀνῆρχετο εἰς Δρ. 874.037 15

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	4,282.44
2) » 56 μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	»	131,320 —
3) » 1697 ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιή- σεως 1898	»	171,795.75
4) » 35 ὁμολογ. πατριωτικοῦ δανείου 30,000,000	»	35.—
5) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἑθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
6) » προκαταβολὰς	»	2,116.—
7) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζέ	»	115,613.50
8) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἀνατολῆς	»	60,000.—
9) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἀ- θηνῶν	»	60,000.—
10) » ἀκίνητα κτήματα ἀξίας	»	65,170.24
11) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας ἀξίας	»	259,863.80
12) » παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	»	3,200.68
Τὸ ὅλον	»	<u>874.037.41</u>

ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς ὑπόλοιπον
παρακαταθήκης 26 » 874.037.15

Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1911 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις:

1) εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου 31 Δεκεμβρίου 1910	Δρ.	4,282 44
προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1911 ἐνεργηθεῖ- σαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν καταστάσιν τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου	»	<u>297.061 05</u>
Τὸ ὅλον	»	<u>301.343 49</u>

ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθεισῶν

πληρωμῶν	»	299,282.50
ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	»	<u>2,060 99</u> Δρ. 2,060.99

2) ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 56 τὸν ἀριθμὸν ἀξίας	»	131,320.—
προσετέθησαν 20 ὅμοιοι ἀγορασθεῖσαι ἐντὸς τοῦ ἔτους 1911 ἀξίας	»	<u>80,990.25</u>

οὕτω δὲ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπάρχουσιν 76 με-

τοχαὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἀξίας	»	212,310.25
» 212,310.25	»	212,310.25
3) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμὸν 1697, οὐδεμίαν ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	»	171,795 75
Εἰς μεταφορὰν	»	<u>386,166 99</u>

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ	386,166 99
4) τὴν 10 Ἰουνίου 1911 ἡγοράσθησαν 365 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 79,025 50		
5) τὴν 10 Ἰουνίου 1911 ἡγοράσθησαν 200 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν	» 20,548.25		
6) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30,000,000 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 35.—		
7) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν	» 640.—		
8) ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιμελητάς καὶ λοιπούς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ ὠφείλοντο κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910	Δρ.	2,116.—	
ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1911	»	50.—	
ἐπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	»	2,066.—	» 2,066.—
9) εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σκουζῆ προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντός τοῦ ἔτους 1911	»	44,582.15	
Τὸ ὅλον	»	160 195.65	
καὶ ἀνελήφθησαν ἐντός τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1911	»	99 500.—	
ἐπομένως ἔμειναν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911	»	60,695.65	» 60,695 65
10) τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς ἐκ Δρ. 60,000 ἀνελήφθη ὅλον πρὸς ἀγορὰν χρηματογράφων, ἐπομένως οὐδὲν ὑπόλοιπον ἔμεινε κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911.			
11) τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Ἀθηνῶν ἐκ δραχ. 60,000, ἀνελήφθη ὅλον ἐντός τοῦ ἔτους 1911 πρὸς ἀγορὰν χρηματογράφων, ἐπομένως οὐδὲν ὑπόλοιπον ἔμεινε τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.			
12) ἐκ τῶν ἀκινήτων κτημάτων ἀξίας	Δρ.	65,170.24	
ἀφηρέθησαν τὰ θεωρηθέντα ἀναπαλλοτριῶντο ἀρχαιο-λογικοὶ χώροι, ἀξίας	»	39 515.24	
ἐπομένως κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἔμειναν ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀπαλλοτριωτὰ ἀκίνητα κτήματα ἀξίας	»	25,655.—	» 25,655.—
13) ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη	» 259 863 80		
14) ἐπὶ τοῦ παρὰ τῇ Δημοσίῳ Ταμείῳ ὑπολοίπου παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	Δρ.	3,200.68	
οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο	»	3,200.68	» 3,200.68
Εἰς μεταφορὰν	»	837,896.87	

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 837,896 87

15) ἐκ τῶν εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου γενομένων πληρωμῶν » 3.679.10

ἀπεδόθησαν ἐντός τοῦ ἔτους 1911 » 3.679.10

ἐπομένως οὐδὲν ὑπόλοιπον ἔμεινε τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

16) τὸ ὑπόλοιπον ἐκ παρακαταθήκης ὑπὸ τοῦ κ. Α. Goekoop δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐκ λεπτῶν 26 διεγράφη ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας, ἐπομένως οὐδὲν ὑπόλοιπον ἔμεινε τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

Δρ. 837,896 87

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀποτελεῖται:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐε τῷ Ταμείῳ	Δρ. 2,060.99
2) » 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	» 212,310 25
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	» 171,795.75
4) » 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	» 79,025.50
5) » 200 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	» 20,548.25
6) » 35 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000.00	» 35.—
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	» 640.—
8) » προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ	» 2,066.—
9) » ἔντοκον κατὰθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Σκουζέ	» 60,695.65
10) » ἀκίνητα κτήματα	» 25,655.—
11) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863 80
12) » παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	» 3,200.68
Ἐν ὅλῳ καθαρά περιουσία τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.	» <u>837 896 87</u>

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ

ΠΕΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1911

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ Συμβουλίου κ. Χρ.
Τσοῦντα καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν
ἐταίρων τῇ 8 Ἰανουαρίου 1912.

Κύριοι,

Πρὶν ἐκθέσῃ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον τὰ ὑπ' αὐτοῦ πε-
πραγμένα κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, ἀνακοινῶ μετὰ λύπης,
ὅτι ἀπέθανον κατ' αὐτὸ ἐκ τῶν τακτικῶν ἡμῶν ἐταίρων
ἕξ, ἐν οἷς ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος τῶν Δυτικῶν Ἀν-
τώνιος Δελένδας, ὁ διακεκριμένος γλύπτης Λάζαρος Σῶ-
χος καὶ ὁ ἐπιτίμιος καθηγητὴς τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου
Κωνσταντῖνος Μητσόπουλος. Ἐκ τῶν ἐπιτιμιῶν δ' ἐταί-
ρων ἀπεβίωσαν δύο τῶν ἐξοχωτέρων ἀρχαιολόγων τῆς
Γερμανίας, ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου
Reinhard Kekule καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ γερ-
μανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Otto Puchstein.
Νέοι τακτικοὶ ἐταῖροι ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ 1911 δεκατρεῖς.

Ἐκ τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας ἀναφέρομεν κατὰ τὴν
συνήθειαν πρῶτον τὰς ἀνασκαφάς, ἐκ τούτων δὲ πάλιν
πρῶτον τὰς ἐν Ἀθήναις γενομένας.

Ἐπειδὴ ἡ τὸ προπαρελθὼν ἔτος ἐν τῷ χώρῳ τῆς Πνυ-

κὸς ἐνεργηθεῖσα σκαφὴ ἤγαγεν εἰς τόσον ἀπροσδόκητα πορίσματα καὶ ἐγέννησε νέας ἀπορίας, ἀπεφασίσθη ἡ ἐξακολούθησις αὐτῆς καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Τὴν διεύθυνσιν τῆς νέας ἐρεῦνης ἀνέλαβον οἱ σύμβουλοι κύριοι Κουруνιώτης καὶ Ἀντωνιάδης, ἐξ αὐτῆς δὲ κατέστη πιθανώτατον, ὅτι, ἐν ὅσῳ ἐσώζετο τὸ ἐσώτερον ἀνάλημμα, τὸ ἀνακαλυφθὲν τὸ 1910, κατὰ μὲν τὸ νοτιώτερον ἡμισυ τοῦ ἡμικυκλικοῦ χώρου ὁ βράχος ἦτο ὁρατὸς καὶ ἕνεκα τούτου εἶναι ὠμαλισμένος, κατὰ δὲ τὸ βορειότερον ἡμισυ, τὸ πρὸς τὸ ἀνάλημμα, ὑπῆρχεν ἐπιχώσις, καὶ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ χώρου κατῆρχετο ἡρέμα ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ βήματος πρὸς τὸ ἀνάλημμα. Ἐκ τούτου εὐλογον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι, ἐὰν πραγματικῶς ἐνταῦθα ἐγίνοντο αἱ ἐκκλησίαι τοῦ δήμου, τὸ βῆμα ἔκειτο τότε παρὰ τὸ ἀνάλημμα, δηλαδὴ εἰς τὸ ταπεινότερον μέρος τοῦ χώρου, καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ ῥήτορες ὁμιλοῦντες ἔβλεπον πρὸς μεσημβρίαν. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἐκτίσθη τὸ ἐξώτερον, ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων συγκείμενον ἀνάλημμα, τότε ὁλόκληρος ὁ σημαντικῶς αὐξηθεὶς χώρος ἐκαλύφθη ὑπὸ τεχνητῆς ἐπιχώσεως οὕτω, ὥστε ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ κατῆρχετο, ὡς φαίνεται, οὐχὶ πλέον πρὸς βορρᾶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ σημερινὸν βῆμα, καὶ οἱ ἐπ' αὐτοῦ δημηγοροῦντες εἶχον τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν θάλασσαν. Αἱ δύο αὗται περίοδοι τῆς ἱστορίας τοῦ χώρου παραδόξως συμφωνοῦσι πρὸς μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, ἥτις μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο ἀπίθανος καὶ καθ' ἣν τὸ βῆμα τῆς Πνυκὸς ἐν ἀρχῇ ἦτο ἐστραμμένον πρὸς τὴν θάλασσαν, βραδύτερον δ' ἐστράφη πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ὁ Πλούταρχος ἀποδίδει, ὡς γνωστόν, τὴν μεταβολὴν εἰς τοὺς 30 τυράννους, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν συνάγεται, ὅτι ἀνήκει εἰς ὑστερωτέρους χρόνους καὶ αἰτία αὐτῆς ἦτο πιθανῶς ἡ ἐπιθυμία, ὅπως προστατεύσῃ κατὰ

τοῦ σφοδροῦ βορρᾶ τοὺς ἐκκλησιάζοντας. Δυσεξήγητον ὅμως μένει, ὅτι τόσον μεγάλη καὶ τόσον δαπανηρὰ μετασκευὴ ἐθεωρήθη ἀναγκαία εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Πνύξ δὲν ἦτο πλέον ὁ συνήθης τόπος τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ λαοῦ.

Πλὴν ταύτης τῆς ἀνασκαφῆς ὁ κ. Κουρουنيώτης ἐνῆργησε μόνος δύο ἄλλας ἐν Ἀθήναις, τὴν μὲν ἐν τῇ ὁδῷ Θερμοπυλῶν, τὴν δὲ κατὰ τὸ ΒΑ τῶν προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐν τῇ πρώτῃ ἀνεκαλύφθησαν 10 τάφοι περιέχοντες ὀλίγα πενιχρά κτερίσματα, πρὸ πάντων ἀγγεῖα τοῦ 5^{ου} καὶ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος, τῆς δὲ δευτέρας σκοπὸς ἦτο νὰ ἐξακριβωθῇ, ἐὰν ἐν τῷ οἰκοπέδῳ, τὸ ὁποῖον πρὸ ἐτῶν ἡγοράσθη ὑπὸ τοῦ Δημοσίου παρὰ τοῦ Παπαδοπούλου, ἐσώζοντο λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομημάτων· τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἀρνητικόν.

Οὐχὶ μακρὰν τῆς τελευαίας σκαφῆς ἐγένετο τετάρτη διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Κεραμοπούλλου. Ἐξ ἀφορμῆς διαρρυθμίσεως τοῦ πρὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης χώρου, ἣν διαρρυθμίσιν ἐπεχείρησαν οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας, ἔσκαψεν ὁ κ. Κεραμόπουλλος περὶ τοὺς δύο ἐκεῖ ὀρθοίους ἰσταμένους ἰωνικοὺς κίονας, ἐφάνη δ' ἐκ τῆς σκαφῆς, ὅτι οἱ κίονες ἀνῆκον ἀληθῶς, ὥς ὑπετίθετο, εἰς στοὰν ὑστάτων ρωμαϊκῶν χρόνων ἔχουσιν τὸ μέτωπον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολὰς· μεταξὺ τῆς στοᾶς καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπεκαλύφθησαν δεξαμενὴ καὶ δύο φρέατα, ἴσως δὲ πρόκειται περὶ λειψάνων μεγάλης τινὸς οἰκίας.

Ἄλλη δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἐν Ἀθήναις ἔγινε διὰ τοῦ συμβούλου κ. Καστριώτου εἰς τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως, παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιήλ. Ἐκεῖ πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶχεν ἀγοράσει ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν γήπεδον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπέθετεν ὅτι ὑπῆρχον τάφοι, καὶ εἶχεν ἀνασκάψει αὐτὸ ἐν μέρει· τὴν ἔρευναν δ' ἐκείνην συνεπλήρωσε νῦν ὁ κ. Καστριώτης, δὲν εὗρεν ὅμως εἰμὴ μόνον δύο συντετριμ-

μένους πίθους, οἵτινες περιεῖχον ὅστ' αὐτῶν μικρῶν παιδίων, καὶ περὶ τὰ δέκα μικρὰ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν δύο φέρουσι μελανομόρφους γραφάς· ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν εἰκονίζονται δύο Σάτυροι ὀρχούμενοι, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἵσταται ὁ Διόνυσος κρατῶν βυτόν. Προσέτι ἀνεκαλύφθη εἰς βάθος 4 μέτρων μέγα ὑδραγωγεῖον ἡ ὀχετὸς κατεσκευασμένος ἐκ κεράμων ἀψιδωτῶν, χρόνων πολὺ παλαιῶν.

Ἐν τῇ λοιπῇ Ἀττικῇ ἐνηργήθη μία ἀνασκαφὴ μόνον ὑπὸ τοῦ κ. Καστριώτου καὶ τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως, οἵτινες ἐν Ἀναβύσῳ τοῦ δήμου Θορικίων ἀνεκάλυψαν πολλοὺς τάφους γεωμετρικῶν χρόνων καὶ τινὰς ἄλλους τοῦ 6^{ου} καὶ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος. Οἱ γεωμετρικοὶ ἔκειντο ἐντὸς δύο τεχνητῶν τύμβων, εὐρέθησαν δ' ἐν αὐτοῖς περὶ τὰ 150 ἀγγεῖα διαφόρων μεγεθῶν καὶ σχημάτων κοσμούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τῶν συνήθων γραμμικῶν ποικιλιμάτων, ἐπὶ τινων ὁμῶς ἀπαντῶσι καὶ μορφὰι ζώων καὶ ἀνθρώπων· προσέτι εὐρέθησαν ἐν τοῖς τάφοις τούτοις ὀλίγα χειροποίητα καὶ ἐκ χονδροῦ πηλοῦ ἀγγεῖα φέροντα ἐγχάρακτα κοσμήματα.

Ἐν Βοιωτίᾳ ἀνέσκαψαν οἱ ἔφοροι κύριοι Παπαδάκης καὶ Κεραμόπουλλος. Ὁ πρῶτος ἀνέλαβε τὸ ἀληθῶς οὐχὶ πολὺ εὐχάριστον ἔργον νὰ ἐνεργήσῃ νέας ἐρεῦνας εἰς τὰ τοσαύτας ὑπὸ τῶν τυμβωρύχων ἀνασκαλευθέντα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον συληθέντα νεκροταφεῖα τῆς Τανάγρας καὶ νὰ διασώσῃ ὅ,τι τυχὸν διέφυγεν ἐκείνους, κατῴρθησε δὲ ν' ἀνακαλύψῃ 160 περίπου ἀσυλήτους τάφους ἀνήκοντας εἰς τοὺς ἐξ τελευταίους πρὸ Χρ. αἰῶνας. Ἐν αὐτοῖς εὗρε μέγαν ἀριθμὸν πηλίνων ἀγγείων καὶ εἰδωλίων, ὧν τὰ πλεῖστα στεροῦνται ἰδίας ἀξίας, τὸ ὅλον ὁμῶς εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις διδασκτικόν. Ὁ κ. Παπαδάκης ἀνέσκαψε καὶ παρὰ τὰς Θήβας δεκαεῖς τάφους, τὸ καλύτερον δ' ἐκ τῶν

κτερισμάτων, τὰ ὅποια εὔρεν ἐν αὐτοῖς, εἶναι μελανόμορφος σκύφος, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται σκηνὴ ἐλαιοτριβείου.

Ὁ κ. Κεραμόπουλλος ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν Θήβαις καὶ ἐν Θεσπιαῖς. Ἐν τῇ περυσινῇ λογοδοσίᾳ αὐτοῦ τὸ Συμβούλιον ἀνεκοίνωσεν ὑμῖν, ὅτι ὁ Ὀλλανδὸς κ. Goekoop ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ χορηγήσῃ τὴν δαπάνην ἀνασκαφῆς τινος ἀναφερομένης εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, τὸ Συμβούλιον δὲ ὑπέδειξε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν πρό τινων ἐτῶν ἀναφανέντος μυκηναϊκοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου τὴν ἔρευναν εἶχεν ἀρχίσει δαπάναις τῆς Ἑταιρείας ὁ κ. Κεραμόπουλλος, ἀλλὰ διέκοψε προσωρινῶς, διότι ἦτο ἀνάγκη ν' ἀπαλλοτριωθῶσι πρότερον οἰκήματά τινα. Συναινέσαντος τοῦ κ. Goekoop ἡ Ἑταιρεία παρεκάλεσε τὸν δῆμον Θηβαίων νὰ μεταφέρῃ εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως τὰ δημοτικὰ χρεοπωλεῖα, τὰ ὅποια ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἐρείπειων τοῦ μυκηναϊκοῦ οἰκοδομήματος, μετὰ πολλὰ δὲ κατωρθώθη τοῦτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀντὶ ἀποζημιώσεως δρ. 1.200 καὶ οὕτω ἐλευθερώθη ὁ χῶρος ἐκεῖνος. Ἐπαναληφθεῖσων τῶν ἐργασιῶν ἀπεκαλύφθησαν τρία νέα δωμάτια καὶ παρ' αὐτὰ αὐλὴ πιθανῶς, εὑρέθησαν δὲ χιλιάδες τινὲς ψήφων ὅρμων ἢ περιδεραίων ἐξ ὑαλομάζης, πολλὰ χρυσᾶ δισκάρια συνδεόμενα διὰ χρυσῶν συρμάτων, ἄλλα τινὰ μικρὰ χρυσᾶ ἢ ἐκ φυσικοῦ χρυστάλλου κοσμήματα, λείψανα τοιχογραφιῶν — κατεστραμμένων δυστυχῶς τῶν πλείστων — καὶ πλῆθος θραυσμάτων πηλίνων ἀγγείων ἀγράφων ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Ἐπίσης ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ αὐλῇ κάμινος πηλοπλάστου μαρτυροῦσα, ὅτι τὰ ἀγγεῖα κατεσκευάζοντο ἐπὶ τόπου. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων ἐνισχύεται ἡ γνώμη, ὅτι τὰ ἐν Θήβαις ἐρείπια ἀνήκουσιν εἰς βασιλικὴν κατοικίαν, δικαίουμεθα δὲ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι σώζονται ὑπὸ τὴν

γῆν καὶ ἄλλα τμήματα αὐτῆς, πρὸ πάντων τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν.

Ὁ κ. Goekoop κατέθηκεν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην πέρυσι καὶ προπέρυσι 3000 δρ., τὸ Συμβούλιον δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐγγράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἐν Θεσπιαῖς εἶχεν ἀποκαλύψει δαπάναις τῆς Ἑταιρείας ἤδη τὸ 1882 ὁ τότε ἔφορος Σταματάκης μέγα πολυάνδριον, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον τρυφῇ οἱ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δηλίου τὸ 424 πρὸ Χρ. πέσόντες Θεσπιεῖς. Τὴν ἀνασκαφὴν δ' ἐκείνην ἐπανελάβε πέρυσιν ὁ κ. Κεραμόπουλλος καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ κυρίως πρὸς εὑρεσιν ἀγγείων· διότι γνωστῆς οὔσης τῆς ἡλικίας τοῦ πολυανδρίου δύνανται τὰ ἐν αὐτῷ ἀγγεῖα νὰ διαφωτίσωσι σπουδαίως τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγειογραφίας. Τῷ ὄντι δὲ ἀνεκαλύφθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν μέγα πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι μέλανα, ὑπάρχουσι ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραπτὰ, ἐκ τούτων δὲ συνεκολλήθη ἤδη ἐρυθρόμορφος κρατὴρ φέρων παράστασιν ἀξιόλογον καὶ διὰ τὴν τέχνην καὶ διὰ τὸ θέμα.

Ἀπέναντι τῆς Βοιωτίας ἐν Εὐβοίᾳ εἰργάσθησαν οἱ κύριοι σύμβουλοι Παπαβασιλείου καὶ Κουρουνιώτης. Ὁ πρῶτος ἐξηρέυνησε παρὰ τὴν Χαλκίδα ἐννέα θαλαμοειδεῖς μυκηναϊκοὺς τάφους, ἐν οἷς εὔρεν ἀγγεῖα πήλινα, ψήφους ὅρμων, εἰδῶλιά τινα πήλινα, μαχαίρια χαλκᾶ κ. τ. τ., καὶ ὀκτὼ τάφους ἱστορικῶν χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς μικρὸς περιεῖχε περίεργον χαλκοῦν σκεῦος ἀδήλου χρήσεως· προσέτι ἀνεκάλυψε ῥωμαϊκῶν χρόνων κείμενον πρὸς ὀπτῆσιν πηλίνων ἀγγείων καὶ εὔρε πλησίον αὐτῆς χαλκοῦν ἐπηργυρωμένον κωδωνίσκον μετ' ἐπιγραφῆς: εὐτύχει. νίκα.

Ὁ δὲ κ. Κουρουνιώτης ἐν Ἐρετρίᾳ ἐργασθεὶς συνε-

πλήρωσε πρῶτον τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχονται τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χαλκίδος σπουδαιότατα ἀρχαῖα ἀγάλματα, ἡρεύνησεν ἔπειτα ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως ἔφερεν ὕδωρ εἰς οἰκοδομημά τι ἀπέχον ἑκατὸν μέτρα ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἔσκαψεν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἐρετρίας καὶ ἀπεκάλυψε διάφορα ιδιωτικὰ οἰκήματα, τελευταῖον δὲ ἡρεύνησε σπήλαιόν τι κείμενον $1\frac{1}{2}$ ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον εὑρεθῇ ὑπὸ χωρικῶν λίθινά τινα ἐργαλεῖα καὶ προϊστορικὰ ἀγγεῖα· ὁμοίων ἀγγείων τεμάχια εὔρε καὶ ὁ ἴδιος, πιθανὸν δὲ εἶναι, ὅτι τὸ σπήλαιον ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὡς τόπος λατρείας.

Βορειότερον τῆς Βοιωτίας, ἐν Φωκίδι, ὁ ἔφορος κ. Σωτηριάδης ἐξηκολούθησε τὰς δοκιμαστικὰς σκαφὰς ἐν τῷ προϊστορικῷ συνοικισμῷ τῆς Ἀγ. Μαρίνης, περὶ οὗ ἔγινε λόγος καὶ ἐν τῇ περυσινῇ λογοδοσίᾳ. Ὡς δὲ προεβλέπομεν τότε, τὰ πορίσματα τῆς νέας ἐρεύνης ὑπῆρξαν πολλοῦ λόγου ἄξια. Ἐκ δύο βόθρων, οἵτινες ἐσκάφησαν ἐπὶ τῆς ὑψίστης ἐπιφανείας τοῦ συνοικισμοῦ, ἐβεβαιώθη, ὅτι τὰ γνωστὰ γραπτὰ νεολιθικὰ ἢ, κατὰ τὸν κ. Σωτηριάδην, χαλκολιθικὰ ἀγγεῖα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ κατώτατον στρῶμα τῆς ἐπιχώσεως, τὸ ὁποῖον ἔχει πάχος $3\frac{1}{2}$ μέτρων· κατόπιν ἔρχεται ἄλλο στρῶμα τοῦ αὐτοῦ πάχους περιέχον ἀγγεῖα τοῦ πρωίμου χαλκοῦ αἰῶνος, καὶ τρίτον ἀκολουθεῖ τὸ μυκηναϊκὸν στρῶμα. Παρεντίθεται ἄρα μεταξὺ τῶν νεολιθικῶν ἢ χαλκολιθικῶν ἀγγείων καὶ τῶν μυκηναϊκῶν μακρὰ χρονικὴ περίοδος, ἡ τοῦ πρωίμου χαλκοῦ αἰῶνος, καθ' ἣν ἐσχηματίσθη ἐπίχωσις πάχους $3\frac{1}{2}$ μέτρων. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ παραβολῆς πρὸς τὴν κεραμεικὴν τῆς Κρήτης συμπεραίνει ὁ κ. Σωτηριάδης, ὅτι τὸ τέλος τοῦ νεολιθικοῦ ἢ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος ἐν Φωκίδι πρέπει

νὰ τεθῇ περὶ τὰ μέσα τῆς τρίτης πρὸ Χρ. χιλιετηρίδος. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο συμφωνεῖ τελείως πρὸς τὰ πορίσματα τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ γενομένων πρὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῶν, πόσον δὲ μεγάλη εἶναι ἡ σημασία αὐτοῦ διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ βορειοτέρᾳ Ἑλλάδι, εἶναι περιττὸν νὰ ἐξάρωμεν ἐνταῦθα.

Ἐν Θεσσαλίᾳ ἐργάζεται ἀπὸ ἐτῶν, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὁ ἔφορος κ. Ἀρβανιτόπουλλος, ὅστις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐνήργησε δαπάναις τῆς Ἑταιρείας τρεῖς ἀνασκαφάς. Ἐν Γόννοις ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευναν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ εὔρε περὶ τὰς 25 νέας ἐπιγραφάς, ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ ἀγαλμάτια πῆλινα, χαλκᾶς τινας πόρπας κ.τ.τ. Ἐν Σέσκλῳ ἀνέσκαψε πέντε τάφους γεωμετρικῆς ἐποχῆς περιέχοντας πῆλινα ἀγγεῖα, λίθινα σφονδύλια, χαλκᾶ μαχαίρια, δακτυλίους καὶ ψέλια ὁμοίως χαλκᾶ καὶ ψήφους περιδεραιῶν ἐξ ὕαλομάζης. Ἐν Δολοπίᾳ δέ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰτάμου καὶ παρὰ τὸ χωρίον Δρανίστα, ἐκαθάρισε θολωτὸν τάφον, ἐν ᾧ εἶχον ταφῇ τριάκοντα καὶ εἷς νεκροί· τὰ κτερίσματα αὐτῶν εἶναι μεγάλα τινὰ πῆλινα γεωμετρικὰ ἀγγεῖα, ἐν μικρὸν ὁστέινον ἀγγεῖον φέρον χρυσοῦν περιβλημα, θῆκαι μαχαιρῶν ὁστέιναι μετ' ἐγγεγλυμμένων παραστάσεων, τετράγωνα μικρὰ ὁστέινα κοσμήματα φέροντα ἐγγλυφον σφίγγα, λίθοι μετ' ἐγγλύφων ζώων, χρυσαῖ σφραγίδες μετ' ἐγγλύφων παραστάσεων καὶ ἄλλα τινὰ μικροτέρας ἀξίας πράγματα. Καθόλου δυνάμεθα ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλλου νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τὰ κτερίσματα τοῦ πλουσίου τούτου τάφου ἔχουσιν μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν γνῶσιν τῆς τόσο σκοτεινῆς ἀκόμῃ ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν.

Ἐν Πελοποννήσῳ ἔγιναν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῶν ἐφόρων κυρίων Ῥωμαίου, Οἰκονόμου καὶ Κυπαρίσσης.

Ὁ κύριος Ῥωμαῖος ἠρεύνησε μικρὸν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλωνος Τυρίτα ἀνακαλυφθὲν ἐν Κυνουρία παρὰ τὸ χωρίον Μέλανα, εὔρε δὲ λείψανα δωρικοῦ ναοῦ τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα ἐκτίσθη βωμὸς τετράγωνος. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τὰ σημαντικώτατα εἶναι χαλκῇ φιάλῃ φέρουσα ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν, ἱππάριον χαλκοῦν χρησιμεῦον ὡς ἀγγεῖον, καλλίστης αὐστηρᾶς τέχνης τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος χαλκῆς Σειρήνης τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ ἐποχῆς.

Ὁ κ. Οἰκονόμος ἐργασθεὶς ἐν θέσει Παλαιοκάτουνα παρὰ τὸ πεδῖον τῆς Δημητσάνης ἀπεκάλυψεν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκεῖ σωζομένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως πολλὰ κτίσματα ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐντὸς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἰδιορρύθμου ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀξίου πολλῆς προσοχῆς, εὑρέθησαν δύο ψηφίσματα ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ χαλκῶν ἐλασμάτων, ἐξ ὧν ἐγνώσθη, ὅτι τὸ μὲν οἰκοδόμημα ἦτο τὸ «ἱερὸν τοῦ Μεγάλου θεοῦ» — ἦτοι τοῦ Διὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα — ἡ δὲ πόλις ἦτο ἡ Θισόα. Πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἀνεκαλύφθη ὠραῖον ἄρτιον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον μακεδονικῶν χρόνων εἰκονίζον ἄνδρα φοροῦντα κράνος, γυμνὸν δὲ κατὰ τὰ ἄλλα.

Ὁ δὲ κ. Κυπαρίσσης ἐνήργησεν δύο ἐρεῦνας, τὴν μὲν ἐν Κυπαρισσίᾳ, τὴν δὲ ἄλλην ἐν Πάτραις. Ἐν Κυπαρισσίᾳ ἔσκαψεν εἰς διαφόρους θέσεις μετὰ τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐβεβαίωσε τὴν ὑπαρξίν πολλῶν πωρίνων τοίχων, ὧν ἓνα παρηκολούθησεν ἐπὶ ἐκτάσεως 40 μέτρων, εὔρε δὲ καὶ ἐξ ῥαβδωτοῦς μονολίθους κίονας ὕψους 2 μέτρων. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ κτήματα, ἐν οἷς σώζονται τὰ λείψανα ταῦτα, εἶναι ἰδιωτικὰ καὶ πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν αὐτῶν ἡ ἀποζημίωσιν τῶν φυτειῶν θὰ ἀπηγοῦντο δαπάναι ὑπερβαίνουσαι τὰς δυνάμεις τῆς Ἑταιρείας, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνασκάψῃ συστημα-

τικῶς οὐδὲν μέρος. Ἡ δὲ ἐν Πάτραις ἔρευνα προεκλήθη ἐκ τῆς τυχαίας εὐρέσεως ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Ὑψηλῶν Ἀλωνίων μαρμαρίνου ἀγαλματίου τῆς Ἀφροδίτης. Κατ' αὐτὴν ἀπεκαλύφθησαν λείψανα βαλανείου, ὡς φαίνεται, καὶ ἄλλα κτίσματα ῥωμαϊκῶν χρόνων, τὰ ὅποια ἦσαν πολὺ κατεστραμμένα καὶ ἔνεκα τούτου ἐπεχώσθησαν πάλιν.

Τελευταῖον ἀναφέρομεν ἀνασκαφὴν γενομένην ἐν Κερκύρᾳ διὰ τοῦ ἐφόρου Βερσάκη. Γεωργὸς καλλιεργῶν τὸν ἀγρὸν του, κείμενον οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς σημερινῆς πόλεως, ἀπεκάλυψεν ἀρχαῖον ἀνάγλυφον, λαβοῦσα δὲ γινῶσιν τούτου ἡ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν τὸν κ. Βερσάκην, ὅστις ἐξαγαγὼν τὸ ἀνάγλυφον ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἦτο τμήμα μεγαλυτέρας παραστάσεως κοσμοῦσης ποτὲ τὸ ἀέτωμα ναοῦ. Ἐνεκα τούτου ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἡ διὰ τοῦ κ. Βερσάκη ἐνέργεια ἀνασκαφῆς ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, ἐντὸς ὀλίγων δ' ἡμερῶν εὐρέθησαν ἄλλα τμήματα τῆς αὐτῆς παραστάσεως καὶ οὕτω συνεπληρώθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ καταλεχθῇ μετὰ τῶν σπουδαιωτάτων τῆς ἀρχαϊκῆς πλαστικῆς. Τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν τῆς ἀνασκαφῆς παρεχώρησεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα, κατ' αὐτὴν δὲ ὠρίσθησαν αἱ διαστάσεις τοῦ ναοῦ καὶ ἀνεκαλύφθη πρὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ προσόψεως βωμὸς μέγας.

Ταῦτα περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐταιρείας. Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων δὲ αὐτῆς τὰ μὲν Πρακτικὰ τοῦ 1910 ἐξεδόθησαν τὸ ληξάν ἔτος ὅσον ἦτο δυνατόν ἐγκαίρως, τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐδημοσιεύθησαν τέσσαρα τεύχη, ἧτοι δύο διὰ τὸ ἔτος 1910 καὶ δύο διὰ τὸ ἐπόμενον· τὰ ἄλλα δύο τεύχη τοῦ 1911 τυποῦνται ἤδη καὶ θέλουσιν ἐκδοθῇ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. Ἐξεδόθη προσέτι ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας κατάλογος ἐπιστημονικὸς τοῦ Μου-

σειου τῆς Λυκοσούρας συνταχθεῖς ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώ-
του, ὑπὸ τὰ πιεστήρια δ' εὐρίσκεται ἄλλο ἐπιστημονικὸν
βιβλίον ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, ἡ Τοπογραφία
τῶν Δελφῶν ὑπὸ Κεραμοπούλλου· ἐπίσης παρασκευάζονται
ἤδη οἱ πίνακες διὰ τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ ἔργου, ἐν ᾧ θὰ
δημοσιευθῶσιν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλλου αἱ ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀνακαλυφθεῖσαι γραφαὶ στῆλαι τῶν Παγασῶν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ τὰ δημοσιεύματα εἶναι νῦν τὰ κύ-
ρια ἔργα τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν· διότι, ὡς γνωρίζετε, ἀπὸ
τῶν μέσων τοῦ 1910 ἀπηλλάγημεν τῶν φροντίδων τῆς
ἐξασφαλίσεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἀρχαίων. Μίαν δὲ μό-
νην τοιαύτην ἐργασίαν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ
παρελθὸν ἔτος ἐν Νάξῳ, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἐσχετίζετο πρὸς
τάς ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ὑπὸ τοῦ κ. Κλωνδὸς Στεφάνου κατὰ
τὰ προηγούμενα ἔτη ἐκτελεσθείσας ἀνασκαφάς· ἐτοποθε-
τήθησαν δηλαδὴ ἐντὸς ἐρμαρίων κατασκευασθέντων πρὸς
τοῦτο καὶ ἐξησφαλίσθησαν διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων τὰ ἐν
τῷ δημοτικῷ σχολεῖν τῶν θηλέων καταλειφθέντα εὐρή-
ματα τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων καὶ ἐπεχώσθη ἐν νεκροτα-
φεῖον συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν περίπου τάφων, διότι οὕτω
μόνον ἦτο δυνατὴ ἡ περίσωσις αὐτοῦ. Προσέτι ἐσχεδιάσθη
ἡ ἀκρόπολις τοῦ Πολυχνίου.

Διαλέξεις δὲ ἐγένοντο ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑται-
ρείας τέσσαρες, καθ' ἃς ἀνέγνωσαν ἀνακοινώσεις οἱ ἔφοροι
κύριοι Ἀρβανιτόπουλλος, Οἰκονόμος, Κεραμόπουλλος,
Κουρουνιώτης καὶ οἱ κύριοι Σβορώνος καὶ Δραγάσης.

Ἡ βιβλιοθήκη ἐξηκολούθησε νὰ πλουτίζηται διατε-
θέντος πρὸς τοῦτο καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ὅλου τοῦ
ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένου ποσοῦ τῶν 10 χιλιάδων δρ.,
χρησὶς δ' αὐτῆς ἐγίνετο οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν βουλομένων
ἐκ τῶν ἐταίρων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστη-
μίου καὶ ἄλλων φιλομαθῶν.

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν θὰ ἴδῃτε ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ λήξαντος ἔτους ἀφῆκε περίσσευμα 3,374 δρ. ἀλλὰ τὸ περίσσευμα τοῦτο εἶναι μᾶλλον φαινομενικόν, καὶ δὲν πρέπει νὰ συναγάγῃτε ἐκ τούτου, ὅτι εἴχομεν οἰκονομικὴν ἄνεσιν. Τὸ περίσσευμα θὰ ἐξηφανίζετο, ἐὰν ὑπεβάλλοντο ἐγκαίρως ἐκκρεμεῖς τινες λογαριασμοί, ὡς εἶναι οἱ σχετιζόμενοι πρὸς τὴν ἔκδοσιν τῶν παρασιτικῶν στηλῶν. Ἐὰν μάλιστα δὲν ἔμενον ἀδιάθετα τὸ πλεῖστον τοῦ κονδυλίου τῶν ἀπαλλοτριώσεων καὶ μέρος τοῦ τῶν ἀνασκαφῶν, θὰ εἴχομεν ἀντὶ περισσέυματος σημαντικὸν ἔλλειμμα. Ἐκ τοῦ κονδυλίου δὲ τῶν ἀνασκαφῶν ἔμεινεν ὑπόλοιπόν τι μόνον ἕνεκα τῆς μεγίστης φειδωλίας, μεθ' ἧς τὸ Συμβούλιον ἐψήφισε τὰς ἐκάστοτε ἀναγκαίας πιστώσεις διὰ τὴν ἐπιχείρησιν νέων ἀνασκαφῶν ἢ τὴν ἐξακολουθήσιν παλαιοτέρων. Ἡ περιστολὴ αὕτη τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἡ ματαίωσις τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἔφερον τὸ ἰσοζύγιον μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1911. Ἀμφότερα ὅμως ταῦτα εἶναι ἐνδείξεις τῆς θλιβερᾶς ἡμῶν οἰκονομικῆς καταστάσεως. Διότι ὡς πρὸς τὸ πρῶτον τὸ Συμβούλιον φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ὅσον οἶόν τε πλείστων ἀρχαιολογικῶν τόπων ἐν Ἀθήναις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκ τῶν κυριωτάτων μελημάτων τῆς Ἑταιρείας, τίνα δὲ γνώμην ἔχει περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, ἐξέφρασεν ἤδη πέρυσιν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, καὶ ἡ πεῖρα τοῦ λήξαντος ἔτους δὲν ἔπεισεν αὐτὸ νὰ μεταβάλλῃ τὴν γνώμην ἐκείνην, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ὑπέρμετρος περιορισμὸς τῶν ἀνασκαφῶν θ' ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰς ἀρχαιότητας. Πόσον δὲ περιορισμέναι ἦσαν αἱ περυσιναὶ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν, εἶναι εὐκόλῳ νὰ κρίνητε ἐκ τούτου, ὅτι ἐδαπανήσαμεν δι' αὐτάς ἐν ὅλῳ δρ. 20,750, ἐνῶ μέχρι τοῦ 1909 ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν διέθεσε πολλάκις ἴσόν ἢ καὶ μεγαλύτερον ποσὸν διὰ

μίαν μόνην ἀνασκαφήν. Καί πρέπει νά εἵμεθα λίαν εὐ-
γνώμονες πρὸς τὴν ἐλληνικὴν γῆν, ἥτις τὰς σχετικῶς
μικρὰς ἡμῶν δαπάνας ἀντήμειψε διὰ τόσων ἀξιολόγων
εὐρημάτων καὶ ἐπιστημονικῶν πορισμάτων. Ἀλλ' οὐχ
ἥττον εὐγνώμονες πρέπει νά εἵμεθα πρὸς τοὺς ἄνδρας
ἐκείνους, τῶν ὁποίων αἱ δωρεαὶ συνετέλεσαν εἰς τὸν σχη-
ματισμὸν τῆς χρηματικῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν κέκτη-
ται ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν. Διότι ἐὰν δυνάμεθα σήμερον νά
ἐξοδεύωμεν καὶ 20 χιλιάδας ὀρ. πρὸς ἀνασκαφάς, ὀφείλε-
ται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ ἐκ τῆς περιουσίας ἐκείνης
ἔσοδα. Τοῦτο δ' ἔχον ὑπ' ὄψιν τὸ Συμβούλιον καὶ θέλον
νά δείξῃ καταφανέστερον τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐται-
ρείας πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε εὐεργετήσαντας αὐτήν, ἐνέ-
γραψε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἰδρυ-
θείσης ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ καταστήματος.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Α'. Τακτική συνέλευσις πρὸς λογοδοσίαν καὶ πρὸς ἀρχαιρεσίας.

Τῇ 8 Ἰανουαρίου 1912 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 1/2 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην Γενικὴν Συνέλευσιν, ἵνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1912 καὶ ἵνα ἀκούσωσι τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1911 καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας. Παρῆσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα πέντε.

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ὁ κ. Κ. Πολυγένης, ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Α. Τυπάλδος Μπασιάς, πρῶτος γραμματεὺς ὁ κ. Χ. Ἡλιόπουλος καὶ δεύτερος γραμματεὺς ὁ κ. Μ. Κύρης.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας διὰ ψηφοδελτίου ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας οἱ κ. κ. Ἀθ. Ματάλας, Α. Τυπάλδος Μπασιάς, Γ. Γαρδίκας, Γ. Κλοντηρόπουλος καὶ Μ. Κύρης.

Μετὰ τοῦτο ὁ μὲν γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Χ. Τσουντας ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 51 ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐταιρείας, ὁ δὲ πρῶτος γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως κ. Χ. Ἡλιόπουλος ἀνέγνω τὴν ἐν σελ. 66 ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1911. Ἡ Συνέλευσις ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1911.

Β'. Τακτικὴ Συνέλευσις πρὸς ἐκλογὴν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1912, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 π. μ. συνήλθον τὸ δεύτερον οἱ ἑταῖροι εἰς Γενικὴν Συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Κ. Πολυγένης καὶ προσέβησαν διὰ ψηφοδελτίων κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰς ἐκλογὴν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, διὰ τὴν τριετίαν 1912-1914.

Ἐψήφισαν ἑταῖροι 125, ἐξελέγησαν δὲ ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γ. Μιστριώτης διὰ ψήφων 76, μέλη δὲ τοῦ Συμβουλίου οἱ κ. κ. Α. Σκιας διὰ ψήφων 103, Σ. Βάσης διὰ ψήφων 83, Π. Καβδαδίας διὰ ψήφων 83, Β. Λεονάρδος διὰ ψήφων 81, Δ. Ἀντωνιάδης διὰ ψήφων 76, Μ. Εὐαγγελίδης διὰ ψήφων 76, Δ. Θεοφανόπουλος διὰ ψήφων 74, Σ. Ἀνδρόπουλος διὰ ψήφων 71, Γ. Παπαδάσιλου

διὰ ψήφων 71, Π. Π. Οικονόμος διὰ ψήφων 70, Α. Γεωργιάδης διὰ ψήφων 68 καὶ Ἀθ. Κατρίδης διὰ ψήφων 66.

Ὁ ἐκλεγείς Ἀντιπρόεδρος κ. Γ. Μιστριώτης παρελθὼν νῦν χαρίσθησε τοῖς ἐταίροις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ εἰπὼν τάδε :

Ἐρίτιμοι καὶ φιλόδοχοι Ἐταῖροι,

Ἡ περιφανὴς νίκη, ἣν σήμερον ἡράμεθα δὲν εἶναι νίκη προσώπων, ἀλλ' ἰδεῶν, ὑπὲρ ὧν ἀείποτε ἀγωνιζόμεθα. Ἐγὼ κληθεὶς πρὸς διεύθυνσιν τῆςδε τῆς Ἐταιρείας ἐν καιροῖς χαλεποῖς, καθ' οὓς ἄγρια πάθη καὶ ὀρμαὶ ὑδρεοκρατικά ἐκράτουν, ἡδυνήθην δι' ἄκρας μετριοπαθείας νὰ διευθύνω ὅσον οἷόν τε ὁμαλῶς τὰ συμφέροντα αὐτῆς. Αὐτοὶ οἱ λιβελλογραφούντες κατὰ τῆς Ἐταιρείας δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν, ὅτι ἔτυχον μεγάλης ὑποστηρίξεως.

Διότι ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων μου δὲν ἀναγνωρίζω οὔτε φίλους οὔτε ἐχθρούς, ὡς τοῦτο διεκήρυξα καὶ πιστῶς ἐφήρμοσα. Ὁμολογῶ δὲ πολλὰς χάριτας τοῖς Συμβούλοις, οἵτινες μετὰ συνέσεως καὶ φιλοπατρίας ὑπεστήριξαν τὰς προτάσεις μου. Ὡς δ' ἐδείξαμεν ἀκραιφνὲς πρὸς τὸ δίκαιον σέβας, οὕτω καὶ εὐλόγησαν πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Ἐταιρείας ἀργύριον.

Διότι φειδόμενοι τούτου εὐρόνομεν τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, δι' ὧν ἀποκαλύπτεται τὸ ἀνυπέροχον τῆς ἀρχαίας τέχνης κάλλος, ἐρμηνεύεται ἡ μεγέτιμος τῶν προγόνων ἡμῶν ἱστορία καὶ διαλευκαίνονται σπουδαῖα τῆς φιλολογίας ζητήματα. Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων τιμᾶται καὶ κλειζέται τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Ὡς δ' ἡ καλλίστη ἐθνικὴ ἡμῶν γλῶσσα εἶνε ἡ περγαμηνὴ τῆς εὐγενείας τῆς ἡμετέρας φυλῆς, οὕτω τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης καὶ αἱ μαρμάρινα τῆς ἱστορίας σελίδες εἶνε κέντρα κινοῦντα ἡμᾶς εἰς εὐγενεστέρας σκέψεις καὶ εἰς ἀποφάσεις ἀξίας τῶν ἡμετέρων προγόνων.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὑπὲρ συνίσταται ἐκ τῶν κορυφῶν τῆς ἐπιστήμης, ἔχει πλήρη συναίσθησιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, πείραν καὶ ἱκανότητα πολλὴν καὶ θέλει συνεχίσει τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν, εἰς ἣν ἡ ὑμετέρα ψῆφος ἐκέλευσεν. Ὁμολογῶ δ' ὑμῖν πολλὰς χάριτας διὰ τὴν τιμὴν».

Συμπλήρωσις τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ ἐκλεγθὲν ὑπὸ τῶν ἐταίρων νέον συμβούλιον συνελθὼν αὐθημερὸν εἰς συνεδρίαν πρὸς πλήρη καταρτισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐξελέξατο ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Γραμματεῖα τὸν κ. Π. Καβαδιὰν καὶ Β' Ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Δ. Θεοφανόπουλον, μέλη δὲ τοῦ Συμβουλίου ἐξελέξατο τοὺς ἀρχαιολογοῦντας ἐταίρους κ. κ. Κ. Ζησίου καὶ Ἀλ. Φιλαδελφέα, καθηγητάς, καὶ Κλῶνα Στέφανον, διευθυντὴν τοῦ Ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τῆς 1 Ἰανουαρίου 1912 ἐγγράφου τοῦ Προεδρείου, ἐπεληφθῆμεν τῆς ἐξελέξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1911 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν λογαριασμῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα:

Α'. ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΝ

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Υπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	Δρ. 4,282.44
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ	» 73,831.95
» » προκαταβολὰς	» 50.—
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκος κατάρθεις) »	99,500.—
» » Τράπεζαν Ἀνατολῆς . . . » » »	60,000.—
» » Τράπεζαν Ἀθηνῶν . . . » » »	60,000.—
» » χρεώστας διαφόρους	» 3,679.10
Τὸ ὅλον	» <u>301,343.49</u>

β') Πιστώσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ	Δρ. 70,457.25
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκος κατάρθεις) »	34,544.15
» » ἀγορὰν χρεωγράφων	» 180,564.—
» » διαφόρους χρεώστας	» 3,679.10
Υπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1911 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν	» 2,060.99
Τὸ ὅλον	» <u>301,343.49</u>

Β'. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α') "Εροδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ταχτικῶν ἐταίρων	Δρ.	2,767.50
» τόκους καὶ μερίσματα	»	32,955.50
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	105.—
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	»	5,901.65
» ἔσοδα διάφορα	»	2,084.56
» ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	30,000.—
» ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	»	18.—
Τὸ ὅλον	»	<u>73,832 21</u>

β') "Εξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων τῆς Ἑταιρείας Δρ.	8,968.15
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	» 1,996.65
» ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	» 720.—
» διαφόρους δαπάνας	» 294.—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	» 2,640.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης . .	» 7,360.—
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά . . .	» 838.—
» τέλη χαρτοσήμου	» 200.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	» 20,750.40
» ἀποζημιώσεις ἀρχιεργάτου	» 1,920.—
» ἀγορὰν ἀρχαίων	» 505.65
» ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων κτημάτων πρὸς ἀνασκαφὰς . .	» 1,210.—
» δημοσιεύματα	» 15,643.65
» διάφορα ἔξοδα	» 972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα	» 2,996.05
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	» 3,442.70
» Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων προστιθέμενον	
εἰς Κεφάλαιον	» 3,374.96
Τὸ ὅλον	» <u>73,832 21</u>

Γ'. ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

α') Ἑνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	
ἀνήρχετο εἰς	Δρ. <u>837,896.87</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:	
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	» 2,060.99
2) » μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	» 212,310.25
Εἰς μεταφορὰν	» 214,371.24

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 214,371.24
3)	ἀπὸ ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 . . .	» 171,795.75
4)	» » Παγίου Δανείου ἔτους 1889 . . .	» 79,025.50
5)	» » Δανείου ἔτους 1907	» 20,548.25
6)	» » Πατριωτικοῦ Δανείου φρ. 30 000.000 . . .	» 35.—
7)	» » Ἑθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως . . .	» 640.—
8)	» προκαταβολὰς	» 2,066.—
9)	» ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζέ . .	» 60,695.65
10)	» ἀκίνητα κτήματα	» 25,655.—
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863.80
12)	» παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικά ἔργα	» 3,200.68
	Τὸ ὅλον	<u>» 837,896.84</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀνήρχετο εἰς	Δρ. <u>837,896.87</u>
ἀποτελούμενον μόνον ἐκ τοῦ Κεφαλαίου	» <u>837,896.87</u>

Α'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀνήρχετο εἰς	Δρ. <u>837,896.87</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐξῆς :	
1) ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Ταμείου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911	» 2,060.99
2) ἐξ 76 μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	» 212,310.25
3) ἐκ 1697 ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 . .	» 171,795.75
4) ἐκ 365 ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 . . .	» 79,025.50
5) ἐκ 200 ὁμολογιῶν Ἑθνικοῦ Δανείου 1907	» 20,548.25
6) ἐκ 35 ὁμολογιῶν Πατριωτικοῦ Δανείου 30 000.000 . .	» 35.—
7) ἐκ μιᾶς ἀποδείξεως καὶ ἐνὸς ὀριστικοῦ τίτλου Δανείου Κε- φαλαιοποιήσεως	» 640.—
8) ἐκ προκαταβολῶν ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ	» 2,066.—
9) ἐξ ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ. Π. Σκουζέ . .	» 60,695.65
10) ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	» 25,655.—
11) ἐκ τοῦ καταστήματος τῆς Ἑταιρείας	» 259,863.80
12) ἐκ παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικά ἔργα	» 3,200.68
Τὸ ὅλον	<u>» 837,896.87</u>

Ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀκινήτων κτημάτων κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀναγράφεται εἰς δραχμὰς 25,655, ἐνθ' κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1910 ἀνεγράφετο εἰς δραχμὰς 65,170.24, ἥτοι ἀναγράφεται ἐπὶ ἑλαττον κατὰ δραχμὰς 39,515.24. Ἡ διαφορὰ αὕτη προέρχεται ἐκ τούτου ὅτι μέρος τῶν γηπέδων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἑταιρείαν τὸ Συμβούλιον ἐχαρκτηρίσεν ὡς ἀρχαιολογικὸν χώρον ἀπαλλοτριώτων, οὗ ἡ ἀξία ἐκ δραχμῶν 39,515.24 ἀφῆ-
ρθη ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα μὴ παρίσταται εἰκονικῶς ἐξογκω-

μένον τὸ ἐνεργητικὸν αὐτῆς. Τὸ ποσὸν δραχμῶν 25,655 ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρχικὴν ἀξίαν τῆς ἀγορᾶς τῶν ἐξῆς κτημάτων:

1) ἑνὸς ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ ἀρχικῆς ἀξίας μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ λόγῳ ρυμοτομίας ἀπαλλοτριωθέντος μέρους αὐτοῦ	Δρ. 7,955.40
2) ἑνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ ἀρχικῆς ἀξίας . . .	» 10,330.85
3) ἑνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισσίᾳ ἀρχικῆς ἀξίας	» 6,768.75
4) μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσίνι ἀρχικῆς ἀξίας	» 600.—
Τὸ ὅλον	» <u>25,655.—</u>

Ἡ ἐπιτροπὴ εὐρίσκει αὐτὴν τὴν γινομένην ταύτην μεταβολήν, παρακαλεῖ τὴν Συνέλευσιν ὥπως ἐγκρίνῃ ταύτην. Προσέτι συνιστᾷ, ὥπως ἀποφασισθῇ ἵνα ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς Ἑταιρείας ἀπαλειφθῇ καὶ ἡ μερὶς «παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα» ἐκ δραχμῶν 3,200.68, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο, πληρωθὲν διὰ τοῦ Ταμείου εἰσπράξεων Ἀττικῆς εἰς ἀποζημίωσιν ἰδιωτικῶν κτημάτων δι' ἀνασκαφάς, δὲν ὀφείλεται πλέον εἰς τὴν Ἑταιρείαν παρὰ τοῦ Δημοσίου, εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ οὐοίου εἶχεν ἄλλοτε κατατεθῇ τοῦτο ὡς παρακαταθήκη.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέχτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἦτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κλπ. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1911 καὶ εἰσепράχθησαν δραχμαὶ 5,901.65, αἵτινες ἐνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4, ἦτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 98.35.

Ἡ γενομένη ἐξέλεγχις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ διαχείρισις εἶνε κατὰ πάντα ἀκριβοῦς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καθήκον νὰ προτείνωμεν, ὥπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1911 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν ἱστολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους 1911 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκεϊαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Ἰανουαρίου 1912.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας

Α. ΤΥΠΑΛΛΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ
Β. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. ΜΑΤΑΛΑΣ
Μ. ΚΥΡΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1911

α') *Εξεδόθησαν τὰ ἑξῆς:*

- 1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1910 τεύχος γ' - δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1911 τεύχος α' - β' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 3) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* τοῦ ἔτους 1909 εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 4) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* τοῦ ἔτους 1910 εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 5) *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Ἀνκοσούρας* ὑπὸ Κ. Κουρουρουιώτου (Βιβλιοθήκη Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας) εἰς 580 ἀντίτυπα

β') *Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς.*

- 1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς*. Περίοδος Α' (1837 - 1860). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τοῦ φυλλαδίου 15 καὶ 17 ἔτους 1839 ἀντὶ δραχ. 2.
- 2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς*. Γ' Περίοδος (1883 - 1911). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τόμων 1896 καὶ 1902, ἀνὰ τρία ἀντίτυπα τῶν τόμων 1903 καὶ 1904, ἀνὰ τέσσαρα τῶν τόμων 1905 καὶ 1906, ἓν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α' - β' τοῦ 1906, πέντε τοῦ τόμου 1907, πέντε τοῦ τεύχους α' - β' τοῦ 1908, ἑπτὰ τοῦ τεύχους γ' - δ' τοῦ 1908, τέσσαρα τοῦ τόμου 1909, εἴκοσι ὀκτὼ τοῦ τεύχους α' - β' τοῦ 1910, ἐνενήκοντα τέσσαρα τοῦ τεύχους γ' - δ' τοῦ 1910, καὶ ἐνενήκοντα πέντε τοῦ τεύχους α' - β' τοῦ 1911, ἀντὶ δραχμῶν ἐν ὄλφ 3,500. Ἐδω-

ρήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τόμων 1900 ἕως 1904, ἓν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1904, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1905 ἕως 1907, δύο τοῦ 1908, ἓν τεύχος α'-β'-γ' τοῦ 1909, τρία τοῦ τεύχους δ' τοῦ 1909, δέκα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1910 καὶ τρία τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1910. Διενεμήθησαν 219 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1910 καὶ 209 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1911.

3) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1842 - 1910. Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1872, 1873 καὶ 1882, δύο τοῦ 1886, ἓν τοῦ 1887, δύο τοῦ 1888, ἀνὰ ἓν τοῦ 1889 καὶ 1891, δύο τοῦ 1897, ἀνὰ ἓν τοῦ 1900 καὶ 1901, δύο τοῦ 1902, ἓν τοῦ 1903, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1904 ἕως 1906, τέσσαρα τοῦ 1907, ἑπτὰ τοῦ 1908, δέκα ὁκτὼ τοῦ 1909 καὶ εἴκοσι ἕξ τοῦ 1910 ἀντὶ δραχ. 345 ἓν ὅλῳ. — Ἐδωρήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1871 - 1872 ἕως 1881, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1882 καὶ 1883 τρία τοῦ 1884, τέσσαρα τοῦ 1885, δύο τοῦ 1886, τέσσαρα τοῦ 1887, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1888 καὶ 1889, τέσσαρα τοῦ 1890, δύο τοῦ 1891, τρία τοῦ 1892, τέσσαρα τοῦ 1893, τρία τοῦ 1894, ἀνὰ τέσσαρα τοῦ 1895 καὶ 1896, ἀνὰ δύο τοῦ 1897 καὶ 1898, ἓν τοῦ 1899, δύο τοῦ 1900, ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1901 καὶ 1904, τρία τοῦ 1905, δύο τοῦ 1906, ἓν τοῦ 1907, δύο τοῦ 1908 καὶ ἓν τοῦ 1910. Διενεμήθησαν 322 ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1909 καὶ 320 τοῦ 1910.

4) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον εἰς Μουσεῖον Βόλου.

5) Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαί. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον εἰς Μουσεῖον Βόλου.

6) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ Π. Καβδαδία 1837-1900. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον.

7) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον.

8) Ἐκθεαὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας ὑπὸ Ε. Καστόρχη. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον.

9) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου

Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα ἀντὶ δραχ. 25 ἐν ὧ καὶ ἐδωρήθη ἓν.

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ. Ἐπωλήθη ἐν ἀντίτυπον δραχ. 15 καὶ ἐδωρήθη ἓν. Ἐδόθησαν εἰς Ἐλευθερουδάκην Μπάρτ πρὸς πώλησιν σώματα 10.

11) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α'. Ἐπωλήθη ὑπὸ Hiersemann ἐν ἀντίτυπον ἀντὶ δραχ. 18 καὶ ἐδωρήθη ἓν

12) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 5, ἐπωλήθησαν δὲ ἐκ τῶν παρὰ τοῖς Ἐλευθερουδάκῃ καὶ Μπάρτ ἀντίτυπα 28 ἀντὶ δρ. 980.

13) Εὐρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἓν εἰς Μουσεῖον Βόλου.

14) *Comptes - rendus du Congrès International d'Archéologie 1re Séssion - Athènes 1905*. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἓν ἀντὶ δρ. 6.

15) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σισκίου ὑπὸ Χ. Τσουντα. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 5. Ἐδόθησαν εἰς Ἐλευθερουδάκην καὶ Μπάρτ πρὸς πώλησιν σώματα 10. Ἐπωλήθησαν δὲ δι' αὐτῶν ἀντίτυπα 27 ἀντὶ δρ. 945.

16) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπα-βασιλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα ἑπτὰ ἀντὶ δραχ. 70 ἐν ὧ. Ἐδωρήθησαν ἕξ.

17) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας ὑπὸ Κ. Κουρου-νιώτου 1911. Διενεμήθησαν ἀντίτυπα τριάκοντα τέσσαρα.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων ἐν τῇ ἀποθήκῃ
τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911.

I

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837· 1860).

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1837	1	153
1837	2	204
1837	3	193
1837	4	202
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	2
1839	17	8
1840	18	1
1840	19	19
1840	20	10
1840	21	16
1841	22	23
1841	23	27
1841	24	26
1842	25	45
1842	26	56
1842	27	48
1842	28	27
1843	29	33
1858	50	86
1859	51	320
1860	53	46
1860	54	15
1860	55	41

II

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869 - 1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σειραὶ πλήρεις 272 ἐκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862.....	β'	13
1862.....	γ'	4
1862.....	δ'	19
1862.....	ε'	7
1862.....	ς'	16
1862.....	ζ'	4
1862.....	η'	6
1862.....	θ'	28
1862.....	ι'	24
1862.....	ια'	19
1862.....	ιβ'	11
1869.....	ιγ'	164
1870.....	ιδ'	120
1872.....	ιε'	301
1873.....	ισ'	302
1874.....	ιζ'	295

III

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἐ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἐταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν ἐξήκοντα (60) πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος

τῆς Γ' Περιόδου ἐξ ὧν διετέθη μία σειρὰ κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου. Ἐκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 700.

β) Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἐξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἑκάστος δραχμ. 25, ἑκάστον δὲ τεύχος δραχμ. 6 25.

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	α'	Ἀριθμὸς τευχῶν		δ'
			β'	γ'	
1883.....	113	—	—	7	6
1884.....	125	1	1	17	—
1885.....	34	1	1	—	2
1886.....	23	1	1	—	4
1887.....	30	2	—	—	1
1888.....	39	—	—	2	2
1889.....	39	—	—	—	—
1890.....	37	—	—	2	2
1891.....	43	—	—	—	—
1892.....	45	1	—	—	—
1893.....	66	—	—	—	1
1894.....	69	1	1	7	—
1895.....	24	29	4	4	—
1896.....	16	—	—	8	8
1897.....	22	1	1	—	—
1898.....	17	—	—	1	—
1899.....	10	—	8	8	19
1900.....	19	—	—	3	1
1901.....	12	—	—	3	3
1902.....	4	—	—	7	7
1903.....	—	—	—	3	3
1904.....	6	—	—	8	8
1905.....	102	—	—	3	3
1906.....	88	—	—	9	9
1907.....	74	10	10	—	—
1908.....	88	—	—	9	9
1909.....	112	—	—	—	30
1910.....	168	—	—	19	19
1911.....	—	197	197	—	—

IV

Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842	84	1890	91
1848—1849	177	1891	155
1858—1859	234	1892	172
1871—1872	612	1893	213
1872—1873	94	1894	60
1873—1874	255	1895	60
1874—1875	618	1896	52
1876—1877	501	1897	66
1877—1878	523	1898	61
1878—1879	644	1899	59
1879—1880	592	1900	40
1880—1881	563	1901	19
1881—1882	379	1902	20
1882—1883	108	1903	16
1883	58	1904	13
1884	16	1905	11
1885	122	1906	18
1886	80	1907	28
1887	62	1908	58
1888	138	1909	160
1889	133	1910	153

V

Γενικαὶ Συνελεύσεις

τῶν ἐταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1860-1870.

Ἔτος	Φυλλάδια
1860	196
1861	346
1862	271

Ἔτος	Φυλλάδια
1863.....	245
1864.....	20
1866.....	315
1867.....	42
1868.....	72
1869.....	112
1870.....	171

VI

Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι

ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀντίτυπα
1852.....	β'	84
1855.....	γ'	237

VII

Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς

ἡ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 42, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

VIII

Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ

κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμενοι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 138. ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

IX

Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ Μουσείου

ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος.

Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαῖκαί ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 343. ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

X

Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ

καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν, ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 137, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 15.

XI

Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ιδρύσεως αὐτῆς, μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 680, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 3.

XII

Εὐρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος

τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθέν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος, περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 313, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

XIII

Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τεῦχος γ' καὶ δ' 1902.

Ἀντίτυπα 102, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

XIV

Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος.

(Τόμος Α' 1906).

Πίνακες 1-33. Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀντίτυπα 237, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

XV

Comptes - Rendus du Congrès International d'Archéologie. 1re Session. Athènes 1905. 'Αντίτυπα 1413, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

XVI

Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως

ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου. 'Εν Ἀθήναις 1907. 'Εν ὅλῳ ἀντίτυπα 237, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

XVII

Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις

Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσουντα. 'Αντίτυπα 228, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δραχ. χρ. 50.

XVIII

Περὶ τῶν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων

ὑπὸ Γ. Παπαδασιλείου. 'Εν Ἀθήναις 1910 'Αντίτυπα 436, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχμῶν 10.

XIX

Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας

ὑπὸ Κ. Κουρουγιώτου. 'Εν Ἀθήναις 1911. 'Αντίτυπα 546, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 4.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κατάλογος βιβλίων ἀγορασθέντων κατὰ τὸ ἔτος 1911.

- Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften*
1910 Berlin.
- Abrahams E.* Greek Dress. London 1911.
- Aenae Tactici.* De obsidione toleranda commentarius
(ed. R. Schöne) Lipsiae 1911.
- Aeschinis Socratici reliquiae.* (ed. Krauss. H.). Lip-
siae 1911.
- Altertümer von Pergamon.* Text und Tafeln. Band
III² Berlin 1906.
- Aristotelelis Opera.* Index. Berolini. 1870.
- Babélon E.* Traité des monnaies grecques et romai-
nes. Partie III. Planches LXXXVI à CLXXXX.
Paris 1910.
- Bechtel F.* Aeolica. Halle 1909.
- Belzner E.* Homerische Probleme. Leipzig-Berlin 1911.
- Berthold O.* Die Unverwundbarkeit in Sage und
Aberglauben der Griechen. Giessen 1911.
- Besançon A.* Les adversaires de l' Hellénisme à Rome
pendant la période républicaine. Paris 1910.
- Bethe E.* Hector's Abschied. Leipzig 1909.
- Billeter G.* Die Anschauungen vom Wesen des Grie-
chentums. Leipzig 1911.
- Blümmer H.* Die römischen Privataltertümer. Mün-
chen 1911 (Handb. I. Müller).
- Boisacq.* Dictionnaire Etymologique de la langue
Grecque. 6me et 7me Livraison.

- Boll. F.* Griechische Kalender. Heidelberg 1910.
- Bonhoeffer A.* Epiktet und das neue Testament. Gies
sen 1911.
- Borckenhagen.* Salamis. Berlin 1910.
- Bourguet E.* L'administration financière du sanctuaire
pythique au IVe siècle avant. J. C. Paris 1905.
- Boyd Hawes H.* Gournia, Vasiliki e. t. c. 1901-1904.
Philadelphia.
- Byzantinische Zeitschrift.* Band 20. Leipzig 1911.
- Capart I.* L'art Égyptien. Vol. II. Paris 1911.
- Χαμερλγγιού P.* «'Ασπασία» (μετάφρ. Λ. Κώνσταν). 'Αθη-
ναι 1888.
- Choisy A.* L'art de bâtir chez les Byzantins. Paris 1883.
- Christs. v. W.* Geschichte der griechischen Litteratur
(ed. W. Schmid) München 1908. (Handb. I. Müller).
- Collignon M.* Le Parthénon. Fasc I-VI Paris 1911.
» Les statues funéraires dans l'art grec.
Paris 1911.
- Cumont F.* Die mysterien des Mithra. Leipzig 1911.
- Curtius E.* Attische Studien. Band I, II. Göttingen
1862-1865.
- Curtius E.* Gesammelte Abhandlungen. Band I II.
Berlin 1894.
- Déchelette I.* Manuel d'archéologie e. t. c. Tome II,
Appendices. Paris 1910
- Demetrii et Libanii.* Τύποι ἐπιστολικοὶ καὶ ἐπιστολιμαῖοι
χαρκακτῆρες. Lipsiae 1905.
- Deonna W.* Les Apollons archaïques. Genève 1909.
- Dieterich A.* Kleine Schriften. Berlin-Leipzig 1911.
- Διονυσίου ἢ Δοργίου.* Περὶ ὕψους (ed. J. Vahlen). Lipsiae 1910.
- Dölger F.* IXΘΥΣ. Das Fischsymbol in frühchristlicher
Zeit. Rom. 1910.
- Duerr. I.* Die Reisen des Kaisers Hadrian Wien 1881.
- Edgar E.* Catalogue général des antiquités Égyptien-

- nes du Musée du Caire. N° 33301-33506, 33101-33285, 27425-27630. Caire 1903-1905.
- Εἰκόνες τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς Ἱστορίας.* Σ. Ω. Β. Ἀθήναι 1911.
- Ἑσσελινγκ Δ. Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς.* Σ. Ω. Β. Ἀθήναι 1911.
- Ἐφημερίς τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας.* Τόμος 13. Ἀθήναι 1911.
- Ferguson W. S.* Hellenistic Athens. London 1911.
- Fimmen D.* Zeit und dauer der Kretisch-mykenischen Kultur. Leipzig-Berlin. 1909.
- Francotte H.* L'administration financière des cités grecques. Paris 1903.
- Fries C.* Kleine Beiträge zur griechischen und altorientalischen Mythologie. Leipzig 1911.
- Gardthausen V.* Das buchwesen im Altertum und im byzantinischen Mittelalter. Leipzig 1911.
- Gennep. A.* La question d'Homère. Paris.
- Gereke A. Norden. E.* Einleitung in die altertumswissenschaft. Band III Leipzig 1911.
- Girard P.* La peinture antique. Paris 1891.
- Ginzel F.* Handbuch der mathematischen und technischen Chronologie. Band II Leipzig 1911.
- Greger M.* Schildformen und Schildschmuck bei den Griechen. Erlangen 1908.
- Haigh A.* The Attic theatre. Oxford. 1907.
- Hasse C.* Antike Bildwerke. Strassburg 1911.
- Head B.* Historia numorum. Έκδ. 2. Oxford 1911.
- Herodoti* historiarum. I, II. Lipsiae 1911.
- Hirth G.* Der Still in den bildenden künsten. Έκδοσις 2^α. Liefer. 1-13
- «Hermes.» Band 46. Berlin 1911.
- Hogarth D.* Excavations at Ephesus. The Archaic Artemisia. Text and Atlas. London 1908.
- Homers Odyssee (von K. Ameis). Band I, II Leipzig 1908.

Hoppe E. Mathematik und Astronomie in klass. Altertum. Heidelberg 1911.

Ἡρώων τοῦ ἀγῶνος. Τεύχη. 6—10. Ε.Ε.Ε. Ἀθῆναι.

Ἰγγλέση Ν. Ὀδηγὸς τῆς Ἑλλάδος. 1911.

Jahrbuch für Altertumskunde. Band IV. Wien. 1911.

Kekulé von Stradonitz. R. Strategenköpfe. Berlin 1910.

Kessler J. Isokrates und die panhellenische Idee. Paderborn. 1910.

Klassiker der kunst in Gesamtausgaben. Band I Raffael, II Rembrandt, III Tizian, IV Dürer, V Rubens, VI Velazquez, VII Michelangelo, VIII Rembrandt. 2, IX Schwind, X Correggio, XI Donatello XII Uhde, XIII Van Dyck, XIV Memling, XV Thoma, XVI Mantegna, XVII Rethel, XVIII Fra Angelico, XIX Liebermann. XX Holbein. Stuttgart-Leipzig. 1911.

Klussmann R. Bibliotheca scriptorum classicorum Graecorum et Latinorum. Band I. Teil. 2. Leipzig 1911.

Knackfuss H. Das Rathaus von Milet. (Milet. Ergebnisse. e.t.c. Heft. II.) Berlin 1908.

Knorr R. Die verzierten Terra-sigillata=gefässe von Cannstatt und Köngen=Grinario. Stuttgart. 1905. Die verzierten Terra-sigillata-gefässe von Rotweil. Stuttgart 1907. Die verzierten Terra-sigillata-gefässe von Rottenburg-sumelogenna. Stuttgart 1910.

Κοραή Ἀ. Ἐπιστολαί. Σ. Ω. Β. Ἀθῆναι 1911.

Λάμπρου Σ. Νέος Ἑλληνομνήμων. Τόμος 7 Ἀθῆναι 1911.

» » » Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Τόμοι 6. Ἀθῆναι 1886.

Λαογραφία. (περιοδικόν.) Τόμοι Α, Β. Ἀθῆναι 1909, 1910.

Lattermann H. Griechische Bauinschriften. Strassburg 1908.

Leaf W. The Iliad Vol. I, II. London 1912.

- Lehmann-Haupt C. und Kornemann E.* Klio (Beiträge zur alten Geschichte). Band XI. Leipzig 1911.
- Leonhard W.* Hettiter und Amazonen. Leipzig 1911.
- Libanii Opera.* Vol. VI (ed. Förster R.) Lipsiae 1911.
- Lichtenberg R.* Haus, Dorf, Stadt. Leipzig. 1909.
- » » » Die ägäische kultur. Leipzig 1911.
- » » » Einflüsse der ägäischen kultur auf Aegypten und Palästina. Leipzig 1911.
- Linde R.* Alte kulturstätten. Leipzig 1911.
- Lottum W.* Die Erfindung der korinthischen Säule. Frankfurt 1909.
- Luckenbach H.* Die Akropolis von Athen. München Berlin 1905.
- Lysiae Orationes* (rec. Thalheim. Th). Lipsiae. 1910.
- Malten L.* Kyrenē. (Philologische Untersuchungen Heft XX) Berlin 1911.
- Maraghiannis G.* Antiquités Crétoises. Série 2ème Candie.
- Marshall. F.* Catalogue of the Jewellery Greek, Etruscan and Roman in the British Museum. London. 1911.
- Μελέτη* (Περιοδικόν.) Σ. Ω. Β. 1911 'Αθήναι.
- Michel A.* Histoire de l'art. Tomes II, 1.2 III 1 - IV 1. Paris 1909.
- Minerva.* Jahrbuch der Gelehrtes Welt 1910/1911. Strassburg 1911.
- Monuments et Mémoires* (Fondation E. Piot.) Tome XVIII Paris 1911.
- Monumenti Antichi della Reale Accademia dei Lincei* Vol. XX Milano 1910.
- Mosso A.* The Dawn of Mediterranean Civilisation. London 1910.
- Neumann K.* Entwicklung und Aufgaben der alten Geschichte. Strassburg 1910.
- Noack F.* Die Baukunst des altertums. Berlin.

- Norman Gardiner E.* Greek Athletic Sports and Festivals. London 1910.
- Παναθήναια.* Ίκνουαρίου-Όλτωθρίου 1911. Ἀθῆναι.
- Παπαρηγοπούλου Κ.* Ίστορία του Ἑλληνικοῦ Ἑθνους. Ἀθηναί 1903.
- Pauly — Wissowa.* Real Encyclopädie. Vol. VII¹ (Fornax - Glykon). Stuttgart 1910.
- Perrot - Chipiez.* Histoire de l'art. Tome IX. Paris 1911.
- Pfuhl E.* De Atheniensium pompis sacris Berolini 1909.
—Die Griechische Malerei. Leipzig 1911
- Philipson G.* The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome. London 1911.
- Philipson A.* Reisen und Forschungen im westlichen kleinasien. Heft 1. Gotha. 1910.
- Philodem.* Περὶ κακῶν. Liber X. Lipsiae 1911.
- Philologus.* Band LXX. Leipzig. 1911.
- Φρυνίχου του Ἀγαθίου σοφιστικὴ προπαρὰσκευὴ* (ed. S. Borries) Lipzig 1911.
- Pick B. und Regling K.* Die antiken Münzen von Dacien und Moesien. Band 1, II. Berlin 1910.
- Plaumann G.* Ptolemais in Oberägypten. Leipzig. 1911.
- Platonis Opera* (par I. Burnet) Bibliotheca Oxo-niensis.
- Pley I.* De lanae in antiquorum ritibus usu. Gies-sen 1911.
- Plutarchi moralia.* Vol. VII. (ἔκδ. G. Bernardakis) Lipsiae 1896.
- Raehlmann P.* Über die Maltechnik der Alten. Ber-lin 1910.
- Πεδιάδη Π.* Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία Ἑκδ. 2^α. Ἀθῆναι 1911.
- Revue Archéologique.* Tomes XVII, XVIII. Série 4ème Paris 1911.
- Reinach S.* Répertoire de la statuaire Grecque et Romaine. Vol. 4. Paris 1910.

- Reinach S.* Apollo. Paris 1910.
- Rheinisches Museum für Philologie.* Band. 66. Frankfurt. 1911.
- Ricci C.* Italie du Nord. Paris 1911.
- Riezler K.* Über Finanzen und Monopole im alten Griechenland. Berlin 1907.
- Robert C.* Die Masken der neuren attischen Komödie (Winckelmannspr.). Halle 1911.
- Rodenwaldt G.* Die Komposition der pompejanischen Wandgemälde. Berlin 1909.
- Roscher A.* Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. Lieferung 64 Leipzig 1910.
- Saggi di storia antica et di archeologia. Roma 1910.
- Samter E.* Geburt, Hochzeit und Tod. Leipzig 1911.
- Schulz B.* Das Grabmal des Theoderich zu Ravenna. Würzburg.
- Sittig E.* De Graecorum nominibus theophoris. Halis Saxonum 1911.
- Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften 1910 und 1911. Berlin.
- Springer - Michaelis.* Handbuch der Kunstgeschichte. Band I. (Έκδ. 9) Leipzig 1911.
- Strong E.* Roman Sculpture. London 1907.
- Struck A.* Griechenland. Band I. Athen und Attica. Wien - Leipzig 1911.
- Σωτηριάδου Γ. Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης. Σ. Ω. Β. Ἀθήναι. 1911.
- Thédénat. H.* Le forum Romain et les forums Impériaux Paris 1911.
- Thieme - Becker.* Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler. Band 2 - 5 Leipzig 1908 - 1911.
- Treu G.* Hellenische Stimmungen in der bildhauerei von Einst und jetzt. Leipzig 1910
- Usener H.* Götternamen. Bonn 1896.

- Viedebant* O. Quaestiones Epiphanianae. Lipsiae 1911.
- Visser* M. De Graececorum diis non referentibus specie humanam. Lugduni 1900.
- Wächter* Th. Reinheitsvorschriften im griechischen kult. Giessen 1910.
- Wätzoldt* W. Einführung in die bildenden Künste. Band I, II Leipzig 1912.
- Weber* W. Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Hadrians. Leipzig 1907.
- Weisshäupl* R. Die Grabgedichte der griechischen Anthologie. Wien 1889.
- Wörmann* K. Geschichte der Kunst Band III. Leipzig. 1911.
- Wroth* W. Catalogue of the Coins of the Vandals, Ostrogoths, and Lombards e. t. c. in the British Museum. London 1911.
- Wulff* O. Altchristliche und mittelalterliche byzantinische und italienische Bildwerke. Berlin 1911.
- Xenophontis Commentarii*. Lipsiae 1907.
- Zell* T. Wie ist die auf Korfu gefundene Gorgo zu vervollständigen? Berlin 1912.
- Ziebarth* E. Aus der antiken Schule. Bonn 1910.
- Ziemann* F. De epistularum graecarum formulis sollemnibus quaestiones selectae. Halis Saxonum 1911.

**Κατάλογος βιβλίων δωρηθέντων τῇ Ἑταιρείᾳ
κατὰ τὸ ἔτος 1911.**

- Ἀθηνᾶ (Περιοδικόν). Τόμος 23. Ἀθῆναι 1911.
- Ἀλεξοπούλου Ν. Ἀρχαδικὰ σύμμικτα. Ἀθῆναι 1911.
- American Journal of Archaeology*. Vol. XX. Norwood. Mass 1911.
- Analecta Bollandiana*. Tom. XXX. Bruxelles 1911.
- Annual Report of the British School at Athens* N° XVI London.

Annual Report of the Archaeological Survey of India.
Calcutta 1911.

'Αποστολίδου Χ. Π. Αἱ Παγασαὶ ἐξεταζόμεναι διὰ τῶν αἰώνων
1907-1908. 'Αθῆναι 1912.

Archeological Ertesitö. Budapest 1911.

Association française pour l'avancement des sciences.
Congrès de Paris 1889.

Attischen Grabreliefs. Lief. XIV. Berlin 1911.

Becker S. 'Ο Κανὼν τῆς ἀληθείας. Kjøbenhavn 1910.

Βέγλερη Π. Περί τῶν δώδεκα ἀποστόλων ('Ρωσιστί). Odessa
1896.

Βέη Νικ. Ἀναγνώσεις καὶ κατατάξεις βυζαντινῶν μολυβδοβού-
λων. 'Αθῆναι 1911.

» » Νεοελληνικὰ δημῶδη ᾄσματα ἐκ χειρογράφων κω-
δίκων. 'Αθῆναι 1911.

» » Ἀντιβολὴ τοῦ περὶ ποιητικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς
κώδικα τῶν Μετεώρων. 'Αθῆναι 1911.

» » Was ist die sogenannte 'Οξύρυγχος schrift?
Bonn. 1911.

Βελανιδιώτου Ι. Ἀναγκάζεται μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
τῆς Ἑλλάδος. Ἱεροσόλυμα 1911.

Berliner philologische Wochenschrift. Band XXXI.
Berlin 1911.

Bolletino d'arte. Anno II. Roma. 1908.

Bulletin de correspondance hellénique. Vol 35. Pa-
ris 1911.

Bulletin of the Archaeological Institute of America.
Vol. II. 1911.

Bulletino di paletnologia Italiana. Tom. VII. Parma.
1911.

Bulletin de la Société Archéologique d'Alexandrie.
Nº 13. Tome III fasc. 2. Alexandrie 1910.

Bulletin de la Société Archéologique Bulgare. Sofia
1911. Tome II, fasc. 1.

Brower S. Il «Bello Enigma» della fanciulla d'Anzio.
Napoli 1910.

Βυζαντινά Χρονικά. Τόμος 17. Πετρούπολις 1911.

Camena d'Almeida. L'Europe. Paris 1894.

Catalogue de la Bibliothèque de Djavad pacha 1898.

Classical Philology. Vol. VI. Chicago 1911.

Collection J. Gréaux. Terres-cuites grecques, vases
peintes et marbres antiques Paris 1891.

Corcia N. Dell'Origine di Roma. Napoli 1879.

Corcia N. Frisso ed Elle. Napoli 1879. Gli Arcadi in
Italia. Napoli 1876. Di Arione e Falanto. Napoli
1874. Dodone et ses ruines. Napoli 1879.

Cultrera G. Una statua di Ercole. Roma 1910.

Δαμόγλου Σ. Ἡλεκτρισμός καὶ ἡλεκτροθεραπεία. Κάζιρον 1911.

Δελτιόν Χριστιανικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἰον Ἀθῆ-
ναι 1911.

Déthier D. Statue Chyprienne. Constantinople 1874.

Δημητριάδου Μ. Ἱστορικὸν δοκίμιον τῶν Ἀλεξανδρινῶν βι-
βλιοθηκῶν. Λειψία 1871.

Diehl Ch. Τὸ σκευοφυλάκιον καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Πάτμου
(μετ. Σ Τηλιακοῦ). Ἀθῆναι 1910.

Dindorfius G. Poetae scenici. Lipsiae 1830.

Eastern and Western Review 1911. Boston Mass. 1911.

Ἑλληνισμός (περιοδικόν). Ἰανουαρίου-Ἀπριλίου. Ἀθῆναι 1911.

Ἑπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τῶν ἐτῶν
1909-1910, 1910-1911.

Eranos. Acta philologica Suecana. Leipzig 1911
Band XI, fasc. 1 2.

Exploration archéologique de Délos. Fasc. III. Paris 1910.

Exposition internationale de Rome 1911. Empereurs
Byzantins. Athènes 1911.

Exposition internationale de Rome 1911. Album ré-
trospectif de monuments anciens d'Athènes 1670-
1840. Marbres et bronzes des Musées de Grèce.
Athènes. 1911.

Figuer L. Les merveilles de la science. Tomes IV.
Paris. Les merveilles de l'industrie. Tomes IV.
Paris.

Forhandlingar videnskabs-selskabet i Christiania. Aar
1910. Cristiania 1911.

Fouilles de Delphes. Tome III Fasc. 3. Epigraphie.
Texte par G. Colin. Paris 1911.

Φῶς (περιοδικὸν) Τόμος Α'. Λευκωσία 1911.

Gayet A. Notice relative aux objets recueillis à An-
tinoë Paris 1903.

Géorgiades A. Les ports de la Grèce dans l'anti-
quité. Athènes 1907.

Geymet. Traité pratique des émaux photographiques.
Paris 1885.

Goulianof A. Archéologie Égyptienne. Leipzig 1839.

Graef B. Die antiken vassen von der Akropolis zu
Athen. Heft II. Text und Tafeln. Berlin 1911.

Gregorovius F. Korfu. Leipzig 1884.

Groh F. Reckè divaldo Prague 1909.

Hempl G. Early Etruscan Incriptions. California 1911.

Heyne Ch. Pindari carmina. Londini 1815.

Hiller von Gaertringen und Lattermann. Arkadische
Forschungen. Berlin 1911.

Hiller von Gaertringen und Lattermann, Hira und
Adania. Berlin 1911.

Inscriptiones Graecae. Vol. IX. Pars II. Inscriptiones
Thessaliae (O. Kern).

» » Vol XII, Fasc 5. Inscriptiones
Cycladum (F. H. Gärtringen)

» » Vol. XII. Fasc. 7. Inscriptiones
Amorgi et Insularum Viginarum (I, Delamarre).

» » Vol. XII. Fasc. 8. Inscriptiones
insularum maris Thracici (Fre-
drich C.)

- Jahrbuch. des K. D. Archäologisches Instituts.* Vol. XXVI Berlin 1911
- Jahreshefte des Öster. Archaeolog. Institutes in Wien.* Band XIV Wien 1911.
- Journal of the Royal Anthropological Institute of G. Britain and Ireland.* London 1911. Vol. XVI.
- Journal of Hellenic Studies.* Vol XXXI. London 1911.
- Keil und Premierstein A.* II Bericht über eine zweite Reise in Lydien. Wien. 1911.
- Kekulé v. Stradonitz. Eduard Gerhard.* Berlin. 1911.
- Κουρουνιώτου Κ. Κεττάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας.* Β.Α.Α. Ἀθῆναι. 1911
- Labus G.* Monumenti Gabini della villa Pinciana. Fascicolo 1. Milano 1834.
- Λαμπάκη Γ.* Οἱ ἐπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀθῆναι 1909.
- Λασκάρεως Κ.* Ὑπόδειγμα διδασκαλίας γυμνασιακῶν μαθημάτων. Ἀθῆναι 1911.
- » Ὑπόδειγμα διδασκαλίας τραγικῶν ποιητῶν. Ἀθῆναι. 1911.
- Λιβαδά Ν.* Ἐρμῆς κλέπτῃς (ἀπόσπ.). Ἀθῆναι 1911.
- Macridy Bey.* Le temple d'Echmoun à Sidon. Paris 1904.
- La porte de Sphynx à Euyenk. Berlin 1908.
- Une citadelle archaïque du Pont. Berlin 1907.
- Memnon* Band IV und V Berlin 1910 - 1911.
- Mémoires de la Société royale des antiquaires du Nord* 1860, 1910 Copenhagen.
- Μιστριώτου Γ.* Λόγοι ῥητορικοί. Τόμος 5. Ἀθῆναι 1911.
- Mitteilungen des K. D. Archäologischen Instituts.* Athenischen Abteilung. Band XXXVI Athen. 1911.
- Römische Abteilung. Band XXVI Rom. 1911.
- Mystakidès B.* La première imprimerie Turque. Con/ple 1911. Διάφορα σημειώματα. Κων/πολις 1904.
- Nelson A.* Die Hippokratische schrift περὶ φουσῶν. Upsala 1911.

- Neumanno F.* Populorum Regum numi veteres inediti. Vindobonae 1759.
- Nordiske Fortidsminder.* Bind II. Hefte I.
- Notizie degli scavi di antichità.* (Atti della R. Accademia dei Lincei) Vol. VIII. 1911 Roma.
- Ὀλυμπιάδων ἀναγραφή.*
- Παιδαγωγικὸν δελτίον.* Τόμος 5. Ἀθῆναι 1911.
- Πανταζίδου Γ.-Βυφειάδου Ν* Ὁ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς. 1898
Κων/πολεις.
- Παπαδοπούλου-Κεραμέως Α.* Σμυρναικὰ σταθμά. Σμύρνη 1875.
- Παράρτημα Ἀθηνῶν.* Ἔτος Δ'. Ἀθῆναι 1911.
- Patriccioli I.* Katalogus numorum, Europae, Asiae e. t. c. Cabinii 1802.
- Pharmakowsky.* Compte rendu de fouilles executées à Olbia 1896.
- Pigorini L.* Preistoria. Roma 1911.
- Postolaca A.* Synopsis numorum veterum. Athènes 1875.
- Proceedings of the Cambridge Antiquarian Society.*
Nº LVII, LIX, LX. Cambride 1911.
- Reclus O.* Le plus beau royaume sous le ciel. Paris 1899.
- Revue des études grecques.* Tome XXIV. Paris 1911.
- Σβορώνου Ἰ.* Ψήφισμα Ἀττικὸν ἀνέκδοτον. (Ἀπόσπ.) Athènes 1911. Πραξιτέλους. Δημήτηρ, Κόρη. Ἰακχος (Ἀπόσπ.) Ἀθῆναι 1911.
- Σβορώνου Ἰ.*— *Κωνσταντινοπούλου Κ.* Κατάλογος τῶν προσκτιημάτων τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου. 1908-1909. Ἀθῆναι 1911.
- Σιδερίδου Α.* Βυζαντινὴ ἐπιγραφή ἐν Ἀρισσοῦ. (Ἀπόσπ.)
Κων/πολεις.
- Σκιᾶ Α.* Πρόχειρος ὑποτύπωσις μεταρρυθμίσεως τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἀθῆναι 1910.
- Σκιᾶ Α.* Περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς περὶ τὰ Ἑλ-

ληνικά γράμματα φιλολογίας. Ἀθῆναι 1910 (Λόγος ἐναρκτήριος).

Skrifter Videnskabs selskabet 1910. Christiania 1911.

Σωτηριάδου Γ. Ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς. Ἀθῆναι 1911.

Travaux de la section numismatique et archéologique du musée national de Transylvanie Kolozsvár. 1911.

Trousset J. Nouveau Dictionnaire Encyclopédique. Tomes I-VI. Paris 1880.

Uppsala Universitets Arsskrift. 1909. Uppsala 1909.

Vasari G. Le vite de più eccellenti pittori, scultori e architetti. Trieste 1862.

Vidal de la Blache - Camena d'Almeida. L'Asie, l'Océanie, l'Afrique. Paris 1894.

Vogel I. Antiquities of Chamba State. Part. I. Calcutta.

Wilhelm Adolf. Attische Urkunden. I Teil. Wien 1911.

» » Neue Beiträge zur griech. Inschriftenkunde. I Teil. Wien 1911.

» » Iphiades von Abydos und Archonides von Herbita. Wien 1911.

Ψιλάκη Β. Ἱστορία τῆς Κρήτης. Τόμοι 3. Χανιά 1909.

Yemenitz E. Alexandro Maurocordato. Paris 1866.

Zeitschrift für Ethnologie. Band 43. Berlin 1911.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΔΑΝΙΗΛ

Αἱ παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιήλ τῶν Ἀθηνῶν, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἀρξάμεναι τὴν 11 παρελθόντος μηνὸς Αὐγούστου ἔληξαν τὴν 9 Σεπτεμβρίου ἄνευ ἀξίου σχεδὸν λόγου τινὸς ἀποτελέσματος.

Ὁ χῶρος οὗτος ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν κείμενος παρεῖχε πολλὰς ἐλπίδας, ὅτι ἤθελον εὑρεθῇ ἐκεῖ τάφοι, ὡς εὐρισκόμενος εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑποτιθεμένης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀγούσης, ἔνθα κατὰ Πausanián XXIX, 22, ἔκειντο οἱ τάφοι τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Ἀθηναίων πολιτείας.

Ἄλλ' ἦτο καὶ ἄλλοθεν γνωστόν, ὅτι εὑρέθησαν ἄλλοτε πέριξ τοῦ γηπέδου τούτου σποραδικῶς τάφοι καὶ δὴ ἐν ταῖς παρακειμένοις ἀνατολικῶς τούτου οἰκοπέδοις, γενομένων ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν ἔτει 1871 διὰ τοῦ αἰοιδίμου καθηγητοῦ τῶν Λατινικῶν Γραμμάτων Εὐθ. Καστόρχη, (πρὸς Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας 1872), εὑρέθη δὲ τότε πληθὺς τάφων ὡς καὶ θεμέλια ἀρχαίων κτιρίων. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπεφάσισεν,

ἵνα ἐξερευνήσῃ τὸ γήπεδον τοῦτο διὰ σκαφῆς, τὴν δὲ διεύθυνσιν τῆς ἐργασίας ταύτης ἀνέθηκεν εἰς ἐμέ.

Οὕτως ἠρξάμεθα τῆς ἀνασκαφῆς δι' ἀνορύξεως τάφρων καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ πλάτος τοῦ γηπέδου μέχρι βάθους 3 μέτρων καὶ ἐνιαχοῦ 4, φθάσαντες εἰς τὸ στερεὸν ἔδαφος. Εὗρομεν δὲ μέγα ὑδραγωγεῖον ἢ μᾶλλον ὀχετὸν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐκ μεγάλων ἀψιδωτῶν κεράμων ἀποτελούμενον, διαμ. 0,70 καὶ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ χώρου τοῦ γηπέδου διήκοντα. "Ανωθεν τοῦ ὀχετοῦ τούτου εἰς βάθος 2 1/2 μετρ. εὗρομεν δύο παμμεγέθεις γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ ἀμφορεῖς ἀποτελουμένους ἐκ τεμαχίων πολλῶν συνδεδεμένων διὰ μολυβδίνων συνδέσμων καὶ περιέχοντας ὁστᾶ παιδίων, ἢ μᾶλλον βρεφῶν, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ὁστῶν τοῦ κρανίου, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς μὴ εὐρέσεως ὀδόντων. Οἱ σκελετοὶ οὗτοι τῶν βρεφῶν, ἢ μᾶλλον τὰ ὁστᾶ ἦσαν ἄκαυστα, οὐδόλως εὐρεθείσης τέφρας, ἢ τεμαχίων κεκαυμένων ξύλων, διότι, ὡς γνωστόν, οἱ παῖδες ἐξαίρετικῶς δὲν ἐκαίοντο, ἀλλ' ἐθάπτοντο· τοῦλάχιστον παρὰ Ῥωμαίοις ὑπῆρχε καὶ νόμος ἀπαγορευτικὸς τούτου. (Πρβλ. Plinius Nat. Hist. VIII, 16, 72, καὶ Juvenalis Sat. XV, 140. — Marquardt, Röm Privatalterthümer S. 376.) Ἀλλὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς μὴ καύσεως παιδίων θὰ ἐπεκράτει πιθανῶς, ἐὰν εἰκάσωμεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων.

Ἐντὸς τῶν ἀμφορέων τούτων, ἐκτὸς τῶν ὁστῶν εὗρομεν ὡς κτερίσματα τοῦ νεκροῦ περὶ τὰ 10 μικρὰ μελαμβραφῇ ἀγγεῖα, πάντα τοῦ Ε'. π. X. αἰῶνος, διαφόρων σχημάτων οἷον :

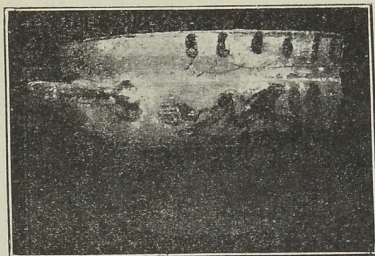
1. Κύλικα μετὰ βάσεως, φέρουσιν μελανομόρφους γραφὰς Σειρήνων καὶ Σφιγγῶν ὕψ. 0,07 διαμ. 0,10 πρβλ. εἰκ. ἀρ. 1.

2. Τρία σκυφοειδῆ ἀγγεῖα μετὰ λαβῶν ὀριζοντίων, ἀπλᾶ φέροντα μέλαιναν γάνωσιν, ἄνευ γραφῆς διαμ. 0,05—0,06 ὑψ. 0,04 (πρβλ. εἰκ. 2).

3. Δύο φιαλοειδῆ ἀγγεῖα φέροντα μέλαιναν γάνωσιν ἀπλᾶ ἄνευ γραφῆς διαμ. 0,10 (πρβλ. εἰκόνα ἀρ. 2).

4) Ὁμοίωμα σύκου πήλινον ὑψ. 0,04.

5) Μικρὸν μόνωτον προχοῖδιον ὑψ. 0,15 (πρβλ. εἰκ. ἀρ. 3) καλῶς διατηρούμενον, φέρον παράστασιν μελανόμορφον δύο Σατύρων ἰθυφαλλικῶν ὀρχουμένων καὶ ἐν τῷ

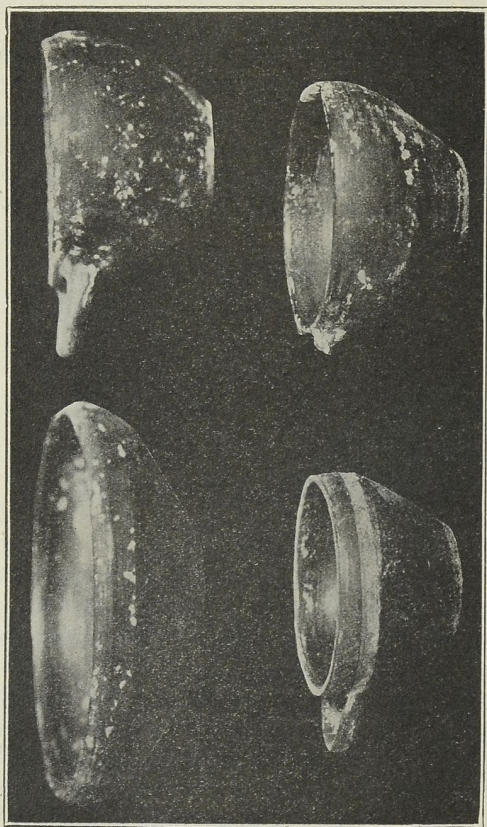

Εἰκ. 1.

μέσῳ αὐτῶν τὸν Διόνυσον, ἱστάμενον ὄρθιον καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς ρυτῶν, τὸ ἔπαθλον ἴσως τῶν ὀρχουμένων Σατύρων.

Οἱ ἀμφορεῖς οὗτοι ἐχρησίμευσαν βεβαίως ὡς τάφοι μικρῶν παιδίων. Ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν ἀγγείων τούτων εἶναι ἤδη ἡμῖν γνωστὴ καὶ ἐξ ἄλλων ἀνασκαφῶν. Ἡδὲ νεκροδόχα ἀγγεῖα, περιέχοντα ἐντεθειμένα παιδία εὐρέθησαν 17 τῷ 1892 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ ἰδιωτικοῦ κτήματος Σαπουντζάκη, τοῦ ἀπέναντι τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα κειμένου, εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μέρος ἀπεκαλύφθη καὶ κολοσσαῖος πίθος ὑψ. 1,40 διαμ. 0,82 χρησιμεύσας

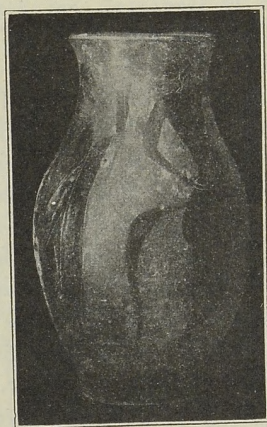
ὡς τάφος μεγάλου ἀνθρώπου (βρ. A. Brückner καὶ

Εἰκ. 2.

E. Pernice. Ein Attischer Friedhof in Athen
Mittheil. Tom. 18 (1893) σελ. 79). Ἐν Θεορικῷ εὐρέθη-

σαν τεμάχια μόνον τοιούτων ἀγγείων (πρβλ. Πρακτικά Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας 1893 σ. 16.—Ἐφημερίς Ἀρχαιολογικὴ 1895 σ. 232, ἔνθα ὁλόκληρος πίθος συγκεκολλημένος ἀπεικονίζεται πιν. 11). Καὶ ἐν τῇ παναρχαίᾳ δὲ νεκροπόλει τῆς Ἐλευσίνος ὁ κ. Α. Σκιᾶς ἀνεῦρε νεκροδόχα ἀγγεῖα, ἐν οἷς ἦσαν τεθαμμένα παιδία μόνον (Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1898 σ. 30 καὶ 89). Ὁ δὲ κ. Τσουντας εὔρεν ἐν Ἀμοργῷ πίθους καὶ ἄλλα εὐμεγέθη πήλινα ἀγγεῖα

Εἰκ. 3.

περιέχοντα ὅστ᾽ ἄκαυστα (Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1898 σελ. 208).

Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρέθησαν τοιαῦτα ἀγγεῖα χρησιμεύοντα ὡς τάφοι παιδίων (πρβλ. Furtwaengler ἐν Mittheil IV, σελ. 198. Καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ δ' ἐσχάτως εὑρέθησαν ὅμοιοι πίθοι μετὰ σκελετῶν παιδίων ἐν ἀνασκα-

φαῖς ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld (πρόβλ. Weege ἐν Athen. Mittheil. 1911 σελ. 166 καὶ 177). Ἐπίσης καὶ ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου, ὡς καὶ ὑπ' ἐμοῦ ὡσαύτως ἐν ταῖς ἐν Ἀναβύσῳ τῆς Ἀττικῆς, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ περὶ τούτου ἐκθέσει ἡμῶν, ἐν ἀνασκαφαῖς τύμβων.

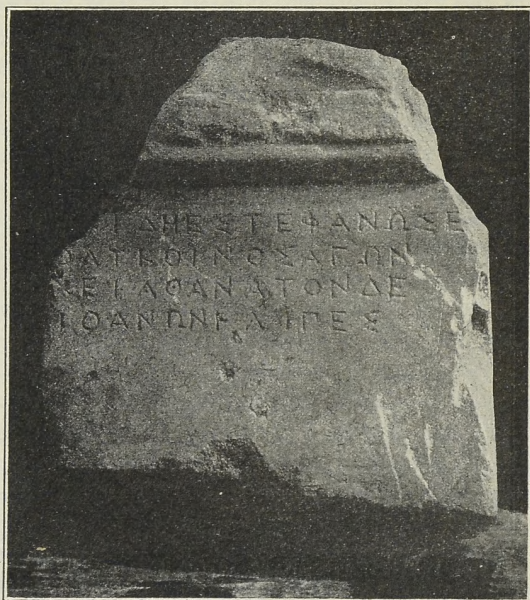
Οἱ πίθοι, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀπετελοῦντο ἐκ πολλῶν τεμαχίων συνδεδεμένοι διὰ μολυβδίνων συνδέσμων. Ὅμοια παραδείγματα διὰ μολυβδίνων συνδέσμων ἀπαντῶσι πολὺ συχνὰ ἐν ἀνασκαφαῖς καὶ ἀναφέρονται ὑπὸ πολλῶν, ἀλλ' οὐδεὶς νομίζομεν ἔδωκε τὴν προσήκουσαν ἐξήγησιν. Ὁ Wide λ. χ. ἀναφέρων περὶ τῶν ἐν Ἀφιδναῖς ὑπ' αὐτοῦ εὑρεθέντων πίθων (Aphidna in Nordattika, Mittheil. 1896 XXI σελ. 385-309 καὶ διὰ μολυβδίνων συνδέσμων συνδεδεμένων, λέγει «ὅτι οὗτοι οἱ πίθοι πρότερον ἐχρησίμευον δι' ἄλλον σκοπόν» καὶ ἀλαχοῦ ἐπίσης: «οἱ πίθοι συχνάκις συνεδέοντο διὰ μολύβδου, ἐξ οὗ συνάγομεν, ὅτι οὗτοι πρότερον διὰ τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων ἐχρησίμευον».

Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι οἱ πίθοι οὗτοι δὲν ἦσαν ποτὲ ἐν οἰκιακῇ χρήσει, διότι οὕτω πως συνδεδεμένοι δὲν ἡδύνατο νὰ γίνῃ χρήσις δι' ὑγρὰ οἰασθήποτε φύσεως, ἀλλὰ μόνον δι' ἔνθεσιν ὀσπῶν τῶν νεκρῶν, ὡς νεκροδόχα (ὀστεοδόχα) ἀγγεῖα ἐν τοῖς τάφοις. Προβαίνομεν δὲ καὶ ἔτι περαιτέρω νομίζομεν, ὅτι ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς τάφοι μικρῶν παιδίων, ἀλλὰ καὶ θραυσθέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου, συνέλεγον βραδύτερον ἄλλοι πολῖται τὰ τεμάχια καὶ συνδέσαντες ἐχρησιμοποίησαν εἰς δευτέραν χρῆσιν δι' ἄλλον νεκρόν, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνείθιζον νὰ θραύωσι τὰ ἀγγεῖα κατὰ τὴν κηδείαν, ὡς σήμερον τοῦτο γίνεται ἅμα τῇ ἐκ τῆς οἰκίας ἐκφορᾷ τοῦ νεκροῦ, καὶ εἶτα διὰ τὴν

ταφήν τῶν παιδίων συνέδεον αὐτὰ διὰ δευτέραν χρῆσιν. Δὲν νομίζω δ' ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐποιοῦν χάριν κακῶς ἐννοουμένης οἰκονομίας, δὲν ἦτο ὁ λόγος αὐτός, διότι ἡ ἐργασία τῆς συνδέσεως ἐστοίχιζε περισσότερον ἢ ἂν ἡγόραζον ἐκ νέου νέον πίθον· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ θρησκευτικοῦ λόγου, ὅτι ὁ θραυσθεὶς πίθος ἀνήκων εἰς ἄλλο μέλος προσφιλές τῆς οἰκογενείας ἐθεωρεῖτο ὡς προσφορώτερος καὶ ὁσιώτερος νὰ ἐναποθέσῃσι τὰ ὅσα τοῦ ἀποθανόντος ἐπίσης ποθεινοῦ τέκνου αὐτῶν.

Πλὴν τῶν δύο τούτων ἀμφορέων, οἵτινες εὐρέθησαν εἰς τὴν βορείαν ἄκραν τοῦ γηπέδου, οὐδὲν ἄλλο εὑρήμα ἔσχομεν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ θραύσματα ἀγγείων παρετηρήθησαν ἐν τοῖς χώμασι τῆς ἀνασκαφῆς, ἐξ οὗ συνάγεται, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ὑπῆρξέ ποτε νεκροταφεῖον, καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὸ μέρος τοῦτο, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχε βαθεῖα κοίτη ρύακος ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διευθυνομένη, ἣν δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν πρὸς τὸ δυτικώτερον μέρος καὶ ἀκριβῶς πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Δανιήλ, ἐνθα ρέουσι καὶ σήμερον τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα τῆς πόλεως, τῶν ἐκεῖ βυρσοδεψείων καὶ ἐλαιοτριβείων. Ὁ ρύαξ οὗτος διὰ τῆς ἀμμώδους προσχώσεως τοῦ μέρους τούτου ἥλλαξε κοίτην ῥέων νῦν ὀλίγον νοτιώτερον, ἐπομένως οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη ὡς νεκροταφεῖον. Οἱ δύο ἀνακαλυφθέντες ἀμφορεῖς εὐρέθησαν εἰς τὴν βορείαν ἄκραν τοῦ γηπέδου καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ κατερχομένου ρύακος.

Ἐν ἐπιμέτρῳ ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὅτι ἔτι περαιτέρω καὶ ἐγγύτατα τῆς ὁδοῦ Καβαλλας (ὅρα Σχεδ.) κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ γηπέδου εἰς βάθος 2½ μετρ. εὐρέθη λείψανον τείχους ἰσοδομικοῦ ἐκ πειραϊκῶν λίθων. Ἐν τοῖς χώμασι δὲ οὐχὶ κατὰ χώραν εὑρομεν τὴν κάτωθι ἐλλιπῆ ἐπιγραφὴν :

- - - - -] ἰδῆ ἐστεφάνωσε
 - - - - - | - π]ολύκοινοσ ἀγών
 - - - - - - - - ε]χει, ἀθάνατον δὲ
 - - - - - | -]ι θανών (ἔ)λιπες.

Εἶναι αὕτη ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα ἐν ἑξαμέτρῳ καὶ πενταμέτρῳ στίχῳ ὕψ. 0,25 πλ. 0,24. Γραφὴ στοιχηδόν.

Ἀθήνησι.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΟΔΩ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήγοντος ἔτους ὀρυττομένης τῆς ὑπονόμου τῆς ὁδοῦ Θερμοπυλῶν εὐρέθησαν παρὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ ταύτης μετὰ τῆς ὁδοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἀρχαῖοι τάφοι, ἐν οἷς ὑπῆρχον ὀλίγα ἀγγεῖα (τεμάχια λευκῶν ληκύθων, μικρὸν ἀρυβαλλοειδὲς ληκύθιον μετ' ἐρυθρομόρφου παραστάσεως, μελαμβαφῇ πυξίδια).

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ εὐρήματος τούτου ἐγένετο μικρὰ ἀνασκαφή παρὰ τὴν ὡς ἄνω θέσιν, ἀνεκαλύφθησαν δὲ πρὸ τῆς οἰκίας περίπου τοῦ Γ. Σπανοῦ περὶ τοὺς δέκα τάφους, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀπετελοῦντο ἐκ πηλίνων λαρνάκων, οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν ἀπλῶς ὀρθογωνικοὶ λάκκοι ἐσκαμμένοι ἐν τῷ βραχώδει ἐδάφει. Καὶ ἐντὸς τῶν τάφων τούτων εὐρέθησαν ὀλίγα πενιχρὰ κτερίσματα, πρὸ πάντων ἀγγεῖα τοῦ 5^{ου} καὶ 4^{ου} αἰῶνος.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Κάτωθεν τῆς ΒΑ γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως ἐπὶ οἰκοπέδου ἀγορασθέντος πρὸ ἐτῶν παρὰ Παπαδοπούλου ἐγένετο δοκιμαστικὴ ἀνασκαφή. Ὡρύχθη τάφος ἐκ Β πρὸς Ν πλάτ. περίπου 5 μέτρων χωροῦσα ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τοῦ οἰκοπέδου. Μολοντί ἡ σκαφὴ προὐχώρησε

μέχρι τοῦ στερεοῦ, οὐδὲν ἶχνος ἀρχαίου οἰκοδομήματος εὐρέθη, μόνον δὲ κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ οἰκοπέδου φαίνεται, ὅτι ἦτο ὁ βράχος (εὐρισκόμενος εἰς βάθος 4 μ. περίπου ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἐπιφάνειαν) τετμημένος ἐπὶ ἀρκετῆς ἐκτάσεως ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς. Ἡ ἐπίχωσις ἦτο ὅλη νεωτέρα, ἐν αὐτῇ δ' εὐρέθησαν ἐξ ἀρχαίων λειψάνων μόνον ἐν μικρὸν τεμάχιον μαρμαρίνου τριγλύφου ἐκ μικροῦ οἰκοδομήματος καὶ ἀσήμαντον τεμάχιον ἀναγλύφου.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΣΤΟΑΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς ὁδοῦ Λυσικράτους καὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ ἀνεσκάφη ὀλίγον ἡ ἰωνικὴ στοά, ἥς μνημονεύει δι' ὀλίγων ὁ Judeich ἐν *Topogr. von Athen* σ. 339. Ἐπειδὴ τὰ πορίσματα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης δημοσιεύονται νῦν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι τοῦ 1911 εἶνε περιττὸς ἐνταῦθα πᾶς περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης περαιτέρω λόγος.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ «ΠΝΥΚΟΣ»

Διὰ τῆς περισυνῆς ἀνασκαφῆς ἐπὶ τῆς «Πνυκὸς» ἀνεκαλύφθη τὸ ἀρχαιότερον ἀνάλημμα, δι' οὗ ἀπεδεικνύετο, ὅτι πολὺ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐκ κολοσσαίων λίθων ἀνα-

λήμματος ταύτης, ὁ χώρος ἦτο καθ' ὅμοιον τρόπον διασκευασμένος, εὐρέθησαν δὲ καὶ σημεῖα μαρτυροῦντα, ὅτι οἱ χρόνοι τῆς κατασκευῆς τοῦ τελευταίου τούτου ἀναλήμματος ἠδύναντο νὰ υποδιβασθῶσιν ἴσως καὶ ἐπὶ κατωτέρω τοῦ 3^{ου} αἰῶνος π. Χ., ἐτίθετο δὲ οὕτω ἐν ἀμφιβόλῃ ἡ ὀρθότης τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ χώρου ὡς τῆς ἀρχαίας Πνυκός.

Πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἐγένετο κυρίως ἡ ἐφετερινὴ ἀνασκαφή.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς «Πνυκός» ἀνεσκάφη μεγάλη τάφος παράλληλος πρὸς τὰς πέρυσιν ἀνασκαφείσας καὶ χωροῦσα ἀπὸ τοῦ κολοσσαίου ἀναλήμματος πρὸς τὸ κέντρον τοῦ χώρου. Καὶ ἐν ταύτῃ κατεφάνη σαφῶς ὁ τρόπος τῆς ἐπιχώσεως διὰ χωμάτων ἀλλαχόθεν μετακομισθέντων. Ἡ ἐπιχώσις χωρεῖ ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ (νοτίου) μέρους τοῦ χώρου πρὸς τὰ ἔξω, ἀποτελουμένη ἐκ κατωφερικῶν στρωμάτων. Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ταύτης εὐρέθησαν καὶ ἐφέτος τεμάχια μελαμβάφῶν ἀγγείων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ἢ καὶ ὑστερωτέρων, καὶ δύο ληκύθια, ὧν τὸ σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ πηλίνων μορφῶν (νεανίσκος παρὰ στήλην, ἐφεδρισμός).

Ἡ συνέχεια τοῦ παλαιοτέρου ἀναλήμματος ἦτο κατεστραμμένη ἐν τῇ τάφρῳ ταύτῃ, εὐρέθησαν ὅμως ἐπὶ τῆς θέσεως τούτου πολλοὶ μεγάλοι λίθοι ἐκ τούτου πιθανώτατα προερχόμενοι, διεκρίθη δ' ἐν τῇ τάφρῳ ταύτῃ καὶ τὸ στρώμα, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παλαιότερον ἀνάλημμα, χωριζόμενον σαφῶς ἀπὸ τῆς λοιπῆς ἐπιχώσεως. Ἐν τούτῳ δυστυχῶς δὲν εὐρέθησαν καὶ ἐφέτος σημεῖα μαρτυροῦντα περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ παλαιοτέρου ἀναλήμματος.

Ἐσκάφη πρὸς τούτοις χάνδαξ ἀρκετὰ εὐρὺς παρὰ τὸ δυσμικὸν ἡμῖς τῆς τομῆς τοῦ βράχου μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ βράχου· ὁ χάνδαξ οὗτος ἐξηκολούθησεν εἴτα καὶ

πρὸς βορρᾶν παραλλήλως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ χώρου τομὴν τοῦ βράχου, ὠρύχθησαν δὲ καὶ δύο φρεατοειδεῖς λάκκοι ἐντὸς ἐπιχώσεως οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς κατατομῆς, ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ βράχου.

Ἐκ τῶν σκαφῶν τούτων ἀπεδείχθη, ὅτι ὅλη ἡ ἐπιχώσις τοῦ ἐπιπέδου εἶνε τεχνητὴ καὶ σύγχρονος πρὸς τὴν ὀπισθεν τοῦ κολοσσαίου ἀναλήμματος ἐπίχωσιν. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου, ἡ κάτωθεν τῆς ἐπιχώσεως ταύτης, εἶνε κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη τὰ πρὸς τὴν κατατομὴν ὠμαλισμένη. Ὡμαλισμένη εἶνε πρὸς τούτοις κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τοῦ χώρου.

Αἱ ὑπάρχουσαι ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος τῆς κατατομῆς τρεῖς βαθμίδες δὲν συνεχίζονται ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως, ἀλλὰ φθάνουσι μόνον μέχρις αὐτῆς, ἐξ οὗ καθίσταται βέβαιον, ὅτι αὗται δὲν εἶνε σύγχρονοι πρὸς τὴν μεγάλην ἐργασίαν τῆς τομῆς τοῦ βράχου, ἀλλ' ἐλαξεύθησαν ὑστερώτερα, ὅτε ἐπεχώσθη τὸ ἐπίπεδον.

Ἐξητάσθη πρὸς τούτοις καὶ ὁ χώρος ἄνωθεν τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος τῆς κατατομῆς, ὅπου μένουσιν εἰσέτι ἐπὶ τόπου δύο κολοσσαῖοι λίθοι, λείψανα τείχους ἀποκλείοντος ἐκ νότου τὴν «Πνύκα», εὐρέθησαν δὲ καὶ ἔχνη τῆς γενομένης κατὰ μέρη ἰσοπεδώσεως τοῦ βράχου πρὸς ἐπίθεσιν τῶν λίθων τοῦ τείχους τούτου διὰ τὴν πρὸς Ἀν. συνέχειαν αὐτοῦ μέχρι σχεδὸν τῆς θέσεως τοῦ βωμοῦ.

Δυστυχῶς καὶ διὰ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν δὲν ἐξάγονται σαφῇ συμπεράσματα περὶ τῆς διαρρυθμίσεως καὶ πρὸ πάντων τοῦ προορισμοῦ τοῦ χώρου. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ παλαιότερου ἀναλήμματος φαίνεται, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐπιπέδου κατὰ τὸ νότιον ἥμισυ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ὠμαλισμένης ἐπιφανείας τοῦ βράχου, μόνον δὲ τὸ βό-

ρειον ἥμισυ ἦτο ἐπιχεχωσμένον καὶ συνεκρατεῖτο διὰ τοῦ ἀναλήμματος. Τὸ ἐπίπεδον ἦτο καὶ τότε ἡμικυκλικόν, εἶχεν ὡς κέντρον τὸν βωμόν, ἢ δ' ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἔβαι-
νεν ἐλαφρῶς κατωφερικὴ πρὸς τὸ ἀνάλημμα.

Ὅτε ὠκοδομήθη τὸ νεώτερον κολοσσαῖον ἀνάλημμα, ὁ χῶρος ὑψώθη δι' ἐπιχώσεως κατὰ πολλὰ μέτρα, τότε δὲ διεσκευάσθη θεατροειδῶς, τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ βαι-
νούσης ἀντιστρόφως ἀνωφερικῶς ἐκ τοῦ κεντρικοῦ βωμοῦ πρὸς τὴν περιφέρειαν.

Ἐσκάφη πρὸς τούτοις ὀλίγος χῶρος μέτρα τινα ΒΑ τοῦ κολοσσαίου ἀναλήμματος πλησίον τῆς λεωφόρου Ἀκρο-
πόλεως καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἀνεκαλύφθησαν οἰκή-
ματα λελαξευμένα ἐν τῷ βράχῳ Ἑλληνιστικῶν χρόνων καὶ
μία περίεργος δεξαμενὴ ὁμοίως ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ. Δ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΝΑΒΥΣΟΥ

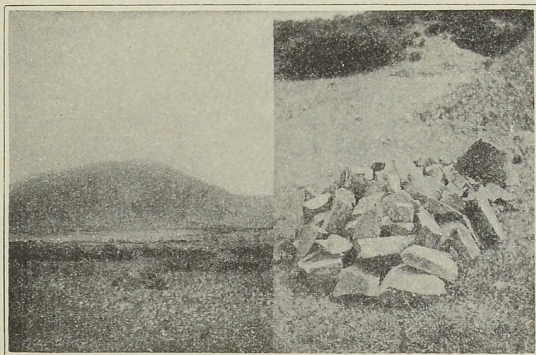
Περιγραφή ἀνασκαφῆς τάφων.

Τῶν ἀνασκαφῶν Ἀναβύσου ἡρξάμεθα τὴν 22 Αὐγούστου, διεκύψαμεν δὲ ταύτας, ἕνεκα τοῦ προσεγγίζοντος χειμῶνος, τὴν 24 Σεπτεμβρίου τρέχοντος ἔτους. Ἡ θέσις Ἀνάβυσος ἀνήκει εἰς τὸν σημερινὸν δῆμον Θορικίων, κεῖται δ' ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Λαυρεωτικοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν ὄρους «Σκόρδι», χωριζομένου διὰ στενῆς κοιλάδος ἀπὸ τοῦ ἔναντι ἀπὸ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμὰς ἐκτεινομένου Κερατοβουνίου, ὅπερ ἀποκλείει οὕτως, ὡς ἀνυπερβλήτον πρόχωμα πρὸς Βορρᾶν, τὴν μεγάλην πεδιάδα Ἀναβύσου ἀπὸ τὴν τῆς Κερατέας. Ἐν τῇ θέσει Ἀναβύσου παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπάρχει καὶ ἡ γνωστὴ τοῦ Κράτους Ἀλυκὴ, ἀκριβῶς ἔναντι τῆς Χερσονήσου Ἀστυπαλαίας καὶ τῆς νησίδος Ἐλεούσης, ὧν ἀμφοτέρων μνημονεύει ὁ Στράβων, ἐκεῖ που τοποθετῶν τὸν δῆμον Ἀναφλύστου, ἕνα τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὴν Ἀντιοχίδα φυλὴν ἀνήκοντα. *)

Πιθανώτατον ἐκ τούτου καθίσταται, ἂν μὴ βεβαιώτατον, ὅτι ἐν τῇ θέσει «Ἀνάβυσος» ἔκειτο τὸ πάλαι ὁ δῆμος Ἀναφλύστου, πρὸς δὲ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς σημερινῆς εἶνε παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου καὶ μεγάλου δήμου. Ὅτι δὲ ὑπῆρξε τοιοῦτος πιστοποιοῦσιν οἱ ἀπειράριθμοι καὶ πλουσιώτατοι ἔστιν ὅτε τάφοι, οἱ καθ' ἅπασαν τὴν πεδιάδα διεσπαρμένοι, διότι κτῆρια δὲν

*) Π. 26. Π. Καστριώτης. Die Deme von Attica, Leipzig, 1886.

ἐσώθησαν δυστυχῶς ἢ ἐλάχιστα ἔχνη παρὰ τὴν θάλασσαν
 καὶ ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ ἀλλαγῶν που παρὰ τὰς ὑπωρείας
 τῶν περὶξ ὁρέων. Ἡμεῖς προέβημεν εἰς τὴν ἔρευναν μό-
 νον τῶν τάφων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἔχουσι δεινῶς συληθῆ ἀπὸ
 ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἰδίως δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη,
 καθὰ μαρτυρεῖ τὸ νεοσκαρὲς αὐτῶν χῶμα. Εὐτυχῶς δ'
 ὅμως, ὡς συμβαίνει συνήθως, οἱ βαθύτερον κείμενοι τά-

Ὁ Λαυρεωτικὸς Ὀλυμπος θεώ-
 μενος ἐξ Ἀναβύσου

Τεμάχια ἐκ τῆς συντετριμμένης
 λάρακος τῆς εὐρεθείσης ἐν Ν.
 Τύμβῳ Ἀναβύσου.

φοι παρέμειναν ἄθικτοι, οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καὶ τὰ σπου-
 δαιότατα τῶν εὐρημάτων ἀποδώσαντες κατὰ τὴν ἀνασκα-
 φὴν ἡμῶν.

Οἱ τάφοι τῆς Ἀναβύσου εἶνε, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν,
 πανταχοῦ τῆς πεδιάδος ἐγκατεσπαρμένοι, ἀπὸ τῶν ὑπω-
 ρειῶν τῶν περὶξ ὁρέων μέχρι τῆς ἀμπελοφύτου παρα-
 λίας. Πολλοὶ τούτων εὗρηνται ἰδίᾳ ὑπὸ χθαμαλοῦς περι-
 φερικοῦς λόφους, τεχνητοῦς δηλ. ἡμισφαιρικοῦς τύμβους
 3-5 μέτρων ὕψους, ὡς εἴθιστο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους

χρόνους, καὶ ὧν ὅμοιοι εὑρηνται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, πλεῖστοι δ' ὅσοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ. Γνωστότατοι ἰδίᾳ εἰσὶν οἱ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Β. Στάη ἐν Βελανιδέζᾳ (ἐν ἀρχαίῳ δῆμῳ Φηγοῦς) καὶ Βουρβᾷ ἐξερευνηθέντες καὶ ὧν λεπτομερῇ περιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ ἀνασκάψας ἔφορος ἐν τῷ Ἀρχ. Δελτίῳ τοῦ ἔτους 1890, σελ. 16-28 καὶ 103-112 μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν πινάκων. Παρόμοιοι εὑρηνται, ἐξερευνηθέντες καὶ οὔτοι, ἐν Πετρεΐζᾳ, Μαρθῶνι καὶ ἀλλαχοῦ.

Οἱ ἡμισφαιρικοὶ οὔτοι τύμβοι, οὓς ὁ λαὸς καλεῖ Μαγούλας, περικλείουσι συνήθως πολλοὺς τάφους, ἄλλους μὲν ἀρχαιοτέρους καὶ ὑπὸ τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἄλλους δὲ νεωτέρους ἐν αὐτῷ τῷ χυτῷ χώματι ἀνεωχθέντας, ἰδίᾳ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν. Εἶνε δ' οἰοῖται οἱ τύμβοι οὗτοι νεκροταφεῖα φυλῆς τινος, γένους, ἢ φρατρίδας, ὁμοιάζουσι δὲ τὰ μέγιστα πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου περιγραφομένους (πρβ. Β. 604, 793. Η, 435, Λ, 371 κλπ.) ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλ. Ἀντιγ. 1204 καὶ Ἡροδ. 1,93, ὅστις περιγράφει τὸν ἐν Λυδία τάφον τοῦ πατρὸς τοῦ Κροίσου Ἀλυάττου κλπ.

Ἰδίως τὰς ἡμετέρας σκαφικὰς ἐργασίας εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν περιωρίσαμεν εἰς δύο λόφους ἢ τύμβους τοιοῦτους πλησίον ἀλλήλων κειμένους πρὸς τὸ ΒΑ τῆς πεδιάδος καὶ περὶ τὰ 10' λεπτὰ τῆς ἀκτῆς ἀπέχοντας. Ἐγγὺς τῶν τύμβων τούτων διέρχεται ἡ ὁδὸς ἢ ἀτραπὸς μᾶλλον ἢ ἄγουσα εἰς Κερατέαν εἰς 2 1/2 ὥρων ἀπόστασιν καὶ ἡ πρὸς τὴν Καμάριζαν, τὴν ἐγγύτερον πάσης ἄλλης κειμένην χωμόπολιν, διότι αὕτη ἀπέχει μόλις μίαν ὥραν καὶ τέταρτον.

Ἐκ τῶν δύο τούτων γηλόφων ὁ ἕτερος, ὁ πρὸς Β. περιεῖχεν ἐλαχίστους τάφους, τὸ δὲ τραχὺ καὶ σκληρότατον τῆς ἐπιχώσεως αὐτοῦ καθίστα τοσοῦτον δυσχερῇ

τὴν ἀνασκαφὴν, ὥστε ἡναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν ταύτην, ἀναβαλόντες εἰς εὐθετώτερον καιρὸν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐρεῦνης· τοῦναντίον ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ πρὸς Ν. ἀπέβη εὐχερεσπότη, οὕτως ὥστε ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐργαζόμενοι ἐπ' αὐτοῦ ἀνεσκάψαμεν σχεδὸν εἰπεῖν τελείως αὐτόν, ἀποκαλύψαντες πλείους τῶν εἴκοσι καὶ πέντε τάφων. Τούτων οἱ πλείους ἔκειντο εἰς μέγα ἀπὸ τῆς κορυφῆς

Ὁ Νότιος λόφος (τύμβος) ἐν τῇ
πεδιάδι Ἀναβύσου.

Μεγάλῃ τάφῳ ἐντὸς τοῦ βορείου
λόφου, ἐν ᾗ εὐρέθησαν δύο τάφοι.

τοῦ τύμβου βάθος, 4 καὶ ὅ μετρῶν, ἔνιοι δὲ ἔκειντο ὑψηλότερον καὶ περὶ τὰ κράσπεδα αὐτοῦ, ὡς εἴθισται καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀλλαχοῦ ἀνευρεθεῖσι τύμβοις. Οἱ δὲ νεκροὶ ἦσαν τεθαμμένοι ἐντὸς τῶν χωμάτων, πιθανώτατα ἐντὸς φερέτρων, ἅτινα τελείως ἐξηφανίσθησαν, διότι καὶ ἤλοι ἀκόμη ἐλάχιστοι ἀνευρέθησαν. Πολλῶν ἐν τούτοις τὰ ὀστέα ἦσαν ἐντεταφιασμένα ἐντὸς ὑδριῶν, πίθων ἢ ἀμφορέων, ὧν εὗρομεν μέγαν ἀριθμὸν. Ἰδίως ἐντὸς ἀμφορέων καὶ παρομοίων ἀγγείων ἐθάπτοντο μικρὰ βρέφη. ὧν ἀπηγορεύετο ἡ καῦσις. Πολλὰ τῶν μεγάλων τούτων

ἀγγείων ἀνευρέθησαν ἐκ παλαιοῦ συγκεκολλημένα διὰ μολύβδου, ὡς ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ (ἶδε ἀνασκαφὰς Π. Καστριώτου παρὰ τὸν ἁγ. Δανιὴλ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐν τῷδε τῷ τεύχει, ὅπου ἐκτενῶς ἐξηγεῖται ἡ τοιαύτη συγκόλλησις). Σπουδαῖον γεγονός εἶνε, ὅτι πλεῖστοι τάφοι ἔφερον ἀπὸ ἰχνη καύσεως, διότι σωροὶ ὅλοι ἀνθρώπων ἐξήχθησαν ἐξ αὐτῶν. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις συνήθως οὐδὲν κτέρισμα ἀνευρέθη, ὅσα δὲ ὑπῆρχον τοιαῦτα, ἰδίως ἐν τάφοις μετ' ἀγγείων μελανομόρφων, ταῦτα εἶχον τοσοῦτον ἀμαυρωθῆ, ὥστε μέχρι σήμερον δὲν ἐπετεύχθη ἡ καθάρισις καὶ συγκόλλησις αὐτῶν. Οἱ κεκαυμένοι τάφοι ἔφερον τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην διὰ μέσου ὅλου τοῦ βάθους καὶ τῶν πλευρῶν αὐτῶν διήκουσαν αὐλακα, ἥτις παρατηρεῖται πολλάκις ἐν αὐτοῖς καὶ ἥς μνεῖαν ποιεῖται καὶ ὁ κ. Στάης ἐν τοῖς ἐν Βουρβᾷ τάφοις.

Ἀξία ἰδίας μνεῖας εἶνε ἡ εὐθὺς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς σκαφῆς ἀνέυρεσις ἀκριβῶς κατὰ τὴν δυτικὴν περιφέρειαν τοῦ τύμβου μεγάλης μαρμαρίνης λάρνακος δεινῶς τεθρυμματισμένης, διότι ἀνευρέθησαν ὑπερδιακόσια ὅλα τεμάχια ἐπὶ ταῦτ' συνηγμένα, ὥσῃ ἐπίτηδες ἐκεῖ ἀποκρυφθέντα. Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνιέρου τούτου βανδαλισμοῦ εἶνε ὅλως ἀνεξήγητος, διότι πρὸς σύλησιν αὐτῆς δὲν ἦτο οὐδεμία ἀνάγκη τοιαύτης πρωτοφανοῦς εἰς μικρὰ τεμάχια καταθρυμματίσεως. Ἡ λάρναξ αὕτη δὲν ἔφερεν οὐδένα γλυπτικὸν διάκοσμον ἢ ἀπλῶς μόνον γλυφάς, ὡς πλαίσια καὶ ἀετώματα ἐπὶ τοῦ καλύμματος, ὥστε δύσκολον νὰ προσδιορίσῃ τις τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς, δεδομένου ὅτι καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγένετο χρῆσις τοιούτων σαρκοφάγων, ἀφ' οὗ εὗρηται καὶ ἐν Κρήτῃ εἰς πολλὰς π. Χ. χιλιετηρίδας ἀναγόμεναι. Καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τύμβοις ἀνευρέθησαν σαρκοφάγοι ὡς ἐν Βελανιδέζῃ καὶ Βουρβᾷ. Ἐν τῷ τελευταίῳ μάλιστα τούτῳ

άνευρέθη μνημεῖον ἐπιτύμβιον ἐν σχήματι λάρνακος. Γνωσταί ἐπίσης εἶνε αἱ ἀρχαῖκαι ἐκ κεράμου σαρκοφάγοι τῶν Κλαζομενῶν, ὥστε δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα νανάγηται εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἀπλότητος τῶν γλυφῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅλου σχήματος αὐτῆς.

Οἱ λοιποὶ τάφοι, οὓς ἀπεκαλύψαμεν ὑπὸ τὸν τύμβον τοῦτον, περιεῖχον οἱ πλεῖστοι, ἰδίως οἱ βαθυτέρον κείμενοι, ἀγγεῖα τοῦ καλουμένου γεωμετρικοῦ τρόπου, ὑπερεκατὸν περίπου τὸν ἀριθμὸν, εὐάριθμοι δὲ μόνον, οἱ μᾶλλον ἐπιπολαίως καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ κεχωσμένοι, περιεῖχον ἀγγεῖα μελανόμορφα. Τὰ σχήματα τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων εἶνε τὰ συνήθη τοῦ τρόπου τούτου, οἷον πῖθοι, ὕδραιοι, ἀμφορεῖς, εὐμεγέθη καὶ μικρὰ ποτήρια, προχοῖδες, κύαθοι, κύπελλα, σκυφοί, λήκυθοι, φιάλαι, πινάκια, κύλικες, ἀλάβαστρα, κυαθίσκοι καὶ παντοῖα ἄλλα, ὧν κατωτέρω παρέχομεν περιληπτικὸν κατάλογον μετὰ εἰκόνων ἐκ φωτογραφιῶν τῶν κυριωτάτων καὶ μᾶλλον ἀξίων λόγου ἐξ αὐτῶν.

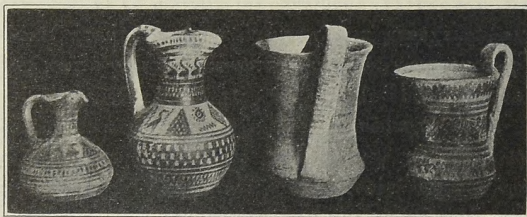
Ἄξιον σημειώσεως διὰ τὴν χρονολογίαν ἰδίως τῶν τάφων τούτων γεγονὸς εἶνε ὅτι ἀναμῖξ μετὰ τῶν ἀγγείων τούτων ἀνεύρομεν καὶ τινα ἀγγεῖα, ἀρχαιότερα πιθανόν, διότι ταῦτα εἶνε χειροποίητα καὶ ἄνευ γανώματος, φέροντα δὲ ἐγγάρακτα κοσμήματα, κατὰ τὰ γνωστά τῆς Τροίας, Σέσκλου, Κυκλάδων, Ἀφιδνῶν, Ὀλυμπίας καὶ πλείστον ἄλλων τόπων, ἅτινα πάντα ἀνάγονται εἰς τὴν προϊστορικὴν περίοδον. Φαίνεται ἐν τούτοις ἔκ τινων ἀνασκαφῶν, ὅτι τοιαῦτα εὑρηνται καὶ ἐντὸς νεωτέρων στρωμάτων. Ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον κατωτέρω. Ἐπίσης μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν ἀνευρέθησαν καὶ ἀγγεῖα τινα, κύαθοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχοντα πηλὸν λεπτότερον καὶ γάνωμα μετὰ διακοσμήσεως, ἅτινα

ὁμοιάζουσι τὰ μάλιστα πρὸς τὰ τῆς τελευταίας μυκηναϊκῆς περιόδου ὡς καὶ πρὸς τὰ πρωτοαττικά, ὡς συνήθως καλοῦνται ταῦτα.

Ἴδου ἤδη ἐν περιλήψει κατάλογος τῶν σπουδαιοτέρων εὐρημάτων ἐκ τῶν τάφων τῆς Ἀναβύσου κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Εὐρήματα ἐκ τῶν τάφων Ἀναβύσου.

1) Εἴκοσι ἀγγεῖα μόνωτα σχήματος ποτηρίων. Τὸ μέγεθος αὐτῶν ποικίλλει μεταξὺ ὕψ. 009-023 μ. Ταῦτα φέρουσι διακόσμησιν πλουσιωτάτην τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου, διότι ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶνε κεκαλυμμένη ὑπὸ γεωμετρ. κοσμημάτων κατὰ ζώνας διατε-

1

2

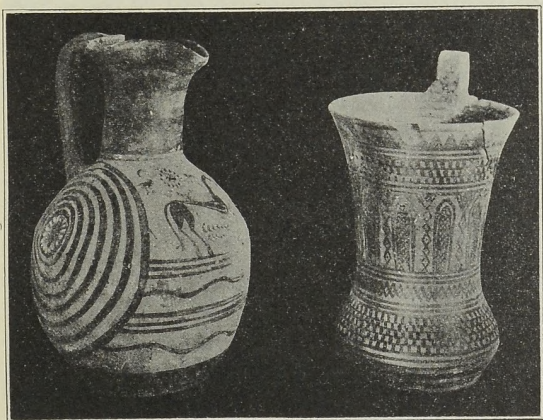
3

4

θειμένων. Ταῦτα συνηθέστατα εἶνε γωνιώδη φύλλα κατὰ σειρὰν διατεταγμένα, ἄβακωτὰ ἐκ λευκῶν καὶ μελανῶν ἐναλλάξ τετραγωνιδίων, ἐλλειψοειδῆ σχήματα μετὰ πλαισίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διήκουσι κατακορύφως ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἁλύσεις ἐκ μικρῶν κόμβων, ταινίαι, μαϊανδροὶ γραμμικοὶ καὶ κυκλικοὶ κλπ. πρβλ. εἰχ. 3. 4. 6. 12. 14.

Αἱ λαβαὶ αὐτῶν βαίνουσι κατακορύφως, εἶνε δὲ πλατεῖαι καὶ κατάκοσμοι. Το ἐν τῇ εἰκ. 3 ποτήριον φέρει ἄνω περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἀκριβῶς ἐκαστέρωθεν τῆς λαβῆς μορφὰς ἀνθρωπίνας κατὰ τὸ γνωστὸν γωνιῶδες σχῆμα τῶν ἀγγείων τοῦ Διπύλου.

2) Εἴκοσι ἀγγεῖα μόνωτα σχήματος σφαιρικῶν

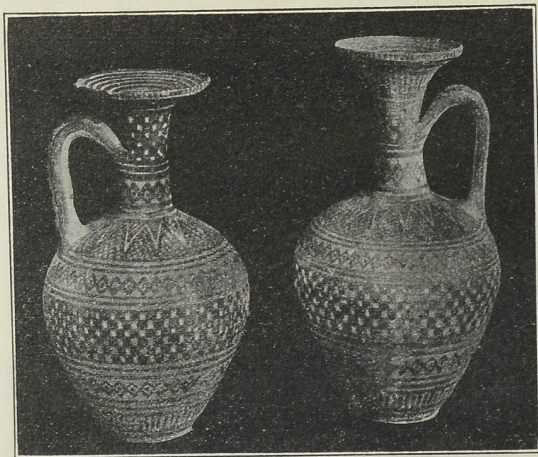

5

6

ληκυθίων καὶ οἰνοχοίδων μὲ στόμιον κυκλικὸν ἢ καὶ τρίλοβον, μεγέθους ποικίλλοντος μεταξὺ ὑψ. 007-024 μ. Ἡ διακόσμησις αὐτῶν εἶνε παραπλησία πρὸς τὴν ἄνωτέρω περιγραφείσαν. Συνηθέστατα ἰδίως ἀπαντῶσι παρ' αὐτοῖς ἐν τῇ κατὰ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου ζώνῃ τὰ γνωστά ὑδρόβια δολιχοτράχηλα πτηνά, τὰ θεωρούμενα κοινῶς ὡς νῆσσαι, ἀλλ' ὧν ἀγνοεῖται εἰσέτι ἀκριβῶς τὸ γένος πρὸς εἰκ. 1. 2. 5. 7. 8. Ἡ ἐν εἰκ. 5 ἀπεικονιζομένη τρίλοβος προχοὴς εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἄλλων

(ὑψ. 024 μ.). Αὕτη φέρει ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς μεγάλους συγκεντρωτικούς κύκλους μὲ ἀστέρα ἐν τῷ κέντρῳ, ἐπὶ δὲ τῆς λοιπῆς περίξ ἐπιφανείας παραστάσεις ζώων, ἵππων, πτηνῶν κλπ. κατὰ ζώνας διατεταγμένων. Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς ταύτην ἀγγεῖον εὑρηται ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ

7

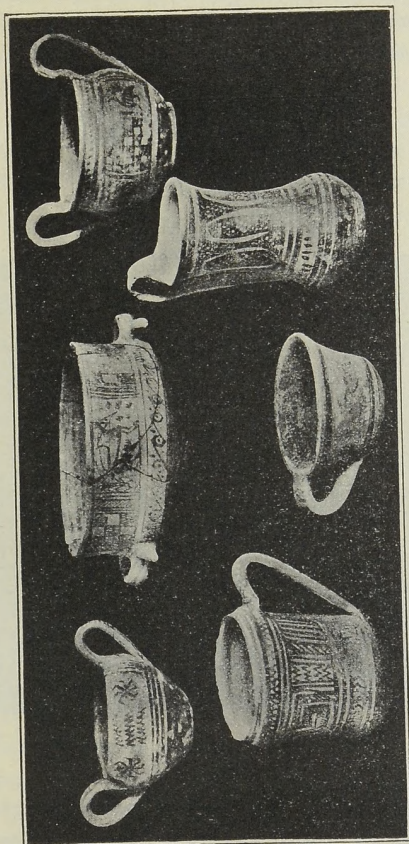
8

τῶν ἀγγείων τοῦ ἡμετέρου Ἑθν. Ἀρχ. Μουσείου (ἐν θήκῃ 5, ἀρ. 151).

3) Εἴκοσι μόνωτα ἀγγεῖα σχήματος κυαθίσκων, ὑψ. 0,035-007 μ. Ἡ διακόσμησις αὐτῶν εἶνε λίαν ἀπλή· πρβ. εἰκ. 13.

4) Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ δίωτα σκυφοειδῆ ἀγγεῖα, ἀπλᾶ ἢ καὶ μετὰ τῶν συνήθων γεωμετρικῶν σχημάτων, ὑψ. 003-012 μ. πρβ. εἰκ. 9. 10. 11. 15. 16. 17. Ἐπ' αὐτῶν ἀπαντῶσιν ἀβακοειδῆ, ἀστέρες μὲ κεκαμμένης ἀκτῖνας (ὡς τὸν

σταυρὸν Swastika), πτηνὰ καὶ τὰ παραπλήσια τοῦ

11

14

10

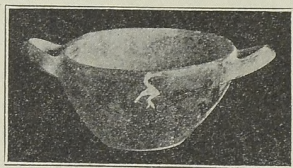
13

9

12

γεωμετρ. τρόπου. Μερικὰ τούτων εἶνε σχήματος ἰδιάζον-
τος, ἔχοντα στόμιον πλατύτατον, τὰ δὲ πλευρὰ ἄνευ κυρ-

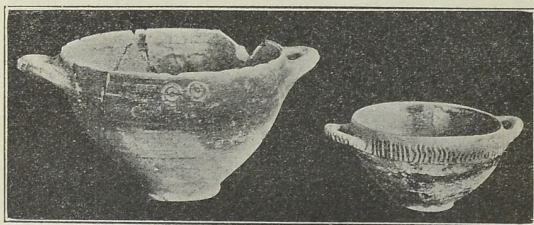
τότητος, ἀλλὰ καθέτως βαίνοντα πρὸς τὴν βάσιν, ἥτις εἶνε μετρίως ὑψηλή, συνεχομένη μετὰ τοῦ ἄνωθεν ἀγγείου διὰ στενοῦ λαιμοῦ. Ἡ βάσις αὕτη φέρει περίξ ὁπὰς καθέτους, ὡς τὰ ἐν χρήσει τὸ πάλαι πύραυνα. Τὸ ἐν εἰκ.

15

10 φέρει παραστάσεις ἀρμάτων, ὡς ἐν μετόπῃ, μετὰ ἡνιόχου καὶ ἄλλων ζώων.

Τὰ ἐν ταῖς εἰκ. 15. 16 καὶ 17, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ τρόπου, εὑρέθησαν ὁμοῦ μετὰ τῶν

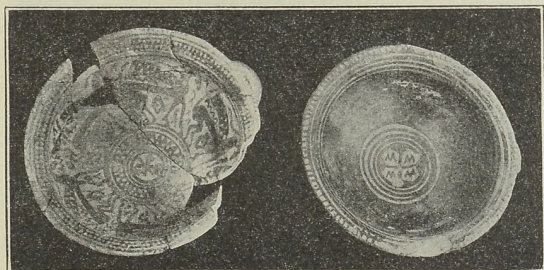
16

17

γεωμετρικῶν, εἶνε δ' ὅμως πάντῃ διάφορα ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν. Ταῦτα ἀποκαλοῦνται συνήθως πρωτοαττικὰ ἢ πρωτοκορινθιακὰ, ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Κάρω εὕρισκει ταῦτα ὁμοιότατα πρὸς τὰ τοῦ Ἑραίου καὶ καλεῖ Ἀργολικά. Παρόμοια εὑρέθησαν ὑπὸ τὸ Ἑραῖον Ὀλυμπίας,

ὥστε ἡ χρονολογία αὐτῶν ἀνάγεται πέραν καὶ τῆς α' π. Χρ. χιλιετηρίδος. Πρβ. τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν ἀγ-
γείων τοῦ ἡμετέρου Ἐθνικοῦ Μουσείου ἐν θήκῃ 6 ὑπ'
ἀρ. 141 καὶ θήκῃ 1 ὑπ' ἀρ. 37 καὶ 38 ἐξ Ἀμυκλαίου,
ἅτινα θεωροῦνται ὡς μυκηναϊκά.

5) Τέσσαρα φιαλοειδῆ ἀγγεῖα μὲ ὀριζοντίους ἀμφοτέ-
ροθεν λαβὰς. Πρβ. εἰκ. 18 καὶ 19. Ταῦτα εἶνε πλειστάκις
κατάκοσμη. Τὸ ἕτερον τούτου φέρει ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς
ἐν μὲν τῷ κέντρῳ ἀστέρα μετὰ συγκεντρωτικῶν κύκλων

18

19

καὶ γωνιωδῶν σχημάτων μετὰ αὐτῶν, μετ' αὐτοὺς δὲ
καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν ἐν πλατυτάτῃ ζώνῃ παραστά-
σεις ζώων, πτερωτῶν δὴλ. γρυπῶν κατὰ σειρὰν διατεταγμέ-
νων, μετὰ δ' αὐτῶν ἐν τῷ κενῷ χώρῳ, κατὰ τὸ γνω-
στὸν *horror vacui* τῆς ἀρχαϊκῆς ἀγγειογραφίας, πληθὺν
διαφόρων σχημάτων, ῥομβοειδῶν, χιαστῶν κλπ. Παρό-
μοιαι φιάλαι εὕρηνται ἐν τῷ ἡμέτερῳ Ἀρχ. Μουσείῳ
(Αἶθουσα ἀγγείων Διπύλου, θήκῃ 6, ἀρ. 13038).

6) Τρία πιθοειδῆ μόνωτα ἀγγεῖα, ὕψ. 037-077 μ.
Ταῦτα, ὡς ἄνωτέρῳ εἶπομεν, ἐχρησίμευσον συνήθως ὡς
νεκρικοὶ κάλπαι ἢ θῆκαι μικρῶν παιδίων ἢ τῆς τέφρας

κεκαυμένων νεκρῶν. Ὁ διάκοσμος αὐτῶν εἶνε πλουσιώτατος, ἀπὸ τοῦ στομίου μέχρι τοῦ πυθμένος διήκων, πρὸς εἰκ. 20 καὶ 21. Ἡ διάταξις τῶν γεωμετρικῶν κοσμημάτων βαίνει κατὰ ζώνας, ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἐνταῦθα οἱ μαϊάνδροι, ἀπλοῖ καὶ διπλοῖ, τὰ τριγωνοειδῆ καὶ ἀβακοειδῆ

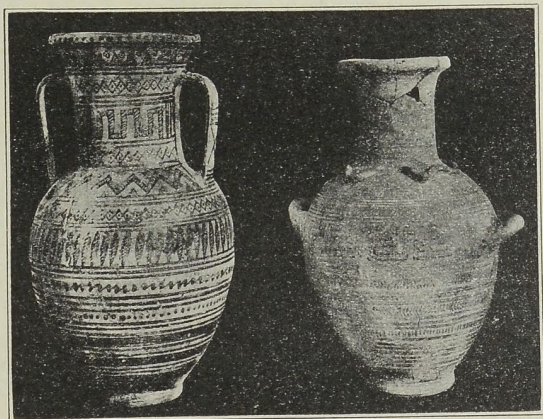

20

21

σχήματα, τὰ ὡς ᾧ ἐλλειψοειδῆ καὶ τὰ ὡς ὄφεις ἀνελισσόμενα ὀριζοντίως καὶ κατὰ μῆκος ἄνω πρὸς τὸ στόμιον, καὶ κατωτέρω περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ ἢ καὶ ἐκατέρωθεν τῆς λαβῆς. Τὸ ἕτερον τούτων, τὸ ἐν εἰκ. 21 φέρει ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τετράγωνον ἐν εἵδει μετόπης πλαίσιον ἐκ μαϊάνδρων κατὰ τὸ σύνηδες σχῆμα τῶν φαληρικῶν ὑδριῶν καὶ παραπλησίον γεωμετρικῶν ἀγγείων. Περὶ τὸ πλαίσιον

τοῦτο βαίνουσι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν σειραὶ ἐκ τῶν γνω-
στῶν ὑδροβίων πτηνῶν, δεξιόθεν δὲ καὶ ἀριστερόθεν κλά-
δοι δένδρων, ἐφ' ὧν πάλιν παρεντίθενται παρόμοια πτηνά,
ἅτινα βεβαίως ἔχουσι θηρσκευτικήν τινα ἔννοιαν, διότι
ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ καθ' ὑπερβολὴν αὐτῶν χρῆσις ἐν
μνημείοις ἐπιτυμβίοις καὶ ἐπὶ κτερισμάτων. Πάντα τὰ ἀγ-

22

23

γεῖα ταῦτα ἔφερον τὸ πάλαι πώματα, ἅτινα ὅμως ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον ἐξηφανίσθησαν. Συχνότατα εὑρηνται ταῦτα
πεφραγμένα δι' ὀγκώδους λίθου, περίξ δ' αὐτῶν ἐντὸς τῶν
χωμάτων ἀνευρέθησαν πλεῖστα μικρὰ καὶ μεγάλα ἀγγεῖα
ὡς καὶ τινα μικρότατα ἐντὸς αὐτῶν. Τὸ ἐν τῇ εἰκ. 20
εὐρέθη μετὰ τοῦ πώματος αὐτοῦ, ὅπερ ἔχει καὶ αὐτὸ
σχῆμα ἀγγείου μετὰ βάσεως, ἀλλὰ διατρήτου τὰς πλευ-
ράς. Τὸ πῶμα τοῦτο εἶνε κομψότατον τὸ τε σχῆμα καὶ τὸν
διάκοσμον. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, τὸ μετὰ τοῦ πώματος, φέ-

ρει ἐπίσης ἄνω ἐπὶ τῶν ὤμων, εὐθὺς δηλ. μετὰ τὴν βά-
σιν τοῦ λαιμοῦ μαστοειδεῖς ἐξογκώσεις, αἵτινες πιθανὸν νὰ

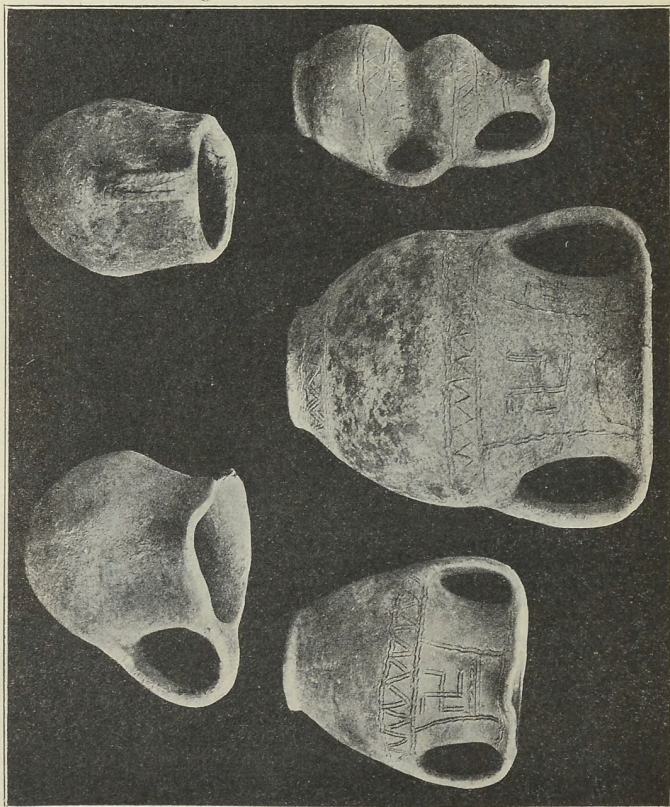
24

25

26

27

28

εἶνε λείψανα τῶν ἀνθρωπομόρφων προϊστορικῶν ἀγγείων,
οἷα τὰ τῆς Τροίας, ἐκτὸς ἐὰν εἶνε ἀπομιμήσεις κεφαλῶν

ἤλων, ὅπερ ἀπιθανώτερον. Παρόμοια ἀγγεῖα εὑρηγνται πολλὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖῳ, πρβ. θήκην 7 κάτωθι ἀρ. 12244.

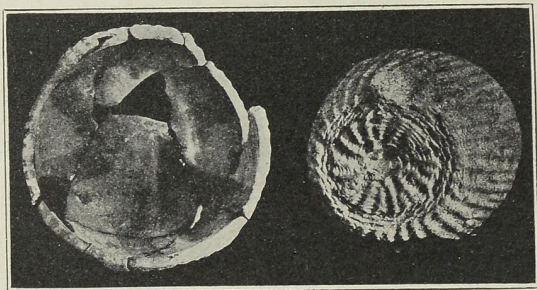
7) Ἀγγεῖον εἰς σχῆμα ἀμφορέως, ὕψ. 038 μ. Καὶ τοῦτο ὡς τὰνωτέρῳ εἶνε κατάκοσμον ἀπὸ τοῦ στομίου

μέχρι τοῦ πυθμένος ἐκ διαφόρων γεωμετρικῶν σχημάτων κατὰ ζώνας ὡς δεικνύει τὸ ἐν εἰχ. 22. Ἡ διατήρησις αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν ἀνωτέρῳ ἀρίστη.

8) Ἀγγεῖον τρίτον εἰς σχῆμα ὑδρίας, ὕψ. 035 μ. ἐπίσης κατάκοσμος κατὰ ζώνας ἐκ γεωμετρ. κοσμημάτων (εἰχ. 23). Ἡ ὑδρία αὕτη φέρει περὶ τὸν τράχηλον

καὶ ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας τῶν δύο ἐτέρων κειμένης λαβῆς ὄφεις ἀναγλύπτους. (Πρβ. Ἑθν. Ἀρχ. Μουσεῖον, θήκη 4, ἄνω, ἀρ. 894.) Ἀξία λόγου ἐπίσης καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ λαιμοῦ, ἐφ' οὗ παρίστανται γυναῖκες ἀπὸ τῶν χειρῶν κρατούμεναι καὶ ὀρχούμεναι, καθὰ καὶ νῦν εἴθισται ἐν τοῖς ἐθνικοῖς ἡμῶν χοροῖς. Τοιαῦται παραστάσεις ἀπαν-

30

31

τῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀγγείων τῆς γεωμετρικῆς περιόδου.

9) Ἀγγεῖον εἰς σχῆμα πυξίδος μετὰ πώματος.

10) Ἐξ χειροποίητα ἀγγεῖα, ἀνευ γανώματος, ὧν πέντε ἐγγράρακτα, ἄλλα δέωτα, ἄλλα δὲ μόνωτα. Πρβ. Εἰκ. 24-29. Τὰ ἐν εἰκ. 26 καὶ 28 φέρουσιν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἐντὸς πλαισίων ἐκ διπλῶν κυματσειδῶν γραμμῶν τὸ γνωστὸν σταυροειδὲς σχῆμα μὲ κεκαμμένης κεραίας, τὸ καλούμενον *Swastica*. Τὸ δὲ ἐν εἰκ. 29 ἀγγεῖον φέρει ἐκτὸς τῶν δύο ἐκατέρωθεν λαβῶν καὶ τρίτην ἄνωθεν, δίκεν πετερνιστῆρος, ὡς καὶ προχοὴν περὶ τὸ μέσον τοῦ λαιμοῦ. Παρόμοια ἀγγεῖα εὑρηνται πολλὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἑθν. Μουσείῳ. Πρβ. ἰδίως τὰ ἐν τῇ Μεγάλῃ αἰθούσῃ ἀγγείων, θήκη 6 κάτωθεν, ἀρ. 144 καὶ θήκη 96 ἀγγεῖα

Μήλου μετὰ προχοῆς καὶ θήκη 95, ἐν τῷ μέσῳ καὶ κάτω ρυμῷ.

Τὰ χειροποίητα ταῦτα ἀγγεῖα, ἅτινα συνήθως εὑρίνται εἰς προϊστορικά στρώματα, ἀνευρέθησαν, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω, ὁμοῦ μετὰ γεωμετρικῶν ἐντὸς τῶν αὐτῶν τάφων.

11) Δύο καλαθοειδῆ μικρὰ ἀγγεῖα φέροντα ὡς διακόσμησιν ἀνάγλυπτον ἀπομίμησιν καλαθίων εἰκ. 30 καὶ 31. Ταῦτα εἶνε σπάνια, ἀποδεικνύουσι δὲ τὴν ὑπὸ τῆς πλεκτικῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κεραμικῆς τέχνης. Πρὸς. Τσουντα, προϊστορικὰ Ἀκροπόλεις, σελ. 12. Παρόμοια εὑρέθησαν ἐν τοῖς τάφοις, Ἀμοργοῦ καὶ Σύρου. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 9, 11. Ἐντὸς τοῦ ἐτέρου τῶν καλαθοειδῶν τούτων ἀγγείων ἐξ Ἀναβύσου φέρεται μὲ ἐρυθρὸν χρῶμα ἀκτινωτὸν κόσμημα, ὡς ἀπαντᾷ ἐν κυάθοις μυκηναϊκοῖς.

12) Κάτοπτρον χαλκοῦν ἄνευ λαβῆς καὶ διακοσμήσεως.

*
* *

Τοιαῦτα ἐν περιλήψει τὰ σπουδαιότατα τῶν εὐρημάτων ἐκ τῆς ἐν Ἀναβύσῳ ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἀνασκαφῆς. Τούτων τὰ πλεῖστα, ὡς εἶδομεν, ἀνήκουσιν εἰς τὴν γεωμετρικὴν καλουμένην περίοδον τῆς ἀγγειοπλαστικῆς τέχνης, ἥτις περιλαμβάνεται συνήθως ἐντὸς τοῦ πρώτου ἡμίσεως τῆς α' π. Χρ. χιλιετηρίδος. Ἡ χρονολογία ἐν τούτοις αὕτη τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων δὲν συμβιβάζεται πάντοτε πρὸς τὰ κατὰ τόπους εὐρήματα, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς ἐξ Ἀναβύσου.

Ὁ Δῆμος δηλ. Ἀναφλύστου, εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Ἀττικῆς, ἦν ἐξ ἐκείνων, οὓς συνώκισεν ὁ μέγας τῶν Ἀθηνῶν συνοικιστὴς Θησεύς, ὅστις ἤχμασεν ὡς γνωστὸν κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους, δηλ. περὶ τὰ μέσα τῆς β' χιλιετηρίδος π. Χρ. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀναβύσου ἐρευνήσαντες οὐδαμοῦ ἀνεύ-

ρομεν οὐδὲ ἔχνος μυκηναϊκοῦ τάφου ἢ μνημείου τῆς περιόδου ταύτης, εἰς ἣν συνήθως ἀνάγεται ὁλόκληρος ὁ ἡρωϊκὸς αἰὼν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τούτου δικαίως γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ποῦ ἔκειντο οἱ προϊστορικοὶ τάφοι τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου τοῦ Δήμου Ἀναφλύστου;

Ἡ ἀπορία αὕτη ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν σκέψιν μή τι ὁ καλούμενος Γεωμετρικὸς διακοσμητικὸς τῶν ἀγγείων τρόπος ὑπερβαίνει κατὰ τινὰς ἔτι αἰῶνας τὸ νῦν τιθέμενον ὅριον τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως, ἐπεκτεινόμενος καὶ πέραν τῆς α' χιλιετηρίδος, πιθανὸν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς δευτέρας τοιαύτης π. Χ. παραλλήλως δηλ. τῆς μυκηναϊκῆς τεχνολογίας, ἥτις φαίνεται οὕσα ἐπέσاختος τις καὶ ἔξωθεν, ἴσως ἐκ Κρήτης, εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους εἰσαχθεῖσα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γεωμετρικὴν, τὴν γηγενῆ καὶ ἐγχώριον, τὴν ἑκπαλαί, ἐκ Πελασγῶν πιθανώτατα, ἐν Ἑλλάδι ἀσκουμένην.

Ἡ δὲ πλειστάκις παρουσιάσθη τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἐγκριτοτάτων ἀρχαιολόγων διαφόρους ἐξήνεγκον γνώμας καὶ θεωρίας περὶ τῆς μεγάλης ἀρχαιότητος τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐπὶ κεφαλῇ τῆς θεωρίας ταύτης ἴσταται ὁ περιφανὴς ἀνασκαφεὺς τῆς Τροίας, Ὀλυμπίας, Περγάμου καὶ πλείστων ἄλλων ἀρχαιολογικῶν τόπων καθηγητὴς κ. Δαῦρπελδ, ὅστις διὰ τῶν ἐν Δευκάδι καὶ Ὀλυμπίᾳ εὐρημάτων ἐπείσθη ὅτι κατὰ τὴν β' π. Χ. χιλιετηρίδα ἤσκειτο ὁ γεωμετρικὸς τρόπος καὶ ἐν γένει ἡ καλουμένη ἀρχαϊκὴ τέχνη, συγχρόνως πρὸς τὴν μυκηναϊκὴν, ἥτις δὲν εἶχεν εἰσαχθῆ ἀπανταχοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὥς ἀποδεικνύουσι πλεῖστοι ἐν αὐτῇ ἀνασκαφαί. Βεβαίως ἡ θεωρία αὕτη ἀνατρέπει τὸ ἐπικρατοῦν περὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων δόγμα, οὐχ ἥττον εἶνε ἀξία πάσης

ἐκτιμήσεως, διότι ὑπάρχουσιν ἔτι πολλὰ τὰ δυσεξήγητα ἐν τῇ κρατούσῃ ταύτῃ χρονολογίᾳ τῶν γεωμετρικῶν.

Πρὸς ἐνίσχυσιν μάλιστα τῆς γνώμης ἡμῶν εἰδικῶς περὶ τῆς ἀνασκαφῆς Ἀναθύσου ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἐξῆς σπουδαῖον γεγονός, ὅτι δηλ. μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων καὶ ἐντὸς τῶν αὐτῶν τάφων εὐρέθησαν ἀναμῖξ καὶ τὰ χειροποίητα ἐγγράφα καὶ ἄνευ γανώματος ἀγγεῖα ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἀνωτέρω δι' ὀλίγων διελάβομεν καὶ ἄτινα θεωροῦνται γενικῶς ὡς προϊόντα χρόνων προϊστορικῶν. Πῶς ἤδη εὐρέθησαν ταῦτα ἐν τάφοις κατὰ χίλια ὅλα ἔτη μεταγενεστέροις, ὡς χρονολογοῦνται συνήθως οἱ γεωμετρικοί; Ἰδοὺ πρόβλημα δυσεξήγητον, πολλὰς διεγεῖρον ἀπορίας. Καὶ διατείνονται μὲν οἱ τὴν κρατοῦσαν περὶ τῶν γεωμετρικῶν χρονολογίαν παραδεχόμενοι ὅτι ταῦτα ἐξηκολούθουν δῆθεν καὶ βραδύτερον κατασκευαζόμενα, ἰδίως ὑπὸ χωρικῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν εἶνε τοσοῦτον ἰσχυρὸν, διότι ἀκριβῶς εἰς πλείστας ἄλλας περιπτώσεις ἀποδείκνυται ἐντελῶς ἀνίσχυρον. Πῶς τότε οἱ ἐν ταῖς μυκηναϊκοῖς ἀνευρισκόμενοι σκαραβαῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀψευδῆ μαρτύρια χρονολογίας ἔστω καὶ κατ' ἐλαχίστην προσέγγισιν; Ἐπειτα οἱ χωρικοὶ ἔχουσιν ποτε ἰδίαν ἀγγειοπλαστικὴν, ὡς οἱ ἄγριοι λαοί, ἢ τοῦναντίον προμηθεύονται, ὡς καὶ σήμερον, πάντα τὰ πῆλινα αὐτῶν σκευὴ ἐκ τῶν πλησιεστέρων κωμῶν ἢ πόλεων; Δὲν εἶνε δὲ τολμηρότατον νὰ ὀνομάσῃ τις τοὺς κατοίκους τοῦ πλουσιωτάτου καὶ πολυανθρωποτάτου δήμου Ἀναφλύστου, τοὺς τεθαμμένους ἐντὸς οὕτω περιφανῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν τύμβων, χωρικοὺς καὶ πτωχοὺς ἀγρότας; Ἀλλ' οὐδ' ὡς κειμήλια φυλασσόμενα ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν καὶ εἴτα μετὰ τῶν νεκρῶν συνενταφιαζόμενα δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν ταῦτα, διότι οὐδὲν τὸ τοσοῦτον πολῦτιμον ἔχουσιν ὥστε ἐπὶ χιλιετηρίδα ὅλην ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν νὰ

φυλάσσονται ἀγγεῖα εὐθραστα καὶ ἐστερημένα οἰασθήποτε σημασίας θρησκευτικῆς, ὡς ἦσαν λ. χ. τὰ εἰδώλια κλπ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀγγείων τούτων ἐντὸς τῶν αὐτῶν γεωμετρικῶν τάφων ἀνευρέθησαν ἐπίσης ἀναμῖξ καὶ τὰ σκυφοειδῆ ἐκεῖνα δῖωτα ἀγγεῖα, ὧν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν τὰ σχήματα μετὰ συντόμου περιγραφῆς καὶ τὰ ὅποια ἄλλοι μὲν καλοῦσι πρωτοαττικά ἢ πρωτοκορινθιακά, ὁ δὲ πολὺς κ. Κάρω ἀργολικά, διότι πλεῖστα αὐτῶν εὐρέθησαν ἐν Ἀργολίδι, Ἡραίῳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἅτινα ὁ αὐτὸς περιφανῆς ἀρχαιολόγος ἀνάγει καὶ πέραν τῆς α' χιλιετηρίδος. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ὁμοιάζουσι κατὰ τε τὴν τεχνικὴν σύστασιν καὶ μορφήν πρὸς τὰ Μυκηναϊκά, θεωροῦνται δ' οἰοεὶ ὡς ὁ συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῶν κατόπιν ἀρχαϊκῶν *).

Ἐτερον γεγονός τὰ μέγιστα ἐνισχύον τὴν προϊστορικὴν ἀρχαιότητα τῶν ἡμετέρων τάφων εἶνε ὅτι οὗτοι εὐρέθησαν πάντες ἐντὸς τύμβων (tumuli) ἐντελῶς ὁμοίων πρὸς τοὺς ἐκ χυτῆς γῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφομένους καὶ ὧν ὅμοιοι ἀνευρέθησαν πλεῖστοι ἐν Τρωάδι, Θεσσαλίᾳ, Ἀττικῇ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δ' ἔτι μᾶλλον προσπελάζον αὐτοὺς πρὸς τοὺς ὁμηρικοὺς εἶνε ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν, ἥτις ὡς γνωστὸν εἶνε ἐντελῶς ἀλλοτρία τῶν μυκηναϊκῶν, καθιστώσα ἐν μέρει προβληματικὴν τὴν πλήρη ταυτότητα τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων πρὸς τοὺς νεκροὺς τῶν μυκηναϊκῶν τάφων.

Ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα τινά, ὧν οὐ τοῦ παρόντος ἡ ἐνδeleχῆς καὶ ἀκριβὴς ἔρευνα, ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέ-

*) Ἐν γένει περὶ τῆς συνεχείας τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου καὶ τῆς πρὸς τὸν μυκηναϊκὸν σχέσεως καὶ ἀλληλεπιδράσεως αὐτοῦ παράβαλε ὅσα ἐκτενῶς γράφουσιν ἐν τῷ νῦν ἐκδιδομένῳ περὶ Τίρυνθος συγγράμματι ἐν σελ. 161 καὶ ἐφεξῆς οἱ κ. κ. W. Müller καὶ F. Oelmann, οἵτινες εὐγενῶς παρεχώρησαν ἡμῖν διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κάρω, τὰ δοκίμια τῶν περὶ γεωμετρικῶν ἀγγείων σελίδων.

ρασμα ὅτι πιθανὸν ὁ γεωμετρικὸς καλούμενος διακοσμη-
τικὸς τρόπος νὰ ᾔτο ὄντως ὁ ἀρχαιότατος καὶ γηγενὴς ἐν
Ἑλλάδι καὶ ταῖς ἐλληνικαῖς ἐν γένει χώραις, ὅπου ἀπαντᾷ,
σύγχρονος δὲ πολλαχοῦ τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης, ἥτις, ὡς
ἀνωτέρω εἵπομεν, δὲν φαίνεται ἐγγχωρία, ἀλλὰ τοῦναντίον
ὡς ἔξωθεν εἰς Ἑλλάδα εἰσχομισθεῖσα. Τὸ τολμηρὸν πως
τοῦτο συμπέρασμα, τὸ τοσοῦτον ἀνατρεπτικὸν τῶν ἤδη
ἐν τῇ ἀρχαιολ. ἐπιστήμῃ κρατουσῶν γνώμῶν, ἐκφέρομεν
μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ ἐπιφυλάξεως, διότι τὸ ζήτημα
δεῖται εἰσέτι μεγάλης ἐρεύνης καὶ ζητήσεως, διὸ καὶ εὐ-
χόμεθα ἵνα ἡ ἡμετέρα ἀνασκαφὴ γένηται πρόξενος τῆς
ἀνακινήσεως καὶ ἐκ νέου συζητήσεως τοῦ γεωμετρικοῦ
προβλήματος, ἅμα δὲ καὶ περαιτέρω ἐρεύνης ἐν τε τῷ
αὐτῷ χώρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς δήμοις, διότι πλεῖστα ὅσα
δύνανται ἔτι νὰ προκύψωσιν εἰς φῶς διὰ τῆς ἀρχαιολογι-
κῆς σκαπάνης ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ταύτῃ καὶ πολυῦμνήτῳ
τῆς Ἑλλάδος χώρῳ, τῇ Ἀττικῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Δεκεμβρίου 1911.

ΠΑΝ. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΒΟΙΩΤΙΑ

Ἐν γένει καὶ τόπους καὶ εἶδος τῶν ἐφετινῶν ἡμῶν ἀνασκαφῶν καθώριζον ἐν μεγάλῳ μέτρῳ σκοποὶ διασωστικοὶ ἀπὸ τῶν λαθραίων.

Α'. Ἐν Τανάγρα.

Εἰς πέντε θέσεις μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπεχούσας ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως, Μαυροβοῦνι, Ἀγ. Πολύκαρπον, Μπαλῆ, Κοκκάλι καὶ πέραν τοῦ Ἀσωποῦ Γκέλιαζι, ἐν αἷς προσεδοκῶμεν ὅτι θὰ ὑπελείποντο καὶ μετὰ τὰς ἀπειραριθμούς τυμβωρυχίας 40 ἐτῶν ἀσύλητοι τάφοι, ἀνεσκάψαμεν ἐν ὅλῳ 152 τάφους τῶν ἐξ τελευταίων π. Χ. αἰώνων ἐκ τούτων ἦσαν

α') θῆκαι κεκαυμένων νεκρῶν ἢ πυρὰ 30· εἶναι αὐταὶ στενόμακροὶ βόθροι ὀρθογώνιοι, κεκομμένοι εἰς τὸ «στερεόν», ἔχοντες ὅμως πάντοτε σχεδὸν καθ' ἑκατέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν τὰς συνήθεις βαθμίδας, «πεζούλια», πλάτους ἐνίοτε φθάνοντος τὸ τοῦ κυρίου τάφου· ὅτι ὁ λάκκος οὗτος εἶχε χρησιμεύσει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὡς τόπος καύσεως τοῦ νεκροῦ, ἀποδεικνύουσιν ὅχι μόνον τὰ ἐφ' ὅλου τοῦ βάθους ἐκτεινόμενα παχέα στρώματα ἀνθράκων καὶ δὴ προδήλως κατὰ χώραν ἀπηνθηρακωμένων δαυλῶν καὶ πρέμνων ὅλων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐρυθρὰ ἀκόμη διὰ τὴν περίκαυσιν τῶν φλογῶν εἰς ὕψος μέτρου καὶ πλέον τοιχώματα καὶ αὐτῶν τῶν ὀστῶν τὰ συνήθως εὐδῆλα ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἡμίκαυστα λείψανα.

β') (τεθαμμένων) θῆκαι ἀπλαῖ ἢ δορύγματα (Scha-

chtgräber, «σκέττοι» κατὰ τὴν ἐγγώριον ὀνοματολογίαν) 26, κατὰ τᾶλλα ὁμοιότατοι πρὸς τοὺς κεκαυμένους· ἀμφοτέρω τὰ παλαιότατα ταῦτα εἶδη τάφων παραμένουσιν καὶ μετὰ τὸν Ε' αἰῶνα αἰεὶ σπανιώτερα.

γ') ἀγγεῖα ὡς τάφοι, ἰδίᾳ μεγάλοι πίθοι (ἀρχαιότατοι, μετὰ τῶν α'-β' τὸ μόνον ἀσφαλές τοῦ 6^{ου} αἰῶνος εἶδος) καὶ ἀμφορεῖς, ἐν ὧν 8· οἱ πιθόμοιοι πάντοτε διπλοῦ, δηλ. μετὰ μικροτέρου ὡς πώματος, ὅπερ ὀρίζοντιωθὲν μετ' ἐκείνου τῷ χρόνῳ ἔχει δώσει ἀφορμὴν εἰς κοινὴν πρόληψιν ὅτι ὁ νεκρὸς ἐτίθετο (ἀνὰ ἥμισυν) ἐντὸς δύο ἀντωπῶν πίθων.

δ') λάρνακες πηλιναι ἢ σαροκοφάγοι τοῦ γνωστοῦ πρὸς πύελον λουτροῦ ὁμοίου σχήματος, ἐν ὧν 5, οἱ τρεῖς τοῦ Ε' αἰ., οἱ δύο ὕστεροι.

ε') κεραμοσκεπεῖς, ἥτοι «καλυβωτοὶ» (54) ἢ

ς') «γουνβωτοὶ» (14),

εἶδη ἐμφανιζόμενα βραδυτέρου τῶν α'-δ' (ἰδίᾳ οἱ «γουνβωτοὶ» μόνον μετ' Ἀλέξανδρον, τῶν καλυβ. ἐλάχιστοι ἀναδιδάσιμοι εἰς τὸν Ε' αἰ.)· ἐν ἀμφοτέροις τούτοις ὁ τεθαμμένος νεκρὸς στεγάζεται ὡς δι' ὀρόφου τινὸς διὰ μεγάλων κεράμων· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς καλυβωτοῖς αὐταὶ κοιταζόμεναι ὀρθαὶ ἐπὶ τοῦ πυθμένου ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἀνὰ 2 ἢ 3 (ἐνίοτε διπλούμεναι) καὶ συγλίνουσαι ἄνω ἀποτελοῦσι σαγματοειδῆ στέγην («καλύβην»), ἐπιστεφομένην ἐνίοτε καὶ δι' ἄλλων κεράμων κυρτῶν, περίξ δὲ στερεομένην καὶ διὰ λίθων, ἐνίοτε πηλοκτίστων, κατὰ δὲ τὰς δύο στενὰς πλευράς κλειομένην δι' ἄλλων κεράμων ὀρθίων ἢ λίθων («κεφαλαριῶν»)· εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἐπικρατέστατον εἶδος.— Συχνὰ παραμένουσιν ἔξω τῆς θήκης καὶ ἐνταῦθα τὰ πεζούλλια τῶν α'-β', ὑψηλότερα ἐνίοτε τῆς «καλύβης», ἐνῶ εἰς τοὺς «γουνβωτοὺς» ταῦτα χρησιμεύουσιν εἰς ἐπίθεσιν τῶν κεραμίνων καλυμ-

μάτων, ὀροφούντων ἐδῶ τὴν ὅλην ὑπὸ τὰς βαθμίδας θή-
κην («γούβαν» λοιπὸν) καὶ οὐχὶ τὸν πυθμένα μόνον· αἱ
μεγάλαι αὗται τῶν γουβωτῶν κέραμοι (2 πολλάκις διὰ
τὸ ὅλον τοῦ τάφου μῆκος, ἤτοι μέχρι 0,90 μ. τὸ μῆκος
ἐκατέρα καὶ 0,50 πλάτος) ἔχουσιν ἐνίοτε σχῆμα ἡμικυ-
λινδρικὸν μὲ συμφυῆς τὸ «κεφαλᾶρι» ἐν τῷ ἄκρῳ.

ς') πλακόκτιστοι ἢ «κασσονᾶτοι» (8), ἐκ μεγάλων
δηλ. λιθίνων πλακῶν, ὀρθοῦμένων ἀνὰ 2 συνήθως ἐν ἐκα-
τέρᾳ τῶν μακρῶν καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὰς στενὰς πλευράς
(ἐνίοτε κεκονιαμένων ἐσωτερικῶς διὰ μείγματος ἀσβέστου
καὶ ἄμμου), ἐφ' ὧν ἐπικάθηνται ὡς στέγη 3-4 ὅμοια κα-
λύμματα· εἶδος τοῦτο κατ' ἐξοχὴν τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων,
ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν ἤδη ἐμφανιζόμενον.

η') Τέλος μονοκέραμοι μὲν ταφίσκοι παιδίων (ἃ δὲν
ἐκαίοντο, φαίνεται) 3, εἷς δὲ οἰονεὶ ὀρθογώνιος σωλὴν ὕδρα-
γωγείου πληλίου, κεκαλυμμένος διὰ κεράμου, — καὶ μία
ἀπλῇ «καῦτρα» ἢ «θυσία» κοινῶς, λάκκος δηλ. ἀβαθὴς
ὅλως, ἔνθα καεῖς θὰ μετεκομίσθη ἵνα ταφῇ ἀλλαχοῦ που
πλησίον ὁ νεκρὸς, ὑπολείπων μόνον τῆς καύσεως τὰ ἴχνη,
ἄνθρακας καὶ τινα θραύσματ' ἀγγείων.

Ἐν γένει προφανῶς ὑπὸ στέγην τινὰ πάντοτε ἐφιλο-
τιμοῦντο νὰ θέτωσι τὰ προσφιλεῖς λείψανα τῶν οἰκείων, ὅχι
ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν τοῦ χώματος· τὰ δὲ κεράμινα
καλύμματα τῶν γουβωτῶν καὶ τὰ λίθινα τῶν κασσονάτων
φαίνονται συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι καὶ οἱ α'-β'
(καὶ οἱ ε' ἴσως), ὅσάκις μάλιστα φέρουσιν ἐπὶ τε τῶν
«βαθμίδων» ἐκείνων καὶ καθ' ὅλον τὸ ἰσοῦφές αὐταῖς ἐπί-
πεδον (ὑπὲρ στρώμα χωμάτων ἐνίοτε παχύτερον τῶν 0,60
μ. ὑψηλότερον τοῦ πυθμένος) κτερίσματα ἐστρωμένα,
εἶχόν ποτε ὡσαύτως ὁρόφωσιν τινα ξυλίνην, ἡφανισμέ-
νην μὲν σήμερον εὐλόγως, ἀλλὰ κρατήσασαν ἐφ' ἑαυτῆς
ἐπὶ αἰῶνας μέχρι σχηματισμοῦ παχέων χώματος ὑπο-

στρωμάτων τὰ κτερίσματα· τὰς σανίδας ἢ τὴν σανίδα ταύτην θὰ ἐπέθετον ἐπὶ τῶν βαθμίδων ὑπὲρ τὸν κεκαυμένον σωρὸν ἢ τὸν ἐν φερέτρῳ κλειστῷ (ἢ καὶ ἐν «καλυβίῳ» κεραμίνῳ) νεκρόν, ἄνωθεν δὲ ἐπέβαλλον τὰ τελευταῖα κτερίσματα, πρὶν ἀπέλθωσιν.

Αἱ κεραμίδες, ἐπίπεδοι σχεδὸν αἱ ἀρχαιόταται, βαθμηδὸν κυρτότεραι αἱ νεώτεραι τοῦ Ε' αἰ., σπανίως φέρουσιν, ἔντυπον ἐκ σφραγίδος, γράμμα τι ὡς σῆμα ἐργοστασίου, δύο δὲ μόναι (Δ' αἰ.) τὴν ἐπιγραφὴν ΙΑΡΑ, ἐξ ἱεροῦ τινος λοιπὸν ἴσως ἥρπασμένοι.

Αἱ δὲ εὐρεθεῖσαι ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί, ἐν ὄλῳ 24, ἐπὶ ἀπλῶν στηλῶν ὀρθογωνίων μὲ γεῖσον ἄνω ἐλαφρῶς ἐξέχον ἢ καὶ ἀετωμάτιόν τινες, εἶναι πᾶσαι ἀπλᾶ ὀνόματα χρόνων τὸ πλεῖστον μετὰ τὸν Δ' αἰῶνα· δύο ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ταπεινῶν στηλίδων ἀνῆκον, φαίνεται, εἰς τάφους παιδίων, τοῦλάχιστον ἀσφαλῶς ἢ μία, ἀφοῦ ΚΟΡΑ ἀπλῆ, ἀνώνυμος δηλ. ἀκόμη κατ' ἔθος γνωστὸν ἐξ ἄλλων ὁμοίων ἐπιγρ. τῆς Τανάγρας. Ἀτυχῶς σχεδὸν μόνον μία ἢ οὐδεμία συνανήκει μετ' ἀσφαλείας εἰς τάφον ὠρισμένον· διότι ὅσον οὐδὲν ἄλλο συστατικὸν τῶν τάφων αὐταὶ ὑπέκειντο εἰς ἀρπαγὴν καὶ φθοράν, ἔξω δὲ πρόχειροι εὐρισκόμεναι. Διὸ καὶ αἱ ἡμέτεραι ὡς τὰ πολλὰ ἢ ἔχουσι χρησιμεύσει ὡς καλύμματα νεωτέρων τάφων κλαπεῖσαι ἢ ἔχουσι σωρευθῇ ἐπ' ἀλλήλαις παραχωροῦσαι, ὡς καὶ αἱ θῆκαι αὐτῶν, τὴν θέσιν εἰς ἄλλους νεκρούς.

Ὡς πρὸς τὴν σχετικὴν θέσιν τῶν τάφων, οὗτοι ἐκτείνονται, ὡς συνήθως, εἰς σειρὰς (διπλουμένας ἢ καὶ triπλᾶς ὅπισθεν ἀλλήλων) μακροτάτας παρὰ τὰς ἐκ τῆς πόλεως ὁδοὺς, πρὸς ἃς οἱ καθ' ἕναστον τάφοι ἔχουσιν ἐγκάρσιον φορὰν (τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ κειμένης εἰς τὸ ἀπώτερον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἄκρον κατὰ κανόνα σπανιώτατα καὶ μόνον ὑπὸ ξένων τινῶν, φαίνεται, τῆς συγγε-

νείας καὶ κατ' ἄλλους χρόνους παραβαίνονμενον). ἀλλὰ πλὴν τῶν παραλλήλων συχοὶ καὶ ἰδιαζόντως διδακτικοὶ εἶναι καὶ τάφοι ὑπεράλληλοι καὶ διαφόρων χρόνων, ὅτε ἐν τῇ κατωτάτῃ θέσει κεῖνται συνηθέστατα σκέττοι ἢ καυμένοι.

Εἰς τοὺς εἰρημένους τάφους δὲν κατελέξαμεν καμαρωτόν τινα μέγαν κτιστὸν κατάγειον, ὅμοιον πρὸς γνωστοὺς ἐρετρικούς, ἀλλὰ δυστυχῶς σεσυλημένον εὐρεθέντα καὶ σωρὸν λίθων κωνικόν, διαμέτρου 10 μ. καὶ ὕψους ὑπὲρ τὰ 2 ἐν τῇ θέσει Λαιοτρίβι, ἐλεγχθέντα διὰ τομῆς ὅτι δὲν ἦτο, ὡς εἴχομεν ἐλπίζει, τύμβος (ἀλλ' «ἐρμαῆς» ἴσως).

Εἰσθήματα ἐν τοῖς τάφοις. Πολυειδῆ, ὡς συνήθως ἐν ἀρχαίοις τάφοις, καὶ ἀφθονώτατα μὲν ἐν τοῖς ἀρχαίοις (ἰδίᾳ τὰ ἀγγεῖα· ἐν ἐνὶ μόνον ἀρύβαλλοι 175, ἐν ἄλλῳ κἀνθαροὶ περὶ τοὺς 70 καὶ ληκύθια περὶ τὰ 30), ἐλαττούμενα δ' ἔπειτα βαθμηδὸν μέχρι τῶν ῥωμαϊκῶν, εὐρίσκονται καὶ ἐν τοῖς πτωχοῖς μᾶλλον τούτοις τάφοις τὰ συνθαπτόμενα, εἴτε πρὸς τροφὰς τῶν νεκρῶν προσωρισμένα (καρποί, ἰδίᾳ σῦκα καὶ τινες ἐλαῖαι, κελύφη ῥῶν, ὅστρεά τινα θαλασσινά), εἴτε ὡς σκευάρια καθημερινῆς χρήσεως παντοῖα, ἐγχωρίου κατασκευῆς, καὶ ἄλλα πολυτελείας τινὸς (ὀλίγα φοινικικὰ ὑέλινα μυρηρά), καὶ δὴ ἀνδρῶν (ἀγγεῖα πότου, κἀνθαροὶ ἰδίᾳ, κύλικες καὶ σκύφοι, ἅπαντα ἐγχώρια, φαίνεται, — στλεγγίδες, ἀλλ' οὐχὶ ὅπλα· ἐν μόνον ἐγχειρίδιον εὐρομεν), γυναικῶν (πόρπαι ἐλάχισται καὶ βελόναι, ἀλλὰ πολλαὶ πυξίδες καὶ ἄλλα εἶδη καλλωπισμοῦ, π. χ. μολύβδινά τινα ψιμυθιοδοχεῖα μετὰ χρώματος, λαβίδες, ψηφίδες ὀρμων) καὶ παιδίων ἀθύσματα (π. χ. ἀστράγαλοι φυσικοὶ ἢ εἰργασμένοι, κατὰ σωροὺς ὅλους ἐν 2 τάφοις· ἐνταῦθα καὶ σιληνοὶ τινες καὶ ἄλλα πήλινα). — ὑπὲρ πάντα συγχρότατα τὰ πρὸς πότον καὶ καλλωπισμὸν

χρήσιμα, ἅτινα καὶ κατὰ τοὺς ὑστάτους χρόνους παραμέ-
νουσιν ἐκλείπόντων σχεδὸν τῶν λοιπῶν, οἷα τὰ σχε-
δὸν ἀπαραίτητα τῶν ῥωμαϊκῶν ἰδίᾳ χρόνων ἀτρακτοειδῆ
ἄωτα μυροδόχα ἀγγεῖδια, καὶ τὰ πρὸς νῆψιν καὶ λουτρά,
φαίνεται, μέγα δίωτον ἢ μόνωτον μετὰ τοῦ συνήθους
λυχνarioν. Τὰ μεταλλικὰ εἶναι ὅλως σπανιώτατα ἐν Τα-
νάγρα (π. χ. ἐλάχιστοι χαλκοὶ δακτύλιοι, οὐδὲ ἐν κάτο-
πτρον)· ὅτι καὶ ξύλιναι κίσται συνεθάπτοντο, φανερόν ἐκ
πολλῶν ὁμοῦ ἐνίοτε εὕρισκομένων (5-12) μικρῶν ἤλων
σιδηρῶν· τοῦναντίον οὐδέποτε λείπουν τὰ πῆλινα· καὶ δὴ

α) ἀγγεῖα· πλεῖστα, εἶπομεν, εἰς τοὺς ἀρχαίκοις, ὑπο-
χωροῦντά πως μετὰ τὸν Δ' αἰῶνα εἰς τὰ εἰδῶλια, μένου-
σιν αἰέποτε ὡς κυρία ἐν τοῖς τάφοις σκευή· πρὶν καθαρι-
σθῶσι καὶ συγκολληθῶσι τὰ θραύσματα αὐτῶν, δὲν δύ-
ναται νὰ γίνῃ λεπτομερὲς λόγος· προσθέτομεν μόνον ὅτι
ἀγγεῖα γραπτὰ σχεδὸν ἐλλείπουν (μεταξὺ 8 ἑκατοντάδων
τούλάχιστον)· πλὴν τῶν συνηθεστάτων ἀνθεμοκοσμῆτων
κύλικων καὶ τῶν γνωστῶν στερεοτύπων παραστάσεων
ἐπὶ ἀρυβάλλων «κορινθιακῶν» καὶ ληκυθίων τὸ μέγιστον
πλῆθος εἶναι ἀπλῶς μελανογάνωτα (ιδ. οἱ κατ' ἐξοχὴν
βοιωτικοὶ κάνθαροι καὶ σκύφοι) ἢ ὅλως ἀβαφῆ, ὡς ἰδίᾳ τὰ
συνηθέστατα χυτρία καὶ τὰ λοιπὰ τῆς καθημερινῆς χρή-
σεως· ῥαβδωτῇ ἢ ἔκτυπος διακόσμησις («μεγαρικῶν» σκύ-
φων) σπανία πολὺ καὶ μόνον μετὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Ἐν γέ-
γένει δὲ οὔτε πλαστικῶς οὔτε διακοσμητικῶς φαίνεται
ποτε ἀνταξία ἢ ἀγγειοπλαστικῇ τῆς ἐν ἀρχῇ συμφοῦς
ἀδελφῆς, τῆς κοροπλαστικῆς, ἐν Τανάγρα, τούλάχιστον
ἐν τοῖς ἡμετέροις τάφοις, οἵτινες ἄλλως ἀσύγκριτοι πρὸς
τὸν πλοῦτον π. χ. τῶν γνωστῶν τῆς Ριτσώνας. Ἐν μό-
νον βλέπομεν ἀπὸ τοῦδε μελανόγραφον ἄξιον μνείας (πα-
λαιστάς τινας μικρογραφικοὺς ἐπὶ κύλικος), οὐδὲ ἐν δὲ
ἐρυθρόγραφον. Βεβαίως καὶ τοιαῦτα ὄντα εἶναι πάντοτε

διδασκτικά ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐπαλληλίᾳ τῶν τύπων ἀπὸ τῶν ἀφθόνων «πρωτοκορινθιακῶν» μέχρι τῶν ὑστέρων ῥωμαϊκῶν· ἀλλὰ περὶ τούτου εὐρύτερον μετὰ τὴν συγκόλλησιν.

β') *Εἰδώλια πῆλινα*. Καὶ ὀλίγα σχετικῶς ἔχομεν κατὰ τύχην ἐκ τῆς ἀκμῆς τῆς ταναγραϊκῆς κοροπλαστικῆς (ὅσα ὑπέλιπον ἡμῖν τοσοῦτοι πρόδρομοι ἐν τῷ σκάπτειν) καὶ ἐν γένει τῶν προσδοκιῶν ἡμῶν ἤττονα, ὅχι μόνον διὰ τὸ δεινῶς εὐθρυπτον, ἀλλὰ κυρίως δι' αὐτὴν τὴν ποιοτικὴν πενιχρότητα. Σχετικῶς ἀφθονα ἔχομεν ἐκ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου καὶ ἐνταῦθα, τύπους ὅμως γνωστούς καὶ κοινούς σχεδὸν ὅλα, σανιδόμορφα ἔτι *γυναικεῖα εἰδώλια* (φαίνεται, ἀνεξαρτήτως τοῦ φύλου τοῦ νεκροῦ διδόμενα), ἵππους καὶ ἵππεῖς γεωμετρικούς ἔτι, «σίληνους», «σειρῆνας» ζώων εἰδώλια (πτηνάρια, χοιρίδια, κριούς, ἔλαφον κλπ.) πάντα πλήρη τετυπωμένα· κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα προτιμῶνται, φαίνεται, τὰ ἀγγεῖα ἐν γένει καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ Δ' ἀφθονοῦσι πάλιν τὰ εἰδώλια, πάλιν στερεότυπα κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ στρογγυλόσωμα βαθμηδὸν καὶ μετὰ μελῶν διηρθρωμένων ἤδη (ἀρχαῖκά δ' ὅμως ἐν πολλοῖς ἔτι κατὰ τε ἱματισμούς καὶ κομμώσεις μέχρι βαθμοῦ ἐκπλήττοντος διὰ τὴν συντηρητικότητα περὶ τοὺς τύπους· θὰ ἔμενον ἐπὶ γενεάς αἱ μῆτραι)· συνηθέστατοι δὲ τύποι τοῦ Ε'-Δ' αἰῶνος εἶναι καθήμενη γυνή, γυμνὸς ἱστάμενος νεανίας («ἔφηβος» μετὰ λαγωῦ ἢ ἀλεκτρυόνος ἐν τῇ ἀριστερᾷ κλπ.) καὶ προτομή ἢ πρόσωπον μόνον, ἤδη κοῖλον ὅμως τοῦτο, ὡς ἤδη καὶ τὰ πλεῖστα ἐκτυποῦνται πλέον κοῖλα, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐκλίπωσιν ὅλως τὰ ἀρχικά πλήρη· τέλος ἀπὸ τοῦ Δ' λήγοντος ἔχομεν (ὀλίγιστα, 5—10, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἀκείρῳ) τὰ τῆς ἀκμῆς ἐκ δύο ἢ πλείονων μητρῶν χυτὰ—καὶ δὴ κυρίως γυναικεῖους τύπους μετὰ πλουσίων ἱματισμῶν καὶ 2—3 παιδία καθήμενα,—ἀλλὰ καὶ ταῦτα

ἔχουσι συγκολλήσεως ἀνάγκην. Ἐν ὧν περὶ τὰ 100 τὰ ἡμέτ. εἰδῶλια οὐδὲν σχεδὸν σπουδαῖον ἐμπεριέχουσιν, οἷον περιεμένομεν (ἀρνητικῶς λοιπὸν μᾶλλον διδακτικά, ὅτι οὐ πᾶν ταναγραῖον ἦτο ἀμέσως καὶ πλήρες χαρίτων πάντοτε). Ἡκιστα λοιπὸν εὖρομεν πλήρη τὴν σειρὰν τῆς *Ταναγραίας*, ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς στρογγυλουμένης βαθμίδος καὶ καλλυνομένης, ὡς ἡυχόμεθα.

Ὡς πρὸς τὴν *τοποθέτησιν* τῶν κτερισμάτων, ὀλίγα μὲν ὄντα τίθενται κατὰ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς ἀγκῶνας τοῦ νεκροῦ, σπανιώτερον παρὰ τὸν λαιμὸν ἢ καὶ τοὺς πόδας, τὰ πρὸς λουτρόν, φαίνεται, ὑδρογὰ π. χ.· ἀφθονώτερα δὲ ὄντα ἢ σωρεύονται κατὰ τὰ δύο ἄκρα καὶ ἰδίᾳ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ (καὶ δὴ *πέραν* ταύτης ἐν τισιν) ἢ ἐπὶ τῶν «*πεζουλλίων*» (ἐξ ὧν προφανές ὅτι ἔχουσι κρημνισθῇ τινα κάτω εἰς τὸν βυθὸν) ἢ εὐρίσκονται περὶ ὅλον τὸν νεκρὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ, εἵπομεν, ὑπὲρ ὅλον στρῶμα χωμάτων *οκορπισιὰ* (ὥστε τεταγμένα ποτέ ἴσως ἐπὶ σανιδώματος)—*ἀσφαλῶς* δὲ ἐνίοτε *τεμαχηδόν*, ἐπίτηδες *τεθραυσμένα* (σπανιώτατον ἄλλως), π. χ. εἰδῶλια («*ὄρανισιὰ*» παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις τότε λεγόμενα).

Ἐνταῦθα νομίζομεν ἄξιον μνείας ὅτι καὶ ἐν μὴ κεκαυμένοις τάφοις εὐρίσκονται συχνάκις *τεμάχιᾳ* τινα ἀνθρώπων (ἴσως λείψανον θυμιάσεώς τινος, ἐκχυθέντος δηλ. τοῦ περιεχομένου τοῦ θυμιατηρίου;)· ἄλλοι οἱ *ἡμίκανστοι* νεκροὶ (ἐν *Τανάγρα* δὲν διεκρίναμεν ἀσφαλῇ παραδείγματα)· τοὺς ἀνθρακας εἶδομεν ἐν ἀκαύστοις παντάπασιν.

Β'. Ἄλλαι μικραὶ σκαφαί.

α') Παρὰ τὸ χωρίον *Βράτσι* τῆς *Τανάγρας* (ἀρχ. *Φαράς* ἴσως) ὁδηγηθέντες ὑπὸ προηγουμένων σκαφῶν τῶν

χωρικών, ζητούντων κεράμους ἰδίᾳ, ἀνεσκάψαμεν ἐν μέρει ἀρχαίων φρεάρ (μέχρι τοῦ 8^{ου} μ. βάθους) εὐρύ, χρησιμεῦσαν, φαίνεται, ὡς ἀποθήκης γειτονικοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος, ὃ δὲν ἠδυνάμεθα ἐφέτος νὰ ἐρευνήσωμεν (ἴσως ἀγορᾶς);· πλήθος τεμαχίων ἀγγείων μὲ γάνωμα ἐκτάκτως λαμπρὸν — καὶ 3 ἐπιγραφαὶ περαιτέρω — ἐπιτύμβια ὀνόματα τοῦ Ε' αἰῶνος — ἔδειξαν μόνον πιθανὴν ἀκμὴν τῆς πολίχνης κατὰ τὸν Ε'-Δ' αἰῶνα π. Χ. Ἀλλὰ ῥιζικωτέραν ἔρευναν ἐπεφυλάξαμεν.

β') Καὶ εἰς τὰ Δρίτσα βραχυτάτη μόνον ὑπῆρξε (πρὶήμερος) ἡ ἡμετέρα ἀνασκαφή, δι' ἐπειγούσας ἄλλας ὑπηρεσίας καὶ ἐπιβραδυνθεῖσα καὶ πάλιν ἀμέσως διακοπεῖσα· ἤρχισαμεν παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν 20' μακρὰν τῶν ἀρχαίων τειχῶν (τοῦ Ἑλεῶνος πιθανῶς) ἐπίτηδες, διότι ἐκεῖ ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς συνεχεῖς τυμβωρυχίας. Ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων 7 τάφων — τῶν πλείστων πυρῶν, 3 καλυβωτῶν — εἷς ὁ πλουσιώτατος καὶ ἀξιολογώτατος ὅλων ἐμφανίζει πολλὰς ὁμοιότητας διὰ τῶν γραπτῶν αὐτοῦ ἀγγείων πρὸς τὸν νεώτερον τύπον τῶν ἐν Ῥιτσῶνᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἀνασκαφέντων· ἰδίᾳ λόγου ἄξιος μελανόγραφος σκύφος μὲ παρὰστασιν αὐλήτοῦ ἐπὶ θυμέλης ἐν μέσφ δύο κριτῶν.

γ') Πέραν τοῦ χωρίου τῶν Θηβῶν Τάχῃ καὶ δὴ παρὰ τὴν εἰς Πλαταιὰς ἄγουσαν, ὡς σήμερον καὶ ἀρχαίῃθεν, ὁδόν, 40' πρὸς ΝΔ τῶν Θηβῶν ἀνεσκάψαμεν ἐκτοπίσαντες τυμβωρύχους 16 ἐν ὅλῳ τάφους (τοὺς 13 κεκαυμένους, 3 δὲ «καλυβωτοὺς») τοῦ 6-3 αἰ. π. χ.· εὐρήματα ἔχομεν καθόλου εἰπεῖν ὅμοια τοῖς ἐκ Τανάγρας (μόνον μελανόγραφα ἀγγεῖα, ἰδίᾳ σκύφοις, πολὺ περισσότερα, κακότεχνα μᾶλλον ἀληθῶς πλὴν καλοῦ μελανογράφου σκύφου μὲ παρὰστασιν σκηνῆς ἐλαιοτριβείου, φαίνεται).

δ') Παρὰ τὸν Ἀγ. Νικόλαον τῶν Θηβῶν ἀμέσως ἔξω

τῆς σημερ. πόλεως πρὸς Ν, ἐκατέρωθεν τῆς ἀρχῆς τῆς «κοίλης ὁδοῦ», ὁδηγηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκπλύναντος ἱκανοὺς χειμάρρου, ἐκαθαρίσαμεν σεσυλημένους τινὰς παλαιόθεν λαξευτοὺς τὸ πλεῖστον εἰς τὸν πῶρον τάφους, ἐν οἷς καὶ θαλαμοειδῇ «μυκηναϊκὸν» ἀλλὰ καὶ ἐν βυζαντιακοῖς χρόνοις πάλιν χρησιμοποιηθέντα, ἔτι δὲ ἄθικτον ῥωμαϊκὸν «θηκοειδῆ» καὶ δύο βυζαντιακοὺς πλινθίνους, πάντας τοῦτο τοῦλάχιστον διδάξαντας, ὅτι τὸ οὕτω πλησίον τῆς πόλεως μέρος ἔκειτο πάντοτε ἔξω τῶν τειχῶν τῶν Θηβῶν, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ δι' αἰῶνων ὡς νεκροταφεῖον. Παρὰ δὲ τὴν αὐτὴν θέσιν, κατὰ τὴν κλιτῶν τοῦ σημερινοῦ Γυμναστηρίου ἀποκαλύψαμεν τμήμα ὑδραγωγείου μυκηναϊκοῦ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ὁστράκων, σήραγγα δηλ. λαξευτὴν ἐν τῷ πῶρῳ διευθυνομένην ἀπὸ Β. πρὸς Ν, πλάτους 1 μ. κάτω ἀλλ' ἄνω στενουμενὴν (ὡς ἡ ἐπὶ τῆς Ἀσπίδος τοῦ Ἀργους) εἰς διπλάσιόν που ὕψος, κατὰ δὲ τὸν πυθμένα μέσον φέρουσιν αὐλάκα ἐσκαμμένην ὀρθογωνίαν (0,32 μ. πλάτ.) καὶ ἐν αὐτῇ κοιτάζόμενον τὸν πῆλινον ὑδραγωγόν· ἀποτελεῖται οὗτος ἐκ σωλήνων κυλινδρικών μὲ πεπλατυσμένον τὸν πυθμένα μήκους ἐκάστου 1,05 μ. (τοῦ στενωτέρου στομίου ἢ ἐμβόλου ἄκρου 0,15) καὶ διαμέτρου 0,21 μ. (στομίου 0,14), ἐκ πηλοῦ ἱκανῶς χονδρῆς ποιότητος· μικρὰ ἐφ' ἐκάστου ὁπῇ παρὰ τὸ εὐρύτερον στόμιον, πρὸς καθαρισμόν καὶ τοποθέτησιν χρήσιμος, κλείεται διὰ τεμαχίου ὁστράκου, ἐνῶ αἱ ἀρμοгаὶ διὰ κονιάματος πηλοῦ καὶ ἀσβέστου· ὁ σωλὴν φαίνεται μεταγενέστερος, ἐκ ῥωμαϊκῶν πιθανῶς χρόνων.

ε') Περιελθόντες τέλος ὅλην σχεδὸν τὴν ἀνατολικὴν Βοιωτίαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Τανάγρα ἀνασκαφῆς ἐπιγραφὰς μὲν ἔτι ἀνεκδότους συνελέξαμεν εἰς τὸ ἐκεῖ Μουσεῖον 60 (ὀνομάτων ἀπλῶν ἐπιτυμβίων ἀπὸ τοῦ Δ' — Α π. χ.

αἰῶνος τὰς πλείστας, ὀλίγας ἐκ τοῦ Ε'), διηρευνήσαμεν δὲ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τὴν χώραν ἐν γένει· μόνον δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ἀνασκάψωμεν καὶ ἀλλαχοῦ μὲν, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ Δράμει (τῆς μετὰξὺ Αὐλίδος καὶ Δηλίου ἀκτῆς) διπλοῦ τεχνητῶς ἠνωμένου γηλόφου, οὐδὲ τὸν πρὸς Δ αὐτοῦ 300 μ. που τυμβοειδῇ, ἐνῶ ἀμφοτέροι πλήρεις «μυκηναϊκῶν» (ὅ α' καὶ ἀρχαιοτέρων ἐτι) ὀστράκων ἐλκύουσιν εἰς ἀνασκαφὴν, δυναμένην ἀσφαλῶς νὰ διδάξῃ τι μετὰ τοῦ «Λιθοσωροῦ» τοῦ Χαλίων («τύμβου τοῦ Σαλγανέως») περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ πολιτισμοῦ, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι καὶ τὰ μόνα τῆς πρὸς Εὐβοίαν ἀκτῆς μέρη, τὰ ἐμφαίνοντα «μυκηναϊκά» ἔχνη, νὰ βοηθήσῃ δὲ πιθανῶς πολὺ καὶ εἰς τὴν διασάφησιν τῶν πρώτων (ἐκ Θεσσαλίας ἢ ἐκ τῶν νήσων; καὶ δὴ ἀπ' εὐθείας ἴσως ἐκ Κρήτης;) ἐπιδράσεων ἐπὶ τὴν οὕτω πλουσίαν παραδόσεων προϊστορικὴν Βοιωτίαν. Κατ' ἀνάγκην μένουσι δι' ἄλλο ἔτος.

Ἐν Θήβαις 16^η Δεκεμβρίου 1911.

Ν. Γ. ΠΑΠΠΑΔΑΚΙΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ
ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ

Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφ. 1909 σ. 57-122 ἐδημοσίευσα τὰ τῆς ἀνασκαφῆς μέρους τοῦ ἐν Θήβαις ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου γενομένης τῷ 1906. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1911
X ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφή αὕτη, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ὁ κ. Goekoop, γνωστότατος ἤδη διὰ τὰ φιλάρχαια αὐτοῦ αἰσθήματα, εὐεργέτης δὲ ἤδη τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐχορήγησε πρὸς τοῦτο χιλίας δραχμάς. Τῆς ἀνασκαφῆς προηγήθη ἀπαλλοτριώσεις τῶν πενιχρῶν δημοτικῶν κτισμάτων, ἅτινα κατὰ τὸν ἀνασκαπτέον χώρον κείμενα ἐχρησίμευον ἄλλοτε ὡς ἐργαστήρια διάφορα, ἐσχάτως δὲ μόνον ὡς κρεοπωλεῖα. Ἡ ἀπαλλοτριώσεις ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀντὶ 1200 δραχμῶν.

Κατεδαφισθέντων τῶν κρεοπωλείων, ἀνέσκαψα ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν προηγουμένην ἀνασκαφὴν βαίνων πρὸς δυσμὰς. Ἀπεκάλυψα δὲ πάλιν τὸν μετὰ τὴν πρώτην ἀνασκαφὴν ἐπαναχωσθέντα διάδρομον ΓΔπο (ὄρα τὸ σχέ- X
διον ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1909 σ. 67 καὶ σ. 72), ὁλόκληρον τὸ ἐν μέρει ἀνεσκαμμένον δωμάτιον πέραν τοῦ τοίχου μκ καὶ δύο ἕτερα μικρότερα δωμάτια πρὸς Ν παραπλεύρως καὶ ἰσομήκως αὐτοῦ κείμενα. Τὸ κτίριον ἦ πιθανῶς μία πλευρὰ αὐτοῦ τερματίζεται ἐνταῦθα διὰ τοίχου, οὗ πέραν ἐκτείνεται αὐλή, ἐν ᾗ πλὴν νεωτέρων τινῶν πηλίνων ὑδραγωγείων εὑρέθη ἐν παλαιόν, ἴσως μυκηναϊκόν, πῆλινον ὑδραγωγεῖον, ἕτερον λαξευτὸν καὶ εἰς κλίβανος ἀγγειοπλαστικὸς.

Ὁ καὶ πάλιν ἀποκαλυφθεὶς νῦν διάδρομος ΓΔπο οὐδέν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εὗρημα ἀπέδωκε. Ἐν τῇ μικρᾷ πέραν τοῦ ΕΖ ἀνασκαφῆς συνεχείᾳ αὐτοῦ εὐρέθησαν
 x πάμπολλα ἀγγεῖα μυκηναϊκὰ ἄγραφα ἀτριβῇ ὅμοια πρὸς τὰ εὐρεθέντα κατὰ τὴν πρώτην ἀνασκαφὴν (πρβλ. Ἀρχ. Ἐφ. ἔ. ἄ. σ. 71), προσέτι δὲ ψηφίδες ὅρων ἐξ ὑαλομάζης ὅμοιαι πρὸς τὰς πρότερον ἤδη εὐρεθείσας (ΕΑ ἔ. ἄ. σ. 101-102), δύο κομβία στεατίτου καὶ ὀλίγος μολυβδος. Ἐβεβαιώθη δὲ ἤδη, ὅτι αἱ ψηφίδες αὗται δὲν προσερράπτοντο ἀλλὰ συνείροντο ἀντίνωτοι τιθέμεναι ἀνὰ δύο, ἐπεὶ δὲ ἀριθμὸς τις αὐτῶν εὐρέθη ἤδη κατ' ἐπανάληψιν εὐτάκτως ἐν τοιαύτῃ θέσει.

Ἐν τῷ δωματίῳ πέραν πρὸς Δ τοῦ τοίχου μκ, οὗ μέρος εἶχον ἀνασκάψει τῷ 1906 καὶ εὗρον τοιχογραφήματα, ἣ ἀνασκαφὴ ἔδειξε νῦν καθαρώτατα, ὅτι, ὡς ἄλλως ὑπόπτευον (ΕΑ σ. 88), εἶχον πλανηθῇ κατὰ τε τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς εἰκασίας. Ἐδείχθη νῦν, ὅτι τὸ δωμάτιον ἦτο ἐστρωμένον διὰ τοῦ παχέος ἀσβεστοκονιάματος ἐν ᾧ εἶνε συνεζυμωμένα τεμάχια μονοχρώμων τὸ πλεῖστον τοιχογραφημάτων. Ἡ στρώσις διετηρεῖτο ἄριστα καὶ ἀδιάρρηκτος πλὴν τοῦ κατὰ τὸ 1906 ἀνασκαφέντος μέρους, ἔνθα ἔλειπε· εἶχε δὲ ἐλαφρὴν ἐκ καθιζήσεως κλίσιν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος. Ὑπὸ τὴν στρώσιν ἦτο ἄμμος καὶ τεμάχια καλλιτέχνων τοιχογραφημάτων καὶ ἀγγείων θραύσματα ὁμοίων πρὸς τὰνωτέρω μνημονευθέντα, ἔπειτα δὲ βαθύτερον ἄλλα χρώματα μετὰ προμυκηναϊκῶν ὀστράκων μέχρι τοῦ βράχου, ἐν ᾧ ἦτο καὶ ταφοειδὲς μικρὸν σκάμμα πλήρες χωμάτων. Ἐπὶ τῆς στρώσεως ἦσαν ἄλλα κακότεχνα τοιχογραφήματα, ἐν οἷς τινα ἀνήκοντα εἰς τὸ χεῖλος περιφερικοῦ κατασκευάσματος, ἴσως ἐσχάρας τινος (πρβλ. ΠΑΕ 1886 πίν. 5), πολλὰ ἀγγεῖα ἀτριβῇ ὡς καὶ ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ ψηφίδες ἐξ ὑαλομάζης

ἐντὸς στρώματος ἐκ τέφρας ἀνθρώπων καὶ χωμάτων. Προσέτι δὲ ὅπται τινες πλίνθοι, μάρτυρες ὅτι καὶ εἰς τὸ πυρποληθὲν τοῦτο κτίριον οὐχὶ δὲ μόνον εἰς τὰ βαθυτέρα αὐτοῦ χώματα ὑπῆρχον χρήσιμα τοιαῦτα κατασκευάσματα. Ἐκ πλάνης ἐβεβαίωσα ἐν ΑΕ σ. 88, ὅτι ὑπὸ τὴν στρώσιν ὑπῆρχεν ἀνθρακοῦχον στρώμα, ὥστε τὰ ἐκ τῆς πλάνης ταύτης ἐξαχθέντα πορίσματα περὶ πολλῶν ὁρόφων τοῦ κτιρίου ἀποβάλλουσι τὸ ἐντεῦθεν ἀντληθὲν κῦρος. Τὰ καλλίτεχνα τοιχογραφήματα ἐξήχθησαν μετὰ προσοχῆς κάτωθεν τῆς στρώσεως καί, ὅσος εἶχεν οὕτω κενωθῇ χώρος, ἀνεπληρώθη διὰ χωμάτων καὶ ξηρολιθίας, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τινος βροχᾶς διερράγη τὸ στρώμα καὶ ἐν μέρει κατεστράφη.

Ἐπειδὴ τὰ καλλίτεχνα τοιχογραφήματα, εἰς ἃ ἀνήκουσι καὶ τὰ δημοσιευθέντα ἐν ΕΑ σ. 93 εἰκ. 14 καὶ πίν. 1 καὶ 2 καὶ 3 1-5 εὑρέθησαν μόνον ἐν τούτῳ τῷ δωματίῳ οὕτω κεκρυμμένα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ σημείῳ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφέντων μερῶν τοῦ κτιρίου, συναγῶ, ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν ᾧ εὑρέθησαν δωμάτιον ἐπισκευασθέν, οὐχὶ δ' εἰς ἄλλην τινὰ περίοδον ἢ μορφήν τοῦ ὅλου κτιρίου.

Πρὸς Ν τοῦ δωματίου τούτου εἶνε τὰ ἕτερα δύο ἀνασκαφέντα δωμάτια. Εἶνε, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, συναμφοτέρα ἴσα τὸ μέγεθος πρὸς τὸ τῶν τοιχογραφημάτων, ὥσεί ἦσαν ἐν πάρισον δωμάτιον διαιρεθὲν εἰς δύο μικρότερα διὰ μεσοτοίχου. Τούτων τὸ ἀνατολικὸν σφίζεται ὀλόκληρον, ἐν ᾧ τὸ δυτικὸν ἐβλάβη ὑπὸ νεωτέρου τοίχου ἐπιπολαίου, οἷος ὁ ΕΖ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι σχεδίῳ τῆς ΑΕ 1909. Ἀμφοτέρα τὰ δωμάτια ταῦτα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τοῦ ἀσβεστώδους συμπαγοῦς ἐπιπάγου, ὃν ἦτο τὸ πληρὲς ἀνθρώπων μέλαν στρώμα.

Ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου ἐν τῷ ἀνατολικῷ δω-

ματίω εὐρέθησαν δύο ἀξιόλογα μέρη δοκῶν ἀπηνθρακωμένων βαίνοντα τὸ μὲν ἀπὸ Β πρὸς Ν τὸ δὲ ἀπ' Α πρὸς Δ, προσέτι δὲ τεμάχια τοιχογραφημάτων κατεστραμμένα τὴν γραφὴν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ καπνοῦ, καὶ τεμάχια ὠμῶν πλίνθων πυρακτωθέντα καὶ ἡ μεταβληθέντα εἰς ἐρυθρωπὰ ἢ βαφέντα ὑπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἀνθράκων. Ἐν μιᾷ πλίνθῳ ἦτο συνεζυμωμένος ποὺς ὑψίποδος πο-
 τηρίου ἀγράφου, οἷα τὰ ἐν τῷ κτιρίῳ εὐρεθέντα ἐν πλήθει, ὥστε νὰ ἀγῆται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ οἰκοδομία τοῦ κτιρίου δὲν ἀπεῖχε πολὺν χρόνον ἀπὸ τῆς πυρπολήσεως αὐτοῦ, καθ' ἣν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐκυριάρχουν ἐν τῇ οἰκιακῇ χρήσει. Τοῦτο δὲ γίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τοῦ τεκμηρίου τῶν ὀπτῶν πλίνθων, ἃς τὸ 1906 εὔρον εἰς τὰ βαθέα χώματα τοῦ κτιρίου μετὰ προμηκυναϊκῶν ὀστράκων, νῦν δὲ ἐπὶ τῆς στρώσεως τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων καὶ ἐντὸς τοῦ μέλανος στρώματος μετ' ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ μικροῦ τούτου δωματίου (καὶ τοῦ πρὸς Δ αὐτοῦ). Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα εἶνε πλεῖσται ψηφίδες ἐξ ὑαλομάξης κατὰ φωλεὰς πλουσίας εὐρισκόμεναι ὅτε μὲν ἀστεροειδεῖς ὅτε δὲ μικραὶ κυκλικαὶ ὅτε δὲ μίγδην, μία χαλκῇ αἰχμῇ λόγχης, χαλκαῖ τινες αἰχμαὶ βελῶν (χαλκήρων ἰῶν), ἄμορφοι ὄγκοι μολύβδου ταχέντος ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ συμπαγέντος ὡς ἔτυχε, πολλὰ δισκάρια λεπτότατα χρυσᾷ φέροντα ἀνὰ δύο ὁπὰς καὶ συνδεόμενα οὕτω πρὸς ἄλληλα διὰ χρυσῶν συρμάτων εἰς ὅρμον ἐξαρτώμενόν ποτε ἐκ τοῦ ἐτέρου ἄκρου (εἰς ἓνα τοιοῦτον ὅρμον τὸ ἕτερον ἀκραῖον δισκάριον δὲν φέρει ὁπὴν πρὸς περαιτέρω σύνδεσιν), μία χρυσῇ μικρᾷ πτέρυξ σφιγγὸς πιθανῶς, ἐν ἄνθος «κρίνου» μικρὸν χρυσοῦν ἐργασμένον κατὰ τὸν πον δεικνύοντα ὅτι καὶ ἄλλη τις ὕλη ἤτο ποτε ἔνθετος, καὶ τρία ἀξιόλογα ὀρυκτῆς χρυστάλλου τεμάχια, ἐργασμένα κάλλιστα. Δὲν σφύζονται ἄρτια, παθόντα ἄλλως τε

και ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντα εἶνε ἀξιολογώτατα εὐρήματα. Τὰ δύο εἶνε πολυέδρα πρίσματα (μέγιστον σφζόμενον μῆκος 0,06 μ.), τὸ δὲ τρίτον εἶνε ἐπίμηκες (μέγισται διαστάσεις σφζόμεναι: μῆκ. 0,13· πλ. 0,065· πάχ. 0,035) πολύπλευρον, ὡς λεπίς πελέκεως τεταμένον, δυσερμηνευτον. Εὐρέθησαν δὲ καὶ κρυστάλλινα θρύμματα ἀσυνάρμοστα τὰ πλείστα. Τὰ κρυστάλλινα πρίσματα εἶνε οὐχὶ ἀναγκαῖα σκεύη, ἀλλὰ δεῖγματα καθαρῶς πολυτελείας καὶ δεικνύουσι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὑπέροχον τάξιν τῶν κατοικησάντων ποτὲ ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ ὀωματίῳ τούτῳ ἔτι πλείονα πολύτιμα πράγματα, ἀλλ' ἐλεηλατηθησαν ὅτε ἐκτίσθη ἐπιπόλαιός τις νεώτερος τοῖχος κάθετος πρὸς τὸν βλάψαντα τὸ παραπλεύρως δυτικὸν μικρὸν ὀωματίον. Παρατηρήθη δηλ. ὑπὸ τὸν ὑφ' ἡμῶν κατεστραφέντα τοῦτον νεώτερον τοῖχον, ὅτι ἐν τινι σημείῳ εἶχε διαρραγῇ ὁ ἐπίπαγος καὶ εἶχεν ὀρυχθῇ βαθύτερον πιθοειδὲς ὄρυγμα, τὸ ὁποῖον εἶτα ἐπληρώθη διὰ χωμάτων πλήρων βυζαντικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ὀστράκων. Τὰ χώματα ταῦτα ἦσαν ἀπαραγνωρίστως εὐδιάκριτα ἀπὸ τῶν πέριξ ἀθίκτων χωμάτων. Ἐν τοῦτοις δὲ τοῖς πέριξ ἀθίκτοις χώμασι καὶ περαιτέρω εὐρέθησαν πάντα τὰ χρυσᾶ ἀντικείμενα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ψηφίδων. Ἐκ τούτου εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ κτίσαντες τὸν νεώτερον τοῖχον, προσκρούσαντές που εἰς ψηφίδας (αὗται εὐρίσκονται ἐνίοτε καὶ μεταξὺ τῶν ἀψησθέντων λίθων) ἠρεύνησαν καὶ βαθύτερον τὸ μέρος.

Ἐν τῷ συναφεῖ πρὸς Δ μικρῷ ὀωματίῳ, ἐφ' ὅσον τοῦτο διετηρεῖτο ἄθικτον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἐπιπολαίου τοίχου εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ μέλανος στρώματος πολλὰ ὀπταὶ πλίνθοι πλακώδεις, ψηφίδες ἐξ ὑαλομάξης, ψήγματα χρυσᾶ καὶ μολύβδινα χύματα ἄμορφα.

Οἱ τοῖχοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὰ ὀματῖα ταῦτα, διαι-

ροῦνται εἰς κυρίους καὶ δευτερεύοντας, ὧν οὗτοι εἶνε προσ-
τεθειμένοι ἀσύμπλεκτοι τεκτονικῶς πρὸς τοὺς κυρίους.
Εἶνε ἐπικεχρισμένοι διὰ πηλοῦ, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἔγ-
κοιλοι ἐπιμήκεις πιέσεις οἰονεὶ ἐκ δακτύλων χειρὸς ἢ
ιδιοτρόπου τινὸς σπαθίδος τοῦ κτίστου.

Ὁ τοῖχος, ὁ ὀρίζων πρὸς Δ τὸ δωμάτιον τῶν τοιχο-
γραφημάτων, καὶ τὸ δυτικόν, τὸ ἕτερον τῶν δύο μικρῶν
δωματίων, εἶνε τελευταῖος τοῦ ἀποκαλυφθέντος οἰκοδομι-
κοῦ συμπλέγματος. Δυτικώτερον αὐτοῦ τὰ χῶματα εἶνε
πάλιν μυκηναϊκά, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτοῖς ὄστρακα εἶνε συνή-
θως ἑγχρωμα. Ἐπιπολαίως μόνον καὶ ἐν τινι εὐδιακρίτῳ
στήλῃ χῶματος, βαθέως εἰσχωρούση καθέτως εἰς τὰ μυ-
κηναϊκά στρώματα, εὐρίσκονται μεσαιωνικά ὄστρακα.
Προσέτι δὲ ὑπὲρ τὸ στόμιον τοῦ λαξευτοῦ ὑδραγωγείου
εὐρέθησαν ἐρυθρόμορφά τινα θραύσματα.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1906 ἐβεβαιώθη ἡ ὑπαρξὶς τοῦ κτι-
ρίου πολὺ πέραν τοῦ δυτικοῦ τούτου τοῖχου διὰ τοῦ ὀρύγ-
ματος Ἐ. Ἀ. 1909 σ. 82 εἰκ. 13, ἔπεται, ὅτι ὁ μεταξὺ
τοῦ τοῖχου καὶ τοῦ ὀρύγματος χώρος εἶνε αὐτὴ τις τοῦ
κτιρίου. Τῆς αὐτῆς ταύτης ἀνεσκάφη μέρος, ἐνταῦθα δὲ
συνημμένον πρὸς τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ ἐρευνηθέντος οἰ-
κοδομικοῦ συμπλέγματος εὐρέθη κτίσμα ἡμικυκλικῆς ἐπι-
μήκους, ἀπ' Α πρὸς Δ, οἰονεὶ πεταλειδοῦς κατόψεως,
ἀνοικτὸν πρὸς δυσμὰς καὶ προσιτὸν ἐντεῦθεν. Οἱ καμπύ-
λοι τοῖχοι αὐτοῦ εἶνε διὰ λίθων κτιστοὶ καὶ ἐπαληθι-
μένοι ἔνδον διὰ καθαροῦ λευκοῦ πηλοῦ σκληρυνθέντος διὰ
πυρός. Εἰς τὸ μέσον χωρίζεται κατὰ μῆκος, ἥτοι ἀπ' Α
πρὸς Δ διὰ τοιχείου κτιστοῦ ἐξ ὠμῶν πλίνθων καὶ ἐπαλη-
θιμένου ὁμοίως. Τὰ παραφράγματα τῆς πρὸς Δ ἀνοικτῆς
προσόδου, εὐθέα ὄντα (σφύζεται ὅμως μόνον τὸ βόρειον)
εἶνε ἐπίσης ἐξ ὠμῶν πλίνθων. Εἰς ὕψος 0,60 ἀπὸ τοῦ
ἐδάφους τοῦ κτίσματος ἦτο διάτρητον κάλυμμα τοῦ χώ-

ρου πήλινον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λευκοῦ διὰ πυρὸς σκληρυνθέντος πηλοῦ (παχ. 0,17) ἀπὸ περιφερείας εἰς περιφέρειαν διήκον καὶ ὑποβάσταζόμενον ἐν τῷ μέσῳ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ πλινθοκτίστου τοιχείου. Τὸ διάτρητον κάλυμμα τοῦτο ἦτο κατεστραμμένον πλὴν μικροῦ μέρους εἰς τὸν ἀνατολικὸν μυχόν, ἐνθα διατηρεῖται καὶ μία ὀπὴ ὀλόκληρος (0,07 διάμ.) διευρυνομένη ἄνω καὶ κάτω, δύο δὲ σφύζονται κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὑπεράνω τοῦ καλύμματος τούτου εἰς τὸν αὐτὸν μυχόν καὶ ὡς συνέχεια τοῦ λιθίνου τοίχου τοῦ κτίσματος ὑψοῦται μέχρι ὕψους 0,20 πλίνθινος τοῖχος (τούτου ἦσαν αἱ πλίνθοι, ἃς εὔρον τῷ 1906 ὄρα 'Ε. 'Α. 1909 σ. 83) ἐπιχεχρισμένοις ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κτίσματος. Εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος πανταχόθεν σχεδὸν τοῦ κτίσματος ὑψούμενος καὶ κυψελοειδῶς κορυφούμενος ἐσχματίζει κλίβανον ἀγγειοπλαστικόν. Ὑπὲρ τὸ ὑπόκαυστρον ἦτο τὸ διάτρητον διάφραγμα, ἐφ' οὗ ἐτί-
 θεντο τὰ πρὸς ὀπτησιν νεόπλαστα ἀγγεῖα. Ἐντὸς τῶν
 χρωμάτων τοῦ κτίσματος εὐρέθησαν πλεῖστα συντρίμματα
 τοῦ πηλίνου διαφράγματος καὶ τεμάχια ἀγγείων μυκη-
 ναϊκῶν ἢ καὶ τινων «ἀχρόνων» μονοχρώμων κακοπλά-
 στων, οὐδὲν δὲ νεώτερον.

Παρὰ τὸν κλίβανον τοῦτον πρὸς Β εὐρέθη ἐλλειψοειδὴς κοιλότης ἐν τῷ φυσικῷ βράχῳ κανονικῶς λελαξευμένη καὶ περιέχουσα λευκὴν πηλὸν καθαρώτατον ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ ἐπιχρίσματος τοῦ κλιβάνου ὡς καὶ πρὸς τὸν πηλὸν τῶν πλείστων ἐν τῷ ἀνακτόρῳ μέχρι τοῦδε συλλεχθέντων ἀγράφων ἀγγείων, ἅτινα οὕτω εἶνε ἔργα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῶν βασιλικῶν δούλων τεχνιτῶν.

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι τὸ Ν χρᾶσπεδον τῆς εισόδου εἰς τὸ ὑπόκαυστρον τοῦ κλιβάνου δὲν σφύζεται· τοῦτο κατεστράφη, ὅτε ἐτέθη πλησίον ἐπὶ φρεατίας ὀπῆς λαξευτοῦ ὑδραγωγείου μονόλιθον πώρινον στόμιον, ἐφ' οὗ ἐσπερεοῦτο.

ὡς φαίνεται ἐκ συστήματος γομφώσεων, μηχανήμα πρὸς ἀντλησιν ὕδατος. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ δύο ἔγκοιλοι τριβαὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ στομίου, αἵτινες, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἀρχαῖα κρηναῖα κατασκευάσματα, προέρχονται ἐκ τῆς ἀποθέσεως ἢ στηρίξεως τῶν ὑδριῶν ἢ ἀμφορέων κατὰ τὴν ὑδρευσιν. Ὁ πυθμὴν τοῦ ὑδραγωγείου εὔρηται εἰς βάθος 3,60 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ στομίου, μέχρι δὲ βάθους τινὸς ἢ φρεατῖα εἶνε κτιστή. Τὸ ὑδραγωγεῖον (ὑψ. 1,10 πλ. 0,50) διακλαδίζεται ὑπὸ τὸν γῶρον τοῦ ἀνασκαπτομένου κτιρίου πεντάκις, τοῦτο δὲ νομίζω τεκμήριον, ὅτι ἐνταῦθα εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυρίων σημείων, Knotenpunkt τοῦ ὅλου συμπλέγματος. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο, ἔργον ἀξιόλογον, δὲν πιστεύω ὅτι ἐλαξέυθη ἐν χρόνοις ῥωμαϊκοῖς, καθ' οὓς αἱ Θῆβαι ἦσαν ἀσήμαντος κώμη, οὔτε ἐν τοῖς κλασσικοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ἡ πόλις ἐξετείνετο περὶ τὴν Καδμείαν, ἀλλ' ἐν χρόνοις παλαιότεροις, ὅτε ὁ πληθυσμὸς ἦτο πυκνὸς συνωκισμένος ἐπὶ τῆς Καδμείας, οὔσης τῆς κυρίως πόλεως. Τοῦτο δὲ συνέβαινε κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους. Ἀκριβῶς δὲ περὶ τοῦ Κάδμου φέρεται, ὅτι ἤγαγε διὰ τῆς Καδμείας ὕδωρ. Τὸ μονόλιθον ὅμως στόμιον ἀνήκει εἰς νεωτέρους χρόνους· διότι καὶ τὸν κλίβανον ἔβλαψε τεθὲν αὐτόθι καὶ ἐν τοῖς ἀμέσως ὑπερκειμένοις αὐτοῦ χρώμασιν εὐρέθησαν ἐρυθρόμορφα ὄστρακα καὶ νεώτερα. Φαίνεται, ὅτι ἐν νεωτέροις χρόνοις, καθ' οὓς περὶ τὸ σεβαστὸν ἐρείπιον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἦσαν ιερὰ (EA 1909 σ. 114 σημ.), διερρῦθμισαν τὸ φρέαρ τοῦτο διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ιερῶν εἴτα δὲ καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς.

Ἐκ τῆς γενομένης ἀνασκαφικῆς ἐργασίας δὲν προέκυψε βεβαίως ῥητὴ τις ἐπὶ πλέον μαρτυρία περὶ τῆς γενομένης ταυτίσεως τοῦ κτιρίου τούτου πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ

Κάδμου *), πάντως ὅμως ἐνισχύθη αὕτη διὰ τῶν νέων

*) Ἐν Δελφοῖς εὐρέθησαν τρία ἐνεπίγραφα τεμάχια λίθου τοῦ προφήτου Ἡλία, ἀνήκοντα εἰς τοὺς ὑψηλοὺς δόμους τῆς δεξιᾶς παραστάδος τοῦ θησαυροῦ τῶν Θηβαίων (*Bourguet, Fouilles de Delphes* III, I σ. 194 ἐξ. πίν. X), ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν Θήβαις τριετηρικὴν τέλεσιν θυσίας τῷ Καδμείῳ Διονύσῳ καὶ πανηγύρεως καὶ ἀγώνων ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν τῶν εἰς Ἴσθμόν καὶ Νεμέαν συντελούντων, ὧν ὅμως κυρία ἔδρα ἦσαν αἱ Θῆβαι. Περιλαμβάνουσιν ἀμφικτιονικά δόγματα τρία, ὧν ἐν γρονολογεῖται βεδνίως ἀπὸ Νικάρχου ἄρχοντος (227/6, *Pomtow Delph. Chronol.* 46). Τῶν ὑπολοίπων τὸ μὲν εἶνε παλαιότερον τούτου, τὸ δὲ νεώτερον, ἀλλὰ πάντα ἐγαράχθησαν συγχρόνως κατὰ διάταξιν τοῦ νεωτάτου τούτων, (*Fouilles* ἔ. ἄ. 195 στ. 6) «ὅπως ἂν [ὡς κάλλιστα συντελῇται ἡ θυσία τῷ Διονύσῳ τῷ Καδμείῳ τῶν τριετηριδων]». Ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρα δύο δόγματα περιλαμβάνουσιν ὁμοίας διατάξεις π. χ. στ. 11 ἐξ.

ὅπως ἂν ἡ θυσία τῷ Διονύσῳ
[τῷ Καδμείῳ ὡς κάλλιστα συντελῇται, καθὼς παρακαλεῖ τὸ κοινὸν τῶν
τεχνιτῶν τῶν εἰς Ἴσθμόν
[καὶ Νεμέαν συντελούντων τοὺς Ἀμφικτιόνας, ἐπιμελεῖσθαι τοῖς] ἱερομνή-
μονας, οἳ ἂν ὦσιν ἐν τῷ
[συνεδρίῳ, τῶν δογμάτων τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ Καδμείῳ ἐν Θήβαις
ὑπὲρ τοῦτων.....
στ. 16 ἀναγραφῇ] αἱ ἐν τῷ
ἱερῷ παρὰ τὸν σ[ηκὸν τῆς Σεμέλης καὶ τὰ πρότερον δεδογμένα] κλ.

Ἐν στίχῳ δὲ 21

«εἶναι δὲ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ
Διονύσου τοῦ Καδμείου [τὸ ἐν Θήβαις ἀπὸ πάντων ἄ]σουλον καθάπερ καὶ τὸ
ἐν Δελφοῖς·
τὴν δὲ ἔκεχε[ιρίαν ἀναγορεύειν ἐ]πὶ τὰς πόλεις τὴν τε τῶν Θηβαίων (πόλιν)
καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἀεὶ οἰκονο]μοῦντας τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν τὸν τε
ἱερέα τοῦ
Διονύσου καὶ τοὺς ἐπιμελ[ητὰς τοὺς ὑπὸ τοῦ κοινῷ τῷ]ν τεχνιτῶν εἰρημέ-
νους καὶ τὸν ἀγωνοθέτην
Θηβαίων ἀναγράφαι δὲ τὸν [γραμματεῖα τοῦτο] τὸ ψήφισμα ἐν στήλαις δυοῖν
καὶ ἀναθεῖναι
τὴν μὲν ἐν Δελφοῖς ἐν τῷ [ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος] ὅπου ἂν δοκῇ ἐν καλλίστῳ
εἶναι, τὴν δὲ
ἐν Θήβαις παρὰ τὸν σηκὸν [τῆς Σεμέλης· ἀ]ναθεῖναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν
ὅπου ἂν
δοκῇ [ἐ]ν καλλίστῳ εἶναι».

καὶ ἐν στίχῳ 32 ἐξ.

τό τε [ἱερὸν τοῦ Διονύσου ἄ]σουλον ποιῆσαι καὶ ἐπιμελεῖαν ποιήσασθαι τῆς
ἀσφαλείας καὶ τοῦ ἀγῶ[νος, ὅπως καὶ ἡ θυσία τῶν] τριετηριδων ὡς κάλλιστα
συντελῇται τῷ

εὐρημάτων. Τὸ πλῆθος τῶν ψηφίδων δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἦτο προσφιλὴς συρμὸς ὁ δι' ὄρμων κόσμος, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ μύθου τοῦ ὄρμου τῆς Ἀρμο- νίας. Τὰ τοιχογραφήματα, ἀντάξια τῶν ἐν ἄλλοις μυ- κηναϊκοῖς ἀνακτόροις εὐρεθέντων, ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ κατασκευὴ τῶν ἀναγκαίων ἀγγείων δεικνύουσι τὸν πλοῦτον τῶν ἐνοίκων. Τὰ δὲ σκεύη τὰ ἐκ χρυστάλλου ὀρυκτῆς, ὕλης δηλαδὴ καὶ δυσευρέτου καὶ δυσεργάστου κατ' ἀκολουθίαν δὲ πολυτίμου, εἰς οὐδένα φανερόν πρακτι- κὸν σκοπὸν χρησιμεύοντα, εἶνε δείγματα αὐτοῦ τοῦτο πο- λυτελεῖας οἴκου εὐδοκίμωτάτου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

Διονύσιον τῷ Καδμ[εῖ]ον καὶ γένηται ἐν ἀμέραις πλει[όνεσσι]· αἷ τις κα τῶν
ἀλλήτων ἢ τῶν χο-
ρευτῶν ἢ τῶν τραγ[ω]δῶν ἢ τῶν κωμωδῶν τῶν προσνε[μ]ηθέντων εἰς τὰς
τριηριίδας» κλ.

Ἄν αἱ ἀνωτέρω συμπληρώσεις ἔχωσιν, ὡς νομίζω, ἐν τοῖς περὶ Σεμέλης καὶ Κάδμου μέρεσιν ὁρθῶς, τότε ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε νέον τεκμήριον, ὅτι τὸ ἐρείπιον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου καὶ δὴ τὸ ἄδαιον τῆς Σεμέλης ἦτο γνω- στὸν γενικῶς καὶ ἐπιφανὲς μνημεῖον ἐν Θήβαις κατὰ τὸν γ' αἰῶνα π. Χ. Οὕτω αἱ περὶ αὐτοῦ ῥήται εἰδήσεις, ἃς συνέλεξα ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1909 σ. 111 ἐξ., πληθύνονται, γεφυροῦνται δὲ νῦν τὸ μεταξὺ Εὐριπίδου καὶ Παισανίου χρονικὸν διάστημα.

Ἡ ἐπιγραφὴ παρέχει ὡς ὄνομα σύνθηδες διὰ τὸ ἄδαιον τῆς Σεμέλης τὸ «σηκὸς Σεμέλης», ὃ ἐνομιζομεν ποιητικὴν ἐπίκλησιν, δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Εὐρι- πίδου. Προσέτι ἡ εἰκὼν, ἣν λαμβάνομεν νῦν περὶ τοῦ γούρου τοῦ ἐρείπιου, (πρβλ. EA 1909, 115 καὶ Elderkin Amer. Journ. of Arch. 1911, 163) γίνεται πληρεστέρα, ἐπειδὴ μνησάνομεν, ὅτι ὁ σηκὸς τῆς Σεμέλης ἀπετέλει μέρος τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διουσίου, ὅστις εἶχεν ἴδιον ἱερεῖα ἐνταῦθα.

Ἡ πρόοδος τῶν ἀνασκαφῶν θὰ δείξῃ, κατὰ πόσον ἡ νέα αὕτη γνώσις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τοπογραφικαὶ σημειώσεις, ἃς ἐκ πλείονων ἀνέγραφα ἐν Ἀρχ. Ἐφ. ἔ. ẁ., ἀληθεύων ὑπὸ τὴν γῆν. [Περὶ τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν ὅρα καὶ Nikitsky ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας 1912, σ. 123 ἐξ. (ῥωσιστί)].

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΘΕΣΠΙΚΟΥ ΠΟΛΥΑΝΔΡΙΟΥ

ΤΟΥ 424 Π. Χ.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1882 (ὅρα *Πρακτικὰ* τοῦ 1882 σ. 67 πίν. Α') ὁ μακαρίτης ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Π. Σταματάκης ἀνέσκαψεν ἔξω πρὸς Α τῶν ἑρειπίων τῆς πόλεως τῶν Θεσπιῶν μέρος ἀρχαίας ὁδοῦ καὶ μέρος ἀρχαίου πολυανδρίου. Ὀκτῶ ἀνασκαφεῖσαι τότε ἴσαι καὶ ὅμοιαι καὶ σύγχρονοι στῆλαι ἐπιτύμβιοι καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐνάτης, ἀνήκουσαι εἰς τὸ πολυάνδριον, ἐκρίθησαν εἴτα (*Kirchhoff, Studien Zur Gesch. d. Griech. Alphabets*⁴ σ. 141, *IG VII*, 1888) καὶ ἀπεδόθησαν μετὰ τοῦ πολυανδρίου εἰς τὴν παρὰ τὸ Δήλιον μάχην τοῦ 424 π. Χ.

Λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς εὐρέσεως ἐν Σχηματαρίῳ τῆς χαρακτῆς ἐπιτυμβίου στήλης*) τοῦ Ταναγραίου Σαυγέ-
νους, ὃν ἀπέδειξα ἐν ταῖς γενομέναις εἰς τὴν Ἀρχ. Ἐται-
ρείαν διαλέξεσί μου πολεμιστὴν τῆς μάχης τοῦ Δηλίου
ὡς καὶ τοὺς συμμαχητὰς αὐτοῦ (*IG VII*, 585), ἔκρινα
καλὸν νὰ ἐρευνήσω τὸ θεσπικὸν πολυάνδριον περισσότερον,
ὡς ἦτο φαίνεται καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ Σταματάκη (*Πρακτ.*
ἔ.ἀ. 74).

Σκοπὸς μου κυρίως ἦτο νὰ συλλέξω ἐκ τοῦ ἀκριβῶς
κεχρονολογημένου τούτου μνημείου διάφορα πῆλινα κτε-
ρίσματα καὶ δὴ γραπτὰ ἀγγεῖα· διότι νομίζω, ὅτι ἡ ἀγ-
γειολογία ἔχει ἀνάγκην χρονικῶν τιμῶν σταθμῶν ἀσφα-
λῶν· ὁ δὲ σκοπὸς μου ἐκεῖνος τείνει νὰ πληρωθῇ ὑπὲρ τὰς

*) Αὕτη θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι.

προσδοκίας μου. Τὰ εὐρήματα εἶνε πολυαριθμότατα οἰονεὶ ὡς ἐκ μεταλλείου ἀρχαιοτήτων ἐξαγόμενα. Καὶ εἶνε μὲν δυστυχῶς τὰ πλεῖστα ἀγγεῖα μέλανα, πάντα δὲ τὰ εὐμεγέθη συντετριμμένα, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραπτὰ καλλιτέχνα ὡς καὶ καλὰι πλαγγόνες

Ἡ ἐμὴ ἀνασκαφὴ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ΒΑ γωνίας τοῦ περιτετειχισμένου διὰ πύρων ἢ κροκαλοπαγῶν λίθων πολυανδρίου, οὗ τὰς διαστάσεις (32×23 μ.) εἶχε καθορίσει ὁ Σταματάκης, προυχώρησα δὲ εἰς 8 μ. ἀπὸ τοῦ Β τοίχου καὶ εἰς 8 ἀπὸ τοῦ Α. Παρὰ τὸν Β τοῖχον ἔνδον τοῦ πολυανδρίου ἐπὶ ἐκτάσεως 1 μ. περίπου ἀπ' αὐτοῦ οὐδὲν εὕρημα ὑπῆρχεν, ἐπειδὴ τὰ χώματα εἶχον ἀνασκαφῇ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Σταματάκη Περαιτέρω παρὰ τὸν Α τοῖχον (πάχ. 0,40 περίπου) εὐρέθησαν ἐν σειρᾷ ἑπτὰ νεκροὶ ἄκαυστοι, ὧν ἡ κεφαλὴ ἦτο ἐν τῇ ἀνατολῇ, οἱ δὲ πόδες πρὸς τὴν δύσιν. Αἱ κεφαλαὶ ἦσαν ἐγγύτατα τοῦ τοίχου, μία δὲ συνέπιπτεν ἐν μέρει ὑπὸ τὸν τοῖχον, ἐξ οὗ καταφαίνεται, ὅτι οἱ τοῖχοι ἐκτίσθησαν μετὰ τὴν ταφὴν καὶ τὴν χῶσιν τοῦ πολυανδρίου, ὅτε εἶχον συγχυθῇ τὰ πράγματα καὶ δὲν ἦτο ἐντελῶς γνωστὸν μέχρι τίνος ἀκριβῶς σημείου ἦσαν νεκροί. Ὁ Α δὲ τοῖχος εἶνε ἐπιπόλαιος, ἐν ᾧ οἱ ἑπτὰ νεκροὶ ἔκειντο βαθέως τεθαμμένοι (0,60 περίπου βαθύτερον τοῦ θεμελίου, 1,60 δὲ τοῦλάχιστον βαθύτερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου). Τὸ βάθος τοῦτο ἀυξάνεται ὅσον βαίνομεν πρὸς Ν, ἐπειδὴ τὸ πολυάνδριον ἐσχηματίζετο τυμβοειδές, φαίνεται δὲ καὶ νῦν τοιοῦτον, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ Σταματάκης. Τὴν τυμβοειδῆ λοιπὸν ἀνύψωσιν τῶν χωμάτων παρακολουθεῖ καὶ ὁ Α τοῖχος ἐπιπόλαιος πάντοτε ὧν καὶ ἔχων τὰ θεμέλια εἰς γραμμὴν οὐχὶ ὀρίζοντιαν ἀλλὰ, ὅσον ἀνεσκάφη, αἰὲ ἀνερχομένην ὡς βαίνομεν πρὸς Ν.

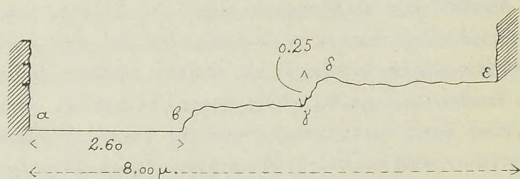
Οἱ σκελετοὶ τῶν 7 νεκρῶν ἦσαν συντετριμμένοι καὶ

σαθρότατοι, εἰς οὐδὲν δὲ ὄστουν ἡδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ διακρίνω πληγὴν τινὰ ἄλλην ἢ καὶ ἐκ μαχαίρας, ἵνα δικαιωθῇ ὁ Θουκυδίδης λέγων (IV, 96) ὅτι οἱ Θεσπιεῖς παρὰ τὸ Δῆλιον ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν. Οἱ νεκροὶ ἦσαν ὕπτιοι ἔχοντες τὰς χεῖρας παραλλήλως πρὸς τὸ σῶμα πλὴν τοῦ ἔκτου, ὅστις εἶχε τὴν ἀριστερὰν πρὸς Ν ἀνοικτὴν ὁμοίως δὲ τοὺς πόδας σκολιούς πρὸς Ν. Εἶχε πάθει φαίνεται ψῦξιν ἐν τοιαύτῃ στάσει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Μεταξὺ τῶν ἀκαύστων νεκρῶν καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πόδας (οὐχὶ δὲ παρὰ τὰς κεφαλὰς οὐδ' ἐπὶ τῶν ὀστέων) εὐρέθησαν πολλὰ ἀγγεῖα, ἐν οἷς πλεῖστοι κύνθαροι μέλανες, «κώθωνες», λήκυθοι ἐρυθρόμορφοι ἢ λευκαὶ μετ' ἀδιαγνώστων ὅμως παραστάσεων ἕνεκα τῆς πολλῆς ὑγρασίας τοῦ τόπου, τινὲς πυξίδες ἐρυθρόμορφοι, πολλὰ ἄλλα διαφόρων σχημάτων μέλανα ἀγγεῖα καὶ 3 ἢ 4 συντετριμμένα ὑάλινα πολύχρωμα ληκύθια. Εἷς κύνθαρος ἦτο πλήρης ἀσβέστου, ἕτερος εἶχεν ὀστέρια πτηνοῦ (πρὸβλ. Ἀρχ. Ἐφ. 1910, 207 *Πρακτικά* 1910, 156), ἄλλα δὲ ἀγγεῖα περιεῖχον φλοιούς ὧν πολλούς. Εὐρέθη-που κυανοῦν χρῶμα ἐν τοῖς χώμασιν, λείψανον σκεύους τινὸς βεβαίως ξυλίνου, προσέτι δὲ συντετριμμένα σπλεγγίδες χαλκαῖ ἢ σιδηραῖ, ἤλοι τινες διαφόρων μεγεθῶν καὶ ἄλλα συντρίμματα ἐκ τῶν αὐτῶν μετάλλων. Εὐρέθησαν καὶ πλαγγόνες τινὲς συντετριμμέναι, μιμήσεις καρπῶν ροιᾶς πῆλιναι καὶ κώδων πῆλινος.

Εἰς ἀπόστασιν 2,60 ἀπὸ τοῦ Α τοίχου καὶ 0,25-0,40 ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ κατὰκείται οἱ ἀκαυστοὶ νεκροί, ἄρχεται ἀμυδρὸν μέλαν στρῶμα, προερχόμενον ἐκ καύσεως τοῦτο ἀνυψοῦται κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνωμάλως ὅσον μᾶλλον βαίνομεν πρὸς τὰ ἔνδον τοῦ πολυανδρίου καὶ σχηματίζον «βαθμίδα» 0,25 ὕψ. (εἰκ. 1), εἶτα δὲ ὁμαλῶς καὶ

περίπου ὀριζοντίως, καὶ γίνεται εὐκρινέστερον, μέχρις οὗ ἀποβαίνει πυκνὸν μέλαν στρώμα. Μεταξὺ τῶν ποδῶν τῶν ἀκαύστων νεκρῶν καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ στρώματος τοῦτου εἶνε τὸ πλῆθος τῶν κτερισμάτων τῶν ἀκαύστων νεκρῶν. Ἡ ΑΔ τομὴ τοῦ ἀνασκαφέντος μέρους κατὰ τὸν ἕκτον νεκρὸν ἔχει περίπου ὡς ἐν εἰκ. 1. Κατὰ τὸ αβ εἶνε οἱ ἄκαυστοι νεκροί. βε εἶνε κεκαυμένον στρώμα (βδ ἀμυδρὸν ἄνευ ὀστῶν ἀνθρωπίνων, δε πυκνὸν μέλαν μετ' ὀστῶν). Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος γδ οὐδὲν κτερίσμα. Τὸ πυκνὸν κε-

Εἰκ. 1. Τομὴ ΑΔ παρὰ τὸ ΒΑ ἄκρον τοῦ Θεσπικοῦ πολυανδρίου.
αβ ἄκαυστοι νεκροί. βε κεκαυμένων νεκρῶν συνεχὲς στρώμα,
στερούμενον ὀστῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν βδ.

καυμένον στρώμα ἔχει πάχος μέχρι 0,15 σύγκειται δὲ ἐξ ἀνθρώπων, ὀστῶν κεκαυμένων, τέφρας, πλείστων πηλίνων καὶ τινων μεταλλίνων κτερισμάτων. Καὶ εἰς τὰ κεκαυμένα συντρίμματα τῶν ὀστῶν οὐδεμίαν μέχρι τοῦδε πληγὴν ἡδυνήθη νὰ εὔρω. Τὰ πήλινα κτερίσματα εἶνε καὶ ἐνταῦθα πολλὰ καὶ ὅμοια πρὸς τὰ παρὰ τοῖς ἀκαύστοις νεκροῖς: κἀνθαροὶ μέλανες (εἷς φέρει ἐμφανῆ ἐπιθεται χρώματα ὡς ὁ ἐκ Ριτσώνας *J. H. St.* 1909 πίν. XXVI), λήκυθοι λευκαὶ καὶ ἐρυθρόμορφοι, πυξίδες, κύλικες, «κώφω-νες», κώδωνες πήλινοι (εἷς χαλκοῦς), καρποὶ ῥοιᾶς πήλινοι, πλαγγόνες αἱ μὲν καλλίτεχνοι αἱ δὲ κακόψητοι οἷοι οἱ «βοιω-τικοί» λεγομένοι ἱππεῖς, κλ. Τινὰ συντρίμματα ἀγγείων ἀνήκουσι φαίνεται εἰς σκύφους σχήματος γνωστοῦ ἐκ τῶν

ἐν τῷ Καβιρείῳ εὐρεθέντων, μία κύλιξ εἶνε κακότεχνος μελανόμορφος, παρ' αὐτὴν δὲ εὐρέθη κρατὴρ μέγας ἐρυθρόμορφος, καλλιτεχνώτατος, ὅστις, συγκολληθεὶς, ἔδειξεν ἐπὶ τῆς καλῆς ὄψεως δύο ἄνδρας ἐπὶ κλινῶν ἐξηπλωμένους καὶ ἐσθίοντας ἀπὸ τραπεζῶν, ἐν ᾧ ἕτερος γυμνὸς ἀλλὰ φορῶν κράνος, ἀσπίδα καὶ δόρατα δύο ὀρχεῖται ἐνόπλιον πρὸς διαυλον, ὃν παίζει γυνὴ γυμνὴ ὀρθία, ἣν ἐναγκαλιζεται καὶ τιτθολαβεῖ ὁ ἕτερος τῶν ἐστιωμένων. Εὐρέθησαν προσέτι καὶ θραύσματα κεκαυμένα μαρμαρίνης πυξίδος πιθανῶς. Μετάλλινα ἀντικείμενα εὐρέθησαν σπλεγίδες πολλαὶ χαλκαῖ καὶ σιδηραῖ, ἥλοι χαλκοῦ μικροὶ ἢ μεῖζονες σιδηροῦ καὶ τινα χαλκᾶ ἐλάσματα συμπεπιεσμένα. Φλοιοὶ ὧν εὐρέθησαν πλεῖστοι ἐντὸς ἀγγείων ἢ ἐν τοῖς χώμασι παρ' αὐτά. Προσέτι δὲ κεκαυμένα σῦκα, ἀμύγδαλα καὶ ἴσως καὶ κάστανά. Μικροὶ τινες μεγέθους ἐρεθίνθου ἢ καρποῦ κέδρου «σπόροι» δὲν ἐξήγησα ἀλόμῃ τί εἶνε. Εὐρέθησαν καὶ σωροὶ ἀστραγάλων προβάτων ἢ αἰγῶν. Καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἀμυδρῷ μέρει τοῦ μέλανος στρώματος εὐρέθησαν χρώματα εἰς τὸ χῶμα, ἀποκολληθέντα ἐκ σκευῶν ἐξαφανισθέντων.

Ὑπεράνω τοῦ κεκαυμένου στρώματος ὑπῆρχον κροκάλαι καὶ χρώματα ἐρυθρωπὰ καθαρὰ, πάχους 0,50 περίπου. Ἐντὸς τῶν χωμάτων τούτων μόνον χονδρὰ καὶ τεττιμμένα ὅστρακα κεράμων ἀσυνάρμοστα ἦσαν, πλὴν ἐνὸς καλλιτέχγου μελανομόρφου, πιθανῶς ἐκ πυξίδος μεγάλης, δεικνύοντος ἐν μέρει κολοβὴν παράστασιν τοῦ Ἀκτέωνος σπαρασσομένου ὑπὸ κυνῶν. Τὸ τεμάχιον τοῦτο ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ὅστρακα τοῦ «καθαροῦ» τούτου στρώματος εἶνε ἄσχετα πρὸς τὰ κτερίσματα τοῦ πολυανδρίου καὶ ἀνήκουσι μόνον εἰς τὰ ἄλλοθεν ποθεν κομισθέντα χρώματα τοῦ στρώματος.

Ἐπὶ τοῦ στρώματος τούτου εἶνε ἕτερον ἰσοπαχὲς ἐκ

λευκαζόντων χωμάτων, ἐφ' ὧν εἶνε τὰ μελανωπὰ τοῦ σημερινοῦ ἀγροῦ. Ἴσως δὲ καὶ ταῦτα εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ προελεύσεως πρὸς τὰ λευκάζοντα (ὁ γείτων πρὸς Ν λόφος ἔχει λευκάζουσαν γῆν), ἀλλ' ἐγένοντο μελανωπὰ ἔνεκα τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς λιπάνσεως τοῦ ἀγροῦ. Ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου τῶν λευκαζόντων καὶ τῶν μελανωπῶν χωμάτων εὐρέθησαν πλεῖστα φωλεαὶ ἀγγείων καὶ ἄλλων κτερισμάτων, ἐξικνούμεναι ἐνίοτε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγροῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀνακινούμεναι ὑπὸ τοῦ ἀρότρου, ἐξάγοντος καὶ διασκορπίζοντος ἐπάνω πλεῖστα τεμάχια. Αἱ φωλεαὶ αὗται τῶν κτερισμάτων ὀρίζονται συνήθως ὑπὸ ἀραιῶν λίθων ἀκατεργάστων ἐπιμήκων, ὀρθίων τεθειμένων καὶ σχηματιζόντων οὕτω μετὰ τῶν μεταξὺ χωμάτων τὰς παρειὰς μικρῶν ἢ μεζόνων βόθρων, ἐν οἷς ἀπόκεινται τὰ κτερίσματα. Εὐρέθησαν ἐν τοιούτοις βόθροις ἀγγεῖα διαφόρου ἐκάστοτε πλήθους, ἀπὸ 10 — 50 περίπου. Οἱ πλουσιώτεροι ὅμως ἴσως εἶνε σύνθετοι ἐκ πλείονων παρ' ἀλλήλους κατασκευασθέντων καὶ συγχυθέντων. Τὰ ἐν τοῖς βόθροις τούτοις κτερίσματα ἦσαν ὅμοια ταῖς ἐν τῷ κεκαυμένῳ στρώματι καὶ παρὰ τοὺς ἀκαύστους νεκροὺς εὐρεθεῖσι: κάνθαροι, λήκυθοι, «κώθωνες», κύλικες, πλαγγόνες, στλεγγίδες χαλκαῖ καὶ σιδηραῖ, ἥλοι, ἐν ὑάλινον πολύχρωμον ληκύθιον συντετριμμένον, κώδωνες πῆλιντοι, ἀστράγαλοι προβάτων ἐν σωρῷ, πολλοὶ φλοιοὶ ῥῶν ἐντὸς ἀγγείων, ἐνίοτε δὲ ἐν σωρῷ ἐν τοῖς χώμασι. Εὐρέθησαν δὲ καὶ τινὰ μεμονωμένα ἀγγεῖα σποράδην ἐν τοῖς ἐπιπολαίοις χώμασι.

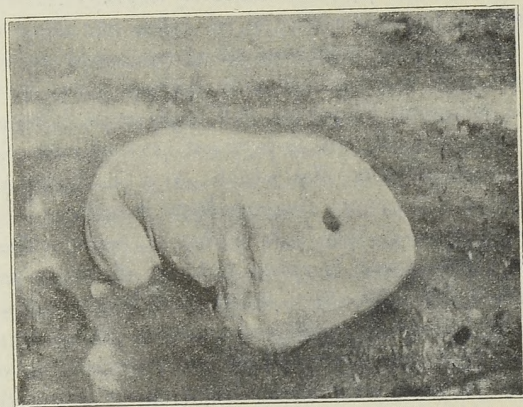
ὑπὸ τὸ κεκαυμένον στρώμα οὔτε νεκροὶ οὔτε κτερίσματα εὐρέθησαν. Τὰ χώματα ὅμως δὲν ἦσαν παρθένα. Εἰς τὸ βάθος δέ, εἰς ὃ εἶνε τεθαμμένοι οἱ ἀκαυστοὶ νεκροί, εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους στρώμα κροκαλῶν καὶ ἄλλων λίθων μικρῶν. Εἶνε δὲ τὸ οὕτω κα-

λυπτόμενον ἔδαφος εἰς τὸ αὐτὸ βάθος, εἰς ὃ εὔρεν ὁ Σταματάκης (καὶ ἐγὼ νῦν ἐν μικρᾷ σκαφῇ) ἔξω ἀμέσως πρὸς Β τοῦ πολυανδρίου ἀρχαίαν λιθόστρωτον ὁδόν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν κατὰ πιθανότητα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ταφή καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ τυμβοειδοῦς πολυανδρίου:

Πρῶτοι ἐτάφησαν οἱ ἄκαυστοι νεκροί. Οὗτοι ἐκομίσθησαν φαίνεται πρῶτοι ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἦτο δυνατόν τοῖς προσήκουσι καὶ νὰ θεραπεύσωσι τὰ σώματα κατὰ τὰ νόμιμα καὶ νὰ κατορύξωσιν αὐτά. Ἐν τῷ πολυανδρίῳ τῆς Χαιρωνείας, καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ Σταματάκης ἔ.ἄ. σ. 69, δύο μόνον νεκροὶ ἦσαν κεκαυμένοι, οἱ δὲ λοιποὶ ἄκαυστοι. Εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι νεκροὶ τῆς Χαιρωνείας, τραυματισθέντες θανάσιμως ἐν τῇ μάχῃ, ἀπεμακρύνθησαν πρὸς τι ὕδωρ καὶ ἐκεῖ ἀποθανόντες διέλαθον, καθ' ὃν χρόνον οἱ λοιποὶ ἐθάπτοντο παρ' αὐτὸ τὸ πεδίον τῆς μάχης, εὐρεθέντες δὲ ἔπειτα ἐκάθησαν. Οἱ θεσπιεῖς ὅμως νεκροὶ μετεκομίσθησαν ἐκ Δηλίου εἰς τὴν πάτριον γῆν, ἣ δὲ μεταφορὰ αὕτη πολυαριθμῶν νεκρῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συντελεσθῇ ταχέως καὶ συγχρόνως. Ἄλλοι ἐκομίσθησαν πρότεροι, ἄλλοι ὕστεροι. Εἶνε δυνατόν οἱ πρῶτοι κομισθέντες νὰ ἦσαν στρατηγοὶ τινες, πάντως ὅμως νομίζω, ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ ἄκαυστοι κατορυγθέντες. Ἀμέσως ἐπ' αὐτοὺς καὶ περαιτέρω πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ πολυανδρίου (ἴσως καὶ ἐπὶ ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ εἶνε κάλλιον νὰ λέγωμεν νῦν μόνον περὶ τοῦ ἀνασκαφέντος μέρους) ἐχύθησαν χώματα. Ἀκριβῶς δὲ ὅταν χύνωνται ἀφ' ὕψηλου πῶς χώματα, αἱ ἐν αὐταῖς ὑπάρχουσαι κροκάλαι κατακυλίσονται εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχονται οἱ λίθοι, αὗς εὔρομεν ἐν στρώματι ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους εἰς τὸ βάθος τῶν ἀκαύστων νεκρῶν. Ἐπὶ τοῦ οὕτω χωσθέντος ἐδάφους ὕψ. 1 μ. περίπου

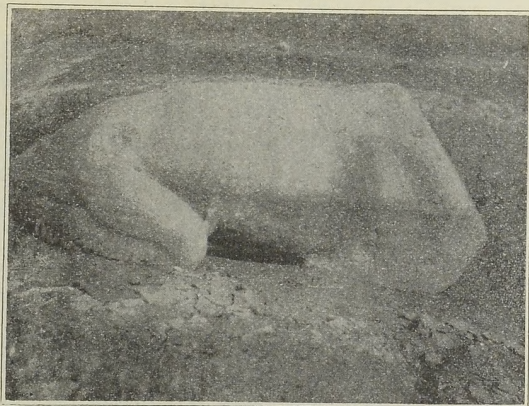
ἐσχημάτισαν ἐπίπεδον πυρᾶς, ἐφ' οὗ ἔκαυσαν τοὺς πολλοὺς νεκρούς, εὐλαβούμενοι νὰ προσεγγίσωσι πρὸς τὸν χώρον τῶν ἀκαύστων. Μετὰ τῶν νεκρῶν συνεκάησαν καὶ τὰ κτερίσματα· ἀλλ' ἐν ᾧ τὰ ὀστέα τῶν νεκρῶν εἶνε σφόδρα κεκαυμένα, ἀστράγαλοι τινες εἶνε ἡμίκαυστοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγγεῖά τινα, περιέχοντα ὕα, ἐδείχθησαν ὡς μὴ

Εἰκ. 2. Ὁ ἀκέφαλος γυνὴ λέων τοῦ θεσπικοῦ πολυανθρόπου ἀπὸ ΝΑ ὁρώμενος.
Ἐν τῇ τομῇ τοῦ λαιμοῦ ὁπλὴ τὸρμον πρὸς ἐνσφήνωσιν ποιεῖ τῆς κεφαλῆς.
Πρὸς τὰ ἄνω χυτική αὐλαξ διὰ τὴν ἔγχυσιν μολύβδου.

ὑποστάντα ἰσχυρὰν διακίνησιν ὑπὸ τοῦ βάρους καὶ τῶν συμπιπτόντων νεκρῶν καὶ τῶν ξύλων τῆς πυρᾶς καίπερ θραυσθέντα εἶτα ὑπὸ τῶν χωμάτων, ἀλλὰ δὲ πάλιν ἐφαινοντο καθαρῶς, ὅτι ἐχώσθησαν ἀκέραια καὶ ἀλώδητα, συνεθλίβησαν δὲ ἔπειτα καὶ διερράγησαν εἰς τεμάχια ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ὑπεράνω καὶ τῶν πληρωσάντων αὐτὰ χωμάτων, συνάγω, ὅτι πολλὰ κτερίσματα ἐτίθεντο καθ' ὃν χρόνον ἀπεσθέννυτο ἡ πυρά. Ὅτι δὲ ἡ πυρά δὲν ἀπεσθέν-

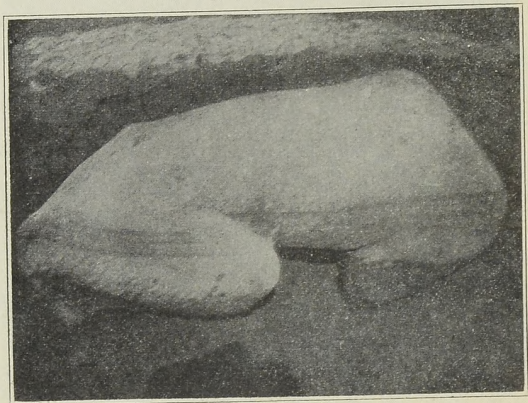
νυτο ἀποτόμῳς καὶ ἐντελῶς ἀλλ' ἐχώννυτο, ἀποδεικνύεται, νομίζω, ἐκ τῶν παχέων ἀπηνθρακωμένων ξύλων, ἅτινα ἀνευρέθησαν, μαρτυροῦσι δ' ὅτι κατεχώσθησαν καιόμενα ἀκόμη, καθ' ὃν τρόπον καταχώννυνται καὶ νῦν αἱ πυραὶ πρὸς πορισμὸν ἀνθρώπων. — Ἐπὶ τῶν οὕτω κεκαυμένων νεκρῶν ἐχύθησαν τὰ ἐρυθρωτὰ χρώματα, ὧν οἱ λίθοι κα-

*Εἰκ. 3. Ὁ λέων τοῦ θεσπικοῦ πολυανδρίου ἀπὸ Ν ὁρώμενος.
Μεταξὺ τοῦ ὀπισθίου δεξιῦ οὐκέλους προσκολλᾶται ἀνερχομένη
ἐπὶ τῆς κοιλίας ἡ ἄκρα οὐρά.*

τέρρεον πάλιν κάτω ἐπὶ τοῦ κεκαυμένου νῦν ἐδάφους. Τὸ στρώμα τοῦτο ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀκαύστων νεκρῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐρριψαν, ἐξ ἄλλου μέρους κομίσαντες, τὰ λευκάζοντα χρώματα, ἅτινα εἶνε καθαρῶτατα πάντων. Αἱ ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τούτῳ στρώματι εὑρεθεῖσαι φωλεαὶ κτερισμάτων ἐσχηματίσθησαν μετὰ τὴν χῶσιν τοῦ τύμβου ἐν τοῖς περιοδικοῖς ἐναγισμοῖς καὶ ταῖς κατ' ἔτος ἐπιφοραῖς. Οἱ ἐπιμήκεις λίθοι, οἵτινες, ὄρθιοι ἰστάμενοι, ὀρίζουσι συνήθως τὰς φωλεὰς ταύτας, δὲν ἦτο δυνατόν ἄλλως νὰ σταθῶσιν οὕτω

ἢ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὕστερον ἐσκάπτετο ὁ βόθρος καὶ εἰς τὰς χωματίνους παρειὰς αὐτοῦ ἐστηρίζοντο οἱ ὄρθιοι λίθοι. Τὰ ἐνταῦθα εὐρεθέντα ἀγγεῖα ἦσαν ἐπίσης τεθραυσμένα τὰ πλεῖστα καὶ δὴ τὰ ἔχοντα ἀνοιγμα μέγα ὡς οἱ κάνθαροι, ἀλλὰ μικρά τινα ἢ ἄλλα ἔχοντα ἐκ κατασκευῆς καὶ σχήματος ἀντοχήν μείζονα, ὡς λήκυθοι οὐχὶ μεγάλοι, εὐρέθησαν ἀκέραια

Εἰκ. 4. Ὁ λέων ἀπὸ Ν ἢ πως ΝΔ ὁρώμενος. Ὅπισθεν τέμνονται εὐθέως οἱ γλοιοὶ σχηματίζοντες οἰονεὶ πλίνθον, ἐφ' ἧς ἐκάθητο, ὡς ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας, πατῶν ἅμα καὶ τοὺς τέσσαρας πόδας ἐπὶ τῆς ποτε βάσεως.

ἢ μόνον εἰς εὐθραυστα μέρη ἔπαθον ἕνεκα τῆς συμπίσεως καὶ τοῦ βάρους τῶν χωμάτων. Σχεδὸν πάντοτε ὅμως τὰ τεμάχια αὐτῶν εὐρίσκονται ἐν συναφείᾳ πρὸς ἀλλήλα καὶ δεικνύουσιν ἀναμφηρῶς, ὅτι τὰ κτερίσματα κατετέθησαν ἀκέραια καὶ ἀλώεητα. Ἐνίοτε μόνον, ὑσάκις δηλ. διὰ τῶν κτερισμάτων διέρχεται φωλεὰ τις μυῶν ἀρουραίων (διέρχονται δ' αὐταὶ καὶ διὰ τοῦ κεκαυμένου στρώματος),

ἀδυνατοῦμεν νὰ εὕρωμεν τεμάχιά τινα ἀγγείων ἢ πλαγγόνων, ἐπειδὴ ταῦτα ἀπεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν μυῶν.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς βορείας πλευρᾶς καὶ ἔξω τοῦ τοίχου τοῦ πολυανδρίου, ἥτοι ἐπὶ τῆς ἀρχαίας λιθοστρώτου ὁδοῦ, κατὰκειται κυλισθεὶς ὁ μέγας κορμὸς τοῦ λέοντος, ὅστις ἦτο τὸ σῆμα τοῦ πολυανδρίου. Διατηρεῖται ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ἣ εὔρεν αὐτὸν ὁ Σταματάκης. Δὲν ἐπεχειρήσαμεν ἔρευναν πρὸς εὗρεσιν τῶν ἐλλειπόντων μερῶν, ἅτινα, ἂν δὲν κατεστράφησαν (εἰς ὀπίσθιος πούς μετηνέχθη μετὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς τοῦ Ἑρμοκάστρου καὶ ἀπόκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Θηβῶν), ἴσως εἶνε διεσκορπισμένα εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ λέοντος ἔξω τοῦ πολυανδρίου, ὡς ἦσαν καὶ αἱ ἐπιτύμβιαι στήλαι. Παρέχομεν ὅμως ἐνταῦθα τρεῖς ὄψεις (εἰκ. 2, 3, 4) ἐκ προχείρων ἀτυχῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἀξιολόγου τούτου μνημείου, ὅπερ ἦτο τὸ πρότυπον πιθανῶς τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας, ὀλίγον ὑπολειπόμενον τούτου κατὰ τὸ μέγεθος· ἐπιφυλασσόμεθα δὲ νὰ παράσχωμεν ἄλλοτε καὶ εἰδήσεις πλείονας καὶ εἰκόνας καλυτέρας τοῦ ἔργου τούτου, ὃ μετὰ τοῦ πολυανδρίου ἐλαχίστης, παρ' ἀξίαν, προσοχῆς μέχρι τοῦδε ἔτυχε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1910 οἱ καλλιεργηταὶ τοῦ κτήματος Φ. Ἀρταβάνη, κειμένου μεταξὺ τῆς μονῆς τῶν ἀγίων Θεοδώρων καὶ τοῦ κατεστραμμένου ναοῦ τῆς Νεραντζίχας (Παναγίας ποδηγητρίας) παρὰ τὴν λίμνην Χαλκιοπούλου (εἰκ. 1), προσέκρουσαν καλλιεργοῦντες ἐπὶ στερεοῦ ἀντικειμένου. Διερχομένου μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκεῖθεν τοῦ ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ Κερκύρας καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς κ. Θ. Πολίτου, ἐνθουσιώδους ἀρχαιοφίλου ἐπιχειροῦντος τακτικούς μακροὺς περιπάτους ἀνὰ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους τῆς νήσου πρὸς ἀνακάλυψιν ἀρχαίων, οἱ καλλιεργηταὶ ἀνέφερον αὐτῷ ἀσπεϊζόμενοι καὶ ἀνύποπτοι ὅτι ἀνεῦρον ἀρχαῖόν τι. Κεντηθεὶς ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ κ. Πολίτης παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ ἀφαιρέσωσιν ὀλίγον χῶμα, ἵνα ἐξακριβώσωσι τί ὑπῆρχε κεκρυμμένον ὑπὸ τὴν γῆν. Βεβαιωθεὶς μετ' ἀφάτου χαρᾶς, ὅτι τὸ στερεὸν ἀντικείμενον ἦτο πράγματι ἀρχαῖον ἀνεκοίνωσε τοῦτο εἰς τὸν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀρχαιοφίλον υἱόν του κ. Εὐγένιον Πολίτην, ἀνταποκριτὴν τῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος «Ἑμπρός», ὅστις καὶ ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀποστείλῃ βραχεῖαν ἀνταπόκρισιν ἀναγγέλλουσαν τὰ τῆς ἀνακαλύψεως. Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης λαβοῦσαι μετ' ὀλίγας ἡμέρας γνῶσιν τοῦ πράγματος αἱ ἐν Κερκύρᾳ ἀρχαὶ ἀνέφερον περὶ τούτου εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργεῖον, ὅπερ ἐνετείλατό μοι κατὰ μῆνα Ἰανουάριον 1911 ὡς Ἐφόρος τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν, εἰς ἣν ὑπάγεται ἡ Κέρκυρα, ἀρχαιοτήτων νὰ μεταβῶ ἐπὶ τόπου καὶ ἐξετάσω Ἀνασκάψας τὸν χῶρον, ἐν

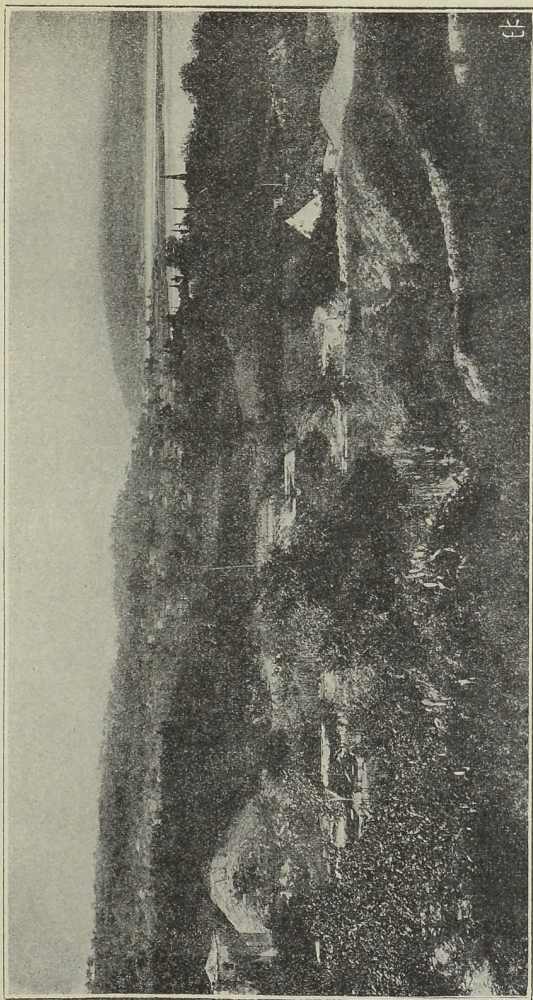

Fig. 1.

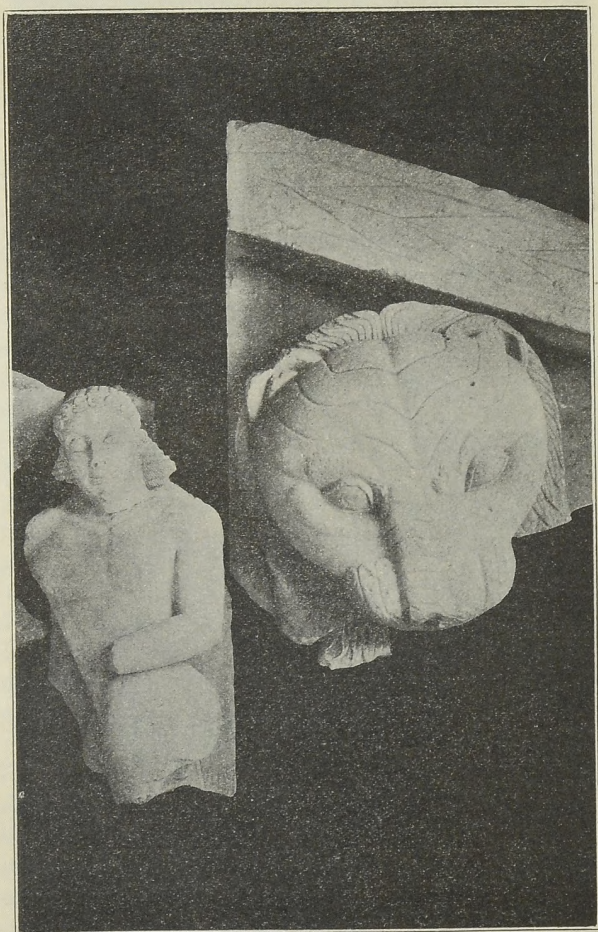
ὃ ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον, ἐξήγαγον αὐτὸ καὶ μετήνεγκον εἰς τὸ μικρὸν Μουσεῖον τῆς νήσου, ὅπου ἀποκαθάρας τὸ εὖρημα ἐβεβαιώθη, ὅτι ἦτο τμημα τυμπάνου ναοῦ ἐκ πώρου μετὰ ἀναγλύπτου παραστάσεως σκηνῆς τῆς γιγαντομαχίας, καὶ δὴ τῆς πάλης τοῦ Διὸς κατὰ γίγαντος (εἰκ. 2).

Τὸ εὑρεθὲν ἀρχαῖον ἦτο τοσοῦτον βαρὺ, ὥστε ἀπεκλείετο εὐθὺς ἀμέσως ἢ σκέψις, ὅτι ἡδύνατο ἄλλοθεν νὰ μετακομισθῇ ἐκεῖ. Συνεπέρανα λοιπὸν ὅτι τοῦτο ἔκειτο πλησίον τοῦ καταστραφέντος ναοῦ καὶ ὅτι ἀνασκαφῇ ἐνεργουμένη ἐνταῦθα ἤθελε φέρει εἰς φῶς σπουδαῖα εὐρήματα. Τὴν σκέψιν ταύτην ἐνίσχυε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ εὑρέθη τὸ ἀνάγλυφον, ἦτο ἀναμεμιγμένον μετὰ συντριμμάτων πηλίνων κεραμίδων, ἀγγείων, νομισμάτων καὶ ἄλλων ἀρχαίων λειψάνων. Γενομένη δὲ περαιτέρω ἔρευνα ἀπέδειξεν, ὅτι ὑπὸ τὴν γῆν ὑπῆρχε στερεόν τι εἰς ἑκτασιν τριάκοντα περίπου μέτρων. Κατόπιν τῶν σαφῶν τούτων ἐνδείξεων ἐζήτησα παρὰ τῆς προϊστάμενης μου ἀρχῆς νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν· τούτου δ' ἐγκριθέντος ἀπεφασίσθη νὰ ἐνεργηθῶσιν αὗται δι' ἐμοῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δαπανησάσης διὰ ἡμερομίσθια ἐργατῶν, δι' ἀγορὰν ἐργαλείων, δι' ὁδοπορικὰ μεταβάσεως ἀπὸ τῆς πόλεως Κερκύρας εἰς τὸν τόπον τῶν ἀνασκαφῶν καὶ δι' ἀποζημιώσιν μου δρ. 1062.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἤρξατο τὴν 26 Μαρτίου 1911 καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς 8 Ἀπριλίου. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν οὐδὲν ἀνευρέθη. Τὴν δευτέραν ὅμως ἡμέραν τῶν ἀνασκαφῶν ἀνεκαλύφθη μεγάλη κεφαλὴ λέοντος (εἰκ. 3, 4) καὶ βορειότερον τεραστία κεφαλὴ γοργόνης (εἰκ. 5, 6, 7), ἀποκοπεῖσαι τοῦ σώματος καὶ κείμεναι ἐπὶ τῆς ἀκατεργάστου πλευρᾶς ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν, προερχόμεναι δὲ καὶ αὗται ἐξ αἰτώματος. Κατὰ τὰς δύο ἐπομένους ἡμέρας

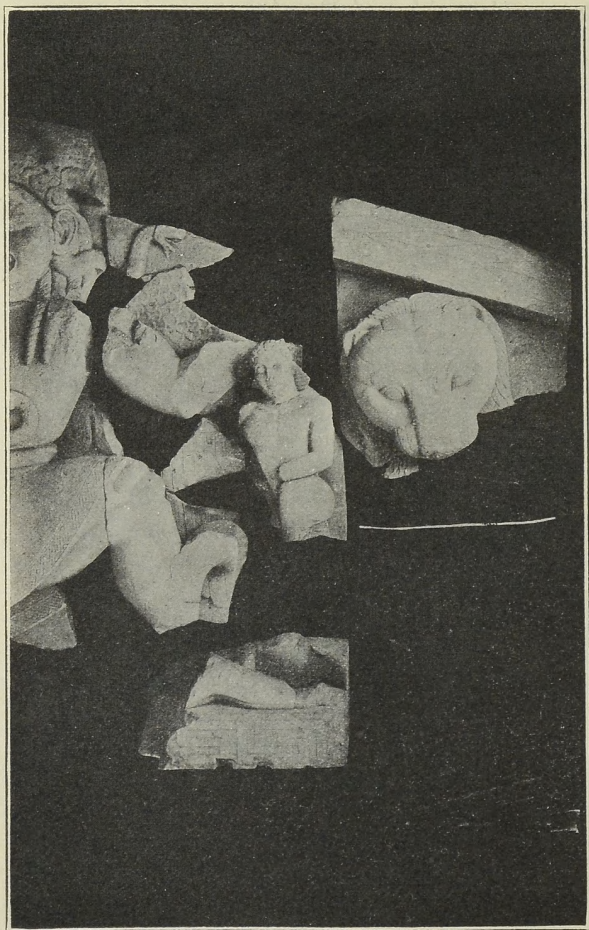
Fig. 2.

Εικ. 3.

ἀπεκαλύφθη τὸ ὑπερμέγεθες σῶμα τῆς γοργόνας ἀνεστραμμένον καὶ μετὰ τοῦτο εἷς τῶν ποδῶν αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐξήχθη ἐκ τοῦ ἐδάφους ἑτέρα κεφαλή ὁμοίου λέοντος καὶ μετὰ ταῦτα τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκ τριῶν τεμαχίων ἀποτελούμενον, ὀρωμένων πάντων ἐκ τῆς ἐξειργασμένης πλευρᾶς (εἰκ. 8, 9, 10). Βραδύτερον ἀνευρέθη ἀνάγλυφον εἰκονίζον θεὰν καθήμενῃν (εἰκ. 11), τέλος δὲ καὶ ἕτερον παριστῶν κατακείμενον πωγωνοφόρον δαίμονα (εἰκ. 12). Ἐπανελθόντες μετὰ ταῦτα εἰς τὴν θέσιν, ἐν ᾗ ἀνευρέθη τὸ σῶμα καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς γοργόνας, ἤρευνήσαμεν τὸ ἔδαφος ἐκ νέου πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἐλλειπόντων μερῶν αὐτῆς· ἀνευρέθησαν δὲ πλεῖστα θραύσματα, ἐν οἷς καὶ ἐν τῶν βραχιόνων, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἔρευναν ἦλθεν εἰς φῶς πρῶτον μὲν ἀρχαῖκή κεφαλὴ κούρου ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου, μετὰ δὲ ταῦτα τὸ σῶμα αὐτοῦ διατηρούμενον μέχρι τῶν μηρῶν (εἰκ. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19). Καὶ τὰ γλυπτὰ ταῦτα προέρχονται ἐξ ἀετώματος, ἀνεκαλύφθησαν δὲ κατὰ τὴν σειράν, ἣν περιέγραφα, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ περίπτῳ γραμμῇ ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν.

Τὸ ἰσχυρὸν ἀνάγλυπτον μέρος ποικίλλει τὸ ὕψος ἐν τοῖς διαφόροις τεμαχίοις, πλαισιοῦται δὲ κατὰ τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω πλευρὰν ὑπὸ ὀρθογωνίου προεξεχούσης ταινίας (πλ. 0,31 καὶ βάθους 0,16), κοσμημένης τῆς μὲν πρώτης ὑπὸ φυτικού κοσμήματος ἐκ παρακειμένων τριγωνοειδῶν ἐγγχαράκτων φύλλων διασχιζομένων ὑπὸ συνεχοῦς ἐτέρας γραμμῆς καὶ περιεχομένων ἐντὸς δύο ἐκατέρωθεν ἀναγλύπτων παρυφῶν, τῆς δὲ ἐτέρας ὑπὸ ἐξέχοντος μαιάνδρου ἀφίνοντος ἐλεύθερον μικρὸν ἐκατέρωθεν τμημα τῆς ἐπιφανείας.

Τὸ μῆκος τῶν πλακῶν εἶναι 0,99—1,12 καὶ τὸ πᾶχος 0,35—0,51, προσηρμόζοντο δὲ αὐταὶ δι' ἄρμωγῶν

Eix. 4.

μετὰ θαυμασίας ἀναθυρώσεως συνδέσμεναι διὰ συνδέσμων ἐπὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς. Ἐνῆλλάσσετο ὡς φαίνεται καὶ τὸ πάχος αὐτῶν. Ἡ κάτω πλευρὰ ἡρείδετο ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὀριζοντίου γείσου καὶ προσηρμόζετο διὰ γόμφων. Ἐν ὅμως τεμάχιον, τὸ τοῦ πωγωνοφόρου δαίμονος, φέρει ὑπὸ τὴν μακροφύρον ταινίαν ἴσου πρὸς αὐτὴν ὕψους καὶ ὀλίγον αὐτῆς ἐξέχον τμήμα, πρὸς ὃ ἐφηρμόζετο τὸ γεῖσον, ἀντὶ νὰ εἰσχωρῇ κάτωθι αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς σειρᾶς, καθ' ἣν εὐρέθησαν τὰ ἀνάγλυφα, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἀετώματος κατεῖχεν ἡ γοργώ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα κλίσεως τῆς ἄνω ταινίας, πρὸς δὲ ὅτι τὸ τεμάχιον τοῦ πωγωνοφόρου εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον ἀνάγλυφον τοῦ αὐτοῦ μέρους, ὡς δεικνύουσιν αἱ συγχλίνουσαι πλαισιοῦσαι ταινίαι, συμπεραίνομεν ἀσφαλῶς ὅτι τὰ γλυπτὰ ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀετώματος καὶ ὅτι κεῖνται ἐν ᾗ θέσει κατέπεσον. Διότι τὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τεμαχίων εὐρεθέντα γλυπτὰ ἐλαττοῦνται κατὰ τὸ ὕψος, ἐφ' ὅσον πλησιάζουσι πρὸς τὸ τελευταῖον, ὅπερ θὰ ἀνῆκε τῇ βορειοδυτικῇ γωνίᾳ τοῦ ναοῦ.

Ἐκείντο δὲ πάντα τὰ ἀνάγλυφα εἰς βάθος ποικίλλον μεταξὺ 0,50—1,00, καὶ κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον μέχρι 1 1/2 μέτρου.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἀνευρέθησαν καὶ πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, οἷον δόμοι στυλοβάτου, μέλη τοῦ γείσου καὶ τινα τῆς μακμαρίνης ὑδρορροῆς (εἰκ. 20), πλεῖστα νομίσματα καὶ ἄλλα. Ἀνεσκάφη δὲ καὶ μέρος τῶν θεμελίων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔληξαν αἱ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας δι' ἐμοῦ ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνελήφθησαν αὗται ὑπὸ τῆς Ἀ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὰς νέας ἀνασκαφὰς ἀπεκαλύφθη-

Εις. 5.

Εικ. 6.

σαν ὀλόκληρα σχεδὸν τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ καὶ ἀπεδείχθη ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα γλυπτὰ ἀνῆκον πράγματι τῇ δυτικῇ πλευρᾷ αὐτοῦ, ἔχοντος διεύθυνσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκτεινομένου μέχρι μικρᾶς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς Μονῆς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, πρὸ τῆς ὁποίας ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν Ἀρχαιολόγων καὶ ὁ πρὸ τοῦ ναοῦ ἰδρυθεὶς βωμός.

Πλὴν τινων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν οὐδὲν νεώτερον γλυπτὸν ἀνευρέθη. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τὴν μονὴν ἀνηγέρθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος προχωματὰ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὁ δὲ μεταξὺ τῶν προχωμάτων χῶρος, ἐν ᾧ ὁ ναός, ἰσοπεδώθη, φαίνεται ὅτι ὁ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατὰ τι ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους διατηρούμενος ναὸς κατεστράφη κατὰ τὴν ὀχυρωματικὴν ταύτην ἐργασίαν πλὴν τῶν θεμελίων, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ ὑλικά αὐτοῦ ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν ὀχυρωμάτων. Τὰ δὲ γλυπτὰ τοῦ δυτικοῦ αὐτώματος καταπεσόντα εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν κατεχώσθησαν καὶ οὕτω μὴ γενόμενα γνωστὰ τοῖς Γάλλοις ἢ ἄλλοις ἀρχαιοτέροις καταστροφεῦσι, τοῖς Ἑνετοῖς πιθανῶς, διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξηγεῖται τὸ σχετικῶς μικρὸν βάθος, εἰς ὃ ἀνευρέθησαν τὰ γλυπτὰ.

Ὡς περιέγραψα ἀνωτέρω, ἀνευρέθησαν πρὸς νότον τῆς γοργόνος ἢ σκηνῇ τῆς γιγαντομαχίας καὶ βορειότερον αὐτῆς ἡ κεφαλὴ τοῦ λέοντος καὶ τὸ θραῦσμα τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς γοργόνος ὁ κοῦρος, μετὰ τοῦτον ὁ λέων, ἡ καθημένη θεὰ καὶ τέλος ὁ πωγωνοφόρος δαίμων. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ αὐτῷ ὑπῆρχον ἐκατέρωθεν μὲν τῆς γοργόνος καὶ πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένοι δύο λέοντες, μετὰ δὲ τούτους πρὸς νότον μὲν ἡ σκηνὴ τῆς γιγαντομαχίας καὶ ἄλλα ἐξαφανισθέντα ἀνάγλυφα, πρὸς

Εικ. 7.

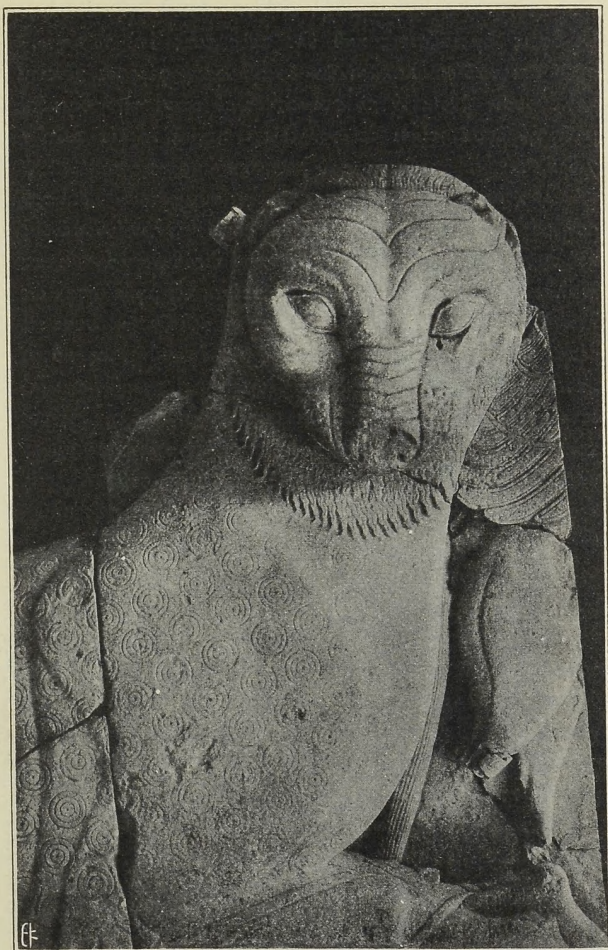
βοροῶν δὲ ἡ καθημένη θεὰ καὶ ὁ πωγωνοφόρος δαίμων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ πρόσθιον τμήμα τοῦ λέοντος σφίζονται λείψανα ἵππου, θὰ ἔκειτο μεταξύ ἐνὸς τοῦλάχιστον λέοντος καὶ τῆς γοργόνας ἵππος τις (πτερωτός;), πρὸς ὃν θὰ εἶχε σχέσιν ὁ πλησίον ταύτης εὐρεθεὶς κοῦρος.

Ἡ γοργὴ εἰκονίζεται ἐν κινήσει πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῆς κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον. Αἶρει δηλ. τὸ ἀριστερὸν σκέλος καὶ κάμπτουσα αὐτὸ κατὰ τὸ γόνυ πατεῖ δι' ὀλοκλήρου τοῦ πέλματος, τὸ δὲ δεξιὸν τείνει πρὸς τὰ ὀπίσω κλίνουσα ἐλαφρώς τὸ γόνυ καὶ φαύουσα διὰ τῶν δακτύλων τὸ ἔδαφος. Οἱ βραχίονες ἀκολουθοῦσι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος καὶ ὁ μὲν δεξιὸς διευθύνεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ὁ δὲ ἀριστερὸς πρὸς τὰ ἐμπρός, καμπτόμενοι ἀμφότεροι κατὰ τὸν ἀγκῶνα. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἐρειδόμενος σφίζεται ὁ πρόσθιος ποὺς τοῦ παρ' αὐτὴν ἵππου.

Ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ ἄνω τοῦ σώματος βλέπουσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ κάτω ἐκ τῶν πλαγίων.

Φορεῖ δὲ ἀχειρίδωτον βραχὺν μέχρι τῶν μηρῶν ἐξινούμενον χιτῶνα, ἐζωσμένον διὰ δύο ὄφρων καὶ κοσμούμενον κατὰ τὰ κράσπεδα τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ ἀνοίγματος τῶν βραχιόνων διὰ ἰωνικῶν κυματίων, κατὰ δὲ τὸ πέρας διὰ λοξοῦ μαιάνδρου, περιλαμβανομένων πάντων ὑπὸ δύο ὀριζοντίων γραμμῶν.

Αἱ ἐκ τῶν πλαγίων ὁρώμεναι κεφαλαὶ τῶν ὄφρων ἴστανται ἀντιμέτωποι ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι, τὸ δὲ σῶμα αὐτῶν περιστρέφεται συμμετρικῶς κύκλῳ κατὰ τὸν λαιμὸν καὶ προχωροῦν ὀριζοντίως μέχρι τοῦ μέσου τῆς γοργόνας συμπλέκεται πρὸς τὸν ἕτερον ὄφιν· μετὰ ταῦτα δὲ ἐπανερχόμενον πρὸς τὸ σημεῖον, ἐξ οὗ ὥρμήθη, περιβάλλει τὴν ὀσφὺν καὶ φθάνον ἔμπροσθεν εἰς τὸ μέσον περιπλέκεται πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ ἄλλου λε-

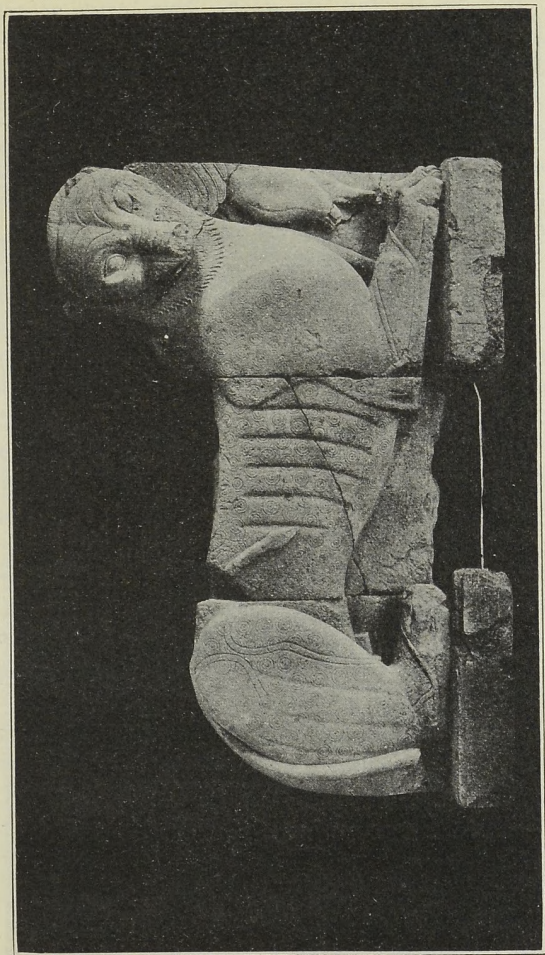
Εἰκ. 8.

πτυνομένην καὶ κρεμαμένην ὀλίγον κάτωθι τῆς ὀσφύος. Οἱ ὄφεις ὁμοιάζοντες καθ' ὅλα πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν γυνωστῶν ἐπιτυμβίων λακωνικῶν ἀναγλύφων φέρουσι γένειον καὶ ἔχουσιν ἀνοικτὸν τὸ στόμα, ἐξ οὗ φαίνεται ἡ διχαζομένη γλῶσσα, εἶναι δὲ φολιδωτοὶ καὶ ἡ κοιλία αὐτῶν χωρίζεται διὰ γραμμῆς τοῦ λοιποῦ σώματος.

Ἡ κόμη τῆς γοργόνης καταπίπτει συμμετρικῶς ἐπὶ τοῦ στήθους εἰς τέσσαρας πλοκάμους ἐκατέρωθεν λεπτυνομένους καὶ συστρεφομένους σπειροειδῶς κατὰ διεύθυνσιν ἀντιθέτως ἐναλλασσομένην ἐπὶ ἐκάστου. Αἱ τρίχες ἐξεργάσθησαν ὡς λεπτὰ σιδηρὰ ἐλάσματα, πολλὰ δὲ αὐτῶν ἐνοῦνται εἰς δέσμας. Πρὸς τὰ ἄνω τῆς κεφαλῆς διευθύνονται αὗται καθέτως πρὸς τὸ μέτωπον εἰς δέσμας καὶ χωρίζονται δι' ἐτέρων ὀριζοντίων γραμμῶν διαιρουσῶν τὴν κόμην εἰς τετραγωνίδια. Πρὸ τοῦ μετώπου ἀπολήγει αὕτη εἰς συνεσπειρωμένους ὄφεις, ἔχοντας ὁμοίαν πρὸς τοὺς ἄλλους κεφαλᾶς, ὣν αἱ δύο τελευταῖαι ἐρεΐδονται ἐπὶ τῆς πλίνθου, καὶ συγκρατεῖται ὑπὸ ταινίας.

ὑπὸ τὰ ὦτα ἐκφύεται φολιδωτὸς ὄφis, κυματοειδῶς συστελλόμενος, ἀρχικῶς μὲν καθ' ὀριζοντίαν διεύθυνσιν, ἀκολουθῶς δὲ καθέτως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰνάπαλιν· αἱ φολίδες δηλοῦνται δι' ἐγχαράκτων κύκλων ὡς καὶ τῶν ἄλλων ὄφρων τῆς κεφαλῆς. Ἄλλοι ὄφεις ἀποχωροῦσι ἐκ τῶν ὀπισθεν τῆς ὀσφύος, αἱ δὲ φολίδες αὐτῶν δηλοῦνται διὰ ἐγχαράκτων κατὰ μῆκος συνεχῶν γραμμῶν διασταυρουμένων ὑπὸ ἐτέρων καθέτων.

Ὅπισθεν τῶν ὄφρων τούτων ἀποφύονται πτέρυγες, ὣν τὰ πτεῖλα ἄλλα μὲν πίπτουσι κατακορύφως εἰς πλείονας σειρὰς ἀποστρογγυλωθέντα κατὰ τὰ ἄκρα καὶ πλαισιούμενα ὑπὸ ἐγχαράκτου παρυφῆς, ἄλλα δὲ στρέφονται πλαγίως καὶ ἄλλα ἐκφύονται κατὰ τοὺς βραχίονας καὶ ἔχουσι κυκλικὰς κοίλας φολίδας.

Εικ. 9.

Τὸ πρόσωπον ἔχει τὴν συνήθη ἀποτρόπαιον μορφήν τῶν γοργόνων. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξογκούμενοι ἔχουσιν ἀμυγδαλοειδὲς σχῆμα καὶ εἶναι λοῖζοι κατὰ ἀρχαϊκὴν ἔξιν. Ἡ δὲ κόγχη ἐμβαθύνεται πρὸς τὰ κάτω, ἡ ρίς πλατύνεται διακρινομένων καὶ τῶν ῥωθῶνων, τὰ δὲ ζυγωματικά ἐξογκοῦνται. Συστέλλει τὰ χεῖλη δεικνύουσα τοὺς ὀδόντας καὶ προτείνει τὴν γλῶσσαν. Κάτωθι δὲ ἔφερει ἀποκρουσθέντα προτεταμένον πώγωνα.

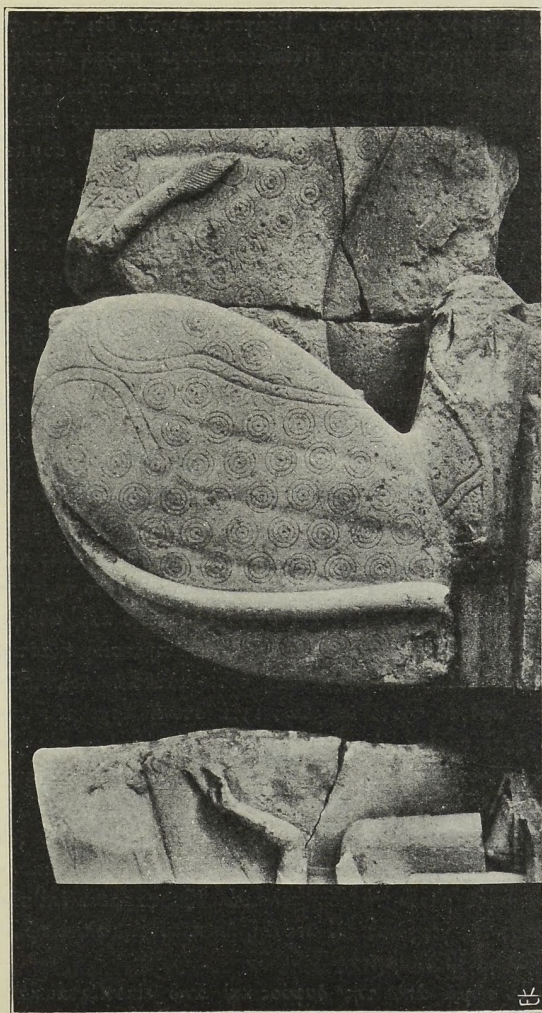
Ἐπετεύχθη οὕτω νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ πρόσωπον ἀπερίγραπτος ὑπερέντασις ψυχολογικῆς ἐκφράσεως ἐπαυξανούσης τὴν ἀποτρόπαιον φύσιν τῆς γοργόνης, πτοῦσα ἀληθῶς τὸν παρατηρητὴν ἐκ τούτου, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους αὐτῆς, μετρούσης ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ δεξιοῦ γόνατος περίπου 2.80

Οἱ πόδες ἐκαλύπτοντο διὰ σανδαλίων συνδεομένων πρὸς τὴν ῥάχιν διὰ δεσμῶν ἀποληγόντων εἰς ἐσχηματοποιημένους ῥόδακας. Ἐκατέρωθεν ἐξεφύοντο πτέρυγες κυρτούμεναι πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔξω, τὰ δὲ πτεῖλα πλατισιόμενα ὥς καὶ ἐν ταῖς μνημονευθείσαις πτέρυξιν ὀξύνονται κατὰ τὰ πέρατα καὶ κοσμοῦνται ἐσωτερικῶς δι' ἐτέρων μικρῶν λοξῶν γραμμῶν· τὸ κάτω ὅμως μέρος ἦτο φολιδωτόν. Πρὸς τὸ ἄνω ἄκρον τῶν σανδαλίων ἐξειργάσθη καὶ ἄλλος ῥόδαξ.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἐπεξεργασία τοῦ γόνατος μετὰ τῶν ἰσχυρῶν μυῶνων. Λεπτοτάτη δὲ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ἐργασία τῶν τελείως ἐξεργασθέντων ὠτων.

Τὰ ἄκρα ἦσαν ἐξειργασμένα ἐπὶ ἐτέρων πλακῶν, ἀνευρέθησαν δὲ μόνον ὁ ἀριστερὸς πούς καὶ θραῦσμα τοῦ δεξιοῦ βραχίονος.

Ὁ ἀριστερὸς πούς τῆς γοργόνης πατεῖ διὰ τῶν δακτύλων ἐπὶ μικροτέρου σανδαλοφόρου ποδὸς ἀποκρουσθέν-

Εκ. 10.

τος ἐξ ἐτέρου ἀναγλύφου. Ἐξάγεται λοιπὸν ὅτι πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς γοργόνης εἰκονίζετο ἐτέρα μορφή προτεινούσα τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἐν σχέσει τινὶ πρὸς αὐτὴν εὐρισκομένη. Ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ πατουμένου ποδός, ὄντος κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλάσσονος τοῦ τῆς γοργόνης, συμπεραίνομεν καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τῆς ζητουμένης μορφῆς· πρὸς τὸ μέγεθος δὲ τοῦ ποδός εὐρίσκεται ἐν ἀναλογίᾳ ὁ παρὰ τὴν γοργόνα εὐρεθεὶς κοῦρος. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως καὶ ἡ συμφωνία τοῦ μεγέθους εἶναι δύο περιπτώσεις, αἵτινες ἐλλείπει ἄλλων μαρτυριῶν ἤθελον προταθῇ ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὁ κοῦρος εἶναι ἡ μορφή, ἣτις ἴστοτο ἀριστερὰ τῆς γεοργόνης. Ὑπάρχει καὶ τρίτη ἀσφαλὴς ὅμως περίπτωσις διαφωτίζουσα τελείως τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡ γοργὴ φέρει, ὡς εἵπομεν, πτέρυγας ἐκατέρωθεν· ἔνεκα δὲ τοῦ μεγέθους αὐτῶν μέρος τούτων ἐξειργάσθη ἐπὶ τῆς παρακειμένης πλακός. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τοῦ κούρου καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀναγλύφου, ἐφ' οὗ ἐξειργάσθη, παρεντίθεται τμήμα πτέρυγος ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς γοργόνης, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ τμήμα τοῦτο προσηρμόζετο πρὸς ταύτην· ἄρα καὶ ὁ κοῦρος ἴστατο παρ' αὐτήν.

Δὲν θέλομεν ἐνδιατρίψει περὶ τὴν σημασίαν ἐκάστης μορφῆς, οὐδὲ περὶ τὴν ἀκριβῆ θέσιν αὐτῶν ἐν τῷ ἀετώματι, καθότι τοῦτο ὑπερβαίνει τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρούσης ἐργασίας, ἀλλὰ πειρώμεθα νὰ δώσωμεν τὰς γενικὰς μόνον γραμμὰς τῆς συνθέσεως καὶ τὴν τεχνοτροπικὴν περιγραφὴν τῶν μορφῶν καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν.

Ὁ δεξιὸς βραχίον, ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ καρποῦ καὶ τὰ κάτω ἄκρα τοῦ κούρου ἐλλείπουσι, διατηροῦνται δὲ μόνον τὰ δύο πέλματα ἐξειργασμένα ἐπὶ τῆς πλακός τῆς γοργόνης. Ἡ κεφαλὴ ἀπεκρούσθη, ἀλλὰ σφάζεται ὀλίγον βεβλαμμένη.

Τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω εἰκονίζεται κατ'

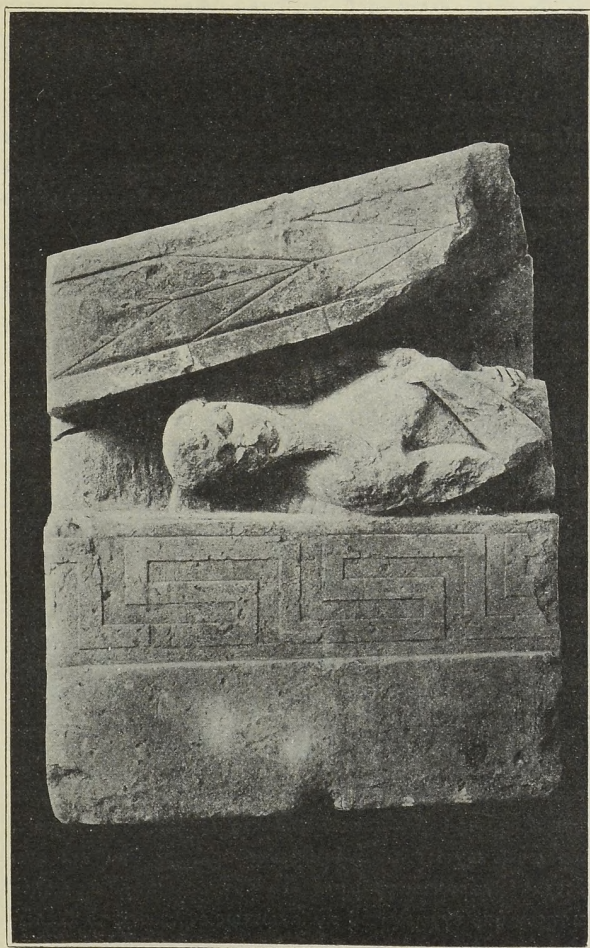
ἐνώπιον, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος ἐκ τῶν πλαγίων. Ὁ ἀποκρουσθεὶς βραχίων προεστίνετο πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς μορφῆς ὑφούμενος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς διαμορφώσεως τῆς περὶ τὸν ὦμον περιοχῆς τοῦ σώματος. Ὁ δὲ ἀριστερὸς κρέμεται οὐχὶ ἐντελῶς κατακόρυφος, ἀλλ' ὀλίγον πρὸς τὰ ἐμπρὸς κινούμενος, μεθ' ὃ καμπτόμενος περὶ τὸν ἀγκῶνα κατ' ἀμβλεῖαν γωνίαν ἐξικνεῖται μέχρι τῆς κοιλιακῆς χώρας.

Φέρει μακρὰν κόμην ἐξεργασμένην διὰ παραλλήλων ἐγκαρσίων ραβδώσεων χωριζομένων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ καθέτων γραμμῶν καὶ ἀπολήγουσαν ἔμπροσθεν μὲν εἰς βοστρύχους ἐσχηματοποιημένους εἰς σπείρας ὅπισθεν δὲ εἰς μᾶζαν πίπτουσαν μέχρι τῆς ῥάχews. Περὶ τὴν κεφαλὴν συγκρατεῖται ἡ κόμη ὑπὸ ταινίας· ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθεν καταπιπτούσης μᾶζης ἐνεχαράχθησαν πλαγίως μόνον αἱ τρίχες.

Ἐχει ἐξωγκωμένους λοξοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ ἐγχαράκτων κυκλικῶν κορῶν καὶ λεπτὰ ὑφούμενα κατὰ τὸ ἄκρον χεῖλη κατὰ ἕξιν ἀρχαϊκὴν, πρόσωπον πλατύ, περίγραμμα τῆς κεφαλῆς γωνιωδές, εὐρεῖς ὦμους καὶ συνεσταλμένην ὀσφύν.

Τὸ στέρνον παρουσιάζει ἐπίπεδον σχεδὸν πλατεῖαν ἐπιφάνειαν, διασχιζομένην ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς διαμέσου ἀνατομικῆς γραμμῆς· ἐμφαίνει δὲ καὶ τὴν κλεῖδα.

Μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας εἶναι ἐξεργασμένον τὸ ὅπισθεν τῶν μηρῶν μέρος παρέχον ἀπαλὰς καμπύλας γραμμάς. Αἱ ἀνατομικαὶ λεπτομέρειαι τῆς ὀλίγον κυρτῆς κοιλιακῆς χώρας ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τοῦ σώματος εἶναι ἐλαφρῶς ἐξεργασμέναι κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαϊκῆς ὀρικῆς ἰδίᾳ τέχνης, παρουσιαζούσης πλατείας ἐπιφανείας μετὰ ἀποτόμων μεταβάσεων καὶ ἰσχυρῶν ἀνεπτυγμένων μελῶν καὶ

Εἰκ. 12.

μυώνων, ὡς τοῦ ἐνταῦθα σφζομένου βραχίονος, τοῦ στέρ-
νου καὶ τῶν μηρῶν.

Ἀριστερά τῆς γοργόνας ἡ νοτίως ἀνεκαλύφθη, ὡς εἵπομεν, κεφαλὴ καὶ θραῦσμα τῶν ποδῶν λέοντος, δεξιὰ δὲ ἡ βορείως ὀλόκληρος ὅμοιος λέων ἐκ τριῶν πλακῶν συγκείμενος, θραυσθεὶς δὲ κατὰ τὸν λαιμόν, οὕτινος ἐλλείπει μέρος, ἵνα ἐφαρμοσθῇ ἡ κεφαλὴ.

Οἱ λέοντες εἰκονίζοντο ἀναπαύμενοι ἐκ τῶν πλαγιῶν, ἡ κεφαλὴ ὅμως ἔβλεπε κατ' ἐνώπιον. Ἐχουσι μῆκος 3.30 περίπου, τὸ δὲ ὕψος καὶ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ὑπερβαίνει τὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐπίπεδος σχεδὸν κεφαλὴ ἔχει στρογγύλον περίπου περίγραμμα ἐπιμηκυνόμενον καὶ ὀξυνόμενον περὶ τὸ ρύγ-
χος, τὸ ὅποσον χωρίζεται δι' ἰδιαιτέρας ἐξεργασίας τῆς λοιπῆς κεφαλῆς· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς λοξοὺς κατὰ τὴν ὀρίζον-
τίαν καὶ κατὰ τὴν κάθετον διεύθυνσιν, καὶ ἐξωγκωμένους, τὴν δὲ κόγχην ἐμβαθυνομένην περὶ τὸν ἀμυγδαλοειδῆ, ἀλλὰ κυρτότερον πρὸς τὰ ἄνω βολβόν, παρουσιάζου-
σαν λεπτὴν ἰδίαν τῶν βλεφαρίδων ἐργασίαν. Ἀπὸ τῶν καμπύλων ὀφρύων ἐκτείνεται κυρτὴ πρὸς τὰ ἄνω γραμμὴ μέχρι τῶν μικρῶν ὠτων χωρίζουσα τὸ μέτωπον εἰς ὑψη-
λοτέραν ἐπιφάνειαν. Ἐγγάρακτοι δὲ γραμμαὶ παράλλη-
λοι πρὸς τὸ κάτω περίγραμμα τοῦ μετώπου ἐξικονοῦνται ἐκατέρωθεν τούτου καὶ ἐνοῦνται ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ κατ' ἀμβλεϊάνπως γωνίαν. Ὀλίγον κάτωθεν αὐτῶν ἐξειργάσθησαν ἐπὶ τῆς ρινὸς ὀρίζονται ἀύλακώσεις μέχρι τῶν μυκτῆρων, ἀφ' ὧν ἀποχωροῦσι κυρτούμεναι πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἄνω ἑτεριὰ ἐγγάρακτοι γραμμαὶ. Τὸ ρύγχος διασχίζεται ὀλό-
κληρον ὑπὸ ἐγγάρακτου ἀύλακώσεως δηλοῦσης τὸ κεκλει-
σμένον στόμα καὶ περιβαλλομένης ἐκατέρωθεν ὑπὸ δύο ῥαβδοειδῶν ταινιῶν. Ἐπὶ τούτων καὶ τῶν ὀφρύων ἐξειρ-

Εικ. 13.

γάσθησαν μικραί κοιλότητες πρὸς δῆλωσιν τοῦ τριγώματος. Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς ἐκφύεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γωνιώδες ἐξόγκωμα ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰς παχέας πτυχὰς τῶν μυῶν τοῦ λαιμοῦ, ἐφ' οὗ ἐξειργάσθησαν ἐγγάρακτοι αἱ λεπτόταται κυματοειδεῖς τρίχες τῆς χαίτης, ἐξικνουμένης καθ' ὅλον τὸν λαιμὸν καὶ περατουμένης κυκλοτεροῦς εἰς σχῆμα ῥιπιδίου.

Τὸ περίγραμμα τοῦ λαιμοῦ ὡς καὶ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος περιγράφεται ὑπὸ ἀπαλῶν καὶ ὠραίων καμπύλων γραμμῶν, ἡ ἐπιφάνεια ὅμως τοῦ λαιμοῦ μεταβαίνει ἀποτόμως εἰς τὴν τῆς δεξιᾶς ὠμοπλάτης, ἥς τὸ περίγραμμα σχηματίζει κυκλικὴν σχεδὸν γραμμὴν εὐδιακρίτως χωριζομένην.

Ὁ ὀπίσθιος μηρὸς χωρίζεται πρὸς τὰ ἔσω δι' ὡσαύτως ὠραίας καμπύλης γραμμῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος κειμένης ταπεινότερον. Κυρταὶ αὐλακώσεις καὶ ἑτεραι κυματοειδεῖς ἐγγάρακτοι γραμμαὶ συγκλίνουσαι εἰς τι σημεῖον καὶ ἐντεῦθεν πάλιν καμπυλοειδῶς ἀποκλίνουσαι δηλοῦσι τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας τοῦ μηροῦ. Ὅμοιοι σχεδὸν αὐλακώσεις, μαρτυροῦσαι περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀσσυριακῆς τέχνης, καὶ πλαστικῶς ἐξεργασμέναι ἐπίπεδοι ταινίαι δηλοῦσι τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας τῶν ποδῶν. Αἱ πλευραὶ τῆς κοιλίας ἐκδηλοῦνται διὰ κατακορύφων κυρτῶν πλατειῶν αὐλακώσεων.

Μετ' ἀκριβείας ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἐξειργάσθησαν οἱ ὄνυχες τοῦ ζώου.

Ὅπισθεν καὶ κάτωθεν ἐκφύεται ἡ οὐρὰ στρεφόμενη πρὸς τὰ ἄνω καὶ καταλήγουσα εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ σώματος· τὸ δὲ ἄκρον ταύτης ἀπολήγει εἰς σχῆμα αἰχμῆς ὁδράτος μετὰ ἐγκεχαραγμένων ἀπὸ τοῦ μέσου εἰς γωνίαν ἀποκλινουσῶν λεπτῶν παραλλήλων γραμμῶν.

Ὀλόκληρον τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς χαίτης, πλὴν τῶν πο-

Εικ. 14.

δῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, ἐκοσμήθη δι' ἐγχράκτων συγκεντρω-
κῶν κύκλων πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ τριχώματος.

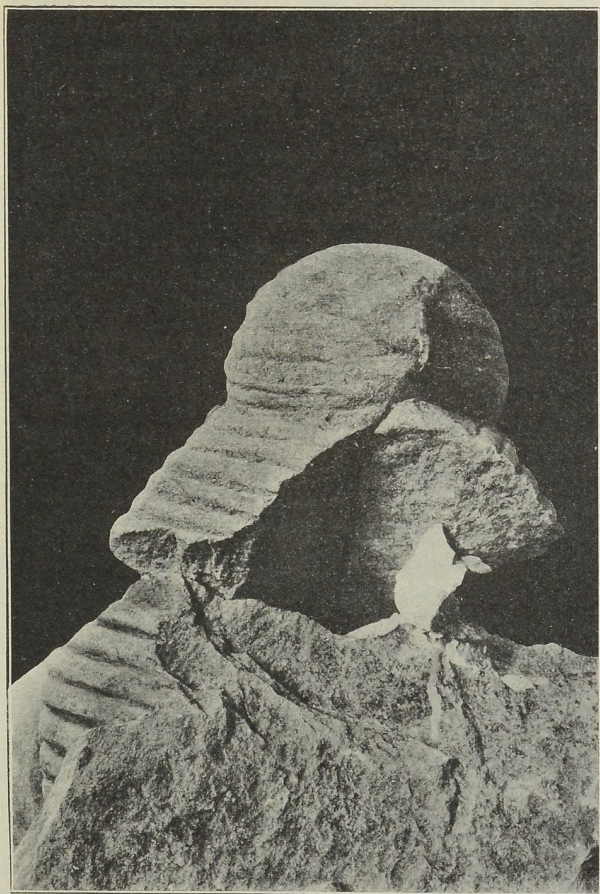
Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν Ἀθήναις ὑπάρ-
χει πάνθηρ, οὗτινος τὸ τρίχωμα ἐκδηλοῦται ὁμοίως
διὰ κύκλων, ἐν ᾧ οἱ αὐτόθι πῶρινοι λέοντες ἄλλως ἐξει-
ργάσθησαν (Schrader. Arch. Marmor-Sculpturen,
Abb. 8). Ἐκ τούτου ἤθελέ τις ὁρμηθῇ νὰ νομίσῃ ὅτι
οἱ κύκλοι οὗτοι χαρακτηρίζουσιν ἤδη τὸ τρίχωμα τοῦ
πάνθηρος, καὶ κατὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐκ Κερκύρας ζῶα ἤθελον
εἶναι πάνθηρες. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἀντίκειται τὸ γεγονός
ὅτι ἐπὶ τῶν ἐκ Κερκύρας ζώων οἱ κύκλοι δὲν ἐξεργάστη-
σαν καὶ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, τῶν ποδῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, ἀλλ'
ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐλαξεύθησαν αἱ λεπτὰ ἐκεῖναι τρίχες,
ἃς περιέγραψα καὶ αἵτινες δηλοῦσι τὴν διαφορὰν τοῦ τρι-
χώματος τοῦ λαιμοῦ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος. Καὶ τοιαύτη
διαφορὰ πραγματικῶς μόνον ἐπὶ τῶν ἄρρένων λεόντων πα-
ρατηρεῖται, ὧν ὁ λαιμὸς περιβάλλεται ὑπὸ ἀφθόνων καὶ
μακρῶν τριχῶν, ἐν ᾧ οἱ πάνθηρες φέρουσι τὸ κηλιδωτὸν
δέρμα ὁμοιόμορφον μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ σώ-
ματος. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ζῶον φέρει τοὺς
κύκλους καθ' ὅλα τὰ μνημονευθέντα μέρη πρὸς δῆλωσιν
τοῦ δέρματος τοῦ πάνθηρος. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ
ἐπὶ μικροῦ πηλίνου ἀφιερωτικοῦ ἀναγλύφου ἐν Σπάρτῃ
εἰκονίζοντος πάνθηρα ἔχοντα τὸ δέρμα ἐλόκληρον κεκοσμη-
μένον δι' ἐγχρώμων κυκλικῶν κηλίδων, ἀλλὰ καὶ τὸ
σῶμα λεπτότερον καὶ μᾶλλον εὐλύγιστον πρὸς διά-
κρισιν τοῦ βαρυτέρου τῶν λεόντων (ABS. Excava-
tion at Sparta 1908-9, σελ. 118, εἰκ. 23).

Ὅσῳ δὲ ἐν τῇ γλυπτικῇ πρόκειται νὰ εἰκονισθῇ λέων,
λαμβάνεται πρόνοια νὰ τονισθῇ τὸ διάφορον τρίχωμα τοῦ
λαιμοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος. Ἐν τῷ αὐτῷ μουσεῖῳ τῆς
Σπάρτης ἀπόκειται ὁστένιοι τινες λέοντες καὶ θραῦσμά τι

Εικ. 15.

πηλίνου. Ἐν τοῖς δύο ὀστείοις τὸ τρίγωνμα τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ μετώπου ἐκδηλοῦται διὰ λοξῶν διασταυρουμένων γραμμῶν, ὥστε νὰ σχηματίζωνται ῥόμβοι φέροντες ἐπὶ πλέον καὶ στιγμὴν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ δὲ τρίγωνμα τοῦ λοιποῦ σώματος ἐξειργάσθη διὰ παραλλήλων γραμμῶν φθαρεισῶν μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ διακρινομένων ἐνιαχοῦ ἐπαρκῶς. Τὸ τρίτον τεμάχιον ἔχει τὸ τρίγωνμα τοῦ λαιμοῦ ἐξειργασμένον δι' ἐγγαράκτων φολίδων σχηματιζόμενων διὰ διαθήτου ἀπὸ κέντρου, διατηρουμένου, καὶ ἀποτελουσῶν τμημα κύκλου. Περιορίζεται δὲ ἡ χαίτη ὑπὸ παρυφῆς συγκειμένης ἐκ γραμμῆς περὶ αὐτὴν καὶ ἐτέρων πρὸς ταύτην λοξῶς καὶ καθέτως ἀγομένων μικρῶν γραμμῶν. Τέταρτος ὅμοιος λέων φέρει ἀδιακρίτως σπειροειδῆ τινα κοσμήματα ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ μικρὰς καθέτους γραμμὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου. Τὸ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ἀπεικονισθὲν (Excavation 1907, σελ. 89, εἰκ. 23) τοῦτο τεμάχιον χαρακτηρίζεται ἄρκούντως ὡς λέων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς παραστάσεως ληφθείσης ἐκ τοῦ κοινοῦ μύθου τοῦ Ἡρακλέους φονεύοντος τὸν λέοντα, ἀλλ' ἄνευ ἴσως ἰδιαιτέρας συμβολικῆς σημασίας ἐνταῦθα. Ἡ ἑλλειψὶς τῆς χαίτης ἐπὶ τοῦ λέοντος χαρακτηρίζει τὴν θήλειαν, ὡς ὀρθῶς ὀνομάζει τὸ ζῷον ὁ Dawkins. Εἶναι ὅμως καὶ τὰ τέσσαρα τεμάχια σχεδὸν ὅμοια, τοῦ δὲ τελευταίου ἰδίᾳ ἡ κεφαλὴ ὁμοιάζει καταπληκτικῶς πρὸς τὴν ἐκ Κερκύρας, καὶ κατὰ τὸ ὀξυνόμενον πρὸς τὸ κάτω περίγραμμα, καὶ τὴν διασκευὴν τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ μετώπου, τῆς ῥινὸς μετὰ τῶν ἐγκαρσιῶν ραβδώσεων καὶ κατὰ τὴν παχεῖαν πτυχὴν τῶν μυῶν τοῦ λαιμοῦ. Τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλῆς δεικνύει καὶ τὸ πῆλινον θραῦσμα λέοντος φέροντος ἐπὶ πλέον ἐπὶ τοῦ ῥύγχους τὰς αὐτὰς ἀπὸ τῶν μυκτήρων καθ' ὅμοιον τρόπον ἀποχωρούσας γραμμὰς, τὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου κτλ. Τοῦτο ἔχει τὸ τρίγωνμα τοῦ λαιμοῦ ὅμοιον πρὸς

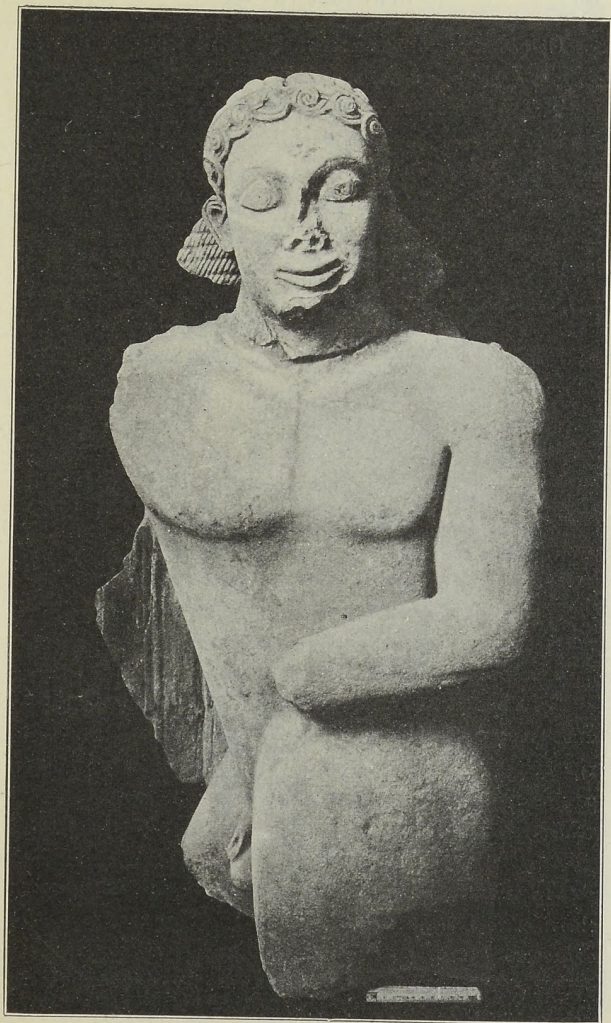
Εικ. 16.

τούς τῆς Κερκύρας, τὸ δὲ τοῦ σώματος δηλοῦται διὰ μικρῶν σταυρῶν. Πᾶσα ἡ διακόσμησις αὐτῇ πλήν μιᾶς ζητοειδοῦς ἐγχαράκτου γραμμῆς ἐπὶ τῆς πτυχῆς τοῦ λαιμοῦ εἶναι ἐγχρωμος (Excavation 1908-9, σ. 118, εἰκ. 2, 9).

Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται σαφῶς, ὅτι πάντα τὰ ζῶα τὰ ἐκ Σπάρτης εἶναι λέοντες, ἐπικυροῦνται δὲ καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐξενεχθεῖσα γνώμη, ὅτι τὸ τρίχωμα τοῦ ἄρρενος λέοντος δηλοῦται κατὰ διάφορον τρόπον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ διάφορον ἐπὶ τοῦ σώματος. Καὶ δεύτερον ὅτι τὸ τρίχωμα ἐν τοῖς δύο τούτοις μέρεσι δηλοῦται κατὰ συνθήκην, οὐχὶ ὅμως πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἄρα καὶ τὸ εἶδος τῆς διακοσμήσεως τοῦ δέρματος δὲν ἀρκεῖ πρὸς διάγνωσιν τοῦ εἶδους τοῦ ζώου. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητος πάντων τῶν ἐκ τῆς Σπάρτης μνημονευθέντων λεόντων πρὸς τὰ ἐκ Κερκύρας ζῶα ἀποδεικνύεται νομίζω ἀναμφισβητήτως ὅτι καὶ τὰ τελευταῖα λέοντας εἰκονίζον.

Μετὰ τὸν λέοντα ἀνεκαλύφθη δεξιὰ ἡ βορείως τῆς γοργόνος, ὡς ἐμνημόνευσα, μορφή γυναικὸς καθημένης ἐπὶ βάθρου ἐκ τῶν πλαγίων καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῆς ἐστραμμένης, φορούσης δὲ ποδὴν χιτῶνα καὶ ἱμάτιον ἐπ' αὐτοῦ, ἐρριμμένον ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ κατερχόμενον μέχρι τοῦ μέσου περὶ τοῦ τῶν κνημῶν καλύπτον καὶ ὀλίγον μέρος τῶν βραχιόνων.

Ὅπισθεν τοῦ βάθρου παρατηρεῖται ἐπιμήκης ὀρθογώνιος προεξοχή μετὰ γωνιώδους ἐνσκαφῆς πρὸς τὴν ἄνω ἐσωτερικὴν ἀκμὴν μιμουμένη τοιχοδομίαν δι' ἐγχαράκτων παραλλήλων ἴσον ἀπεχουσῶν ἀπ' ἀλλήλων γραμμῶν, χωριζομένων ἐναλλάξ δι' ἐτέρων καθέτων κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα. Προφανῶς ἐκδηλοῦται διὰ τούτων τεῖχος πόλεως ἢ βωμός, πρὸ τοῦ ὁποίου κἀθηται νεαρὰ νύμφη ἢ θεὰ σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὴν λατρείαν τῆς νήσου.

Eix. 17.

Οι πόδες τῆς θεᾶς πατοῦσι ἐπὶ ὑποποδίου, ὃ δὲ ἔσωτερικὸς ἢ ἀριστερὸς προτείνεται ὀλίγον.

Ἡ δεξιὰ χεὶρ καμπτομένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα φέρεται ἐπὶ τῶν γονάτων, ἡ δὲ ἀριστερὰ προτείνεται καμπτομένη καὶ αὕτη ὀλίγον πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἀνοικτὴν ἔχουσιν τὴν παλάμην. Πρὸ τῆς χειρὸς ταύτης κεῖται λοξῶς πρὸς αὐτὴν διευθυνόμενον τμήμα δόρατος ἀνήκοντος εἰς πολεμιστὴν λαξευθέντα ἐπὶ τῆς παρακειμένης πλακὸς. Ἐκ τῆς ὅλης στάσεως τῆς μορφῆς ταύτης δὲν φαίνεται ὅτι ὁ ἀπέναντι αὐτῆς ἰστάμενος πολεμιστὴς εἶχεν ἐχθρικήν πρὸς αὐτὴν διαθέσεις, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι αὕτη ὠθεῖ αὐτὸν πρὸς μάχην, ἐπερχομένης διὰ τῆς κινήσεως ταύτης καὶ συσχετίσεως τῶν δύο παραστάσεων.

Ἡ κεφαλὴ ἀρκετὰ ἐφθαρμένη καὶ ἀποκεκρουσμένη κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμὸν φέρει μακρὰν κόμην εἰς μᾶζαν πίπτουσαν καὶ ἀπολήγουσαν ἔμπροσθεν εἰς βοστρούχους· δεικνύει δὲ πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀρχαϊκῆς δωρικῆς τέχνης μετὰ τῶν λοξῶν καὶ ἐξωγικωμένων ὀφθαλμῶν, τῶν λοξῶν καὶ συνεσταλμένων χειλέων καὶ τοῦ τετραγώνου τοῦ περιγράμματος, παρέχουσα ἔκφρασιν ἡρέμου σοβαρότητος καὶ γαλήνης ψυχῆς.

Τὸ σῶμα παρουσιάζει εὐδιακρίτους εὐθείας ἐπιφανείας ἀποστρογγυλωθείσας κατὰ τὰς μεταβάσεις τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν, καὶ ἄνευ λεπτομερειῶν. Ἀπαλὰς πὺς γραμμὰς δεικνύουσιν οἱ βραχίονες, οἱ δὲ πόδες, γωνιώδεις ἐντελῶς, ἐλάχιστα παρέχουσι τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας.

Τὸ τελευταῖον πρὸς βορρᾶν τεμάχιον τοῦ αἰτώματος εἰκονίζει τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος ὑπτίου κατακειμένου δαίμονος, ἡ κεφαλὴ ὅμως βλέπει κατ' ἐνώπιον· τὰς δὲ χεῖρας γωνιωδῶς καμπτομένας κατὰ τὸν ἀγκῶνα φέρει πρὸ τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας.

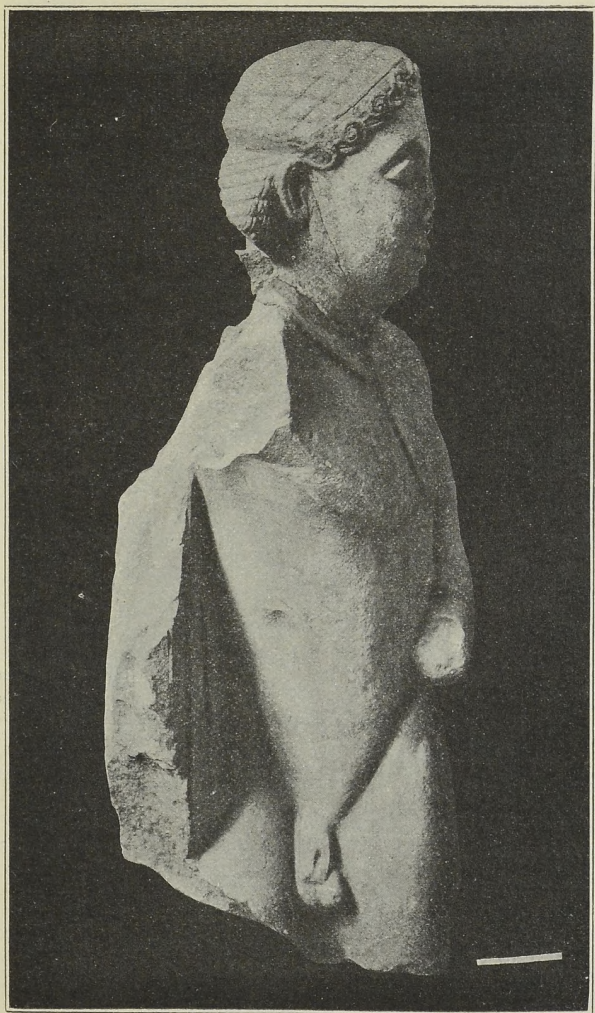

Fig. 18.

Ἐχει μακράν κόμην πίπτουσαν εἰς μᾶζαν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἀπολήγουσαν ἔμπροσθεν εἰς μακρὸν βόστρυχον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μετώπου καταπίπτοντα, ὀλίγον ἄνωθεν τῆς ρίνος. Λεπτὰ ἑγγάρακτοι ἀυλακώσεις δεικνύουσι τὰς τρίχας, αἵτινες κατὰ τὸ ἄνω μέρος διασχίζονται ὑπὸ ἄλλων καθέτων ραβδώσεων.

Δι' ἑγγαράκτων δικσταυρουμένων γραμμῶν ἐξαιρούσθησαν καὶ αἱ τρίχες τοῦ γενείου, ὅπερ ἐκφυόμενον κάτωθεν τοῦ χείλους ἐκτείνεται πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀποτρογγυλοῦται κατὰ τὸ πέρας ἐξικνούμενον μέχρι τοῦ στήθους καὶ κυρτούμενον πρὸς τὰ ἔξω καὶ κάτω. Ἡ τελευταία στροφή τοῦ γενείου ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς πραγματικῆς ἀποδόσεως τῆς φυσικῆς ἐκ τῆς στάσεως τῆς κεφαλῆς πτώσεως τοῦ γενείου πρὸς τὰ κάτω. Τὸ γένειον ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πωρίνων δαιμόνων τοῦ Ἑκατομπέδου λαμβανόμενου δὲ ὑπ' ὅψει ὅτι πλὴν τούτων καὶ ἕτεροι δαίμονες, ὡς οἱ περρωτοὶ ἐξ ὅσ τοῦ καὶ ἡ ὁμοίου ὕλικού σφιγξ μετὰ τῆς γενειοφόρου γοργονείου κεφαλῆς ἐν Σπάρτῃ καὶ ἄλλα, φέρουσι τοσοῦτον ἐπίμηκες καὶ σχεδὸν σφηνωτὸν γένειον, ἐξάγεται ὅτι ἡ τοιαύτη παράστασις ἔχει κοινὴν τὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς εἰδεχθοῦς μορφῆς τῶν φοβερῶν τούτων δαιμόνων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ.

Τριχωτὸν ἦτο ἐπίσης καὶ τὸ στήθος τοῦ δαίμονος.

Ἡ κεφαλὴ δεικνύει τὰ γνωστὰ χαρακτηριστικά, τετράγωνον περίγραμμα, ὀφθαλμοὺς ἐξωγκωμένους καὶ ὡς φαίνεται κλειστοὺς πρὸς ἐκδήλωσιν θανάτου, παρειὰς ἐξεχούσας κτλ. Γωνιώδες εἶναι καὶ τὸ σῶμα καὶ ἄνευ πολλῶν λεπτομερειῶν.

Πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡ νοτίως τῆς γοργόνος ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον τεμάχιον εἰκονίζον τὸν Δία ἱστάμενον ἐπὶ τῶν διεστηκότων καὶ διὰ ὁλοκλήρων τῶν πελμάτων

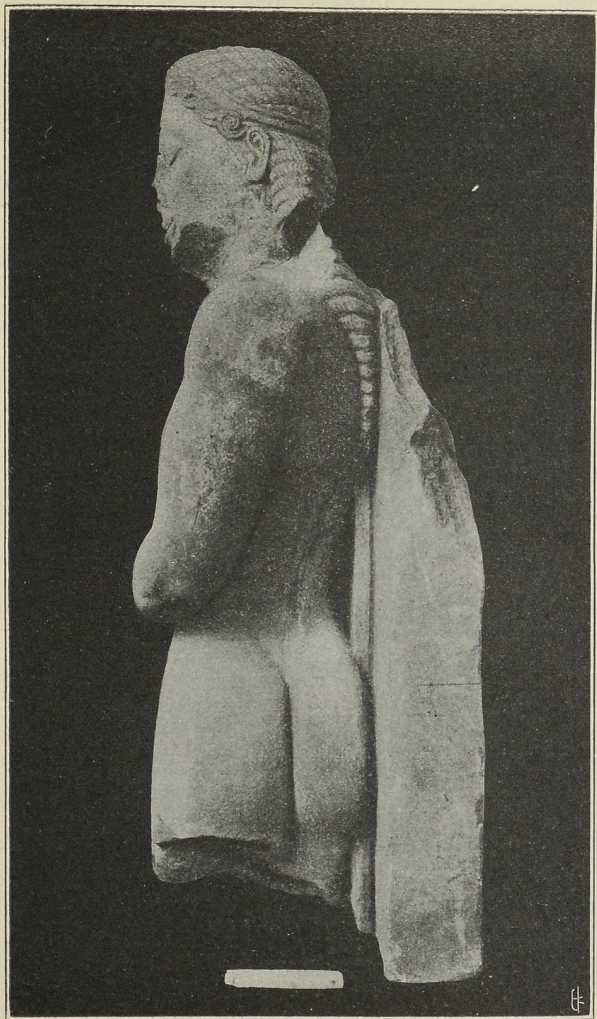

Fig. 19.

πατούντων ποδῶν καὶ ἀρπάζοντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸν γίγαντα ἐκ τοῦ τραχήλου, ἐν ᾧ διὰ τῆς ὑψουμένης δεξιᾶς ἐξακοντίζει τὸν κεραυνὸν κατ' αὐτοῦ.

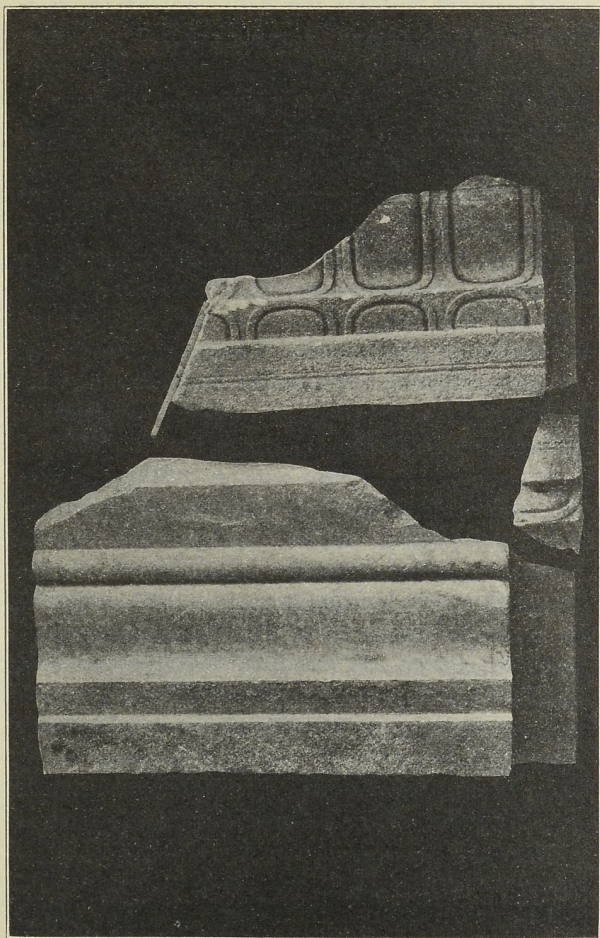
Ὁ γίγας εἰκονίζεται εἰς στάσιν φυγῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ προτεινὼν τὸν ἀριστερὸν πόδα κεκαμμένον ἐν τῷ γόνατι καὶ τὸν δεξιὸν φεύοντα τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ γόνατος φέροντα πρὸς τὰ ὀπίσω κατὰ τὸν ἀρχαῖκόν τρόπον. Διὰ τῆς δεξιᾶς προσπαθεῖ νὰ ἀπωθήσῃ τὸν Δία κρατῶν τὸν βραχίονα αὐτοῦ, τὴν δὲ ἀριστερὰν κάμπτουςαν κατὰ τὸν ἀγκῶνα φέρει πρὸς τὴν κοιλίαν.

Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ κινεῦνται πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῶν, τὸ δὲ σῶμα ἀκολουθεῖ τὴν κίνησιν ταύτην κλίνον πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Κατ' ἀρχαϊκὴν ἔξιν παρίσταται καὶ ἐνταῦθα τὸ ἄνω τοῦ σώματος τοῦ Διὸς κατ' ἐνώπιον, ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ τὰ κάτω ἄκρα ἐκ τῶν πλαγίων, τοῦ δὲ γίγαντος ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ ἄνω σῶμα κατ' ἐνώπιον, τὰ δὲ κάτω ἐκ τῶν πλαγίων.

Ὁ Ζεὺς εἶναι ἀγένειος κατὰ συνήθειαν, ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ δωρικῇ τέχνῃ, καὶ φέρει στέφανον ἐκ δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ δὲ γίγας γενειῶν ἀμφότεροι εἰκονίζονται μετὰ μακρᾶς κόμης εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ στήθους πιπτούσης, ἔμπροσθεν δὲ ἀποληγούσης εἰς ἐσχηματοποιημένους βοστρύχους. Ἡ κόμη τοῦ γίγαντος δηλοῦται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ καθέτων πρὸς τὸ μέτωπον γραμμῶν, ὡς καὶ τοῦ κοιμωμένου δαίμονος, καὶ ἀπολήγει ὀπισθεν εἰς μᾶζαν.

Πλὴν τῶν γνωστῶν χαρακτηριστικῶν τῆς κεφαλῆς ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ἡ μεγάλη ἐντασις καὶ ἀνάπτυξις τῶν μυῶν, οἱ εὐρεῖς ὦμοι καὶ τὸ μυῶδες στέρνον, ἡ δυσανάλογος σμικρότης τοῦ ἄνω σώματος πρὸς τὸ κάτω, ἡ μεγάλη συστολὴ τῆς ὀσφύος καὶ οἱ μακροὶ πόδες.

Ἀριστερὰ τοῦ γίγαντος εἶναι ἐγκεχαραγμένον δένδρον ἐλαίας, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἡ παρακειμένη πλάξ εἰκότιζε τὴν Ἀθηνᾶν, ἥς ἡ ἐλαία ἦτο σύμβολον.

Εἰκ. 20.

Ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς ἔχει σχῆμα ἀμφιστόμου πελέκως, οὗ τὰ ἄκρα ἐξειργάσθησαν ὡς κτένες.

Ἐχομεν ἀρκετὰ δείγματα τῆς ἀρχαίᾳς πελοποννησιακῆς τέχνης, ὥστε νὰ γινώσκωμεν τοὺς χαρακτῆρας αὐτῆς ἐπαρκῶς. Τὰ γλυπτὰ ὅμως τῆς Κερκύρας παρυσιάζουσι τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα εἰς μείζονα ἔντασιν. Τὸ τετράγωνον καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐξικνεῖται ἐν τισι τεμαχίοις εἰς βαθμὸν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε, πλησιάζον ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν τεχνοτροπίαν τῶν γνωστῶν λακωνικῶν ἀναγλύφων. Ἡ τοιαύτη ἀναλογία μαρτυρεῖ περὶ τῆς κοινῆς προελεύσεως καὶ πηγῆς τῆς τέχνης, ἀφ' ἧς ὡς ἀπὸ κέντρου διεδόθησαν ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς δωρικὰς ἀποικίας αἱ τεχνικαὶ ἕξεις καὶ ἀντιλήψεις περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων τέχνης. Περὶ τούτων ἱκανὰ ἔχουσιν ἤδη γραφῇ· ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν ἐν Σπάρτῃ διαμονήν μου δυνηθεὶς νὰ ἀφιερῶσω χρόνον ἱκανὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς λακωνικῆς καὶ τῆς δωρικῆς τέχνης ἐν γένει, μάλιστα τῶν γνωστῶν ἀναγλύφων καὶ τῶν ἐκ τῆς Ὀρθείας Ἀρτέμιδος ὀσπείων εὐρημάτων, τῶν προωρισμένων νὰ διαφωτίσωσι πλεῖστα ζητήματα τῆς ἀρχαίᾳς τέχνης, ἐσχημάτισα τὴν γνώμην ὅτι συγκεχυμένα εἶναι αἱ γνώσεις, ἃς ἔχομεν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀρχαίᾳς τέχνης, συνέλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκπονήσω ἐργασίαν συστηματικῶς ἐξετάζουσαν τὴν ἀρχὴν ταύτης ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίᾳ παραγνωρισθέντων τινῶν εὐρημάτων τοῦ ἱεροῦ τῆς ῥηθείσης θεᾶς. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ θέλω ἐκθέσει λεπτομερῶς τὰς γνώμας μου περὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἐνταῦθα ἀναφέρω στοιχεῖα τινὰ αὐτῆς.

Κέντρον πάσης πνευματικῆς κινήσεως τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ φαντάζομαι τὴν Ἀργολίδα καὶ τὴν Κορινθίαν, ἐν ἣ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαφό-

ρων ξένων στοιχείων καὶ δὴ τῆς Ἀνατολῆς ἔλαβεν ἡ δωρική τέχνη τὴν ἰδιάζουσαν γνωστὴν ἐκείνην μορφήν. Ἐνταῦθα ἀνεπτύχθη ὑπὸ τὰς αὐτάς ἐπιδράσεις καὶ διεδόθη πολλοῦ ἡ ξυλοφυρική καὶ ἡ ταύτη συγγενὴς ὀστεογλυφική, γνωστὴ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.

Οἱ ἐργαζόμενοι τὸ ξύλον καὶ τὸ ὅστον τεχνῆται μετεπήδησαν εἰς τὴν χρῆσιν σκληροτέρου ὕλικου, τοῦ πῶρου κατ' ἀρχάς καὶ εἴτα τοῦ σκληροῦ λίθου, συναποκομίζοντες τὰς κτηθείσας ἕξεις καὶ τρόπους ἐργασίας τῶν πρώτων ὕλικῶν καὶ ἐφαρμόζοντες αὐτὰ ἐπὶ τοῦ νέου ὕλικου. Αἱ ἕξεις αὗται διτηρήθησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ δωρική τέχνῃ πλείοτερον ἢ ἄλλαχού καὶ μάλιστα ἐν τῇ λακωνικῇ. Ἐκ τούτου ἐξηγοῦνται πολλὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐκ Κερκύρας ἀναγλύφων καὶ τῶν τῆς Λακωνικῆς. Οὕτω ἐκ τοῦ ἀπλοῦ ἐγχαράκτου περιγράμματος τῶν μορφῶν προβαίνει ἡ ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ τοῦ ὁστοῦ γλυφική εἰς τὴν ἀπεικόνισιν μορφῶν, ὧν μόνον ὁ περὶ τὸ ἐγχαράκτον περίγραμμα χῶρος λαξεύεται κατ' ὀρθὴν γωνίαν πρὸς τὸ ἔδαφος τοῦ ἀναγλύφου, ὥστε νὰ παρουσιάζωνται δύο ἐπιφάνειαι τούτου, ἡ προσθία καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν κατακόρυφος τοῦ περιγράμματος. Ἐν αὐταῖς αἱ ἀνατομικαὶ λεπτομέρειαι ἐγχαράσσονται. Τρίτῃ βαθμίδι τῆς τέχνης ταύτης εἶναι ἡ ἀποστρογγυλοῦσα ἀπλῶς τὴν κορυφὴν (ἀκμὴν) τῆς ὑπὸ τῶν δύο ἐπιφανειῶν σχηματιζομένης γωνίας. Τετάρτῃ δὲ ἡ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποστρογγυλοῦσα τὴν γωνίαν καὶ ὀλίγον τῆς προσθίας ἐπιφανείας, διατηρούσης ὅμως τὸ ἐπίπεδον. Τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν ἔργων τούτων δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις ἐν τοῖς μικροῖς ὀστεῖνοις ἀναγλύφοις, ἐν οἷς τὸ σῶμα τελειοποιεῖται βαθμηδὸν ἀπὸ ἀνατομικῆς ἀπόψεως. Ἐν Σπάρτῃ εὐρέθησαν ἀφιερωτικὰ ἀνάγλυφα ἐκ πώρου ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ὀρθείας Ἀρτέμιδος, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐφηρμοσθη-

σαν οἱ τοῦ ξύλου καὶ τοῦ ὁστοῦ τρόποι ἐργασίας, ἀνέκοντα δὲ ταῖς τρισὶ πρώταις κατηγορίαις. Τὰ γνωστὰ Λακωνικὰ ἐκ μαρμάρου ἀνάγλυφα διανέμονται μεταξὺ τῆς δευτέρας, τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης κατηγορίας. Τὰ γλυπτὰ ζῶα καὶ ἡ γοργὼ τῆς Κερκύρας δεικνύουσι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τετάρτης κατηγορίας. Τοῦτο ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ πλατέος καὶ ἐπιπέδου προσώπου τῆς γοργόνας, ἐκ τοῦ ἐντελῶς εὐθέως τοῦ ἄνω καὶ ἰδίᾳ τοῦ κάτω μέρους τοῦ σώματος μέχρι τοῦ χιτῶνος, καθ' ὃν μόνον αἱ ἀκμαὶ ἀποστρογγυλώθησαν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης λεπτομερείας. Ἐκ τοῦ πλατέος ἐπίσης καὶ ἐπιπέδου προσώπου τῶν λεόντων, τῆς ἐντελῶς εὐθείας ῥινόε, τῆς ὠμοπλάτης, τοῦ ὀλίγον κατὰ τὰς ἀκμάς ἀποστρογγυλωθέντος σώματος, ἐκ τῶν ποδῶν κτλ. Τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν δεικνύει καὶ τὸ τετράγωνον σῶμα τῆς καθημένης θεᾶς καὶ τῶν ἄλλων μορφῶν.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς ὀστεογλυφικῆς καὶ τῆς ξυλογλυφικῆς δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν διαμόρφωσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν. Ἐκ ταύτης προέρχεται ἡ λεπτὴ ἐγχάραξις τῶν τριχῶν τῆς χαίτης τῶν λεόντων καὶ τῆς κόμης ἢ τοῦ γενείου τῶν ἄλλων μορφῶν, ἡ ἐγχάραξις τῶν κύκλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατομικῶν λεπτομερειῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν ποδῶν τῶν λεόντων. Ἡ ἐγχάραξις τῶν κοσμημάτων τοῦ χιτῶνος τῆς γοργόνας καὶ τῶν πλίνθων τῶν ἀναγλύφων κτλ.

Ὁ χιτῶν τῆς γοργόνας διετήρησεν ἀρκετὰ ἔγχνη ἐρυθροῦ καὶ κιτρίνου χρώματος, δι' οὗ ἐκοσμήθη οὗτος, ἴσως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι μορφαί. Λεῖψανα χρώματος παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῶν ταινιῶν, δι' ὧν πλαισιοῦνται τὰ ἀνάγλυφα.

Πάντα τὰ εὐρήματα ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΦΩΚΙΔΙ

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀγίας Μαρίνης.

Ἡ ἐν Φωκίδι ἀνασκαφικὴ ἐργασία τοῦ ἔτους τούτου εἶνε ἐξακολούθησις τῆς πέρυσιν ἐν τῷ προϊστορικῷ συνοικισμῷ τῆς Ἀγίας Μαρίνης ἀρξαμένης (ἴδε *Πρακτικὰ* τοῦ 1910 σελ. 163 ἑ.). Κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ πέρυσι σύστημα ἀνέσκαψα βόθρους εὐρεῖς, ἀλλὰ νῦν διήκοντας διὰ παντὸς τοῦ πάχους τοῦ γηλόφου μέχρι τοῦ παρθένου ἐδάφους, ὅπερ ἐν τινι τοῦλάχιστον σημείῳ εὔρον κείμενον $8\frac{1}{2}$ μέτρα ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην γεωργουμένην ἐπιφάνειαν. Θὰ προσετίμων, ἐννοεῖται, τὴν ἀνόρυξιν εὐρείας τάφρου διηκούσης ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ συνοικισμοῦ κατὰ τὸ ἐξ ἑκατὸν περίπου μέτρων πλάτος αὐτοῦ, ἢ καλλιτέρον: τὴν ἀνασκαφὴν εὐρέος τμήματος τῆς ῥάχews πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἀμέσως σχεδὸν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἀνατραινομένων λιθίνων τοίχων προμυκηναϊκῶν κατοικιῶν καὶ περισυλλογὴν τῶν εἰς τὰ αὐτὰ ἀγγεῖα ἀνηκόντων ὀστράκων, καθόσον ταῦτα πολλάκις εἰς ἱκανῶν μέτρων ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν εὐρίσκονται διεσπαρμένα. Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο βεβαίως δὲν παρουσιάζουν οἱ κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ κάτω βαθμηδὸν στενούμενοι βόθροι. Καὶ ἡ ἐξαγωγή δὲ τῶν χωμάτων ἐκ τῶν τοιούτων ὀρυγμάτων διὰ τῶν συνήθων ζεμπιλίων ἀπὸ τῶν μεταξὺ τοῦ 3^{ου} καὶ τοῦ 8^{ου} ἢ 9^{ου} μέτρου διαστρώσεων παρέχει μεγάλας δυσκολίας. Ἀλλὰ πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν ἦσαν ἀνεπαρκῆ τὰ φέτος διατεθέντα χρηματικὰ μέσα.

Ὅπωςδὴποτε καὶ οἱ βόθροι παρέσχον σαφῇ τεκμήρια

τῆς διαδοχῆς τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς κεραμικῆς κατ' ἀναδρομὴν ἀπὸ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς πρώτης ἐποχῆς, καθ' ἣν ἄνθρωποι, καταλιπόντες ὀφθαλμοφανῆ εἰς ἡμᾶς τῆς διαβάσεώς των τὰ ἔχνη, ὥκησάν ποτε ἐνταῦθα.

Ὁ πρῶτος κατὰ τὴν δυτικὴν τοῦ συνοικισμοῦ πρόσθασιν, σχεδὸν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τοῦ γηλόφου, ἀνορυχθεὶς βόθρος ἔφερεν εἰς φῶς ἀμέσως ὑπὸ τὸ γεωργούμενον νῦν ἔδαφος — μεστὸν τουρκικῶν μόνον καὶ νεωτάτων ὀστράκων — τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Χαιρωνείας καὶ Δραχμανίου γνωστά, ὑπὸ λιθίνων ἐργαλείων καὶ λεπίδων ὀψιδιανοῦ συνοδευόμενα «νεολιθικά» ἀγγεῖα πάντων τῶν εἰδῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια περιέγραψα ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* τοῦ ἔτους 1908 σελ. 63-96. Τὸ στρῶμα τοῦτο ἀπεδείχθη ἐνταῦθα ἔχον πᾶχος ὃ μέτρων. Ἡ πρώτη δὲ ἐπὶ τοῦ παρθένου ἑδάφους διάστρωσις εὑρέθη κειμένη 3 περίπου μέτρα ὑπὸ τὴν νῦν ἐπιφάνειαν τῆς πέριξ τοῦ συνοικισμοῦ πεδιάδος, ποταμοχώστου κατὰ τὸ μέρος τοῦτο. Ὁ Κηφισὸς ῥέει σήμερον ἐν περίπου χιλιόμετρον ἀπωτέρω πρὸς νότον. Ἀλλὰ πολὺ ἀρχαία, παναρχαία μᾶλλον, κοίτη τοῦ ποταμοῦ παρατηρεῖται ἀμέσως ὑπὸ τὸν συνοικισμόν, πεπληρωμένη νῦν ἰλύος καὶ ἄμμου, καλλιεργουμένη δὲ καὶ βαμβακόφυτος τὸ πλεῖστον. Ἡ κοίτη αὕτη φέρει ἔτι τὸ ἀπὸ τῶν τουρκικῶν χρόνων παραδοθὲν ξενικὸν ὄνομα «Ποτόκι», ὅπερ σημαίνει ρεῦμα. Ὅπως δὲ καὶ σήμερον ἔτι, κατὰ μακρὰς περιόδους, ἐν καιρῷ πλημμύρας τὰ ἐκ τῆς νῦν κοίτης τοῦ ποταμοῦ ὑπερχελοῦντα ὕδατα εἰς ταύτην τὴν παναρχαίαν κοίτην εἰσρέουσι καὶ τὸν πέριξ τύπον κατακλύζουσιν, ὥς τοῦτο συνέβη φέτος κατὰ τὴν ἐκτάκτως μεγάλην πλημμύραν τῆς 16^{ης} Αὐγούστου. Τὸν παμπάλαιον λοιπὸν συνοικισμόν πρέπει νὰ νοήσωμεν ἰδρυθέντα ποτὲ ἐνταῦθα ἐπίτηδες παρ' αὐτὴν τὴν ὄχθην τοῦ

ποταμοῦ, ὅστις καὶ σήμερον κατὰ τοὺς πλείστους μῆνας τοῦ ἔτους ἀφθονεῖ ὕδατος, ἐνίοτε δὲ καθ' ἅπαν τὸ ἔτος, ὅταν συχνότερον βρέχῃ περὶ τὸν Παρνασσόν, κατὰ δὲ τοὺς παλαιούς χρόνους δικαιότερον βεβαίως ἐχοσμεῖτο διὰ τοῦ ἐπιθέτου «καλλίνεος».

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλιτύος καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ βόθρου τούτου, ἐγγύτερον ἄρα πρὸς τὴν ἐπίπεδον, πολὺ ἐκτεταμένην ἐπιφάνειαν τοῦ γηλόφου, ἐπεχείρησα τὴν σκαφὴν δευτέρου ὀρύγματος. Ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ γεωργούμενον ἔδαφος, ὅπερ ὡσαύτως περιεῖχε συντρίμματα τουρκικῶν καὶ νεωτάτων ἀγγείων, ἀπήντησα κατ' ἀρχὰς ἱκανὰ ὅστρακα τῶν ἀγγείων ἐκείνων, τὰ ὅποια πέρυσιν παρετήρησα κατὰ τὴν πρώτην ἐπὶ τῶν εὐρέων νώτων τοῦ συνοικισμού ἀνασκαφικὴν ἀπόπειραν ἀφθονοῦντα εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεωργούμενον ἔδαφος ἐν στρώματι πάχους $3\frac{1}{2}$ μέτρων (ἴδε *Πρακτικὰ* τοῦ 1910 σελ. 164). Ταῦτα εἶνε τὰ «καμαραϊκά», ὡς εἶπον τότε, ὑπὸ Furtwängler ἐπικληθέντα, καθόσον ὅμοια καὶ ἐν Ὁρχομενῶ εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ τὸ 1903-1905 γενομένας ἀνασκαφὰς εὐρέθησαν, φέροντα μέλαν γάνωμα καὶ διάκοσμον ἐπ' αὐτοῦ γεωμετρικὸν λευκοῦ ἀλαμπούς, σχεδὸν ὑποκιτρίνου χρώματος. Ἐπειδὴ ἀμέσως κατωτέρω αὐτῶν ἐν τῷ ἐν λόγῳ ὀρύγματι ἤρχισαν αὖθις ἀναφαινόμενα τὰ προμνημονευθέντα «νεολιθικά», δὲν ἐξηκολούθησα ἐνταῦθα τὴν περαιτέρω σκαφὴν, ἀλλὰ μετέβην ἐγγὺς τῶν πέρυσιν ἀνασκαφέντων βόθρων πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν τοῦ συνοικισμού ἄκρον ἐπὶ τῆς ὑφίστης αὐτοῦ ἐπιφανείας πρὸς ἀκριβεστέραν νῦν μέχρι τοῦ παρθένου ἐδάφους ἐξέτασιν τοῦ χώρου ἐνταῦθα.

Δύο βόθρους ἀνώρυξα ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, τὸν ἓνα παρὰ τὸν ἄλλον, ἀμφότεροι δὲ παρέσχον τὰ αὐτὰ φαινόμενα τριπλῆς ἐναλλαγῆς τῆς κεραμικῆς, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν δια-

κριτικὸν χαρακτῆρα τοῦ συνοικισμού τούτου. Τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρότρου καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπὸ αἰώνων καὶ χιλιετηριδῶν ἴσως ἀνασκαλευόμενον φυτικὸν ἔδαφος, πάχους 40 περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, περιεῖχε καὶ ἐνταῦθα ὄστρακα τουρκικῶν μόνον καὶ νεωτάτων χρόνων. Ἄλλ' ὑπ' αὐτὸ ἀμέσως ἀνεφάνη στρώμα πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου, ἄφθονα περιέχον ὄστρακα μυκηναϊκῶν ἀγγείων, καὶ δὴ τῶν τελευταίων μυκηναϊκῶν χρόνων, καὶ πολυάριθμα τῶν μινυείων ἐπικληθέντων βαθέος τεφροῦ χρώματος. Εὐθὺς δὲ κατόπιν πάλιν ἤρχισαν ἀναφαίνόμενα τὰ μνημονευθέντα «καμχαϊκὰ» ἀλλὰ πολυπληθῆ ἐνταῦθα καὶ ἐν στρώματι πάχους $3\frac{1}{2}$ μέτρων περίπου. Μετὰ τῶν προμυκηναϊκῶν τούτων ἀνάμικτα ἐξηκολούθησαν ἀπαντῶντα κατ' ἄρχὰς μὲν ἱκανῶς πολυάριθμα, βαθμηδὸν δὲ ὀλιγοστεύοντα μέχρι τελείας ἐξαφανίσεως τὰ μινύεια. Τέλος ὑπὸ τὸ στρώμα τοῦτο τῶν $3\frac{1}{2}$ μέτρων περίπου ἐνεφανίσθη αὖθις εἰς πάχος ἄλλων $3\frac{1}{2}$ μέτρων περίπου τὸ ἀφθονοῦν ὀστράκων πάντων τῶν εἰδῶν τῶν τῆς Χαιρωνείας καὶ Ἑλατείας «νεολιθικῶν» ἀγγείων ἐν συνοδείᾳ λιθίνων ἐργαλείων καὶ λεπίδων ὀψιδιανοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ λειψάνων ἐνταῦθα σαφεστάτων τῆς χρήσεως τοῦ χαλκοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Διότι ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐσχάτην διάστρωσιν τοῦ κατωτάτου στρώματος, εὐθὺς ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους, εὐρέθησαν ἐν μιᾷ μὲν θέσει χαλκᾷ ψέλλια μετὰ βελονοειδῶν χαλκῶν ἐργαλείων, ἐφαρμοζομένων εἰς ὀστεῖνας λαβὰς, αἵτινες παραπλεύρως κείμεναι εὐρέθησαν μετὰ πλήθους μικρῶν κογχυλίων, ἀναμφιβόλως ἀποτελούντων ὄρμον' ἐν ἄλλῃ δὲ δύο μικρὰ χαλκᾷ ἐγχειρίδια, ὁμοίότατα κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰ ἐν Κρήτῃ ἐν τῷ πρωτομινωϊκῷ στρώματι εὐρεθέντα. Ἐπὶ δὲ χαλκοῦς ἐγκοπεὺς λιθοξόου ἢ ξυλουργοῦ καὶ σφραγὶς μικρὰ κωνοειδῆς ἐκ στεατίτου,

φέρουσα ἐγγάρακτον σημεῖον τριῶν καθέτων γραμμῶν τεμνομένων ἐν μέσῳ ὑπὸ ὀριζοντίας¹⁾.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰ μινύεια—τὰ ὅποια εὗρομεν παρακολουθοῦντα ἀπλῶς ὡς ἰδιαιτέρον εἶδος τὰ ἐπικρατοῦντα ἐν τῷ ἀνωτάτῳ, ὑπὸ τὸ φυτικὸν ἔδαφος, στρώματι μυκηναϊκὰ καὶ τὰ ἐπικρατέστατα ἐν τῷ ὑπὸ τοῦτο «καμαραϊκὰ»—τὰ λοιπὰ ἦτοι ταῦτα τὰ καμαραϊκὰ, τὰ μυκηναϊκὰ καὶ τὰ «νεολιθικὰ» ἀποτελοῦσιν ἕκαστα ὁμογενῇ τάξιν διάφορον τὴν μίαν τῆς ἄλλης. Περὶ τῆς μυκηναϊκῆς ὡς διακεκριμένης τοιαύτης περιπτώσεως εἶνε πᾶς λόγος. Ἀλλὰ καὶ τὰ καμαραϊκὰ εἴτε γάνωμα (Firnis) μέλαν φέροντα μετὰ διακόσμου χρώματος λευκοῦ ἀλαμποῦς εἴτε τοῦτον μόνον ἐπὶ τοῦ ἀγανώτου πηλοῦ εἴτε μονόχρωμα, δεικνύουσι κατὰ τὸ σχῆμα τελείαν ὁμογένειαν. Τὰ «νεολιθικὰ» τέλος, τὰ γραπτὰ, διακρίνονται μὲν εἰς δύο ἱκανῶς διάφορα ἀλλήλων εἶδη κατὰ τὰ σχέδια τοῦ διακόσμου καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ (ἐρυθρὸν στίλβον ἢ μέλαν θαμπὸν ἦτοι ἀμαυρόν, matt), ὡσαύτως δὲ ἐν μέρει καὶ κατὰ τὸ σχῆμα· ἀλλ' ἔχουσι καὶ σημεῖα τινα ἐπαφῆς, ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἀνάμικτα μετ' ἀλλήλων, ὥστε δύνανται ὁμοίως νὰ θεωρηθῶσιν ἀποτελοῦντα ὁμογένειαν ἰδίαν, εἰς ἣν συνανήκουσι καὶ τὰ μονόχρωμα εἴτε μέλανος πηλοῦ εἴτε ὑπερύθρου καὶ ὑποκιτρίνου, στιλβωμένα πάντα μηχανικῶς καὶ ταῦτα καθὼς καὶ τὰ γραπτὰ τοῦ ἐρυθροῦ διακόσμου καὶ τὰ ὀλίγιστα μέλανα ἐγγάρακτα. Αὐτόδηλον εἶνε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ «καμαραϊκὰ» καὶ τὰ «νεολιθικὰ» πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἀντιστοιχοῦντα εἰς δύο διαφόρους διαδοχικὰς χρονικὰς περιόδους, ὅπως τὰ μυκηναϊκὰ εἰς τρίτην. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ στρώματα εἶνε

¹⁾ Ἡ ἀνάλυσις τῶν χαλκῶν ἀντικειμένων ἔδωκε χαλκόν 92, 28 ἢ 92, 23, κασσίτερον δὲ 0,288 ἢ 0,300 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ὡστε πρόκειται ἔτι περὶ καθαροῦ χαλκοῦ μετὰ τινων ἐλαχίστων ἀκαθαρσιῶν καὶ οὐχὶ περὶ κρατερώματος (μπρούνζου).

μεγάλου πάχους, τὸ μὲν καμαραϊκὸν $3\frac{1}{2}$ μέτρων, τὸ δὲ νεολιθικὸν $3\frac{1}{2}$ μὲν ἐν τοῖς δυσὶν ὀρύγμασιν, ὃ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ, αἱ περίοδοι αὗται πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἱκανῶς μακραί. Πόσον μακραί, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω.

Γνώρισμα ἰδιαίτερον ἔχει ἐκάτερον τῶν δύο πρώτων διαδοχικῶν στρωμάτων, τὸ «νεολιθικὸν» δηλαδὴ καὶ τὸ προμυκηναϊκὸν «καμαραϊκὸν», καὶ τόδε. Λίθινον κτίσμα δὲν ἀπήντησα κανὲν ἐν τῷ νεολιθικῷ. Εὗρον ὅμως τεμάχια ἱκανὰ τῶν πηλοχρίστων τοιχωμάτων καλαμοπλέκτων καὶ ἀχυροσκεπῶν πάντως καλυδῶν. Οὕτε τὸ σχῆμά των διακρίνεται οὔτε τὸ μέγεθος. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε βέβαιον, ὅτι κατὰ τὸν νεολιθικὸν αἰῶνα αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων ἐνταῦθα, ὅπως καὶ πλεισταχοῦ ἀλλαχοῦ, ἦσαν ἀπλούσταται καλύβαι, ὅμοιαι πρὸς τὰς σημερινὰς τῶν φερεσίκων ποιμένων τῆς Ἑλλάδος («Βλάχων»). Μετὰ χύματος ἀνάμικτος τέφρα, ὅστῃ βοῶν, αἰγοπροβάτων, κέρατα βοῶν, ἐλάφων, ἢ ὀδόντες χοίρων, ἢ μᾶλλον ἴσως ἀγριοχοίρων, καὶ ὅστῃ λεπτά πτηνῶν, εἶνε λείψανα τῶν ἀπορριμμάτων τῶν οἰκημάτων τούτων. Ἐνιαχοῦ παρατήρησα καὶ τὸ δάπεδον στρωμένον μὲ λιθάρια τοῦ ποταμοῦ. Σκελετοὺς ἀνθρωπίνους δὲν ἀπήντησα. Ἀπαξ μόνον κρανίον ἡμιεμφαρμένον ἄνευ σκελετοῦ, ὅστις πιθανῶς κρύπτεται ἐντὸς τοῦ μὴ ἀνασκαφέντος χύματος, διότι τὸ κρανίον ἀπήντησα ἀκριβῶς εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ ὀρύγματος. Κτιστοὶ ὅμως βεβαίως δὲν ἦσαν οἱ τάφοι. Τοῦναντίον τοῦ προμυκηναϊκοῦ «καμαραϊκοῦ» στρώματος οἱ ἄνθρωποι σαφῶς φαίνονται κατοικήσαντες οἰκίας λιθοκτίστους, ἐξ ὧν τοῖχοι διεσώθησαν. Ἀλλ' οὔτε τὸ σχῆμα τῶν οἰκῶν οὔτε τὸ μέγεθος ἦτο δυνατόν νὰ διακριθῶσιν ἐντὸς τῶν στενῶν ὀρυγμάτων. Οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντες τάφοι εἶνε κιβωτοειδεῖς ὑπὸ πλακῶν λι-

θίνων περιεχόμενοι ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν, καὶ ἄνωθεν ὁμοίως ὑπὸ πλάκων καλυπτόμενοι. Οἱ νεκροὶ εἶχον τὴν θέσιν κατακεκλιμένων ὀκλαδιῶν (*liegender Hocker*). Τὰ ὅστ'α εἰς τὴν ἐπαφὴν ἐκονιοποιοῦντο. Καύσεως νεκρῶν οὐδὲν σημείον εὐρέθη. Ἐλάχιστα τεμάχια ἀνθρώκων εἶνε ἴσως λείψανα μικρᾶς θυσίας ἐντὸς τοῦ τάφου. Ὅμοιον τι παρετήρησα ἄλλοτε ἐν τάφῳ αἰτωλικῷ τοῦ 200 περίπου πρὸ Χριστοῦ, ἥτοι παρὰ τὸν σκελετὸν μικρότατον σωρὸν ἀνθρώκων καὶ τέφρας, τὸν φλοιὸν αὐγοῦ ὄρνιθος καὶ μικρὰ ὅστ'α πτηνοῦ.

Εἰδικώτερον περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν διαφόρων στρωμάτων λαλῶν, πρέπει νὰ σημειώσω τὰ ἐξῆς.

Πρῶτον τὰ στρώματα δὲν διακρίνονται ἀλλήλων διὰ τινος δαπέδου. Μόνον ἡ μεταβολὴ τοῦ εἶδους τῶν ὀστράκων δεικνύει τὸ τέλος τοῦ ἐνὸς καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἄλλου στρώματος.

Δεύτερον ἡ μεταβολὴ τῆς κεραμικῆς εἶνε ἀπότομος ἄνευ μεσολαβούντων εἰδῶν. Ἦδη ἡ ἀρχὴ τοῦ «νεολιθικοῦ» εἶνε αἰφνιδία ἐμφάνισις ποικίλων γραπτῶν ἅμα καὶ μονοχρώμων εἰδῶν προχωρημένων κατὰ τὴν τέχνην τοῦ σχεδίου, τοῦ χρωματισμοῦ, τῆς καθαρότητος καὶ ὀπτήσεως τοῦ πηλοῦ, τῆς λεπτότητος καὶ λειότητος τῶν τοιχωμάτων, τῆς στιλβώσεως. Ὅλως πρωτογενὲς κατώτατόν τι εἶδος δὲν εὐρέθη· τοιοῦτον εἶδος δὲν εὔρον οὔτε ἐν Χαιρωνείᾳ οὔτε ἐν ταῖς ἄλλαις θέσεσι, τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε ἡρευνήσα ἐν τῇ φωκικῇ πεδιάδι περὶ τὴν Ἐλλάτειαν ἢ κατὰ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Κηφισοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Δρυμαίαν (νῦν χωρίον Γλουνίτσα). Καὶ ἐν ταῖς περὶ τὸν Ὀρχομενὸν ἀνασκαφαῖς τῶν Βαυαρῶν τοῦ 1903 καὶ ἐξῆς τὸ ἀρχαιότατον παρατηρηθὲν στῶμα ἀντιστοιχεῖ καθ' ὅλα πρὸς τὸ τῆς Χαιρωνείας—Ἐλατείας (ἴδε *Orchomenos*, ὑπὸ *Heinrich Bulle* σελ. 17). Ἡ κεραμικὴ λοιπὸν τέχνη φαίνεται

εισελάσασα εἰς τὴν χώραν ἤδη ἔν τινι προόδῳ εὐρισκομένη. Ἐπειδὴ ἔν τῷ «νεολιθικῷ» στρώματι παρετήρησα κατὰ μὲν τὴν κατωτάτην διάστρωσιν πλεονάζοντα μᾶλλον τὰ ἐρυθρὸν στυλπνὸν διάκοσμον φέροντα ἐπὶ ἐδάφους ἀνοικτοῦ χρώματος (λευκοῦ ἢ ὑπερύθρου), κατὰ δὲ τὴν ἀνωτάτην μᾶλλον τὰ θαμποῦ (ἀμαυροῦ matt) διακόσμου, ἐσκέφθην μήπως ὄντως ταῦτα ἀνεπτύχθησαν ὕστερῶτερα ἐκείνων. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνάμικτα εὐρέθησαν ἐκάτερα μεθ' ἐκατέρων, ἐν Χαιρωνείᾳ δὲ ἰδίως τὰ μὲν πρῶτα εὐρίσκονται ἐξ ἴσου πολυπληθῆ εἰς πάσας τὰς διαστρώσεις ἐν στρώματι πάχους 4 μέτρων, τὰ δὲ δεύτερα ἐνεφανίσθησαν μόνον ἐν πολλῷ βάθει αὐτοῦ, κλίνω μᾶλλον νὰ πιστεύσω, ὡς καὶ ἄλλοτε παρετήρησα (ἴδε Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1908 σελ. 97 ἑ.), ὅτι μετὰ τινος ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς ἀρχῆς πρωτογόνου εἶδους ἡ κεραμικὴ ἀνέπτυξε συγχρόνως πάντα τὰ «νεολιθικά» αὐτῆς εἶδη, κατὰ τοῦτο δὲ μόνον τὸ πολὺ προχωρημένον στάδιόν της ἐμφανίζεται ἐν τῷ «νεολιθικῷ» στρώματι τῆς ἀπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ μέχρις Ἐλατείας χώρας.

Τρίτον· τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ αἱ λεπίδες ὀψιδιανοῦ πολυπληθῆ εἶνε καθ' ἅπαν τὸ «νεολιθικόν» στρώμα. Κατόπιν ἀμέσως ἀμφοτέρω ὀλίγιστα κατ' ἀρχὰς ἐμφανίζονται. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἀνωτέρω παρετήρησα, καὶ ὁ χαλκὸς ἤδη προφανῶς εἶνε ἐν χρήσει κατὰ τὴν «νεολιθικὴν» περίοδον, ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ἡ ἔλλειψις τῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ ὀψιδιανῶν ἐν τῷ προμυκηναϊκῷ «καμαραϊκῷ» στρώματι σημαίνει τελείαν ἐπικράτησιν τοῦ χαλκοῦ ἐνταῦθα. Ἀλλὰ καὶ τὸ «νεολιθικόν» δὲν δύναται πλέον ὀρθῶς ν' ἀποκαλῆται οὕτως· δικαίως δύναται νὰ ὀνομάζεται μόνον χαλκολιθικόν καὶ πρὸς ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν τοῦ λοιποῦ θὰ ὀνομάζω αὐτὸ οὕτω καὶ τὰ ἀγγεῖα αὐτοῦ ἐπομένως ὄχι πλέον νεολιθικά ἀλλὰ τοῦ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος. Τὸ ἀρχαίο-

τατον ἄρα γνωστὸν μέχρι τοῦδε στρώμα τῆς περὶ Ὀρχομενὸν καὶ Ἑλλάτειαν χώρας, ἀλλὰ καὶ τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας, πρέπει νὰ θεωρηθῇ σχηματισθὲν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χαλκοῦ. Κυρίως νεολιθικὸν αἰῶνα, ὡς ἐγνώρισεν αὐτὸν ἡ Κρήτη π. χ., δὲν φαίνεται ὅτι ἐγνώρισεν ἡ Ἑλλάς.

Τέταρτον ἡ προμυκηναϊκὴ «καμαραϊκὴ» περίοδος τοῦ συνοικισμού Ἀγίας Μαρίνης χαρακτηρίζεται ὑπὸ ὁμογενοῦς ὅλως διόλου τάξεως ἀγγείων, ὡς προανέφερα. Ἀλλ' ἐν τῇ κατωτάτῃ διαστρώσει, ἥτοι εὐθὺς ὑπὲρ τὸ χαλκολιθικὸν στρώμα, εὗρον ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦλάχιστον ὀρύγματι πλήθος μὲν τῶν μονοχρώμων εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνηκόντων ἀγγείων, οὐδὲν ὅμως τῶν μέλαν γάνωμα φερόντων μετὰ λευκοῦ διακόσμου. Θὰ ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ γάνωμα εἰσήχθη ἀργότερα κατὰ τὸν καθαρῶς χαλκοῦν τοῦτον αἰῶνα καὶ οὐχὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ἄλλῳ ὀρύγματι καὶ τὰ γανωμένα ἀγγεῖα εὗρον εὐθὺς ὑπεράνω τῶν χαλκολιθικῶν, πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ὁ χαλκοῦς αἰὼν ἐγνώρισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ γάνωμα. Διὰ τὰ προμυκηναϊκὰ ἀγγεῖα μετεχειρίσθην μέχρι τοῦδε τὴν ὀνομασίαν «καμαραϊκά». Ἀλλὰ ἤδη πέρυσιν (ἴδε Πρακτικὰ τοῦ 1910 σελ. 164) παρατήρησα ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν, διότι φέρει σύγχυσιν πρὸς τὰ Κρητικὰ τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου, ἀπὸ τῶν ὁποίων πρέπει ἀπολύτως νὰ διακριθῶσι τὰ τῆς Ἀγίας Μαρίνης. Ἐπρότεινα τότε τὸ ὄνομα τῶν τοῦ «πρωτογόνου γανώματος» (Urfirnis), δανεισθεὶς αὐτὸ ἐκ τῆς ὀνοματολογίας τῶν εὐρημάτων τοῦ Ὀρχομενοῦ ὑπὸ Furtwängler κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1903 καὶ ἐξῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν· διότι Urfirnis δύναται νὰ εἶνε μόνον ἡ πραγματικὴ ἀρχὴ τοῦ γανώματος, ἥτις εὐρέθη ἐπὶ τινων ὀστράκων τοῦ χαλκολιθικοῦ στρώματος

ἐν Χαιρωνείᾳ - Ἐλατεία καὶ ἐν Ὀρχομενῷ· τὸ τῶν προμυκηναϊκῶν ὅμως τῆς Ἀγίας Μαρίνης γάνωμα εἶνε ἀληθὲς τοιοῦτον, ἀνεπτυγμένον πλέον τελείως, καίπερ ἀνευ λάμψεως, καὶ ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν πρωτομινωϊκῶν τῆς τρίτης ἐποχῆς (Early Minoan III). Περὶ τοῦτου ἐπείσθην παραβαλὼν πολλὰ τεμάχια Κρητικὰ πρὸς τὰ τῆς Ἀγίας Μαρίνης. Ὅρθον λοιπὸν εἶνε ν' ἀποκαλῶμεν τὰ προμυκηναϊκὰ Ἀγίας Μαρίνης ἢ οὕτως ἢ πρωτομινωϊκὰ.

Ἡ τελευταία αὕτη παρατήρησις δίδει ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ χρονολογικὸν ζήτημα τῆς διαδοχῆς τῆς κεραμικῆς τῶν στρωμάτων τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἀγίας Μαρίνης καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης κεραμικῆς ἐν γένει τῆς περὶ Ὀρχομενόν, Χαιρώνειαν καὶ Ἐλατεϊαν χώρας.

Τὸ προμυκηναϊκὸν τῆς Ἀγίας Μαρίνης στρῶμα φαίνεται δυνάμενον νὰ χρονολογηθῇ κατὰ τὰ ὅμοια ἐντελῶς πρὸς τὰ πρωτομινωϊκὰ III ἀγγεῖά του, ἥτοι περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης χιλιετηρίδος. Τοῦτο δὲ λέγω, ἐννοεῖται, μόνον ἐὰν ὑποθεθῇ ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἢ εἰσῆχθησαν ἐκ τῆς Κρήτης εἰς Φωκίδα ἢ ἐποιήθησαν ἐν Φωκίδι κατ' ἐπίδρασιν τῆς κρητικῆς κεραμικῆς. Ὅτι δὲν εἰσῆχθησαν ἐκ τῆς Κρήτης εἰς Φωκίδα, εἶνε ἀναμφισβήτητον. Διότι ναὶ μὲν τελείως ὅμοια εἶνε τὰ τῆς Ἀγίας Μαρίνης (καὶ τάντιστοιχα τοῦ Ὀρχομενοῦ ἐννοεῖται) πρὸς πολλὰ τῶν τῆς Κρήτης προμυκηναϊκῶν III· ἀλλὰ τὸ σχῆμα πολλῶν ῥαμφοστόμων καὶ ἄλλων τῆς Ἀγίας Μαρίνης δὲν ἀπαντᾷ διόλου ἐν Κρήτῃ· τὰ ῥαμφόστομα ταῦτα τῆς Ἀγίας Μαρίνης ἔχουσι πάντα προφανῆ ὁμοιότητα πρὸς σῶμα χηνός, καθὼ προβάλλοντα πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ στήθος, ὅπως τὰ πτηνὰ ταῦτα, μὲ τὸν ἀνατεταμένον λαιμόν, καὶ τὸ σῶμα ὀπισθεν οὕτως εἰπεῖν ἔλχοντα, τοιαῦτα δὲ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Κρήτῃ. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχουσιν ἐν Κρήτῃ

πολλὰ πρωτομινωϊκά III, τὰ ὅποια οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα (π. γ. τὰ ὁμοίωτροπα πρὸς πρόχους τεύου, Theekan-nen) οὔτε κατὰ τὸν λευκὸν γεωμετρικὸν διάκοσμον ἔχουσιν ἀντίστοιχα ἐν Ἀγίᾳ Μαρίνῃ, καίπερ ἄλλως παντελῶς ὁμοίον γάνωμα φέροντα. Μένει λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν μόνον ὅτι τὸ γάνωμα τοῦτο μετὰ τοῦ συστήματος τοῦ λευκοῦ διακόσμου εἰσῆχθη ἐκ Κρήτης εἰς Φωκίδα καὶ Ὀρχομενόν, ὅπου ἐφηρμόσθη εἰς τὴν ἐγχωρίαν κεραμικὴν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι πρωτόγονόν τι γάνωμα ἀπαντᾷ, ὡς προανέφερα, καὶ ἐν Φωκίδι-Ὀρχομενῷ ἐν τῷ χαλκολιθικῷ στρώματι· ἀλλ' ἴσως καὶ τοῦτο ἐγεννήθη ἐξ ἐπιδράσεων τοῦ κρητικοῦ πρωτομινωϊκοῦ I ἢ II. Καὶ ἂν δὲ ἐγεννήθη ἐν Φωκίδι-Ὀρχομενῷ ὡς ἐπιχώριος νεωτερισμός, πάλιν ὅμως ἡ ταχυτέρα καὶ μεγαλειτέρα αὐτοῦ ἐν Κρήτῃ τελειοποιήσις, ὑπερακοντίζουσα τὰς μικρὰς ἐκεῖνας φωκικὰς ἀρχάς, εἰσῆχθη αὐτουσία εἰς τὴν βορείαν Ἑλλάδα. Κατ' ἄλλον τρόπον ἀδύνατον εἶνε νὰ νοηθῇ ἡ τελεία ὁμοιότης τοῦ κρητικοῦ καὶ τοῦ φωκικοῦ-ὀρχομενίου γανώματος καὶ τοῦ ἔτι γεωμετρικοῦ λευκοῦ διακόσμου. Ἡδὲ λοιπὸν ἐκ τούτου πάντα λόγον ἔχομεν νὰ θεωρήσωμεν σύγχρονον πρὸς τὸ πρωτομινωϊκὸν III τὸ προμυκηναϊκὸν στρώμα τῆς Ἀγίας Μαρίνης. (Περὶ Ὀρχομενοῦ δὲν λέγω τίποτε, διότι ἐκεῖθεν ἔχομεν τεμάχια ἀγγείων, ἀλλ' οὐδεμίαν εἰδήσιν περὶ ἰδιαίτερου στρώματος. Τὰ τεμάχια κεῖνται ἐν κιβωτίοις ἐν τῷ μουσεῖῳ Χαιρωνείας μὲ τὴν σημείωσιν «Urfinnis» ἢ «Kamares», εἰ καὶ πάντα εἶνε ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἥτοι πρωτομινωϊκά III).

Ἀλλ' ἡ τρίτη τοῦ πρωτομινωϊκοῦ στρώματος τῆς Κρήτης ἐποχὴ εἶνε βραχυχρόνιος, τιθεμένη κατ' ἀκρίβειαν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοδιφῶν τῆς μεγαλονήσου εἰς τὰ 2400-2200, ἐνῷ τὸ προμυκηναϊκὸν στρώμα τῆς Ἀγίας Μαρίνης διὰ

τῆς ἀνωτάτης διαστρώσεως συνάπτεται πρὸς τοὺς ἐσχάτους μυκηναϊκοὺς χρόνους ἥτοι τοὺς περὶ τὸν 14^{ον} αἰῶνα περίπου. Ἡ λοιπὸν πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι μετὰ τὸ 2200 περίπου ἔμεινεν ἀκατοίκητος ὁ συνοικισμὸς οὗτος τῆς Φωκίδος μέχρι τοῦ 1400 περίπου, ἢ ὅτι ἡ τρίτη πρωτομινωϊκὴ ἐποχὴ παρετάθη ἐνταῦθα ἐπὶ πολὺ μακρότερον χρόνον ἥτοι ἐπὶ ἱκανοὺς ἔτι αἰῶνας. Ἡ πρώτη ὅμως ὑπόθεσις ἀναιρεῖται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ εὐθὺς σχεδὸν ἐν ἀρχῇ τῆς προμυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἐν Ἀγίᾳ Μαρίνῃ ἐμφανιζόμενα μινυεῖα ἀγγεῖα, κατόπιν βαθυμεθὺν πληθυνόμενα μέχρι τῆς τελευταίας διαστρώσεως, ἀπαράλλακτα ἐξακολουθοῦσι καὶ ἀμέσως ὑπεράνω αὐτῆς ἐν τῷ μυκηναϊκῷ στρώματι. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον τὴν ἀδιάσπαστον συνέχειαν τοῦ οἰκισμοῦ ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀδιάσπαστον ἐπομένως παράτασιν τοῦ προμυκηναϊκοῦ στρώματος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀρχῆς περὶ τὸ 2400-2000 μέχρι τοῦ 1400 περίπου, ἥτοι ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνας. Ὁ χωρικός συνοικισμὸς τῆς Ἀγίας Μαρίνης δὲν ἐγνώρισεν, ὡς φαίνεται, ἄλλην ἀνάπτυξιν τῆς κεραμικῆς ἢ ἐκείνην, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἀπαξ ἀφοῦ ἔλαβεν ὥθησιν τινα ἐκ Κρήτης διὰ τῆς ἐκεῖθεν εἰσαγωγῆς ἢ τελειοποιήσεως τοῦ γυνώματος τῶν ἀγγείων. Ἄν ἦτο προοδευτικός, ἂν δὲν ἦτο συντηρητικός ἐπιχώριος, θὰ ἐδέχετο ἐκ Κρήτης καὶ τὰ λοιπὰ συναφῆ πρὸς τὴν τρίτην πρωτομινωϊκὴν ἐποχὴν αὐτῆς στοιχεῖα ἥτοι τὰ ποικιλότερα σχήματα καὶ σχέδια τοῦ διακόσμου τῶν ἀγγείων τῆς Κρήτης τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔπραξε, ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἐν τῷ προμυκηναϊκῷ στρώματι ὅλως ὁμοειδῶν πρὸς ἄλλα ὁστράκων. Πιθανὸν νὰ εἰσῆγεν ἀπλῶς ἐκ Κρήτης δι' ἰδιαιτέρας χρήσεις καὶ περιστάσεις ἐνίοτε καὶ καλλιτέρα ἀγγεῖα τῶν κατόπιν χρητικῶν ἐποχῶν. Ἀλλ' ἂν τοῦτο ὀλίγιστοι εὐπορώτεροι ἔπραξαν — καὶ ἴσως εὐρεθῶ-

σιν ἐν περαιτέρῳ ἀνασκαφαῖς τοῦ συνοικισμοῦ τοιαῦτα ἴχνη — ὁ πληθυσμὸς ὅμως ἐν γένει δὲν ἡσθάνθη, ὡς φαίνεται, ποτὲ τὴν ἀνάγκην ταύτην. Μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ μεγαλειτέρου κέντρου τῆς χώρας, ὅπερ ἦτο μόνον ὁ Ὀρχομενός, ἐξηκολούθησε τὴν χωρικήν του ζωὴν ἄνευ στενωτέρας συναφείας πρὸς τὴν διαπόντιον συγκοινωνίαν. Ἀλλῶς οὐδὲ ἐν Ὀρχομενῷ εὐρέθησαν εἰσηγμένα ἐκ Κρήτης ἀγγεῖα τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου, ἢ τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς ἐσχάτης μινωϊκῆς. Πολυτελέστερα ἀγγεῖα ἐκ Κρήτης ἤρχοντο, ὡς φαίνεται, σπανιώτερον ἐνταῦθα καί, καθὼς προεῖπα, πιθανῶς μόνον δι' ἰδιαίτερας χρήσεις. Πραγματικῶς εἰς τὸν παρὰ τὸ Δραχμάνι τάφον ἡγεμονικοῦ τινος προσώπου, ὃν περιέγραψα ἐν *Mitteilungen* τοῦ 1907 σ. 402 ἐ. καὶ ἐν Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1908 σ. 94, εὐρέθησαν δύο ῥαμφόστομοι πρόχοι τοῦ τύπου τῶν μεσομινωϊκῶν, ἂν μὴ ἐκ Κρήτης εἰσηγμένοι, τοῦλάχιστον ὅμως κατὰ μίμησιν τῶν κρητικῶν ἐν Φθιώτιδι κατεσκευασμένοι. Ἡ πρόδος ἄρα ἀπὸ τῆς πρωτομινωϊκῆς διὰ τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου μέχρι τῆς ἐσχάτης μινωϊκῆς (Late Minoan) ἔθιξε καὶ τὴν βορείαν ταύτην ἑλληνικὴν χώραν. Ἀλλὰ τὰ καλλίτερα τῆς τέχνης προϊόντα, ὡς εἰκός, δὲν ἦσαν πολὺ κοινὰ καὶ περιορίσθησαν εἰς στενώτερον κύκλον τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγροικότερου τούτου πληθυσμοῦ καὶ εἰς ὀλιγωτέρας χρήσεις.

Τὴν χρονολόγησιν τοῦ προμυκηναϊκοῦ στρώματος τῆς Ἀγίας Μαρίνης περὶ τὰ τέλη τῆς γ' χιλιετηρίδος ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἐξῆς παρατήρησις. Μεταξὺ τῶν ἀγγείων αὐτοῦ εὐρίσκονται τινὰ πλατύστομα μὲ τὰ χεῖλη ὄχι περιφερικὰ ὀριζοντίως, ἀλλὰ λοξὰ (*abgeschrägte*), ἀντιστοιχοῦντα ἐν μέρει πρὸς τὰ τρωϊκὰ τῆς δευτέρας πόλεως τοῦ Ἰλίου (Troja II), ἧς ἡ ἡλικία περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τάσσεται. Ἀλλ' ὅπερ σπουδαιότερον, μεταξὺ τῶν προμυκη-

ναϊκῶν Ἀγίας Μαρίνης παρουσιάσθησαν καὶ δύο-τρία τεμάχια τῶν κυκλαδικῶν ἐκείνων ἀγγείων, τὰ ὅποια καὶ πολλὰχρὺ ἄλλοι εὗρέθησαν, ἰδίως δὲ ἐν Αἰγίνῃ πολυάριθμα, ὅπου ὑποβέτω ἔνεκα τῆς ποιότητος τοῦ πηλοῦ ὅτι καὶ τὸ κέντρον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ὑπῆρξε (ἰδεῖ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. τοῦ 1908 σελ. 90). Ὁ Furtwängler ὠνόμασεν αὐτὰ χειροποίητα πρῶτα μυκηναϊκὰ καὶ ἀνήκουσι πάντως εἰς τὴν νεωτέραν κυκλαδικὴν περίοδον. Ἐπομένως καὶ διὰ τούτων φερόμεθα αὖθις εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τρίτης χιλιετηρίδος ἢ καὶ εἰς ἔτι νεωτέραν ἐποχὴν πιθανῶς.

Ἄν δεχθῶμεν ὅτι τὸ προμυκηναϊκὸν στῶμα Ἀγίας Μαρίνης ἀνέρχεται εἰς τοὺς μικρὸν πρὸ τοῦ 2000 χρόνους, τότε τὸ ἀμέσως ὑπ' αὐτὸ κείμενον χαλκολιθικὸν πρέπει νὰ χρονολογηθῇ ὡς ἀνῆκον περίπου εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς τρίτης χιλιετηρίδος, ἂν μὴ ἴσως καὶ πρότερον. Διότι ναὶ μὲν ἡ προϋπόθεσις ὅτι ὁ σχηματισμὸς τοῦ προμυκηναϊκοῦ ἠκολούθησε κατὰ χρόνον ἀμέσως τὸ χαλκολιθικόν, δὲν εἶνε αὐταπόδεικτος. Πάντως ὅμως ἡ συνοχὴ τῶν δύο καθίσταται διὰ τούτου βεβαία, ὅτι τὰ μὲν λίθινα ἐργαλεῖα καὶ οἱ ὀψιδιανοὶ τοῦ χαλκολιθικοῦ ἔτι ἐλάχιστα ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀρχῇ μόνις τοῦ προμυκηναϊκοῦ, ἡ δὲ ὁλοσχερὴς χαλκῇ ἐποχῇ τούτου βεβαίως δὲν ἐβράδυνε πολὺ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἐν ἐκείνῳ ἤδη ἀπαντῶσαν χρῆσιν τοῦ χαλκοῦ. Αὐτὴ δὲ πάλιν αὕτη ἡ ἀρχομένη ἐνταῦθα χρῆσις τοῦ μετάλλου μαρτυρεῖ, ὅτι ἐν τῷ χαλκολιθικῷ αἰῶνι τῆς Ἀγίας Μαρίνης καὶ ἐπομένως πάσης τῆς περὶ Ἑλλάτειαν, Χαιρῶνειαν καὶ Ὀρχομενὸν χώρας εὕρισκόμεθα ἐγγύς που εἰς τὰ 3000 πρὸ Χριστοῦ. Ὁ χαλκὸς δὲν ἔγινε βεβαίως γνωστὸς ἐνταῦθα πρότερον ἢ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Τρωάδι, ἀλλὰ πιθανώτατα οὐχὶ καὶ βραδύτερον. Ἄλλ' ἐν μὲν τῇ Κρήτῃ βεβαία εἶνε ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πρωτομει-

νωϊκῆς περιόδου, ἐν δὲ τῇ Τρωάδι γνωστὸς ἦτο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ πόλει τοῦ Ἰλίου, ἐν ᾗ ὑπερίσχυον ἔτι τὰ λίθινα ἐργαλεῖα. Ἡ ἀρχὴ λοιπὸν τῆς χαλκολιθικῆς περιόδου ἐν Φωκίᾳ καὶ τῇ ὁμορούσῃ Βοιωτίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Βορειανατολικῇ Ἑλλάδι, πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὰ τέλη περίπου τῆς τετάρτης χιλιετηρίδος, ὅπως ἔν τε τῇ Τρωάδι, ὅπου ἡ πρώτη πόλις ἀνέρχεται ὡς ὑποτίθεται μέχρις ἴσως καὶ πέραν τοῦ 3000 πρὸ Χριστοῦ, καὶ ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἡ πρωτομινωϊκὴ ἐποχὴ ἀναβιβάζεται μέχρις πρώτης δυναστείας τῶν Βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ἥτοι ὀλίγον πρὸ τοῦ 3000.

Ὅτι εἰς τὸ 3000 περίπου—διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ἓνα στρογγύλον ἀριθμὸν—ἀνέρχεται ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ἀγίας Μαρίνης κατὰ τὸν χαλκολιθικὸν τῆς Βορείας Ἑλλάδος αἰῶνα, δυνάμεθα ἴσως νὰ συμπεράνωμεν καὶ ἐκ τοῦ πάχους τῶν εἰς τρεῖς διαφόρους ἐποχὰς ἀντιστοιχοῦντων στρωμάτων. Ἀπολύτως δὲν εἶνε βεβαίως δυνατὸν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν νὰ προσδιορίσωμεν τὸν χρόνον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στρωμάτων τούτων καὶ ἐπομένως τὴν διάρκειαν τοῦ χαλκολιθικοῦ καὶ τοῦ προμυκηναϊκοῦ αἰῶνος. Διότι τί γνωρίζομεν περὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων; Πιθανωτέραν ὁμῶς πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι μόνον ἐν πάνυ μακρῷ χρόνῳ ἦτο δυνατόν νὰ σχηματισθῇ τὸ χαλκολιθικὸν τοῦλάχιστον στρῶμα. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη κατὰ συγχὰ διαλείμματα ἀντικαθίσταντο διὰ νέων ἐκάστοτε αἱ καλαμόπλεκτοι καὶ χορτοσκεπεῖς καλύβαι τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, καὶ ἂν ἔτι πάντα τὰ πορρίμματα τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ τῶν κτηνῶν των ἢ κόπρος καὶ τῶν ἀλωνίων των τὰ ἄχυρα δὲν ἀπεμακρύνοντο ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου, πάλιν ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προβαίνει ἀλματικῶς οὕτως εἰπεῖν. Τὰ ὑλικά ταῦτα δὲν

εἶνε τοιαῦτα ὥστε νὰ σχηματίζωσι στερεόν καὶ παρὰμονον ὁπωσδήποτε στρώμα· πατοῦνται καὶ κονιοποιοῦνται διὰ τῆς τριβῆς ἀνθρώπων καὶ ζώων, καὶ κατὰ τοὺς ξηροὺς μῆ-
 νας διασκορπίζονται ὑπ' αὐτῶν εὐκόλως, κατὰ δὲ τὸν χει-
 μῶνα ὑπὸ τῶν βροχῶν παρασύρονται ἢ βορβοροποιούμενα
 πάλιν εἰς κόνιν κατόπιν μεταβάλλονται καὶ διασκορπίζον-
 ται. Τοῦτο δὲ τόσον εὐκολώτερα γίνεται ὅσον περισσότερον
 ἀνυψώνεται τὸ ἔδαφος καὶ ἐπικλινές κατ' ἀνάγκην καθί-
 στάται. Ἀλλὰ πάλιν ὅτι χιλιετηρὶς ὀλόκληρος ἐχρειάζετο
 ἵνα τὸ ἔδαφος οἰκουμένου χωρίου, καλύβας ὡς οἰκήματα
 ἔχοντος, ἀνυψωθῇ κατὰ ἓν μέτρον, ὡς ὑπετέθη διὰ τὸν
 σχηματισμὸν τοῦ προσομοίου νεολιθικοῦ στρώματος τῆς
 Κνωσοῦ, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὑπερβολικόν. Ἡ κατὰ ἓν μέ-
 τρον ἀνύψωσις θὰ ἔγινεν ἐν χρόνῳ κατὰ πολὺ βραχυτέρω
 διὰ τινὰς εἰδικῶς ισχύσαντας ἐν τῷ συνοικισμῷ τούτῳ λό-
 γους. Ὡς παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω, οἱ ἄνθρωποι κατόκη-
 σαν παρ' αὐτὴν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅστις κατ' ἔτος,
 ὡς σήμερον, κατέκλυζε διὰ τῶν ὑδάτων του τὴν πεδιάδα
 ἐν μὲν χειμῶνι διαρκῶς σχεδόν, ἐν δὲ θέρει πλεόν ἢ
 ἅπαξ. Ἡ ἀνάγκη ἐπομένως ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους νὰ
 λαμβάνωσι συγχάκεις προφυλακτικὰ κατὰ τῶν πλημμυρῶν
 μέτρα καὶ βεβαίως ἔπραττον πᾶν τὸ δυνατὸν ἵνα εὕρισκων-
 ται πάντοτε ἐν ταῖς κατοικίαις των ὑψηλότερον τῆς ἐπι-
 φανείας τῶν ὑδάτων, καὶ διὰ τεχνητῶν ἀκόμη ἀνυψώσεων
 τοῦ ἐδάφους τοῦ χωρίου. Τόσῳ δὲ μᾶλλον βέβαιον θεωρῶ
 τοῦτο, καθόσον ἐν ἄλλῳ συνοικισμῷ μικρῷ, ὀλίγον ἀπέ-
 χοντι τούτου, παρὰ τὸ ἐγγύτατα κείμενον σημερινόν χω-
 ρίον Μάνεση, καθαρῶτα βλέπει τις πῶς διὰ συσσωρεύ-
 σεως χωμάτων ἐξορυχθέντων ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν συνοικισμὸν
 τόπου εἰργάσθησαν οἱ κάτοικοι πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους
 αὐτοῦ. Ἀκόμη σαφέστατα διακρίνονται τὰ ἔργη τοῦ ὀρύγ-

ματος, ἐξ οὗ ἀνεσκάφησαν τὰ χώματα¹⁾. Δέχομαι διὰ τοῦτο ὅτι καθόσον διὰ τῆς ἀποτιθεμένης ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τοῦ ποταμοῦ ἰλύος ἀνυψώνετο τὸ ἔδαφος αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐλάμβανον ἀνάλογα προφυλάξεως μέτρα καὶ ὅτι ἐπομένως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑψηλότερα τὰς κατοικίας τῶν ἔκτιζαν. Τὸ μυκηναϊκὸν τοῦ συνοικισμοῦ στρώμα εἶνε ἐνὸς μέτρου. Οἱ τελευταῖοι τοῦ μυκηναϊκοῦ αἰῶνος χρόνοι (Late Minoan III), εἰς οὓς καὶ μόνον ἀντιστοιχοῦσι τὰ ἀγγεῖα, δὲν περιλαμβάνουσι βέβαια μακρὰν περίοδον. Πιθανῶς δύο-τρεῖς αἰῶνας μόνον. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμεν ἀναλογίαν τινὰ αὐξήσεως τοῦ ἐδάφους μεταξὺ τοῦ μυκηναϊκοῦ καὶ χαλκολιθικοῦ στρώματος—διότι καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιόδους ὁ συνοικισμὸς δὲν ἦτο εἰμῇ χωρικός—, τότε τὸ 3¹/₂ μέτρα τοῦλάχιστον πάχος ἔχον χαλκολιθικὸν πρέπει νὰ ἐσχηματισθῇ ἐντὸς χιλιετηρίδος περίπου. Φθάνομεν τοιοιυτρόπως πάλιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης χιλιετηρίδος διὰ τὴν πρώτην ἐγκαθίδρυσιν ἀνθρώπων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.—Καὶ ἐννοῶ μὲν κάλλιστα πόσον ἐπισφαλεῖς εἶνε οἱ τοιοῦτοι ὑπολογισμοί. Ἀλλ' ἐὰν πάλιν δεχθῶμεν πολὺ χρονιωτέραν τῶν στρωμάτων τὴν αὕξησιν, ἐπὶ παραδείγματος: Ἐνὸς μέτρου κατὰ χιλιετηρίδα, τότε διὰ τῶν δύο στρωμάτων, τοῦ προμυκηναϊκοῦ καὶ χαλκολιθικοῦ ἠθέλαμεν ἀναδράμῃ εἰς δέκα ἢ δώδεκα χιλιετηρίδας ἀπὸ τῶν ὑστέρων μυκηναϊκῶν μέχρι τῆς πρώτης εἰσαγωγῆς τοῦ χαλκοῦ εἰς τὴν Φωκίδα, καὶ τοῦτο οὐδεὶς βέβαια δύναται νὰ θεωρήσῃ ἀποδεκτόν. Ἀλλὰ καὶ νὰ καταδιβάσῃ τις τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ χαλκολιθικοῦ στρώματος, λόγου χάριν μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος, δεχόμενος πέντε περίπου αἰῶνας διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν δύο ὑπὸ τὸ μυ-

¹⁾ Ὁ τόπος ἐνταῦθα δὲν εἶνε ποταμόχωστος, ὥστε οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὸ ἀρχικὸν ἔδαφος.

κηναϊκὸν στρωμάτων, εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον. Περὶ τοῦ-
του ἔχομεν πειστικωτάτην ἀπόδειξιν τὴν ἑξῆς.

Τὰ Χαιρωνειακὰ καὶ Φωκικὰ ἀγγεῖα τὰ φέροντα ἐπὶ
λευκοῦ ἢ ὑποκιτρίνου ἢ ὑπερύθρου ἐδάφους ἐρυθρὸν γεω-
μετρικὸν διάκοσμον (ἴδε Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ
1908 σελ. 78 ὁμάδα 4), εἰκόνα 8, 9 καὶ πίνακα παρέν-
θετον α') ἀποτελοῦσιν εὐδιακριτότατον ἰδιαίτερον γένος, τὸ
ὅποιον ἀδύνατον εἶνε νὰ συγχυσθῇ πρὸς ἄλλο. Τὰ ἀγγεῖα
ταῦτα ἀνεγνωρίσθησαν καὶ εἰς τὴν Λευκάδα καὶ εἰς τὴν
Ἰταλίαν εἰς νεολιθικὰ ἢ μᾶλλον ἴσως καὶ ἐκεῖ χαλκολι-
θικὰ στρώματα (ἴδε Peet, Aegean civilisation in Italy
ἐν Annual of the British School 13, 1906-7, σ. 416 ε.).
Ἄν εἶνε τὰ αὐτὰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Ἀβύδῳ κατὰ τοὺς
χρόνους τῶν πρώτων δυναστειῶν ἀναγνωρισθέντα, δὲν δύ-
ναμαι νὰ κρίνω ἐξ αὐτοψίας. Ἀλλ' ἐν τῷ Μουσείῳ Ἑρα-
κλείου τῆς Κρήτης ἐν τῇ προθήκῃ τῶν νεολιθικῶν Φαιστοῦ
παρετήρησα 14 τεμάχια χαιρωνειακῶν - φωκικῶν ἀγγείων,
τὰ ὅποια οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν
κηνηναϊκὴν κεραμικὴν καὶ εἶνε ἀναμφιβόλως εἰσηγμένα ἐκ
τινὸς τόπου τῆς βορείας Ἑλλάδος μεταξὺ τοῦ Ὀρχομενοῦ
καὶ Θεσσαλίας, μᾶλλον δὲ ἴσως ἐκ Χαιρωνείας - Φωκίδος,
ἔπου πολυπληθέστατα εὐρίσκονται, διότι ἐκεῖ καὶ κατεσκευά-
ζοντο, ὡς φαίνεται. Τὰ τεμάχια ταῦτα δὲν ἀνήκουσιν εἰς
τὸ νεολιθικὸν στρώμα Φαιστοῦ, εἰς ὃ ἀπέδωκεν αὐτὰ ὁ
Mosso (ἴδε Monumenti antichi 19, 1908, ceramica neo-
litica di Phaestos σελ. 141-224, tav. I πλὴν τοῦ τε-
μαχίου ὑπ' ἀρ. 4), ἀλλὰ, καθὼς ἐπληροφόρησέ με ὁ κ.
Mackenzie, εἰς τὸ πρωτομινωϊκόν. Ἐάν λοιπὸν αἱ ἀρχαὶ
τούτου ὀρθῶς χρονολογοῦνται περὶ τὸ 3000 πρὸ Χριστοῦ,
τότε ἀναμφιβόλως καθίσταται ὅτι εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους
ἀνήκουσι καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος τῆς περὶ
Ἑλλάτειαν, Χαιρώνειαν καὶ Ὀρχομενὸν χώρας, καθὼς καὶ

συμπάσης τῆς Βορείας Ἑλλάδος· διότι πανταχοῦ ἐνταῦθα μὲν τὰ ἀγγεῖα τοῦ αἰῶνος τούτου ἄρχεται τῶν πρὸ τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς οἰκιστῶν τῆς ἰχώρας ἢ ἀρχαιοτάτης κεραμικῇ.

Ἀλλὰ τίνες ἄρα γε ἦσαν οἱ οἰκισταὶ οὗτοι; Καὶ ὑπῆρξεν ἄρα γε ἀδιάκοπος ἡ ἐθνολογικὴ αὐτῶν συνάφεια δι' ἀμφοτέρων τῶν δύο πρώτων περιόδων τοῦ ἡμετέρου συνοικισμού μέχρι τῆς μυκηναϊκῆς καὶ τῶν ἐσχάτων χρόνων αὐτῆς;

Ἐξετάσωμεν πρῶτον τὸ δεύτερον ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων.

Ἡ κεραμικὴ τοῦ χαλκολιθικοῦ στρώματος εἶνε τόσοσιν οὐσιωδῶς διάφορος τῆς τοῦ ἐπομένου προμυκηναϊκοῦ, τόσοσιν ἐλλείπει πᾶσα σχέσις μεταξὺ ἀμφοτέρων, ὥστε δυσκολώτατον ἀποβαίνει νὰ δεχθῶμεν ἀκολουθίαν τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο. Ἐξ οἰωνόηποτε λόγων καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ἐπελθοῦσαν τὴν καθολικὴν μεταλλαγὴν τῆς κεραμικῆς ἀπὸ τοῦ πρώτου στρώματος εἰς τὸ δεύτερον, πάλιν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συναντήσωμεν στοιχεῖά τινα τοῦλάχιστον τῆς παλαιοτέρας ἐν τῇ ἀμέσως ἀκολουθοῦσῃ περιόδῳ, ἐὰν οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἦσαν φορεῖς ἀμφοτέρων. Ὅτι οἱ τοῦ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος ἄνθρωποι ἤθελον παντελῶς ἐγκαταλείψῃ τοὺς τρόπους τῆς ἰδίας αὐτῶν τέχνης καὶ ἂν ἀκόμη ἄλλοθεν ποθεν ἤθελον αἶφνης εἰσβάλλῃ εἰς τὴν χώραν τῶν παντάπασιν θνητὰς τις καὶ διάφορος, εἶνε ἐντελῶς ἀπαράδεκτον. Τόσων εἶνε τὸ πληθὺς τῶν εἰδῶν τῆς χαλκολιθικῆς κεραμικῆς, ὥστε καὶ ἂν νέος τις τρόπος ἤθελον ἐπικρατήσῃ διὰ τὰ πολυτελέστερα, τὰ πενιχρότερα ὅμως τὰ διὰ τὰς κοινοτάτας χρήσεις προωρισμένα ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἤθελον ἐξακολουθήσῃ μένοντα εἰς χειρὰς τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Εἶνε λοιπὸν

ἀναμφίβολον ὅτι ἄλλη φυλὴ ὑπῆρξεν ἢ κατοικήσασα τὸν τόπον κατὰ τὸν χαλκολιθικὸν αἰῶνα περὶ τὰ τέλη τῆς τετάρτης καὶ τὰς ἀρχάς τῆς τρίτης πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος καὶ ἄλλη ἢ καταλαβούσα τὰς πρῶην ἐκείνων θέσεις ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τῆς τρίτης χιλιετηρίδος καὶ διατηρήσασα αὐτὰς μέχρι τοῦλάχιστον τῶν ἐσχάτων μυκηναϊκῶν χρόνων. Καὶ ἀπὸ τοῦ προμυκηναϊκοῦ στρώματος εἰς τὸ μυκηναϊκὸν ἡ μεταβολὴ τῆς κεραμικῆς εἶνε τόσον ἀπτόμοτος, ὥστε παντελῶς ἀπίθανον θὰ ἐφαίνετο ἐνταῦθα ὁμοίως ὅτι οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιόδους κατώκησαν τὸν τόπον, ἂν δὲν εἶχομεν συνδέοντα στενῶς αὐτὰς καὶ εἰσάγοντα ἀπὸ τῆς προηγηθείσης εἰς τὴν ἐπομένην τὰ μινύεια ἀγγεῖα. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, παντελῶς διάφορα κατὰ τὰ σχήματα, τὸ χρῶμα καὶ τὸν πηλὸν τοῦ λοιποῦ γένους τῶν προμυκηναϊκῶν τῶν ἀντιστοιχῶν πρὸς τὰ πρωτομινωϊκά, διήκουσιν, ὡς προαναφέραμεν, διὰ παντός τοῦ στρώματος τούτων καὶ συναναμειγνύονται κατόπιν πρὸς τὰ μυκηναϊκά. Ἄν εἶχεν ἐπέλθῃ αἰφνιδία διακοπὴ τῆς συναφείας τῶν κατοίκων μεταξὺ τῆς μιᾶς περιόδου καὶ τῆς ἄλλης δι' ἐποικήσεως νέας φυλῆς καὶ ὑποχωρήσεως τῆς πρώτης, ἄπορον θὰ ἦτο πῶς ἤθελε διατηρηθῇ κατ' ἀμφοτέρας τόσον ἀδιατάρακτος ἡ συνεχὴς χρῆσις τοῦ αὐτοῦ εἶδους τῆς κεραμικῆς.

Δεχόμεθα λοιπὸν μεταβολὴν τῶν οἰκιστῶν τῆς χώρας κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος εἰς τὴν τοῦ χαλκοῦ μετάβασιν, ἥτοι κατὰ τὰ μέσα που τῆς τρίτης χιλιετηρίδος· ἀδιάσπαστον δὲ συναφείαν τοῦ πληθυσμοῦ διὰ πάντων τῶν κατόπιν χρόνων τοῦ προμυκηναϊκοῦ καὶ μυκηναϊκοῦ αἰῶνος ἥτοι μέχρι τοῦ τέλους περίπου τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος. Καὶ ὀφείλω μὲν νὰ ὁμολογήσω ὅτι τελείως ἀποδεικτικὴν δύναμιν δὲν ἔχει ὁ λόγος, δι' ὃν εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἀποκλίνω. Διότι καὶ

ἡ ἀπότομος ἐξαφάνισις τοῦ πρωτομινωϊκοῦ εἶδους τῶν ἀγγείων τοῦ προμυκηναϊκοῦ στρώματος ἐν τῷ ἀκολουθοῦντι μυκηναϊκῷ εἶνε παράδοξος. Ἐὰν δὲ τὸ αὐτὸ φαινόμενον τῆς ἀποτόμου καὶ τελείας ἐξαφανίσεως πάντων τῶν χαλκολιθικῶν εἰδῶν ἐν τῷ ἀκολουθοῦντι προμυκηναϊκῷ στρώματι δίδῃ ἀφορμὴν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ὅλως νέας φυλῆς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς, διατί νὰ μὴ δεχθῶμεν τὴν αὐτὴν ἐθνολογικὴν μεταβολὴν ἐπελθοῦσαν καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ προμυκηναϊκοῦ εἰς τὸν μυκηναϊκὸν αἰῶνα. Τὰ μινύεια ἀγγεῖα, ἥθελέ τις δικαίως ἰσχυρισθῇ, δυνατόν νὰ ἦσαν εἰσηγμένα ἔξωθεν κατὰ τὸν προμυκηναϊκὸν αἰῶνα, δυνατόν ἐπομένως νὰ ἐξηκολούθησεν ἡ εἰσαγωγή των καὶ κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους, ὅτε ἄλλη φυλὴ χρησιμοποίησασα μόνον τὰ μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα ἐγκατεστάθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς προμυκηναϊκῆς. Ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν ἐπομένως, θὰ ἔλεγέ τις, τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀσφαλῆ βάσιν, ἐὰν θετικῶς ἐγνωρίζαμεν ὅτι τὰ μινύεια ἀγγεῖα ἦσαν ὄντως, ὅπως τὸ ὄνομα αὐτῶν θέλει, προϊόντα τῆς κεραμικῆς τῆς μεγάλης φυλῆς τῶν Μινυῶν, ἥτις κατὰ τὴν δευτέραν χιλιετηρίδα ἐδέσποζεν ὡς φαίνεται τῆς ἀπὸ Ἰωλκοῦ μέχρις Ὀρχομενοῦ χώρας καὶ ἀπέτελει μόνη, ἡ αὐτὴ κυρίως, τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς. Ἀλλὰ τὴν βεβαίωσιν ταύτην, ἐφόσον περὶ βεβαιότητος δύναται νὰ γίνῃ λόγος ἐν ζητήμασι, περὶ τῶν ὁποίων τὸ πολὺ εἰκασταὶ μόνον δύνανται μέχρι τινὸς νὰ θεωρηθῶσιν ἀποχρώντως δικαιολογημένοι, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ παράσχωμεν κατωτέρω. Ἄλλως περὶ τῆς ἀποπείρας ἡμῶν ταύτης πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν διαφώτισιν τῶν προκειμένων σκοτεινῶν προβλημάτων τῆς προϊστορικῆς ἐθνολογίας, ὀφείλομεν ἐν γένει νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἐξῆς. Τὸ ὕλικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰς παρατηρήσεις μας στηρίζομεν, εἶνε ἔτι ἐλάχιστον, ἐπειδὴ καὶ σποραδικαὶ μόνον ἔτι καὶ πολὺ ὀλίγα

εἶνε αἱ σχετικαὶ ἔρευναι. Ὅ,τι ἐπομένως προσπαθοῦμεν νὰ διασαφήσωμεν ἔχει περιωρισμένην μόνον σημασίαν, διότι ὁρμώμεθα ἐκ μοναδικῶν φαινομένων ἐνὸς τύπου καὶ διὰ τοῦτο μόνον μετ' ἐπιφυλάξεως παραδεχόμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς τὰ μόνα πιθανὰ ὅσα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι κτη-
 θησομένη πεῖρα ἴσως καὶ ὡς ὀρθὰ θάποδείξῃ, ἴσως ὅμως καὶ οὐσιωδῶς θὰ τροποποιήσῃ ἢ ἐντελῶς θὰ μεταβάλλῃ.

Ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἐκ τῆς ὑποθέσεως ὅτι εἰς τὸ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς τρίτης μέχρι τοῦ τέλους περίπου τῆς δευ-
 τέρας χιλιετηρίδος διάστημα ἐξάπαντος ἀπαξ τοῦλάχιστον ἐπῆλθεν ἐθνολογικὴ τις μεταβολὴ εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς περὶ Ἑλλάτειαν καὶ Χαιρῶνειαν καὶ Ὀρχομενὸν χώρας, τότε ἀμέσως τιθέμεθα πρὸ τοῦ ζητήματος ποῖον ἄρᾳ γε ἦτο τὸ πρῶτον κατοικῆσαν αὐτὴν ἔθνος καὶ ποῖον τὸ κατό-
 πιν ἐπελθόν. Πρῶτον ἐννοεῖται ὀνομάζομεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εὐρίσκομεν ἔννοικον ἐν τῇ χώρᾳ κατὰ τὸν χαλκο-
 λιθικὸν αἰῶνα ἥτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τῆς τρίτης ἢ ἔστω ἀπὸ τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς τετάρτης χιλιε-
 τηρίδος, ἐὰν τυχὸν ὑποτεθῇ ὅτι αἱ ἀρχαὶ τοῦ χαλ-
 κολιθικοῦ αἰῶνος Φωκίδος μετὰ τῆς πλησιεστέρας βορείας καὶ νοτίας χώρας καὶ αἱ σύγχρονοι ὡς φαίνεται ἀρχαὶ τῆς πρωτομινωϊκῆς περιόδου ἀνατρέχουσι μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου. Καὶ εἶνε μὲν ὅλως διόλου φυσικὸν νὰ δεχθῶ-
 μεν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου τούτου ὁρίου τοῦ χαλ-
 κολιθικοῦ αἰῶνος ἡ χώρα δὲν ἦτο ἀκατοίκητος ὑπ' ἀν-
 θρώπων, οὔτινες ὡς εἶνε ἐπόμενον θὰ ἀνῆκον εἰς τὸν προη-
 γηθέντα τοῦ χαλκολιθικοῦ καθαρῶς νεολιθικὸν αἰῶνα τῆς τε Ἑλλάδος καὶ ἄλλων πιθανῶς πλησίον ἢ μακρὰν αὐ-
 τῆς χωρῶν. Ἀλλὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀνθρώπων τούτων οὐδὲν λείψανον τῶν ἔργων των τεκμηριοῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ μὴ ἀπαντήσωμεν τοιαῦτα αὐτῶν λεί-

ψανα εἰς τοσαύτας ἐξερευνηθείσας θέσεις προϊστορικὰς καθ' ἅπασαν τὴν βορειανατολικὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ὄντως εἶχον προϋπάρξῃ οἱ νεολιθικοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, ἀναγκάτως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἄνθρωποι μὲν ὑπῆρξαν ἐξάπαντος ἐνταῦθα καὶ πρὸ τοῦ χαλκολιθικοῦ αἰῶνος, ἀλλ' ἐν τόσον ἔτι ταπεινῇ πολιτιστικῇ καταστάσει ὥστε ὠρισμένως ἐστε-
ροῦντο καὶ τῶν στοιχειωδεστάτων γνώσεων τῆς κεραμικῆς τέχνης καὶ τῆς χρήσεως νεολιθικῶν ἐργαλείων. Ἄν ἦσαν ἄγριοι ἔτι καὶ αὐτὸ τοῦτο κτηνώδεις ἢ ἡμερώτεροι καὶ παλαιολιθικοί, ὡς ἤθελέ τις κρίνῃ κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῶν παλαιοτάτων φαινομένων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν Εὐρώπῃ, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γνωρίζωμεν. Ἄλλ' ἐξάπαντος δὲν εἶνε δυνατόν καὶ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν οἱ παλαιότατοι ἐκεῖνοι τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι, οἵτινες προηγήθησαν τῶν ἐν τινι παλαιᾷ ἐποχῇ ἐποικησάντων εἰς αὐτὴν πρώτων καὶ παλαιοτάτων Ἑλλήνων, οἱ παντάπασι ἀλλογενεῖς ἐκεῖνοι, ἐξ ὧν παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἑλληνας καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν παρέμειναν κατὰ τὰ θετικὰ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἐξαγόμενα, τὰ οὐδεμίαν πρὸς αὐτὴν ἔχοντα σχέσιν ὀνόματα πληθύος ὀρέων, ποταμῶν καὶ τόπων τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ ἄλλων χωρῶν. Οἱ ἀλλογενεῖς οὗτοι πρὸ τῶν Ἑλλήνων κάτοχοι τῆς χώρας ἦσαν ἀναμφιβόλως ἔθνος συγκεκροτημένον πλέον καὶ λαὸς εὐρισκόμενος ἤδη ἐν πολιτιστικῇ τινι καταστάσει, ἀφοῦ ἦτο δυνατόν τόσον νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν κατακτητῶν τοῦ Ἑλλήνων, ὥστε νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ δάνεια γλωσσικά. Ἄλλ' εἶνε παραδεδεγμένον σήμερον ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὅτι οἱ ἐκ βορειοτέρων χωρῶν ἐποικήσαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἑλληνες δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κατῆλθον ἐκ τῶν παλαιοτέρων των ἐστιῶν εἰς τὰς νέας πρὸ ἀμνημονεύτων κυριολεκτικῶς χρόνων. Ὅσα πιστεύονται σήμερον περὶ τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως τῶν ἰνδο-

ευρωπαϊκῶν φυλῶν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, δὲν ἀφῆ-
νουν καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν κατωκίθη
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῶν μέσων τῆς τρίτης χιλιετηρί-
δος. Ἄν λοιπὸν τοῦτο ὑπ' ὅφει λάβωμεν καὶ συνάμα ἀνα-
λογισθῶμεν ὅτι οὐδενὸς ἔθνους τὰ ἴχνη εὐρίσκομεν ἐν
Ἑλλάδι πρὸ τοῦ χαλκολιθικοῦ τούτου αἰῶνος, τότε ὡς
μόνον ὀρθὴν συμπεράσμα θὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τούτου, ὅτι
ἀκριβῶς τοῦ χαλκολιθικοῦ τούτου αἰῶνος οἱ ἄνθρωποι
ἦσαν οἱ προκάτοχοι τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ χώρᾳ.

Ἡ παραδοχὴ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, εἶνε ἀληθές, ἂν
φαίνεται δίδουσα τὴν λύσιν εἰς τὸ προκείμενον ἐθνολογι-
κὸν ζήτημα, ἀλλὰ προσθέτει ὅμως νέον πάλιν εἰς αὐτὸ
ἔνεκα μιᾶς προηγουμένως γενομένης παρατηρήσεως. Ἐ-
μνημονεύσαμεν δηλονότι ὅτι ἡ κεραμικὴ τοῦ χαλκολιθι-
κοῦ αἰῶνος φαίνεται εἰς ἡμᾶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἤδη εὐρι-
σκομένη ἐν πολὺ προχωρημένῳ σταδίῳ ἀναπτύξεως. Οἱ
ἄνθρωποι λοιπὸν τῶν χρόνων ἐκείνων, οἵτινες κατ' οὐδένα
τρόπον δὲν ἀποδεικνύονται τὰς ρίζας των ἔχοντες ἐν αὐτῇ
τῇ χώρᾳ, ἦσαν ὁμοίως ἐπήλυδες, ὡς μετ' αὐτοὺς κατόπιν οἱ
Ἑλληγες, καὶ τὸ ἐρώτημα τότε ἀμέσως γεννᾶται, πόθεν
λοιπὸν ἦλθον καὶ αὐτοὶ καὶ τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν
των ἔκαμαν ἐν τῇ χώρᾳ καθ' οὗς χρόνους προφανῶς ἡ
μετάβασις ἐτελεῖτο ἀπὸ τοῦ νεολιθικοῦ εἰς τὸν μεταλλικὸν
αἰῶνα. Ἀλλ' εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο οὐδὲν μέσον ὑπάρχει
σήμερον νὰ δοθῇ ἀπάντησις. Μόνον ἐκτεταμέναι καὶ ποι-
κίλαι ἔρευναι καθ' ὅλην τὴν ἐλληνικὴν καὶ τὴν καθόλου
χερσάνησον τοῦ Αἴμου θὰ παράσχωσιν ἴσως ἀφορμὰς πρὸς
τόσον θεμελιώδη ἐξέτασιν τοῦ ἐθνολογικοῦ ζητήματος, τὸ
ὅποιον ἐπασχολεῖ ἡμᾶς ἐνταῦθα. Εἰς ἡμᾶς παρουσιάζε-
ται τοῦτο μόνον καθόσον σχετίζεται πρὸς τοὺς ἐποικήσαν-
τας τὴν χώραν Ἑλληγες κατόπιν ἐνὸς ἀλλογενοῦς ἔθνους

κατέχοντος πρότερον αὐτήν. Καί ἐπειδὴ δι' ἄλλους λόγους δὲν θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς τελευταίας των ἑδρας κατῆλθον πρὸ τῆς τρίτης χιλιετηρίδος, οἱ πρὸ ταύτης ὡς κάτοικοι τῆς χώρας ἀπαντῶντες εἶνε οἱ ζητούμενοι ἐκεῖνοι ἀλλογενεῖς. Περαιτέρω ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτοὺς οὔτε νὰ φθάσωμεν μέχρι τῶν πηγῶν τῆς ὑπάρξεώς των. Ἄν δικαιοῦμεθα νὰ ἐκφέρωμεν καὶ ἐνταῦθα μίαν ὑπόθεσιν, τότε δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς ἀπλῶς ἀνήκοντας εἰς τὴν μοῖραν ἐκείνην τῶν λαῶν, οἵτινες δεχθέντες τὴν πρώτην προσβολὴν ἐκ τῶν εισορμώντων ἐξ ἀνατολῶν εἰς τὴν Εὐρώπην Ἰνδοευρωπαϊκῶν ἐθνῶν ὑπεχώρησαν μέχρι τῆς νοτιωτάτης ἁκρας τῆς χερσονήσου, ὅπου βραδύτερον ὅμως ἐπίσης εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων ἐνέδωκαν. Ὁ χαλκολιθικὸς πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος θὰ εὕρισκετο τοιοῦτοτρόπως σχῆσιν ἔχων πρὸς τὸν τῶν βορειοτέρων τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου χωρῶν καὶ ἐκεῖθεν πηγάζων, ὅπερ ἴσως εἶνε τὸ μόνον πιθανὸν ἐξ ὧων περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀρχῆς αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν. Ἡ πρὸ ταύτης τῆς ἀρχαιοτάτης ἡμῖν προσιτῆς ἐποχῆς πολιτιστικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος παραμένει εἰσέτι μυστήριον. Ἰσως ὅμως καὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἔτι παλαιότερων ἐκείνων ἀνθρώπων εὐρεθῶσι ποτε ἔχνη.

Τοὺς περιλαλήτους Μινύας, ἥτοι τὴν πρὸ τῆς δωρικῆς μεταναστάσεως κατὰ τοὺς μυκηναῖκους τοῦλάχιστον χρόνους, βεβαίως ὅμως καὶ πρωτίτερα ἄρξασαν ἐν τῇ χώρᾳ φυλὴν ἀδύνατον εἶνε κατόπιν νὰ μὴ δεχθῶμεν ὡς καταλιποῦσαν τῆς ὑπάρξεώς της τὰ ἔχνη ἐν τῷ μυκηναϊκῷ κατὰ πρῶτον λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προμυκηναϊκῷ στρώματι. Ἡ φυλὴ αὕτη εἶνε μία πραγματικότης ἐν τῇ παναρχαίᾳ μυθικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος τοῦλάχιστον καθ'

ὅλην τὴν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων μυκηναϊκῶν χρόνων μέχρι
 τῶν ἀρχῶν τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος ἐποχὴν. Διότι πρὸς
 τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν συνδέεται μόνον ἡ ἀναμφισβήτητος
 ἀκμὴ τῆς περὶ τὸν Ὀρχομενὸν χώρας εἰς τὸ δευτερον ἡμισυ
 τῆς χιλιετηρίδος, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ προϊστορία τῶν χρόνων
 τούτων, ὅση ὑπολαμβάνει εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους μύθους
 τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἀνάγκη ν' ἀπαιτήσωμεν
 περίοδον τινα προτέρων αἰώνων ὑπερβαίνουσαν ἴσως καὶ
 τὰ μεθόρια τῆς δευτέρας πρὸς τὴν τρίτην χιλιετηρίδα.
 Φθάνομεν τοιουτοτρόπως εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐθέ-
 σαμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ προμυκηναϊκοῦ
 στρώματος, ὅποτε καὶ ἀναγκαίως πλέον φερόμεθα εἰς τὴν
 ὑπόθεσιν ὅτι τὰ ἀγγεῖα αὐτοῦ δὲν δύνανται ἄλλως νὰ ἐξη-
 γηθῶσιν ἢ ὡς προϊόντα τῆς κεραμικῆς τῆς φυλῆς ταύ-
 της. Ζήτημα μόνον εἶνε ποῖα ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τῶν ἐν
 λόγῳ ἀγγείων πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ἀνήκοντα εἰς αὐτήν,
 ἂν τὰ μινυεῖα ἐπικληθέντα ἢ τὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ τῆς τρί-
 της ἐποχῆς τῶν πρωτομινωϊκῶν. Διότι τὰ πρῶτα, ὡς δὲν
 σχετίζονται κατ' οὐδένα τρόπον πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν
 ἀνάπτυξιν τῶν χαλκολιθικῶν, τοιουτοτρόπως κατ' οὐδένα
 λόγον δὲν δύνανται νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς εἰδός τι, ὅσονδῆ-
 ποτε ἰδιόρρυθμον καὶ μεμονωμένον, τῆς λοιπῆς κεραμικῆς
 τοῦ αἰῶνος, ἥτοι τῶν πρωτομινωϊκῶν Φωκίδος. Πρέπει λοι-
 πὸν νὰ διακριθῶσιν ὡς διάφορον τὴν προέλευσιν ἔχοντα
 τὰ πρωτομινωϊκὰ ἀγγεῖα ἐξ ἑνὸς καὶ ἐξ ἑτέρου τὰ «μινυεῖα»,
 ἐπομένως τὴν ἑτέραν μόνον ὁμάδα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς
 Μινύας, τὴν δὲ ἄλλην νὰ θεωρήσωμεν ὡς ξένην πρὸς τὴν
 δημιουργίαν αὐτῶν καὶ παρείσακτον ἐκ βιομηχανίας ἄλλο-
 τρίας. Ἡ ἐξήγησις τῆς ὑποθέσεως ταύτης θὰ δώσῃ καὶ τὴν
 τελικὴν διασάφησιν τοῦ ἐπασχολοῦντος ἡμᾶς ἐθνογραφικοῦ
 προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν εἰδικῶν δεδομένων
 τῆς ἐν τῷ συνοικισμῷ τῆς Ἀγίας Μαρίνης ἀνασκαφῆς,

μέχρις οὗ μέλλουσαι ἀνακαλύψαι ἐν πλησιεστέροις ἢ ἀπω-
τέροις τόποις παράσχωσιν ἀφορμὰς ἀσφαλεστέρας ἴσως θέ-
σεως τοῦ ζητήματος καὶ πληρεστέρας αὐτοῦ διαφωτίσεως.
Τὰ ἀγγεῖα τοῦ συνοικισμού τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ
τῆς τρίτης ἐποχῆς πρωτομινωϊκὰ εἶνε φανερόν ὅλως διόλου
διὰ τίνων ἐπιδράσεων ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθωσιν εἰς φῶς ἐν
Ἑλλάδι. Τὸ γάνωμα, ἡ χρῆσις τοῦ λευκοῦ ἀλαμποῦς
ἦτοι ὑποκιτρίνου χρώματος διὰ τὸν διάκοσμον, ἐν μέρει τὸ
σχέδιον τοῦ διακόσμου, καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον τὴν
ἐκ τῆς Κρήτης καταγωγὴν τῶν ἀγγείων. Ἐὰν καὶ τὰ
σχήματα αὐτῶν συνέπιπτον πρὸς τὰ Κρητικά, τότε οὐδε-
μιᾶς ἄλλης ἀποδείξεως θὰ ἔχρηζεν ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι καὶ
ἐκ τῆς Κρήτης εἰσῆχθησαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει
ἐνταῦθα. Τὰ σχήματα μάλιστα δεικνύουν σαφῶς ὅτι καὶ
τι ἄλλο ἐθνικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐπέ-
δρασε καὶ τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τῆς πα-
ραγωγῆς αὐτῶν τόπος ἦτο ἡ περὶ τὴν Ἑλλάτειαν καὶ τὴν
Ὀρχομενὸν χώρα, ἐν ἣ καὶ μόνον εὐρίσκονται. Ἐπειδὴ
δὲ ἔξω αὐτῆς οὔτε ἐν Φθιώτιδι οὔτε ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπηντή-
θησαν, ὅπου ἐν τούτοις ἱκαναὶ θέσεις ἠρευνήθησαν ἐπιδεί-
ξασαι πᾶσαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προϊστορικῆς κεραμικῆς
ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων μέχρι τῶν μυκηναϊκῶν, πρέ-
πει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἰδιαίτερός τις λόγος συνέτρεξεν ἵνα
ἡ κατασκευὴ αὐτῶν περιορισθῇ μόνον ἐντὸς τῶν στενῶν
ὁρίων τῆς περὶ Ἑλλάτειαν καὶ Ὀρχομενὸν μικροτάτης
χώρας. Ἄν ὅμως οἱ Μινῶαι ἦσαν οἱ κατασκευασταὶ τῶν,
τότε δὲν βλέπομεν διατί ἡ χρῆσις αὐτῶν δὲν ἐγενικεύθη
καθ' ὅλην τὴν εὐρεῖαν ἐπικράτειάν των μεταξὺ τοῦλάχιστον
Ἰωλκοῦ καὶ Ὀρχομενοῦ, ἀφοῦ ἡ ἐκ Κρήτης ἐπι-
δρασις πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ εἶδους τούτου τῆς κεραμικῆς
μόνον διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῆς βορειανατολικῆς Ἑλλάδος
πρὸς τὴν νῆσον τοῦ Μίνωος δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ἡ δ' ἐπι-

κοινωνία αὕτη ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀπὸ πάντων τῶν λιμένων τῆς ἐπικρατείας τῶν Μινυῶν πρὸς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καθόλου, καὶ πρὸς τὴν Κρήτην ἰδιαιτέρως, τακτικῆς βεβαίως συγκοινωνίας.

Ἀναγκάζομεθα λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι μικρά τις φυλὴ, ἄγνωστον πῶς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Μινυῶν μικρὰν τινα θέσιν κατασχοῦσα, διὰ τινα ἀνεξιχνίαστον σήμερον λόγον εἰς στενὴν σχέσιν ἔλθοῦσα πρὸς τὴν Κρήτην, τὴν κεραμικὴν ταύτην ὡς ἰδιαιτέραν ἔλως διόλου βιομηχανίαν ἀνέπτυξεν. Ἦσαν ἄρα γε οὗτοι οἱ Ἑλικώνιοι Θοῤῃες, οἵτινες ὡς ἱστορικὴ ὡσαύτως πραγματικότης πρέπει νὰ νοηθῶσιν ἐν τῇ προϊστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἔθνος οὐχὶ Μινύειον, ἐπὶ τέλους ὅμως βεβαίως μετ' αὐτῶν συγχωνευθέν; ἢ ἦσαν ἀποδοσμός τις τῶν Κρητῶν, οἵτινες κατὰ τινα τύχην ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῶν συνεχῶν ἐθνικῶν μεταναστάσεων αἴφνης εὐρέθησαν ἐν ξένῃ χώρᾳ ἐνσφηνωμένοι, ὅπου ὑπὸ τινα ἰδιότητα ὡς ἄποικοι χρήσιμοι εἰς τὸν τόπον εὗρον ὑποδοχὴν καὶ διαρκῆ κατοικίαν; Εἰς τὰς ἀπορίας ταύτας ἀπάντησιν δὲν εἶνε βεβαίως δυνατὸν νὰ δώσωσιν εἰς ἡμᾶς αἱ ἀνασκαφαί. Ἀλλ' αἱ ἐξ αὐτῶν πηγάζουσαι παρατηρήσεις προκαλοῦσι τοιαύτην τινὰ ἐξήγησιν. Ἐὰν δὲ ταύτην δεχθῶμεν ὡς πιθανήν, τότε εὐκολον εἶνε νὰ νοήσωμεν καὶ τὴν ὑπαρξίν τῶν μινυείων ἀγγείων ἐν τῷ προμυκηναϊκῷ καὶ τῷ μυκηναϊκῷ στρώματι τοῦ συνοικισμοῦ. Ταῦτα ἀπαντῶσιν ὅχι μόνον εἰς πάσας τὰς προϊστορικὰς θέσεις κατ' ἀναδρομὴν ἀπὸ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων πρὸς ἀρχαιοτέραν προφανῶς ἐποχὴν ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς ἐπικρατείας τῶν Μινυῶν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὰ νοτιώτερα, ἀλλὰ καὶ ἔξω αὐτῶν μέχρις Ἀττικῆς καὶ Μυκηνῶν καὶ τῆς Δυτικῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἄλλως ὁμοίως οἱ Μινύαι ὡς ἔνοικοι μνημονεύονται, καὶ μέχρι τῆς νήσου Μήλου. Ταῦτα λοιπὸν

θὰ δεχθῶμεν ὡς προϊόντα τῆς ἰδιαίτερας κεραμικῆς τοῦ ἔθνους, ἡ ὁποία ἐξ ἀρχῶν παλαιοτάτων ὀρμηθεῖσα ἤδη κατὰ τὴν τρίτην χιλιετηρίδα, εὐθὺς δηλονότι μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν πρώτων Ἑλλήνων ἀποίκων, ἔπειτα διετηρήθη μετ' αὐτῶν μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ μυκηναϊκοῦ αἰῶνος καὶ τῆς καταλύσεως τῶν παλαιῶν ἀχαιϊκῶν κρατῶν.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀγίας Μαρίνης εἶνε ὁ πρῶτος μέγας καὶ τοῦ ὀνόματος τούτου καθ' ὅλα ἄξιος μεταξὺ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Φωκίδι καὶ τῇ ὁμορρούσῃ Βοιωτίᾳ ἐρευνηθέντων. Ἀνέφερα καὶ πέρυσιν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς (σελ. 160 ἐ.) ὅτι ἰσχυροὺς λόγους ἔχω ν' ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν αἱ λοιπαὶ ἀνασκαφεῖσαι ὑπ' ἐμοῦ θέσεις περὶ τὴν Ἑλλάτειαν καὶ ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μοναδική—μαγούλα Μπαλωμένου κοινῶς ὀνομαζομένη—εἶνε καθαροὶ συνοικισμοί, εἰς τὰς οἰκίας τῶν ὁποίων ἐννοεῖται δύνανται νὰ εὕρισκωνται καὶ νεκροὶ τεθαμμένοι (ἴδε καὶ *Πρακτικά* τοῦ 1909 σελ. 123 ἐ.). Πολὺ μᾶλλον μοὶ φαίνονται ὅτι ἦσαν ἰδιαίτεροι τόποι ταφῆς καὶ μάλιστα καύσεως νεκρῶν, ὡς ὁ ἐν Χαιρωνείᾳ γήλοφος, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον τοῦλάχιστον δεικνύει ὅλα τὰ σημεῖα ἀποκλειστικοῦ τόπου καύσεως νεκρῶν. Τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἔλαβα καὶ ἐκ τοῦ κωνοειδοῦς μικροῦ καὶ μόλις ὀλίγον ἐκ τοῦ πέρεξ ἐδάφους κατὰ τὸ κέντρον ἀνακύπτοντος γηλόφου πρὸς δυσμὰς τοῦ Δραχμανίου ἐν τοῖς ἀγροῖς Γιαννακοπούλου—Πιπέρη παρὰ τοὺς ἀμπελῶνας τοῦ χωρίου. Τὸ κέντρον τοῦτο ὀλόκληρον, ἥτοι ἡ κορυφὴ τοῦ κώνου, ἀποτελεῖται ἐκ σωροῦ κολοσσίου καθαροῦς τέφρας. Καὶ ἡ τέφρα αὕτη ἐξάπαντος δὲν προέρχεται οὔτε ἐκ πυρποληθεισῶν καλυβῶν οὔτε ἐξ ἀπορριμμάτων κατοικιῶν ἀνθρώπων. Εἶνε σωρὸς ὕψους 5 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους, ὅπερ

ἐνταῦθα ἔκειτο πολὺ κατωτέρω τῆς νῦν ἐπιφανείας τῶν ἀγρῶν, πάντων ποταμοχώστων ἕνεκα τῶν ἐκ τοῦ ἐγγύς βουνοῦ ρευμάτων, τὰ ὅποια καὶ σήμερον ὁλοὲν ἀνυψώουσι τὸ ἔδαφος. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο χρήζει ἰδιαίτερας ἐξετάσεως, ἥτις θὰ εἶνε δυνατὴ μόνον ὅταν ἡ ἐνεργουμένη ἀνασκαφὴ ἐκτελεσθῇ συστηματικῶς· διότι ἡ μέχρι τοῦδε ἔρευνα εἰς πάσας τὰς περὶ τὴν Ἐλλάτειαν θέσεις ἕνεκα τῶν σχετικῶς μικρῶν διατιθεμένων μέσων — καὶ οὐχ ἥττον ἕνεκα τῶν ὑπὸ τῶν ιδιοκτητῶν παρεμβαλλομένων δυσκολιῶν — μόνον ὡς δοκιμαστικὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γηλόφῳ Χαιρωνείας μόνον τὸ κέντρον ἀνεσκάφη τελείως ὁπωσοῦν. Τοῦναντίον ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀγίας Μαρίνης φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τόπου κατοικηθέντος ἐπὶ μακρότατον χρόνον καὶ ὑπὸ πυκνῆς ὁμάδος ἀνθρώπων. Εἶνε καὶ ὁ πρῶτος βεβαιώσας ἡμᾶς ὅτι τὸ νεολιθικὸν στρῶμα, τὸ ὅποιον ἐν πλείσταις θέσεσιν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας μέχρις Ὀρχομενοῦ εἰς φῶς ἦλθε, ἐσχηματίσθη τὸ πολὺ κατὰ τὰ τέλη τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος καὶ ἀκριβέστερον μάλιστα ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχῇ τοῦ μεταλλικοῦ τῆς χώρας ταύτης. Εἶνε δὲ καὶ ὁ πρῶτος ἐπιδείξας ὁλόκληρον στρῶμα περιέχον προϊόντα τῆς κεραμικῆς ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ νεολιθικοῦ ἢ χαλκολιθικοῦ καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ αἰῶνος διαρρέυσαντος μακροῦ χρόνου. Τὴν βεβαιότητα ἄλλως περὶ τῆς μακρᾶς διαρκείας τῆς μεσολαβούσης ταύτης περιόδου παρέσχεν ὡσαύτως ὁ συνοικισμὸς οὗτος.

Εἰς τὰς λοιπὰς θέσεις οἱ συνοικισμοὶ — ἂν εἶνε καὶ καθ' ὅσον εἶνε συνοικισμοὶ — ἐγκατελείφθησαν εὐθὺς κατὰ τὸ τέλος τοῦ νεολιθικοῦ ἤτοι χαλκολιθικοῦ αἰῶνος, κατόπιν δὲ ἐχρησιμοποιήθησαν πάλιν μόνον ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων, καθὼς ἰδίως ὁ μνημονευθεὶς παρὰ τὸ Δραχμάνι, ἐν μέρει δὲ ὡς φαίνεται καὶ τῆς Χαιρωνείας

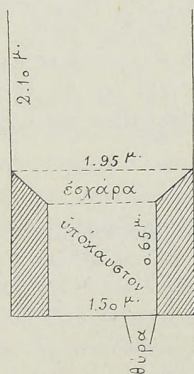
καὶ ἄλλος τις παρὰ τὴν Ἑλλάειαν, ἀνατολικῶς τοῦ Δραχμανίου ἐν ἀγροῖς Χέβα. Τοῦτό μοι ἔδωκεν ἄλλοτε ἀφορμὴν νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ νεολιθικός, ἢ μᾶλλον ὡς καὶ τότε ὑπώπτευσα (ἶδε Πρακτικά τοῦ 1910 σελ. 166 καὶ Ἀρχ. Ἐφημερ. τοῦ 1908 σελ. 67) χαλκολιθικός αἰὼν, διήρκεσεν ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Ἑλλάδι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μυκηναϊκοῦ. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην πρέπει νὰ θεωρήσω νῦν ἐσφαλμένην καὶ ν' ἀποδεχθῶ μακροαίωνα ἀκολουθίαν χρόνων χωρίζουσιν τὸν χαλκολιθικὸν αἰῶνα ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἐποχῆς τοῦ μυκηναϊκοῦ. Καὶ ἡ ἀπόπειρα διακρίσεως διαφόρων ἐθνικῶν στρωμάτων ἐν τῷ πληθυσμῷ τῆς χώρας κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα κατέστη δυνατόν νὰ βασισθῇ μόνον ἐπὶ τῶν ἰδιαιτέρων φαινομένων τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στρωμάτων καὶ τῆς ἀλληλουχίας τῶν εἰδῶν τῆς κεραμικῆς τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἀγίας Μαρίνης. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ μόνον συστηματικωτέρα ἐν τῷ μέλλοντι ἀνασκαφὴ δύναται νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν ἔλεγχον περὶ τῆς ὀρθότητος ἢ μὴ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐξαγομένων τῆς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνης.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1911.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

Ἐν τῷ παρὰ τὴν Τρύπαν ἀγρῷ τοῦ Αναστ. Καλλι-
μάνη, ἔνθα καὶ πρὸ ἐτῶν καὶ πέρυσιν εὐρέθησαν τάφοι
Μυκηναῖκοί, φαίνεται ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τοῦ ὑπερκει-
μένου λόφου φρεατοειδὲς ὄρυγμα, οὗ τὸ σφζόμενον μέρος
εἶνε ἀηλημιμένον ἔσωθεν λευκῷ κονιάματι. Ἀμφιβάλ-
λοντες, ἂν καὶ τοῦτο καίπερ κείμενον ἐπὶ σειρᾶς φρεάτων
τοῦ παλαιοῦ τῆς Χαλκίδος ὑδραγωγείου εἶνε φρέαρ, διη-
ρευνήσαμεν. Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης, καθ' ἣν εἰς βάθος

Εἰκ. α'.

μέτρων 2,40 εὗρομεν ὑπὲρ τὸ
ἐπεστρωμένον κεράμοις ἑδάφος
τέφραν πάχους 0,20 περίπου τοῦ
μέτρου, ἐπίσθημεν ὅτι ἦτο κε-
ραμευτική κάμιнос τῶν Ῥωμαί-
κων χρόνων ἔχουσα διάμετρον
ἐπὶ μὲν τοῦ μέρους, ἔνθα ἦν ἡ
ἔσχαρα, ἐφ' ἧς ἐτίθεντο τὰ πρὸς
ὄπτησιν ἀγγεῖα μ. 1,95, ἐπὶ δὲ
τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑποκαύστου μ.
1,50. Τοῦ σφζομένου ἡμίσεως
περίπου μέρους ἡ περιφέρεια εἶνε
μέτρων τριῶν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐ-
δάφους τοῦ ὑποκαύστου μέχρι τῆς
ἔσχάρας ὕψος εἶνε 0,65. Ἐν δεξιᾷ τῷ ὀρώντι τὸ ὑπόκαυστον
εἶχε θύραν, ὅθεν εἰσήγοντο τὰ πρὸς ὄπτησιν τῶν ἀγγείων
χρησιμεύοντα ξύλα καὶ ἐξήγετο ἡ τέφρα. Εἶχε δὲ σχῆμα
τοιούτου περίπου (ιδ. εἰκ. α').

Παρὰ τὴν κάμινον ταύτην εὐρέθη ἐν τοῖς χώμασι κω-

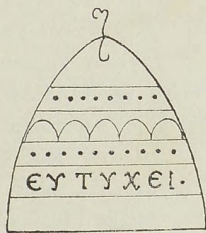
δωνίσκος χαλκοῦς ἐπηργυρωμένος ἔξωθεν, οὗ ἡ διάμετρος ἐπὶ τῆς βάσεως μ. 0,03, φέρει δὲ περιφερικὰς γραμμὰς πέντε, ὧν μεταξὺ κεῖνται ὑπερθεν καὶ κάτωθεν ἡμικυκλικοῦ μαιάνδρου στιγμαὶ καθ' ἑλὴν τὴν περιφέρειαν, περὶ δὲ τὴν βάσιν τὰς εὐχομένας τῷ κατόχῳ αὐτοῦ εὐτυχίαν καὶ νίκην λέξεις

ΕΥΤΥΧΕΙ.. ΝΙΚΑ.....

Καὶ τὸ μὲν σχῆμα αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος εἶνε ἀκριβῶς τόδε (ιδ. εἰκ. β')

ἡ δὲ χρῆσις, ὡς ἡμεῖς τοῦλάχιστον εἰκάζομεν, ἦτο, ἵνα κοσμητῇ ὅπλον τι πολεμικὸν ἢ σῆμα.

Ἐν δὲ τῇ ἐγγὺς κειμένη ἁμπέλῳ τοῦ Νικολάου Τσιπούρη γενομένης δοκιμαστικῆς σκαφῆς ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Παπαδάκη κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ιδιοκτῆτου εὑρομεν δύο λάρνακας πηλίνας μήκους 0,80 καὶ πλάτους 0,30 μ. ὧν ἡ μὲν εἶχε κάλυμμα σκαφοειδές, ἡ δὲ ἀντὶ καλύμματος δύο κεράμους τετραγώνους. Εἶχον ταφῇ ἐν αὐταῖς παιδιὰ μικρά, ὧν τὰ ὀστᾶ ἦσαν σεσαθρωμένα. Ἐν τῇ ἐχούσῃ ἐκ τούτων τὸ κάλυμμα ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ὑπῆρχον δεξιόθεν μὲν σκαφίδιον καὶ πηλίνη κόρη ἄτεχνος, ἀριστερόθεν δὲ κρατηρίδιον, ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰδώλιον 0,05 μ.

Εἰκ. β'.

Μετὰ ταῦτα διηρευνήσαμεν ἐννέα τάφους Μυκηναῖκούς, ὧν τρεῖς ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν ἀδελφῶν Μαντάλου, τέσσαρας ἐν τῷ τοῦ Σοφοκλέους Λεμπέση, δύο παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐν θέσει Κατσιβίρη.

Ἀμφότεροι οἱ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν εὐρεθέντες ἦσαν ἡμιάνοικτοι, διότι τὸ πρὸς τὴν θύραν μέρος τοῦ οὐρανοῦ αὐτῶν εἶχεν ἀφαιρεθῇ, ὅτε κατεσκευάζετο ἡ ὁδός· τούτων ὁ μὲν φρεατοειδὴς ὢν οὐδὲν περιεῖχεν, ὁ δ' ἕτερος πολλὰ θραύσματα ἀγγείων.

Πάντες οἱ ἐν τῷ κτήματι τοῦ Σοφοκλέους Λεμπέση εὐρεθέντες εἰς βάθος 1 $\frac{1}{2}$ μέτρου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ νῦν ἐδάφους μυκηναϊκοὶ τάφοι εἶχον τὴν ὀροφὴν πεπτωκυῖαν καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντων ἀγγείων ἦτο ἀκέραιον, ἀλλὰ πάντα τεθραυσμένα.

Πλὴν τῶν τεθραυσμένων ἀγγείων εὐρέθησαν ἐν αὐτοῖς δύο μαχαίρια χαλκᾶ εἰς δύο τεμάχια ἐκάτερον, ξιφίδιον χαλκοῦν ἀμφίστομον, ψηφίδες ἐξ ὑαλομάζης, ἀμεθύστου καὶ θαλάσσια ὀστρακα, ἃ καὶ νῦν οἱ παῖδες παιδῖς χάριν περιστρέφουσιν.

Ὑπεράνω τῶν τριῶν πρώτων μυκηναϊκῶν τάφων ὑπῆρχον ἐπτὰ τάφοι χριστιανικῶν χρόνων. Τούτων δύο ἦσαν παίδων, δύο ἀνδρῶν, ἅπαντες κοίλοις κεράμοις πεποιημένοι, τρεῖς δὲ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν εἰλημμένων ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἀσθέστω κεχρισμένοι. Οὐδεὶς τούτων εἶχε τι κτέρισμα.

Οἱ δὲ ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν ἀδελφῶν Μαντάλου τρεῖς μυκηναϊκοὶ τάφοι ἔκειντο ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, ἐν ἣ καὶ οἱ πέρυσιν εὐρεθέντες. Εἰ καὶ ἦσαν πλήρεις χώματος, περιεῖχον καὶ τινα ἀγγεῖα ἀκέραια καὶ ἄλλα κτερίσματα, εἰδώλια πῆλινα θηλείας θεότητος, ψηφίδας ἐξ ὑαλομάζης, ὧν μία εἰκονίζει γλαῦκα ἢ κατ' ἄλλους ναυτίλον, μίαν ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου ἔχουσιν ἐγγεγλυμμένους δύο ἰχθῦς κατ' ἀντίθετον φορὰν φερομένους, ἐτέραν γαγάτου φέρουσιν ἑγγλυφον πελαργὸν ἰσως, ἄλλην ἀμεθύστου, κωνοειδῇ σπονδύλια ἀμφίκωνα καὶ ἐτερόκωνα, μαχαίρια καὶ περόνας χαλκᾶς. Περὶ τοῦ σχήματος τῶν τάφων

τούτων καὶ τῶν ἀγγείων τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντων ποιη-
σόμεθα λόγον ἀλλαχοῦ, ἀφ' οὗ συγκολληθῶσιν.

Μαθόντες παρὰ τοῦ κ. Καλλιμάνη, ὅτι ἐν ὠρισμένῳ
τόπῳ τοῦ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν ἀμπελῶνος αὐτοῦ τὸ
ὑδωρ, ὅτε αἱ ἄμπελοι ποτίζονται, βυθιζόμενον καταπίνεται
καὶ ὑποπτεύσαντες ὅτι τάφος τις μέγας ἢ σειρὰ τάφων
ὑπάρχει αὐτόθι, συναινέσαντος καὶ τοῦ ιδιοκτήτου, ἐπε-
χειρήσαμεν δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν. Ὅντως δὲ εὕρομεν
ὁκτὼ τάφους, ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἀνδρῶν, οἱ δὲ ἄλλοι παι-
δων. Τῶν μεγάλων τάφων, ὧν τὸ μῆκος ἦτο 2 μ. τὸ
πλάτος 0,85, τὸ ὕψος 0,75, ὁ μὲν ἦτο λάρναξ μαρμαρινή
ἔχουσα πρόσθετον τὴν μικροτέραν ἀνατολικὴν πλευράν,
ὁ δὲ συνέκειτο ἐκ τεσσάρων πλακῶν πωρίνων, ὁ δὲ τρίτος
ἐκ τεσσάρων πλακῶν μαρμαρίνων. Καλύμματα εἶχον
πάντες, ἀλλ' ὁ μὲν μονόλιθος μίαν πλάκα μαρμαρίνην,
ὁ πῶρινος δύο πωρίνας καὶ ὁ τρίτος δύο μαρμαρίνας. Κτε-
ρίσματα ὑπῆρχον ἐν μὲν τῷ μονολίθῳ ἀγγεῖον ἀπλοῦν τε-
θραυσμένον, στλεγγίς σιδηρᾷ τεθραυσμένη καὶ ψηφίς ἐξ
ὕαλομάζης, ἐν δὲ τῷ πωρίνῳ δύο μόνωτοι σκύφοι ἄχρσοι
καὶ ἐν τῷ τρίτῳ σκύφος μόνωτος, ληκύθια ἄωτα, μονόχρσα,
πάντα πλὴν ἐνὸς τεθραυσμένα, στλεγγίς σιδηρᾷ.

Ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῆς μαρμαρίνης λάρνακος
καὶ τῷ πωρίνῳ τάφῳ ἔκειντο δύο τάφοι παιδῶν, ὧν ὁ μὲν
πρὸς ἀνατολάς, ὁ δὲ πρὸς δυσμάς. Οἱ παῖδες ἦσαν ἐντὸς
πηλίνων λαρνάκων, αἵτινες ἦσαν στεγανῶς κεκλεισμένοι.
Ἐν τῷ πρὸς δυσμάς τάφῳ, οὗ τὸ μὲν μῆκος 0,90, τὸ
πλάτος 0,33, τὸ ὕψος 0,40, εὐρέθησαν ἔνδον μὲν τρεῖς
κυαθίσκοι καὶ πυξίς τεθραυσμένη, ὅπισθεν δὲ ἐν τῷ χώρῳ
τῷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐτέρου ὁμοίου ταφίσκου, οὗ τὸ μὲν
μῆκος 0,70, τὸ πλάτος 0,30, τὸ ὕψος 0,40 εὐρέθη λυ-
χνία ἔχουσα κάτωθεν στήλης φερούσης κοσμήματα τρεῖς
κεραίας, ὧν αἱ μὲν δύο κεῖνται ἐκατέρωθεν τῆς στήλης ἐπὶ

τῆς αὐτῆς εὐθείας, ἡ δὲ τρίτη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀποτελεῶνται γωνίαι ὀρθαί. Ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν ἐκατέρωθεν τῆς στήλης δύο κεραίων ἦσαν κεκολλημένα δύο φιαλοειδῆ δοχεῖα, ἐνθα πάντως ἐτίθεντο πῆλιναι λύχνοι· ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους αὐτῆς ὑπάρχει κρίκος χαλκοῦς, ὅστις βεβαίως ἐχρησίμευεν, ἵνα ἀναρτᾶται ἀπὸ λυχνόχου ἢ ὡς νῦν λέγεται λυχνοστάτου. Ὑπὸ τὸν κρίκον, ὅστις εὐρέθῃ ἀποκεκολλημένος ἀπὸ τῆς θέσεως ὡς καὶ τὰ φιαλοειδῆ δοχεῖα, ὧν τὸ ἕτερον τεθραυσμένον, ὑπῆρχον δύο τετράγωνα ἐλάσματα, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τῆς προσόψεως φέρει ἀναγλύφους τρεῖς μορφάς, ὧν ἡ ἐν μέσῳ κειμένη παιδὸς καλῶς διακρινομένου, τὸ δὲ ἄλλο ὁμοιον μὲν τῷ φέροντι τὰς ἀναγλύφους μορφάς, ἀλλὰ δὲν φέρει οὐδεμίαν μορφήν καὶ ἐχρησίμευεν, ὡς φαίνεται, ἵνα καλύπτῃ τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ἔχοντος τὰς μορφάς. Ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς μεσαίας κεραίας ὑπάρχει ἥλος ἔχων κεφαλὴν μικρὸν προέχουσαν, ὅπου πιθανῶς ἐστηρίζετο ἡ ὑπῆρχε ἄλλο φιαλοειδὲς δοχεῖον, ὅπερ ὅμως δὲν εὐρέθῃ. Ἀμφοτέρω τὰ ἐλάσματα ταῦτα εὐρέθησαν ἀποκεκολλημένα ἐπὶ τῶν χωμάτων καὶ ἱκανῶς ἐφθαρμένα ἐκ τῆς ὑγρασίας. Ὑπὸ τὴν λάρνακα ὑπῆρχον δύο πυξίδες ἀλαβάστινοι τεθραυσμέναι καὶ ὅσπρακα ἀγγείων καὶ εἰδωλίων.

Ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ μικρῷ τάφῳ τῷ πρὸς ἀνατολὰς εὐρέθῃ οἰνοχόη τρίλοβος, πυξὶς δίωτος καὶ ἐν τοῖς χώμασι τεμάχια εἰδωλίων. Ἄλλος τάφος παιδὸς ὅμοιος τοῖς προορηθεῖσι μήκους 0,93, πλάτους 0,30, ὕψους 0,40 περιεῖχε κρίον πῆλινον, πυξίδα δίωτον μετὰ πώματος καὶ οἰνοχόην μικράν. Καὶ ὁ ὀγδοὸς τάφος ἦτο μικροῦ παιδὸς τεθαμμένου ἐν λάρνακι πηλίνῃ ἐχούσῃ πῶμα, ἧς τὸ μῆκος ἦτο 0,80, τὸ πλάτος 0,30 καὶ τὸ ὕψος 0,40. Παρὰ τὸν τάφον τοῦτον εὐρέθῃ ὁ παρὰ ποδὸς λέοντος πατοῦντος ἐπὶ βάσει. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτου τοῦ τάφου, ὅστις εἶνε

νεώτερος τοῦ τετάρτου, πέμπτου καὶ ἑκτου, σύγχρονος δὲ τοῦ ἐβδόμου, διότι ἔκειτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, ὑπῆρχον τρεῖς χύτραι κεραμεαῖ πλήρεις χώματος.

Τελευταῖον ἐσκάψαμεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως, ἥτις ἄγει εἰς τὸ νεκροταφεῖον Χαλκίδος. Πρὸς τοῦτο ὠρμήθημεν, διότι ἐγένετο ἡμῖν γνωστόν, ὅτι κατασκευαζομένης τῆς ὁδοῦ ταύτης μέρος βυθισθὲν παρέσχε τὴν ὑπόνοιαν τῶν ἐργατῶν τινι, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος τάφος. Σκάψαντες ἀντὶ τάφου εὗρομεν εἰς βάθος σχεδὸν μέτρου δεξαμενὴν ἐσκαμμένην ἐν τῷ πῶρῳ ὕψους μ. 3,80, πλάτους 1,90 καὶ μήκους 2,80, ἔχουσιν δὲ τρεῖς ὀχετοὺς. Τούτων εἷς πλάτους μέτρου ἦτο πρὸς βορρᾶν δι' αὐτοῦ εἰσέρρει τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου τῆς Χαλκίδος, οὗ οὐκ ὀλίγα φρέατα κοινωνοῦντα ἀλλήλοις καὶ νῦν ἔτι δύναται τις νὰ ἴδῃ κείμενα κατὰ σειράν. Τούτων ἡμεῖς ἔχομεν ἰδεῖ δύο ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Πέϊ κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἄλλο ἐν τινι ἀμπέλῳ κειμένη παρὰ τὸ κτῆμα Κιαπέκου, δύο ἐν τῷ διπλῷ ὄρει (Βαθροδουνίῳ) ὑπεράνω τοῦ κτήματος Τζιπούρη, ἄλλο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Καλλιμάνη, ἔνθα τὸ πρῶτον εὐρέθησαν τάφοι μυκηναῖκοί, ἄλλο παρὰ τὸν κήπον τοῦ στρατιωτικοῦ ἱατροῦ Κωνσταντινίδου καὶ τελευταῖον πέραν τῆς νῦν εὐρεθείσης δεξαμενῆς τὸ ἐν τῷ κήπῳ Βενετζανοπούλου, ὅστις εἶνε κάτωθεν τοῦ Ἑβραϊκοῦ νεκροταφείου. Ὁ δεύτερος ὀχετὸς πλάτους 0,80 ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς βλέπων πρὸς τὸ νεκροταφεῖον, ἔνθα ὑπάρχει φρέαρ, ὅπερ ὡς ἱερὸν τιμᾶται, διότι ἐνταῦθα λέγεται ὅτι εὐρέθη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ὁ ναὸς τοῦ νεκροταφείου τιμᾶται. Ὁ τρίτος ὀχετὸς ἔχων πλάτος 0,90, ὕψος δὲ 1,10 ἔκειτο πρὸς δυσμὰς.

Ἡ δεξαμενὴ αὕτη εἶνε κεχρισμένη κονιάματι ἐρυθρῷ, ὅπερ οὕτω στερεὸν εἶνε, ὥστε οὐδὲ σκαπάνη δύναται νὰ ἀποσπάσῃ μέρος αὐτοῦ εὐκόλως. Ὁμοίως κεχρισμένην δε-

ξαμενήν τετραπλασίαν τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος ταύτης γινώσκομεν κειμένην ἐν τῇ ὑπερθεῖν τοῦ Πέι μικρᾷ κοιλάδι, ἥτις ἐξ αὐτῆς στέργνα καλεῖται. Ὁμοία κεντρικὴ δεξαμενὴ εἶνε καὶ ἡ κάτωθεν τοῦ νεκροταφείου πρὸς τὸ ΒΑ μέρος καλουμένη *Ἀγία Κυριακή*, ἥτις πιθανῶς οὕτω καλεῖται, διότι κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἐπὶ τῶν διωγμῶν τῶν χριστιανῶν ἐχρησίμευσεν ὡς κατακόμβη.

Ἡ ὕψ' ἡμῶν εὐρεθεῖσα δεξαμενὴ ἦτο πλήρης ὀστράκων πορφύρας οὕτω καθαρῶν, ὥστε, ἡδύνατό τις νὰ νομίσῃ ὅτι ταῦτα πρὸ ὀλίγου καθαρθέντα ἐξῆλθον τοῦ ὕδατος. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῶν ὀστράκων εὐρέθησαν καὶ ὅστ' ἀνθρώπινα οὐκ ὀλίγα, Καὶ τὰ μὲν ὀστράκα τῆς πορφύρας, ἧς ἡ κατεργασία, ὡς γνωστόν, τὰ μάλιστα ἐν Χαλκίδι ἤσκειτο, (ἰδ. πρακτ. ΑΕ 1910) ἐρρίφθησαν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν δεξαμενὴν, ὅτε πλέον τὸ φρεατοειδὲς στόμιον αὐτῆς εἶχε καταστραφῇ, τὸ δὲ ὕδραγωγεῖον δὲν ἐλειτούργει, τῶν ὑδάτων αὐτοῦ ἕνεκα γεωλογικῶν αἰτιῶν λαθόντων ἄλλην διεύθυνσιν, οἱ δὲ νεκροί, Χριστιανοὶ πάντες, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῆς ἐλλείψεως κτερισμάτων, ἐτάφησαν πολὺ κατόπιν ἐπὶ τῶν ὀστράκων καλυφθέντες διὰ τῶν συνήθων ἐν τοῖς τάφοις καλυπτήρων κεράμων. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ τὸ ὅτι οὔτε ἐν τῷ πυθμένι οὔτε ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ πυθμένος καὶ τῶν χειλέων τῆς δεξαμενῆς χώρῳ εὐρέθησαν ὅστ' α, ἐν δὲ τῷ πυθμένι εὐρέθησαν πλεῖστοι ἀμφορεῖς καὶ ὑδρῖαι τεθραύσμεναι, ὧν δύο φέρουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὠτων σφραγίδας δηλοῦσας τὰ ὀνόματα τῶν κεραμέων. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων τῆς νεωτέρας τούτων κρίνοντες εἰκάζομεν, ὅτι ἡ δεξαμενὴ αὕτη καὶ τὸ ὕδραγωγεῖον ἦσαν ἐν χρῆσει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦλάχιστον τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1911.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΘΙΣΟΑΣ

Αἱ ἐν θέσει «Παλαιοκάτινα» παρὰ τὸ πεδῖον τῆς Δημητσάνης γενόμεναι ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκεῖ σφύζομένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως πολλὰ κτίσματα ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ ἐκτὸς τῆς ἀκροπόλεως ἀνασκαφὴ ἔδωκεν ἀξιολογώτερα εὐρήματα. Ὁ πολὺ μικρὸς ἀριθμὸς γνωστῶν ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν ἠϋξήθη διὰ δύο νέων ἐπὶ χαλκῶν ἐλασμάτων ἀξιολόγων ψηφισμάτων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 2^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ἅτινα διδάσκουσι πρῶτον μὲν ὅτι τὸ ἀπὸ ἀρχιτεκτ. ἀπόψεως ἰδιόρρυθμον καὶ ἄξιον πάσης προσοχῆς οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ εὐρέθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι ἴσως «ἱερὸν τοῦ Μεγάλου Θεοῦ», δεύτερον δὲ ὅτι ἡ πόλις, ἣν ἀνεσκάπτομεν εἶναι ἢ Θισόα ἢ πρὸς Ὀρχομενῶ. Μέγας Θεὸς εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ζεὺς, ὅστις νήπιον ἔτι ἐλούσθη κατὰ τὴν παράδοσιν ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ 20' ἀπέχοντος τῆς ἀνασκαφῆς ποταμοῦ Λουσίου. Πρὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ μεγάλου θεοῦ εὐρέθη ἄρτιον ὠραῖον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον (τέχνης μακεδον. χρόνων) ἀνδρὸς γενειῶντος γυμνοῦ καὶ φέροντος κράνος, πιθανώτατα δὲ καὶ τόξον ἐν τῇ ἀριστερᾷ.

Τὰ ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως κτίσματα δὲν σφύζονται καλῶς, φαίνονται δὲ προερχόμενα ἐξ ὑστέρων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐν ᾧ τὸ ἱερὸν τοῦ Μ. Θ. καὶ δύο ἄλλα παρ' αὐτὸ ἀποκαλυφθέντα οἰκοδομήματα ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς τὸν 3^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

Δημοσιεύων προσεχῶς ἐκτενέστερον ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι περὶ τῶν ἐν Θισόᾳ ἐργασιῶν, ἀρκοῦμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ ὀλίγα ἀνωτέρω σημειωθέντα (πρβ. Berliner

Philol. Wochenschrift 1911, 1206—Hiller von Gärtringen u. Lattermann Arkadische Forschungen 25 κέ.).

Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

ΕΝ Τῇ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΑΛΩΝΙΩΝ

Κατὰ τὸν Μάρτιον ἐ. ἔ. ἐν ᾧ ἐγίνοντο ἐργασίαι ὑπὸ τοῦ Δήμου Πατρέων πρὸς ἐπίστρωσιν τῆς πλατείας τῶν Ὑψηλῶν Ἀλωνίων εὐρέθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας σχεδὸν τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἐργαζομένων ἐργατῶν μαρμαρίνον ἀγαλμάτιον Ἀφροδίτης.

Ἡ εὑρεσις τοῦ ἀγαλματίου τούτου ἐγένετο ἀφορμή, ἵνα διακοπῶσιν αἱ πρὸς ἐξωραϊσμὸν τῆς πλατείας ἐργασίαι καὶ νὰ δοθῇ εἰς ἐμὲ ἐντολὴ νὰ ἐρευνήσω διὰ δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν τὴν πλατεῖαν ἐπ' ἐλπίδι εὐρέσεως καὶ ἄλλων ἐν αὐτῇ κρυπτομένων ἀρχαίων.

Ἡ πλατεῖα τῶν Ὑψηλῶν Ἀλωνίων κειμένη ἐπὶ βραχώδους ὑψώματος δὲν παρέσχεν δυσκολίας εἰς τὴν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, διότι εἰς βάθος μόλις ἐνὸς μέτρου ἢ ἐνιαχοῦ μόλις 0,70, εἰς ὀλίγα δὲ μόνον σημεῖα εἰς βάθος ὀλιγώτερον τῶν δύο μέτρων ὑπῆρχεν ὁ ἀρχέγονος βράχος, ἐφ' οὗ εἶχον ἰδρυθῇ κατὰ καιροὺς τὰ διάφορα οἰκοδομήματα.

Κατ' ἀκολουθίαν αἱ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων τούτων γενόμεναι ἀπὸ παλαιῶν χρόνων καταστροφαὶ ὑπῆρξαν ἐκ θεμελίων.

Ὡς ἀφετηρίαν τῆς ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης εἶχον τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας ἀπὸ δέκα ἐτῶν εὐρημένον καὶ διὰ

περιπτέρου περιεκλεισμένον ἐντὸς δημοτικοῦ κήπου ψηφοθέτημα.

Βορειανατολικῶς τοῦ ψηφοθετήματος τούτου εἰς βάθος 0,50 τοῦ μέτρου συνήντησα καὶ ἄλλο ψηφοθέτημα, πρὸς τὴν βορείαν δὲ τοῦ αὐτοῦ ψηφοθετήματος διεύθυνσιν καὶ ἕτερα δύο, ὧν αἱ ψηφίδες εἶχον ἀσβεστοποιηθῇ, εὐκόλως τριβόμεναι διὰ τῶν δακτύλων, ἔχουσαι καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν ἐπικάλυμμα μέλαν, λείψανον προφανοῦς πυρκαϊᾶς.

Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω ψηφοθετήματα ἦσαν κοσμηματικά, ἔχοντα ὑποστῇ πολλαχοῦ σημαντικὰς βλάβας· ἕνεκα τούτου κατεκάλυψα πάλιν αὐτὰ διὰ τῶν χωμάτων.

Πέριξ τῶν ψηφοθετημάτων τούτων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐπὶ ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς πλατείας εὔρον τὰ κατώτερα μέρη τῶν θεμελίων τοίχων, ἀνηκόντων εἰς οἰκοδομήματα Ῥωμαϊκὰ καὶ μεταγενέστερα. Εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν θεμελίων τῶν τελευταίων ἐξ αὐτῶν εἶχον χρησιμοποιηθῇ ἑνιαχοῦ λίθοι, ἀνήκοντες εἰς θριγκοὺς κακαστραφέντων Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομημάτων.

Πρὸς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ σφζομένου ψηφοθετήματος ἀπεκάλυψα στενοὺς διαδρόμους δι' ὁπῶν πλίνθων κατεσκευασμένους καὶ διὰ λεπτῶν μαρμαρίνων πλακῶν πανταχόθεν ἐπενδεδυμένους, δι' ὧν πιθανώτατα διήρχετο ὕδωρ.

Τὴν διὰ τῶν διαδρόμων αὐτῶν διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος μαρτυροῦσι καὶ τὰ πολλὰ ἀρχαῖα φρέατα, τριῶν τῶν ὑποίων τὰ στόμια ἀπεκάλυψα, εἰς κανονικὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις ὑπάρχοντα καὶ περικλείοντα οὕτως εἰπεῖν ὅλον τὸν χώρον, ἐν ᾧ εὗρίσκοντο πάντα τὰ ἀποκαλυφθέντα ψηφοθετήματα.

Τὰ στόμια τῶν φρεάτων αὐτῶν μέχρι βάθους ἐνὸς μέτρου ἦσαν ἐπενδεδυμένα δι' ὁπτῆς γῆς, εἶχον πληρωθῇ δὲ τὰ πλεῖστα τούτων διὰ χωμάτων καὶ πετρῶν, ὧν ἡ ἐξα-

γωγή ἦτο εὐχερής, τῆς πληρώσεως αὐτῶν γενομένης κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Τὰ φρέατα ταῦτα ὡς καὶ οἱ στενοὶ διάδρομοι, δι' ὧν διωχετεύετο τὸ ὕδωρ, μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Ὑψηλῶν Ἀλωνίων ὑπῆρχον ἰσως βαλανεῖα Ῥωμαϊκὰ καὶ δὴ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐξῆς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτόθι εὑρεθέντων νομισμάτων, ἅτινα κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ.

Ἄν τὰ βαλανεῖα ταῦτα ἦσαν δημόσια ἢ ἀνῆκον εἰς ἰδιωτικὰ ἀνάκτορα ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διευκρινισθῇ ἐκ τῶν σχεδιαγραμμάτων τῶν θεμελίων, διότι τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, ἐπειδὴ ἦσαν φκοδομημένα ἐπὶ βραχῶδους ὑψώματος, ὑπέστησαν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκ θεμελίων τὴν καταστροφὴν.

Πλὴν τῶν νομισμάτων καὶ ἐνδὲς μικροῦ πηλίνου εἰδωλίου τοῦ Ἡρακλέους τοῦ τύπου τοῦ Φαρνεσίου, οὐδὲν ἄλλο εὔρημα ἄξιον λόγου ἔσχομεν.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΔ ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Μεταξύ τοῦ μέχρι σήμερον σφζομένου καὶ ἐπὶ ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἰδρυμένου μεσαιωνικοῦ φρουρίου τῆς Κυπαρισσίας καὶ τῆς ἀντιστοίχου παραλίας τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἐκτείνονται ἐν μέσῳ ἀραιοῦ ἐλαιῶνος ἀγροὶ σιτοφόροι τὸ πλεῖστον, πυκνοὶ καλαμῶνες καὶ πλούσιοι λαχανοκήποι, μεστοὶ προσοδοφόρων φυτειῶν.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐκτάσεως ταύτης διέρχεται ἡ μόλις πρὸ δεκαετίας περατωθεῖσα γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Κυπαρισσίας, περὶ τὸν σταθμὸν τοῦ ὁποῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχει ἀναπτυχθῆ πλούσιος συνοικισμός, ἐν ᾧ ἡ κυρίως πόλις τῆς Κυπαρισσίας κεῖται εἰς ἡμισείας ὥρας ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς ῥάχews τοῦ ὄρους Ψυχροῦ, τῆς ὁποίας μόνον μία προέκτασις καταλαμβάνει τοὺς δυτικούς πρόποδας τοῦ ἀρχαίου φρουρίου.

Οὕτω ἡ μεταξὺ φρουρίου καὶ θαλάσσης ἔκτασις ἀφίεται ἐλευθέρα οἰκοδομῶν καὶ μόνον ἀραιοὶ οἰκίσκοι κατὰ μεγάλα διαστήματα διακρίνονται πρὸς φύλαξιν τῶν προρηθέντων λαχανοκήπων καὶ τινα λευκὰ ἐρημικὰ ἐκκλησίδια διακόπτουσι τὴν μονοτονίαν τοῦ τὰς ἐκτάσεις τῶν φυτειῶν ὁρῶντος ὀφθαλμοῦ.

Ἐν τισὶ τῶν λαχανοκήπων αὐτῶν μεταξὺ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ θαλάσσης τυχαίως ἀπεκαλύφθη μονόλιθος κίων μετὰ διαξυσμάτων, μήκους σχεδὸν δύο μέτρων καὶ εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα βημάτων ἀπ' αὐτοῦ τεμά-

χιον μέγα ώραίου μαρμάρου κατειργασμένον καὶ ἀνῆκον εἰς θριγκὸν μεγάλου οἰκοδομήματος.

Ἡ εὐρεσις αὐτῶν ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε καὶ νὰ ἐρευνήσω ἀρχαιολογικῶς τὸν χώρον ἐκεῖνον. Μετὰ πρόχειρον ἀνασκαφὴν ἀνεκάλυψα παρὰ τὸν πρῶτον κίονα καὶ ἄλλους πέντε, τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, κατακειμένους ἐπ' ἀλλήλων καὶ συνάμα παρετήρησα ὅτι τὸ χῶμα τὸ καλύπτει τοὺς λαχανοκήπους ἐκείνους ἦτο μεστὸν τεμαχίων κεράμων.

Ἐκεῖθεν δὲ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐντὸς καλαμῶνος παρετήρησα σπονδύλους καὶ τεμάχια ὠρικῶν κίωνων παχυτέρων τῶν προειρημένων, ἀνηκόντων πιθανώτατα εἰς ναόν, τοῦ ὁποίου τὸν στυλοβάτην ὡς καὶ ἄλλα μέρη αὐτοῦ οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Κυπαρισσίας, καθ' ἃς πληροφορίας μοὶ ἔδωσαν, ἐνθυμοῦνται καλῶς εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σήμερον καλύπτει πυκνὸς καλαμών.

Πλὴν δ' ὅμως αὐτῶν ὅλη ἐκείνη ἡ περιοχὴ ἀπὸ φρουρίου μέχρι θαλάσσης παρεῖχεν ἀρχαιολογικῶς ἐνδιαφέρον, διότι, ἐκτὸς τῶν μεγάλων τειχῶν, τὰ ὁποῖα ἐξέχωσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χείμαρρός τις ἀναπτυχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ὄρους καταφερομένων ὑδάτων, καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἀγρῶν καὶ λαχανοκήπων βλέπει τις τεμάχια κίωνων πλεῖστα, ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐξοχικῶν ἐκκλησιδίων, πολλῶν τῶν ὁποίων αἱ ἄγαι τράπεζαι στηρίζονται ἐπὶ σπονδύλων ἀρχαίων κίωνων.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται μὲ ἠνάγκασαν νὰ ζητήσω ἄδειαν δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Κυπαρισσίᾳ, ἥτις ἐδόθη εἰς ἐμέ.

Δυστυχῶς δ' ὅμως εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου εὐρέθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος κίονες καὶ εἰς τὸν καλαμῶνα, ὅπου αἱ ἀναμνήσεις τῶν κατοίκων ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ὑπαρξὶς σπονδύ-

λων ἀφ' ἑτέρου παρεῖχον ἐλπίδας εὐρέσεως σπουδαίων εὐρημάτων ἢ τοῦλάχιστον ἀκριβοῦς καθορισμοῦ τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν Κυπαρισσίᾳ ἀναφερομένων ἱερῶν, δὲν ἐπετράπη ἡμῖν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀνασκαφὴν, ἐπειδὴ δὲν ἐδόθη ἡ ἀποζημιώσις, ἣτις θὰ ἀπαιτεῖτο, τῶν ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς καταστραφησομένων φυτειῶν.

Ἐνεκα τούτου περιωρίσθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν τὸν λοιπὸν χῶρον, σκάπτοντες ὅπου ἐπετρέπετο ἡμῖν ἄνευ ἀποζημιώσεως.

Ὁ χῶρος αὐτὸς καταλαμβάνει ἑκατοντάδας στρεμμάτων καὶ ὀνομάζεται τὸ ἥμισυ μὲν αὐτοῦ σήμερον ἔτι «Μούσγα», τὸ δὲ λοιπὸν «Φόρος».

Ἐπὶ τῶν ἀγροκηπίων τῆς περιοχῆς, ἣτις καλεῖται Μούσγα, ἀπεκάλυψα τείχη ἰσοδομικά ἐκ πύρων, ἐκ τριῶν δόμων ἀποτελούμενα, ὅφ' οὓς εἶναι ὁ στερεοβάτης αὐτῶν ἐξ ἀργῶν λίθων συγκείμενος.

Οἱ δόμοι τῶν τειχῶν ἔχουσι πᾶχος 0,47-0,50 τοῦ μέτρου. Τὰ τείχη ταῦτα παρηκολούθησα ἀποκαλύπτων ἐφ' ὅσον κατελάμβανον τὸν χῶρον τῶν ὀρίων τῶν διαφόρων λαχανοκήπων, εἰς τοὺς ὁποίους εἰσδύουσι ταῦτα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις.

Ἡ ἀποκάλυψις αὐτῶν ἐν συνεχείᾳ ἦτο ἀδύνατος ἔνεκα τῶν ἀπαιτουμένων ἀποζημιώσεων. Φαίνεται δ' ὅμως ὅτι πρόκειται περὶ τειχῶν μεγάλων, περικλειόντων ὁλόκληρον τὴν ἔκτασιν τῆς Μούσγας καὶ τοῦ Φόρου καὶ ἐξικνουμένων ἴσως μέχρι τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, ἐφ' ἣς ὑπάρχει τὸ φρούριον.

Ἐξ ἴσου δ' ὅμως πιθανὸν εἶναι νὰ ἀνήκωσι τὰ τείχη ταῦτα εἰς μέγαν περίβολον τεμένους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν ἱερὰ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα, ὧν λείψανα εἶναι οἱ εὐρεθέντες κίονες καὶ τὰ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέρη τῶν

οικοδομημάτων, ἅτινα ἐν ἀφθονίᾳ κατὰκείνται ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῶν τειχῶν περικλειομένου χώρου.

Ἡ διατήρησις τῶν τειχῶν τούτων μέχρι τοῦ νῦν συνετέλεσεν ὥστε νὰ σχηματισθῶσιν ὑψώματα, τῶν χωμάτων κρατηθέντων ὑπὸ τῶν τειχῶν, οὕτως ὥστε οἱ ἀγροὶ νὰ φαίνωνται κλιμακωτοὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἀπεκάλυψα κατὰ τὴν βορείαν πλευράν τοῦ χώρου, ὅστις ὀνομάζεται «φόρος» τὴν βάσιν μιᾶς πλευρᾶς μεγίστου οἰκοδομήματος εἰς ἔκτασιν τεσσαράκοντα περίπου μέτρων, μὴ δυνηθεὶς νὰ προχωρήσω, διότι ὁ τοίχος αὐτῆς εἰσέδυνεν εἰς ἀγροὺς σιτοφόρους, ἐν οἷς δὲν μοι ἐπετρέπετο νὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἀνασκαφὴν.

Ἡ βάσις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων κατειργασμένων πωρίνων λίθων.

Ἐπὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος μέρους τοῦ ἀνωτέρου τοίχου ἀπεκαλύψαμεν καὶ ἄλλους πωρίνους τοίχους καθετοὺς ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων κανονικώτατα κατὰ $2\frac{1}{2}$ μέτρα.

Οἱ κάθετοι οὗτοι τοῖχοι πιθανώτατα διήρουν τὸν ὑπὸ τοῦ μεγάλου τοίχου περικλειόμενον χώρον εἰς πολλὰ διαμερίσματα.

Παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν δὲ ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου τοίχου καὶ κατὰ μῆκος αὐτοῦ ἀπεκάλυψα πτωχοτάτους τάφους, ὧν ἡ μία πλευρὰ ἦτο αὕτη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζοντο μεγάλοι κέραμοι, κυρταί, καλύπτουσαι τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ.

Ἀνεῦρον τοιοῦτους τάφους ἐν ὅλῳ ἐννέα, ἐπὶ ἐκάστου τῶν ὁποίων ἐν νόμισμα καὶ συντρίμματα ἀγγείων πηλίνων καὶ υαλίνων καὶ λύχνων. Καθ' ὅλην τὴν περιγραφεῖσαν ἔκτασιν παρατήρησα πολλαχοῦ σποραδικῶς κατακείμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἢ ὑπ' αὐτῆς ἀβαθῶς μόνον

καλυπτόμενα τεμάχια κιόνων λεπτῶν μετὰ ἢ ἄνευ ραβδώσεων, ὅμοια κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὸ πάχος καὶ τὴν φύσιν τοῦ λίθου πρὸς τὰ τῶν πέντε κιόνων, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἐν ἀρχῇ.

Ἡ πληθὺς τῶν κατεσπαρμένων αὐτῶν κιόνων, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ εἰς νεωτέρους τοίχους ἐντετειχισμένων, μὴ ἀνηκόντων προφανῶς εἰς κατὰ χώραν κείμενον οἰκοδόμημα, μοι ἐνέβαλε τὴν ἰδέαν ὅτι οὗτοι ἔχουσι μετακομισθῆ ἔκ καταστραφέντος μεγάλου καὶ ἐγγύς που κειμένου οἰκοδομήματος.

Εἰς τοιοῦτον οἰκοδόμημα πιθανόν νὰ ἀκήκη ὁ μέγας τοῖχος, ὃν ἀπεκάλυψα, ὁ εἰς πολλὰ διαμερίσματα ὑπὸ καθέτων τοίχων διαιρούμενος, πρὸ τῶν ὁποίων πιθανόν νὰ ὑπῆρχε στοά, ἐξ ἧς δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ὑπαρξίν τῆς πληθύος τῶν ἐγκατεσπαρμένων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἀγρῶν τεμαχίων κιόνων.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ χώρος, ἐν ᾧ ἀπεκαλύφθη ὁ τοῖχος, ὀνομάζεται «φόρος» πιθανώτατον εἶναι ὅτι οὗτος ἀνῆκει εἰς μεγάλην Ῥωμαϊκὴν ἀγοράν, ἣτις διέσωσε τὴν ὀνομασίαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους (Forum Romanum). Ἐν γένει κατὰ τὰς ἐν Κυπαρισσίᾳ ἐρεῦνας ἀνεῦρον 122 νομίσματα, κατατεθέντα ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ, ὧν τὰ καλῶς διατηρούμενα καὶ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ἐξῆς.

— Μία χρυσῇ δανάκη μὲ τύπον περιστερῶς, ἐν Φαλανναίων, ἐν Παγῶν (;), τέσσαρα Κορίνθου, ἐν Πατρῶν, πέντε Μεσσήνης, ἐν Πύλου (;), ἐν Ἀπαμειᾶς τῆς ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἐν Βυζαντιακὸν τοῦ Φωκῆ.

Ὡσαύτως περίξ τῶν ἐρημικῶν ἐκκλησιδίων ἐξέχουσα πληθὺν Βυζαντιακῶν τάφων πτωχοτάτων καὶ πλινθοκτίστων. Πέριξ δὲ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς Μούσγας εὗρον τοιοῦτους τάφους μόλις εἰς βάθος 0,40 τοῦ μέτρου, χωρήσας δ' ὅμως εἰς βάθος δύο μέτρων συνήντησα πωρί-

νους τοίχους, διακλαδώσεις πιθανώτατα τῶν πωρίνων τει-
χῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος.

Πλὴν δὲ ἀπειρίας τεμαχίων ἀγγείων εὐτελῶν καὶ πη-
λίνων σταθμῶν οὐδὲν ἄλλο ἀνέυρομεν κατὰ τὴν ἀνασκα-
φὴν. Νομίζω δ' ὅμως ὅτι αἱ τοποθεσίαι περὶ ὧν ὠμίλησα
ἀνωτέρω, πρέπει νὰ ἐρευνηθῶσι δι' ἀνασκαφῶν, διδομένων
τῶν ἀπαιτουμένων ἀποζημιώσεων, διότι ὑπάρχει μεγίστη
πιθανότης εὐρέσεως σπουδαίων εὐρημάτων καὶ ἴσως θὰ
καταστῇ δυνατὸν νὰ ὁρισθῶσι τὰ ὑπὸ τοῦ Πausανίου
μνημονευόμενα ἱερὰ τῆς Κυπαρισσίας Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ
Ἀπόλλωνος.

Ἐν Πάτραις, τῇ 26 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων
Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΚΥΝΟΥΡΙΑ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνήργησα ἐν Κυνουρίᾳ τὴν ἀνασκαφὴν ἀρχαίου ἱεροῦ, μεταξὺ τῶν χωρίων Μελάνων καὶ Τυροῦ εὐρισκομένου, 3 ὥρας Β τοῦ Λεωνιδίου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐκτὸς ἱκανῶν εὐρημάτων ἐβεβαίωσεν, ὅτι τὸ ἱερὸν ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις εἶχε καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ *Τυρίτου*. Ἡ δὲ οὕτω ὀνομάζουσα τὸν θεὸν ἀρχαία ἐπιγραφὴ παρῆχε τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἐγγυὲς Τσακωνικοῦ χωρίου τοῦ *Τυροῦ* εἶναι ἀρχαῖον καὶ ὅτι τὸ γειτονικὸν τεῖχος ἀνῆκεν εἰς ὁμόνυμον ἀρχαίαν πόλιν.

Τὴν τοπογραφικὴν ταύτην ἐπιτυχίαν ἐν τῇ Κυνουρίᾳ, χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεξερευνήτην, ἠκολούθησαν εὐτυχῶς καὶ ἄλλαι. Διαμείνας ἐπὶ ἐβδομάδα ἐν Λεωνιδίῳ χάριν τῆς προσωρινῆς τοποθετησεως τῶν εὐρημάτων ἐν τῷ ἐκεῖ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ καὶ τῆς καταγραφῆς αὐτῶν, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμπληρώσω τὰς εἰδήσεις, ἃς συνέλεξα περιηγηθεὶς τὴν Κυνουρίαν κατὰ τὸ 1906, καὶ οὕτω νὰ διδαχθῶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως δύο ἄλλων ἀρχαίων πόλεων, τῆς Πολίχνας καὶ τῆς Γλυπτίας. Ἐκτὸς τούτων καὶ περὶ τῶν Πρασιῶν, ὧν ἡ θέσις πρὸ πολλοῦ εἶναι γνωστὴ, θὰ προστεθῶσι κατωτέρω καὶ ἄλλαι νεώτεραι εἰδήσεις.

Ἱερὸν Ἀπόλλωνος Τυρίτου.

Βορείως τῶν Μελάνων καὶ εἰς ἀπόστασιν $\frac{3}{4}$ ἐκτείνεται μικρὰ κοιλάς, ἔνθα οἱ ἀμπελῶνες τοῦ χωρίου, ὀνομαζομένη Σερνιάλι. Μετὰ πορείαν ἀνηφορικὴν 10' πρὸς ἀνατολὰς ἀναβαίνει τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀγίου Ἡλίας τοῦ Μελανιώζικου. Θαυμασία εἶναι ἡ ἐντεῦθεν θέα. Ἡ κορυφὴ παρουσιάζει ἐλαχίστην ἐπίπεδον ἑκτασιν, πρὸς ΒΑ, Α καὶ ΝΑ δὲ ὁ λόφος καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑπὲρ ἣν ὑφιοῦται περὶ τὰ 800 μέτρα. Οὕτω οὐδὲν ἐμποδίζει τὸ βλέμμα νὰ ἐκτείνηται μέχρι τῆς νησίδος Παραπόλας πρὸς Ν, τῆς ἀπέναντι τοῦ Μαλέα, καὶ ὑπὲρ πάντα τὸν κάτωθι Ἀργολικὸν κόλπον, τὴν Ἀργολίδα καὶ τὰ πέριξ ὄρη μέχρι τῶν ἡγεμονικῶν κορυφῶν τῆς Κυλλήνης πρὸς Β. Ἐγγύς, ὑπὸ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ αὐτοῦ βουνοῦ διακρίνει τις μικρὰν ῥάχιν εἰσβάλλουσαν εἰς τὴν θάλασσαν, γινώριμον καὶ μακρόθεν διὰ τοὺς ἐπὶ τῆς ἄκρας 3 ἀνεμομύλους. Τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς μικρᾶς χερσονήσου περιβάλλεται δι' ἀρχαίου τείχους. Μικρὸν πέραν ὑπεράνω ὠραίου κλυκλοτεροῦς ὁρμου ἐκτείνεται διαιρούμενον εἰς συνοικίας τὸ χωρίον, ὅπερ κατὰ μὲν τὴν κοινὴν παράδοσιν ὀνομάζεται ὁ Τυρός, ὑπὸ δὲ τῶν Τσακῶνων ὁ Ντερέ.

Τὸ ἐρευνηθὲν ἱερὸν εἶχεν ἰδρυθῆ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγ. Ἡλίας. Εἶναι δὲ ἡ πρώτη περὶ αὐτοῦ εἰδησις, ἂν καὶ λίαν σκοτεινὴ, ἀρκούντως παλαιά. Διότι πρὸ 35-40 ἐτῶν χωρικὸς ἐκ Μελάνων ὀνόματι Καμπίσσης σκάπτων τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς κτῆμα τοῦ ἀνεῦρε χαλκὴν λαβὴν ἀγγείου μετ' ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπώλησεν ἐν Λεωνιδίῳ εἰς ἄγνωστον ἀλλοδαπὸν. Οὕτω ἡ ἐνεπίγραφος λαβὴ εἰσῆχθη εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ Μουσεῖον καὶ ἐξεδόθη ἐν IGA, 59 (: Μεν[ο]τιος

ἀνέθηκε τῷ Πυθαiei) μετὰ πολλῶν ἀνακριβειῶν ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως (... in vico Serjallio, qui inter Leonidium et Melavam est situs). Τὸν ἀληθῆ τόπον ἠδυνήθην νὰ βεβαιώσω κατ' Αὐγουστον τοῦ 1906, ὅτε ἐπισκεφθεὶς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀγ. Ἡλίας παρετήρησα, ὅτι τὴν βᾶσιν τοῦ ἐρειπωθέντος ἐκκλησιδίου ἀπετέλουν ἀρχαῖοι λίθοι καὶ ὅτι καὶ ἄλλοι ἦσαν πέριξ διεσχορπισμένοι, εἰς τὰ Μέλανα δὲ μεταβάς ἔμαθον, ὅτι αὐτόθεν ὁ Καμπίσης εἶχεν εὑρεῖ τὸ κατόπιν ἐν Λεωνιδίῳ πωληθὲν ἀρχαῖον. Ἐκτοτὲ ἐφάνη μοι πιθανόν, ὅτι ὁ ἀρχαῖος κύριος τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγ. Ἡλίας ἦτο ὁ Ἀπόλλων. Ἡ ἐπίκλησις ἄλλως τοῦ Πυθαέως ὑπῆρξε μεγάλως διαδεδομένη ἐν ταῖς γειτονικαῖς χώραις, τῇ Ἀργολίδι καὶ Λακωνικῇ.

Ἡ εἰκασία αὕτη ἐπεβεβαιώθη διὰ δευτέρου ἐπιγραφικοῦ εὐρήματος, γενομένου πρὸ τῆς ἐμῆς ἀνασκαφῆς. Οἱ Μελανιώται δηλ. ἐπιθυμοῦντες νὰ ἰδρύσωσι νέαν καὶ εὐμεγέθη ἐκκλησίαν ἐπεχείρησαν κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1910 νὰ ἰσοπεδώσωσι τὸν γῶρον, ἐκεῖ δὲ σκάπτοντες συνέλεξαν κατὰ τὴν β' ἡμέραν τῆς ἐργασίας πολυάριθμα ἀρχαῖα, αἰχμὰς σιδηρᾶς δοράτων, ἀγγεῖα καὶ δύο χαλκᾶ ἀγαλμάτια, ἐξ ὧν τὸ μὲν παρίστα τὸν Ἡρακλέα, τὸ δ' ἕτερον ταῦρον μετ' ἐπιγραφῆς καλούσης τὸν Ἀπόλλωνα. Εὐτυχῶς οἱ χωρικοὶ πεισθέντες εἰς τὰς συστάσεις τοῦ μεταξὺ αὐτῶν προέχοντος κ. Μ. Λυσικάτου ἔπαυσαν τὴν περαιτέρω ἐργασίαν καὶ ἀνήγγειλαν τὴν εἰδήσιν εἰς τὰς ἐν Λεωνιδίῳ ἀρχὰς ἀποστείλαντες ἅμα καὶ τὰ εὐρήματα. Τούτου ἕνεκα τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος παρέμεινε ἄθικτον μέχρι τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου, ἂν καὶ οἱ Μελανιώται ἠπείγοντο μεγάλως νὰ οἰκοδομήσωσι τὴν ἐκκλησίαν των.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀνασκαφὴν προσετέθησαν τρεῖς ἄλλαι ἐπιγραφαί, προερχόμεναι πᾶσαι ἐκ χρόνων ἀρχαίων καὶ ὀνομάζουσαι τὸν αὐτὸν θεόν. Μετὰ ταῦτα οὐδεὶς

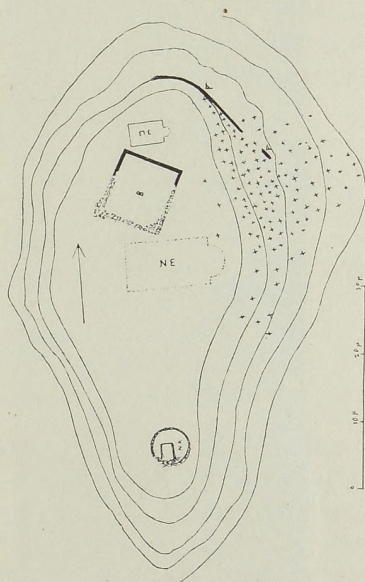
δύναται νὰ στηριχθῇ δισταγμὸς περὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἱερὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἱκανὰ διδασκόμεθα ἐκ τῶν βεβαίως οὐχὶ ἀφθόνων καὶ μεγάλων ἀλλ' ἐνδεικτικῶν εὐρημάτων.

Δύο χρονικαὶ περίοδοι ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν διεκρίθησαν. Ἐχομεν δηλ. ἀφ' ἑνὸς μὲν λείψανα διαφόρων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν μικροῦ ναοῦ, ἐγεθέντος τοῦλάχιστον κατὰ τὸν 6^{ον} π. Χ. αἰῶνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἀρκούντως σφῆζόμενα θεμέλια τετραγώνου κτιρίου μετὰ πολλῶν διασπαρμένων λίθων καὶ τὰ ἔχον πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, κτισμάτων τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Τὸ παρατιθέμενον σχέδιον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἐκτιθεμένων καὶ τῆς γενομένης ἐργασίας (εἰκ. 4).

Ἡ ἀνασκαφὴ πρὸ πάντων ἐνηργήθη κατὰ τὸ ΒΑ μέρος, ὅπου οἱ δηλωτικοὶ τῶν εὐρημάτων σταυροί. Πανταχοῦ ἀλλαχοῦ εὗρομεν ἀμέσως ἢ μετὰ τινα ἑκατοστὰ τὸν φυσικὸν βράχον. Μόνον κατὰ τὴν ΝΑ κλιτὺν δὲν ἀνεσκάφη ἐντελῶς ἱκανὴ ἔκτασις παρέχουσα κεραμικὰ συντρίμματα, διότι ὑπέθεσα, ὅτι ἀμέσως ὑπεράνω ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς, ἕνεκα τῆς ἀπουσίας παντὸς ἔχνου θεμελιώσεως ἢ τῆς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ἰσοπεδώσεως τοῦ βράχου.

Ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια τῆς κορυφῆς διαπλατύνεται, ὡς φαίνεται ἐν τῷ σχεδίῳ, κατὰ τὸ μέσον καὶ τὸ βόρειον ἄκρον. Ἡ διαπλατύνσις δὲ αὕτη ἐγένετο τεχνητῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸ Α καὶ Β μέρος. Διότι ἀρχικῶς ἀπὸ τοῦ σημείου, ὅπου ἡ ΒΑ γωνία τοῦ τετραγώνου κτιρίου, ὁ φυσικὸς βράχος κατέπιπτε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡ ἐλάχιστον χῶμα ἔχουσα ἐπιφάνεια παρουσίαζε διὰ τὸ εὐθρυπτον τοῦ λίθου βαθείας ῥωγμάς. Ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν τούτων εὐρέθη λεπτὸν στρώμα ἐκ γῆς μελαίνης, ὁστῶν καὶ τεμαχίων ἀγγείων ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν καὶ τῶν ἀνατο-

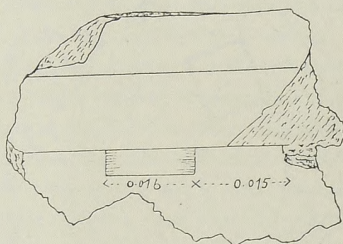
λιζόντων, ὅπερ εἶναι τὸ παλαιότατον ἐν τῷ ἱερῷ παρατηρηθὲν στρῶμα. Ἀλλ' ἐν χρόνοις νεωτέροις αἱ ῥωγαὶ καὶ τὰ μεταξύ τῶν λίθων χάσματα ἐπληρώθησαν ὑπ' ἀνθρώπων διὰ κοινῶν κυανοφαίων λίθων, οἳ φαίνονται ἐν τοῖς πέριξ καὶ σήμερον, καλούμενοι *γεράνιες πέτρες*, καὶ οὕτω

Εἰκ. 1.

ὁ χώρος ἰσοπεδώθη μέχρι τῆς γραμμῆς, ὅθεν ἄρχονται οἱ πολλοὶ σταυροί. Βραδύτερον ἢ πλήρωσις τῶν διὰ λίθων ἐπεξετάθη μέχρι τῶν θεμελίων τοῦ πολυγωνικοῦ τοίχου, ὅστις βεβαίως ἐξετείνετο πρὸς Ν καὶ Β καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἀνάλημμα. Μεταξὺ τῶν λίθων τῆς δευτέρας ταύτης ἰσοπεδώσεως εὗρέθησαν πολυάριθμα συντρίμματα κεράμων

καὶ ἀγγείων καὶ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ἀναθημάτων, ἐξ ὧν οὐδὲν καταβαίνει ἐκ τῶν δυναμένων νὰ χρονολογηθῶσι κάτω τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Διὰ ταῦτα εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ἡ νεωτέρα ἐπέκτασις τοῦ χώρου καὶ ὁ συνανήκων ἀναλημματικὸς τοῖχος ἐγένοντο χάριν τοῦ τετραγώνου κτιρίου, ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦτο βωμὸς καί, ὡς προεδηλώθη, ἀνήκει χρονικῶς εἰς τὸν 4^{ον} αἰῶνα. Ἡ δὲ ἄνευ ἀρχαίων συντριμμάτων ἰσοπέδωσις εἶναι βεβαίως πολλῶ πα-

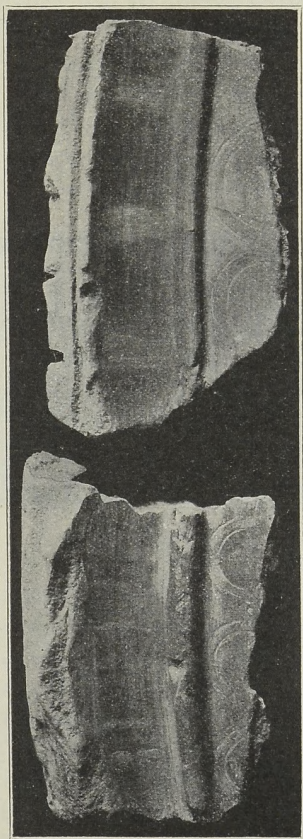

Εἰκ. 2.

λαιότερα καὶ πιθανῶς ἐξετελέσθη πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἢ χάριν αὐτοῦ.

Ἡ θέσις τοῦ μικροῦ ναοῦ δὲν κατεδείχθη ἐπαρκῶς. Εἰχον ἄλλοτε τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ναὸς ὑψοῦτο, ὅπου βραδύτερον ἰδρύθη ὁ τετράγωνος βωμὸς, διὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παλαιότεραν ἰσοπέδωσιν καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν εὐρημάτων ἐνταῦθα, ἔμπροσθεν δηλ. τῆς ὑποτιθεμένης Α πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, ἦλθεν εἰς φῶς. Ἀλλ' ὁ Καθηγητὴς Dörpfeld ἀντέκρουσε τὴν εἰκασίαν, διότι νομίζει ἐντελῶς ἀπίθανον τὴν ἀντικατάστασιν ναοῦ διὰ βωμοῦ. Ἰσως λοιπὸν ὁ ναὸς ἦτο ἰδρυμένος ἐν ᾧ περίπου τόπω οἱ Μελαنيῶται προστίθενται νὰ κτίσωσι τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Ἡλίου.

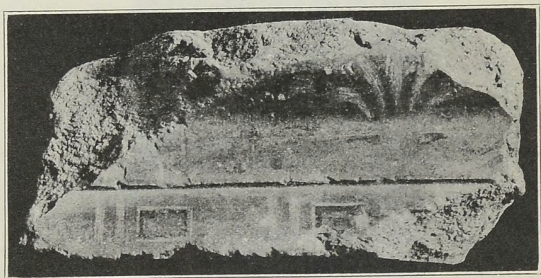
Μικρὰ καὶ εὐάριθμα εἶναι τὰ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ
 συντρίμματα· δύο τεμάχια μαρμαρίνου κιονοκράνου, μι-

Εἰκ. 3.

κρὸν θραῦσμα ἐπιστυλίου πωρίνου, δύο μέρη ἐκ τοῦ πη-
 λίνου ἀκρωτηρίου, τρία θραύσματα ἐκ τῆς πηλίνης ἐπαε-

τίδος καὶ πολυάριθμα τεμάχια κεραμίδων καὶ ἀχροκεράμων. Τὸ μεῖζον τεμάχιον κιονοκράνου δεικνύει τὸν ἀρχαῖον σφόδρα πεπιεσμένον ἔχινον καὶ ἔχει διάμετρον κατὰ τὸ ὑποτραχήλιον 0,38. Πρὸς τὸ μέγεθος τοῦτο συμφωνεῖ τὸ τεμάχιον τοῦ ἐπιστυλίου (εἰκ. 2), ἐξ οὗ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν σταγόνων εὐρίσκεται, ὅτι τὸ πλάτος τῆς τριγλύφου ἦτο 0,32, μικρότερον δηλ. κατὰ τι, ὡς συνηθέστατα συμβαίνει, τῆς ἀνωτάτης διαμέτρου τοῦ κίονος. Τὸ ἀχρωτήριον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετώματος ἦτο πῆλινον καὶ

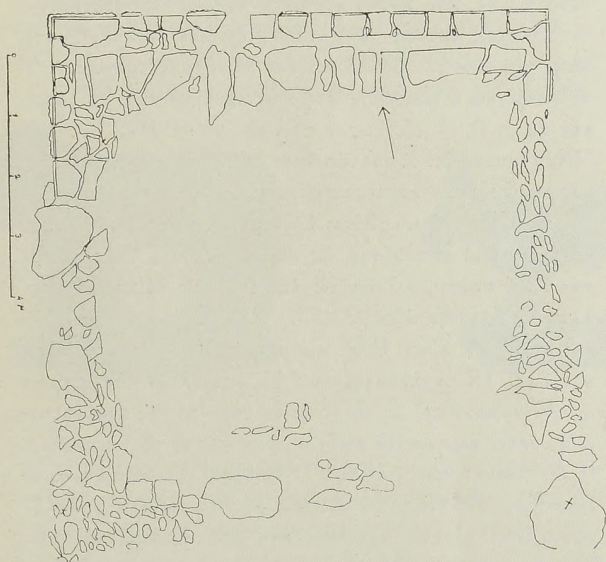

Εἰκ. 4.

περιφερικὸν μετὰ διακοσμήσεως παραπλήσιās πρὸς τὴν τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ἀχρωτηρίου τοῦ Ἡραίου τῆς Ὀλυμπίας. Τοιαῦτα ἀχρωτήρια ἀρχαῖκων ναῶν εὐρέθησαν ἤδη πολλοῦ, ὡς ἐν Βάσαις τῆς Φιγαλείας, ἐν Μαντινείᾳ, ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν τῷ παρὰ τὸ Μεθύδιον τῆς Ἀρκαδίας ἀνασκαφέντι πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Hiller ναῶ. Τὰ ἐπὶ τῆς εἰκόνος 3 τεμάχια διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τι ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις. Διὰ τοῦτο τὸ μεῖζον πρὸς ἀριστερὰ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ Α ἀέτωμα. Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ διατηρεῖ ὑπεράνω μέρος τῶν ὀδόντων τοῦ κτενοειδοῦς πέ-
ρατος. Τὸ ἐν εἰκ. 4 ἀπεικονιζόμενον πῆλινον τεμάχιον

ἀνήκει εἰς ἐπαετίδα ἢ σίμην τοῦ αἵτου. Τρία εἶδη κεράμων παρατηρήθησαν, ὅπερ εἶναι εὐλογον προκειμένου περὶ τῆς λίαν ὑψηλῆς καὶ εἰς τοὺς σφοδροτάτους ἀνέμους ἐκτεθειμένης θέσεως.

Τοῦ νεωτέρου ἐποχῆς κτιρίου διατηρεῖται ἡ Β πλευρά,

Εἰκ. 5.

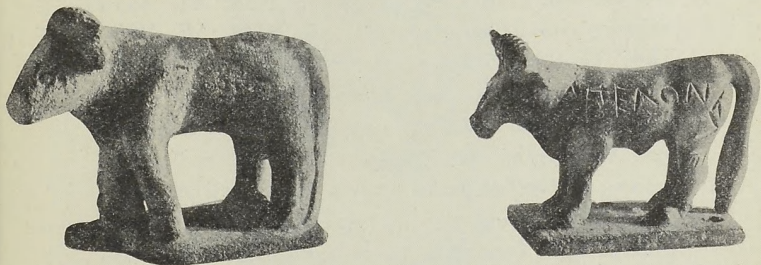
μετροῦσα μῆκος 8,42 μ., καὶ μικρὸν μέρος τῶν ἐκατέρωθεν συνεχομένων κατὰ μίαν μόνην σειρὰν ἐργασμένων λίθων, ἥτις σαφῶς χαρακτηρίζεται ὡς ἡ εὐθυντηρία (εἰκ. 5). Εἰργασμένοι λίθοι εἶναι μόνον οἱ ἔμπροσθεν τεταγμένοι κατὰ τὰς ἄνω μνημονευθείσας θέσεις, ἐν ᾧ οἱ ὀπίσθεν τεταγμένοι καὶ οἱ κατὰ τὰς λοιπὰς πλευράς εἶναι ὅλως ἀκατέργαστοι κυανόφαιοι λίθοι. Οἱ ἐργασμένοι εἶναι ἡ

ἀσβεστόλιθοι δεικνύοντες κατὰ τὴν πρόσοψιν κάτωθεν ὠρι-
σμένης ὀριζοντίας γραμμῆς, τῆς κυρίως εὐθυντηρίας, τρα-
χεῖαν ἐπιφάνειαν ἢ πώρινοι, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ΒΑ ἄκρου
εἰς πέντε θέσεις ἐναλλάσσονται κανονικῶς μετὰ τῶν ἀσβε-
στολίθων. Ἐδράζονται δὲ οὗτοι ἢ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδά-
φους ἢ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀργῶν λίθων, οἵτινες διατηροῦν-
ται εὐτυχῶς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πλευρῶν καὶ παρέχουσιν
οὕτω τὴν ἔνδειξιν, ὅτι τὸ κτίριον θὰ ἦτο τετράγωνον. Οἱ
ἀσβεστόλιθοι δεικνύουσιν ὑπεράνω κατὰ τὸ πρὸς τὸ μέτω-
πον ἄκρον 0,01 ἐξέχουσιν ταινίαν, πλ. 0,05. Ἐντεῦθεν
ἐδιδάχθημεν, ὅτι οἱ πολυάριθμοι λίθοι μεθ' ὁμοίας ταινίας,
οὓς συνελέξαμεν διεσκορπισμένους, ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ
κτίριον. Ἐκ τούτων ὀλίγοι ἀνήκουσιν ἐπίσης εἰς τὴν εὐ-
θυντηρίαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ὡς παρουσιάζοντες ὅπας συνδέ-
σμων καὶ πρόσοψιν λείαν εἰς ἐπικειμένους δόμους. Οἱ τε-
λευταῖοι ἔχουσιν ὕψος 0,285. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλ-
λοι λίθοι μεθ' ὕψους 0,60 καὶ μικρᾶς ἄνω γεισοειδοῦς ἐπι-
στέψεως. Οὗτοι ἀναμφιβόλως θὰ ἀπετέλουν τὸν θριγκὸν
τοῦ ἰδρύματος καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφα-
νείας ὁπῶν γόμφων θὰ ἀνεῖχον τοὺς λίθους τῆς κορωνίδος,
ἐξ ὧν ὅμως οὐδεὶς ἐσώθη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δόμων μένει
ἄγνωστος. Πιθανώτατον δὲ εἶναι ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ἐπλη-
ροῦτο ὁλόκληρον δι' ὁμοίων λίθων, διότι διασφύζονται τινὲς
ἄνευ ταινίας καὶ μετὰ συνδέσμων ἐπὶ τριῶν πλευρῶν.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ τετραγώνου κτιρίου ἐν ταῖς
λεπτομερεΐαις εἶναι διὰ τὴν καταστροφὴν μεγάλου μέρους
τοῦ ὑλικοῦ ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο εἵμεθα ἡναγκασμένοι νὰ
ἄρκεσθῶμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω διὰ γενικῶν γραμμῶν γενο-
μένην ἀναπαράστασιν. Ὅτι τὸ κτίριον δὲν ἦτο ναός, εἶναι
πρόδηλον. Ἀλλὰ καὶ ὡς βᾶθρον δυσκολώτατον εἶναι νὰ
κατανοηθῇ. Διότι τοιοῦτον βᾶθρον θὰ ἦτο ὑπερβολικῶς
μέγα σχετικῶς πρὸς τὴν λοιπὴν ἐν τῷ ἱερῷ κατασκευήν,

ἤτις συνίστατο τὸ πολὺ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναϊδίου. Ὑπολείπεται ἄρα νὰ θεωρηθῇ βωμός. Οὕτω δὲ ἐρμηνεύονται ἄριστα καὶ πέντε εὐμεγέθεις ἐκ λίθου σκληροῦ ὑπομέλανος, παρομοίου πρὸς τὸν ἐξ Ἀργους ἐν τῇ Θόλῳ τῆς Ἐπιδαύρου, πλάκες, δεικνύουσαι ἄνω ἔχνη χαλκῶν ἀγαλμάτων φυσικοῦ μεγέθους. Τὰ βάθρα ταῦτα ἦτο δυνατόν νὰ εἶχον τοποθετηθῇ ἐκτὸς τοῦ βωμοῦ ἢ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, ὡς π. χ. ἐκ τοῦ βωμοῦ τῆς Περγᾶμου γνωρίζομεν.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς τοῦ βωμοῦ καὶ

Εἰκ. 6.

τοῦ συγχρόνου ἀναλήμματος πιστεύω, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναβῶμεν μέχρι τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Οἱ σύνδεσμοι τῶν λίθων εἶναι πάντοτε πιεσιδεῖς. Ἀλλὰ τοιοῦτοι ἀπαντῶσιν ὡς γνωστὸν καὶ εἰς κτίρια τοῦ 4^{ου} αἰῶνος, ὡς ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπειτα δὲ καὶ ἡ ἐργασία εἶναι ἐπιμελὴς καὶ ἀπέριτος.

Ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἀναθημάτων, εἰς ὧν τὴν ἐξέτασιν μεταβαίνομεν, οὐδὲν φαίνεται νεώτερον ἢ καὶ σύγχρονον τοῦ βωμοῦ. Πάντα ἀνεξαιρέτως ἀνήκουσιν εἰς τὸν 6^{ον} καὶ 5^{ον} αἰῶνα, μερικά δὲ ὀστρακὰ ἀναβαίνουνσι καὶ μέχρι τοῦ 7^{ου} ἢ καὶ ἔτι παλαιότερον.

Ἡ εἰκὼν 6 παριστᾷ κατὰ τὸ ὑπάρχον μέγεθος δύο

χαλκοὺς ταύρους, ἐξ ὧν ὁ ἐνεπίγραφος εὗρέθη ὑπὸ τῶν Με-
λανιωτῶν κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐργασίαν. Ἐν μετα-
γραφῇ τὰ σαφῶς ἀναγινωσκόμενα γράμματα ἔχουσιν ὥδε·

Ἀπέλλων Κλε.

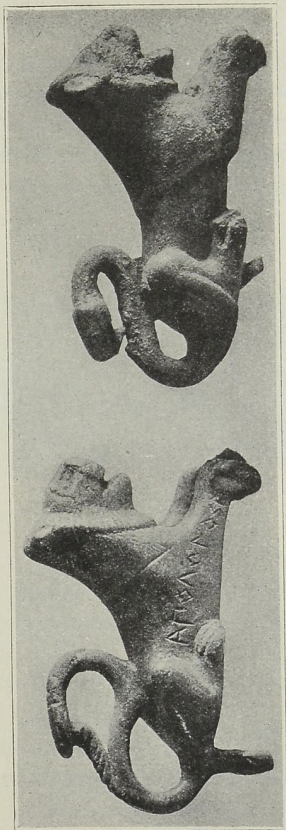
Ὁ τύπος Ἀπέλλων ἀντὶ Ἀπόλλων εἶναι γνωστὸς ὡς
θωρικὸς καὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἥδη παρατηρήθη ἐπὶ λακωνικῶν
ἐπιγραφῶν (ιδὲ Pauly - Wissowa Lex. ἐν λέξει Apollon).
Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὗρηται κατ' ὀνομαστικὴν, δὲν
εἶναι βεβαίως σὺνήθες ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων. Ἀλλ' ὅμοια
παραδείγματα ἔχουσιν ἤδη καταλεχθῇ (πρὸς. AE, 1904,
148). Τὰ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ γράμματα εἶναι βε-
βαίως δυσερμήνευτα. Ἰσως ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχὴν ἀγνώ-
στου ἡμῖν τοπικοῦ ἐπιθέτου τοῦ Ἀπόλλωνος. Σύμφωνος
πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν γραμμάτων, τὸν 6^{ον} π. X. δηλ.
αἰῶνα, ὡς συνήθως χρονολογοῦνται οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆ-
ρες, εἶναι καὶ ἡ αὐστηρά καὶ ἐπιμελὴς τέχνη τοῦ ἀγαλ-
ματίου. Καὶ ὁ ἕτερος ταῦρος, ἂν καὶ διαφόρου ἐξωτερικοῦ
καὶ ἀμελεστέρως ἐργασίας, εἶναι ἐπίσης ἀρχαῖος. Ὁ ἐνε-
πίγραφος κοσμεῖται πρὸς τούτοις δι' ὠραίας πρασίνης ἐπι-
χρώσεως, κάλλιστα διατηρουμένης.

Ἡ εἰκ. 7 παρέχει δύο χαλκοὺς λέοντας εἰς μέγεθος
κατ' ἐλάχιστον μικρότερον τοῦ ὑπάρχοντος. Ἐχρησίμευ-
σαν ἀμφότεροι ὡς πόρπαι, ἅρ' ὧν σήμερον ἐλλείπουσιν
ἀποκοπεῖσαι μόνον αἱ βελόναι. Ἡ οὐρὰ καὶ ἐπὶ τῶν δύο
καταλήγει εἰς κεφαλὴν ὄψεως πωγωνοφόρου, τοῦθ' ὅπερ
ἐξαίρει τὴν δαιμονιώδη φύσιν τοῦ ὡς ἀποτροπαίου χρησι-
μεύοντος λέοντος. Ὁ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φέρει τὰ ἀκόλουθα
γράμματα·

Ἀπόλδνος εἰμ.

Τοῦ τελευταίου γράμματος διέκρινα πρὸ τοῦ πρωτοτύ-

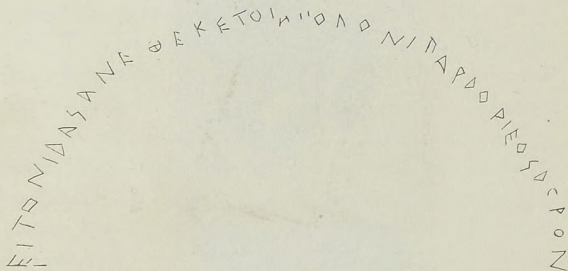
που μόνον τὸ πρῶτον ἡμισυ, τῶν λοιπῶν φθαρέντων ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἀναπτυχθείσης ὀξειδώσεως. Ἄλλ' ὅτι πρέπει νὰ

Εἰκ. 7.

συμπληρωθῇ ἡ[μὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Σύμφωνας ἐπίσης, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεπιγράφου ταύρου παρατηρήσα-

μεν, πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι καὶ ἡ προδήλως ἀρχαϊκὴ τέχνη τοῦ λέοντος. Ἡ χαίτη ἔχει δηλωθῇ σχηματικῶς διὰ χαραγμάτων καὶ τὸ ὅλον περίγραμμα ὡς καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου ἐπιδεικνύουσι τὴν συνήθη αὐστηρὰν κομψότητα. Ἀντιθέτως ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ λέων παρουσιάζει πλεῖστα γνωρίσματα νεωτέρας ἐποχῆς. Ἡ χαίτη δὲν παρίσταται πλέον σχηματικῶς καὶ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ ἔχουσι τινα ἀδρομέρειαν, ἀλλ' ὅτι ὁ πλάστης ἐιργάζετο ταχέως καὶ βιομηχανικῶς δεικνύει ἡ χονδροειδῆς

Εἰκ. 8.

οὐρά. Σύμφωναν πρὸς τὴν διάφορον ἐποχὴν εἶναι τὸ φαινόμενον, ὅτι μόνον ἐπὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ διετηρήθη ἡ πρασίνη ἐπίχρωσις.

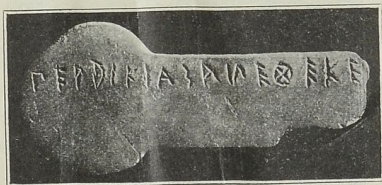
Ὁμοίαν λεοντόσωμον πόρπην βλέπει τις ἐν τῇ χαλκοθήκῃ τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Σπάρτης φυλάσσονται δύο, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, προσερχόμεναι ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀρθείας. Δύο ὁμοίας παρτήρησα εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν, εὐρεθείσας τὴν μὲν ἐν Παλαιοχωρίῳ τῆς Κυνourίας, τὴν δὲ παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Λεωνιδίου.

Τὴν μακροτέραν ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἔχομεν

ἐν εἰκόνι 8, ὅπου τὰ γράμματα εἰκονίζονται εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ αὐτῶν μεγέθους.

... εἰπονίδας ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλῳνι παρ Δοριέος δῶρον

ἀναγινώσκονται σαφῶς ἐγκεχαραγμένα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πηλίνης κύλικος, κοσμουμένης μόνον δι' ὠραίου μέλανος γανώματος καὶ διατηρηθείσης οὐχὶ ὀλοκλήρου εἰς ἐπτὰ συνανήκοντα τεμάχια. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀφιερῶσαντος δύναται ἴσως νὰ συμπληρωθῇ: Εὐγ|ειτονίδας. Μετὰ τὸ δῶρον οὐδὲν ἄλλο ἐγράφη. Ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως παντὸς κοσμήματος καὶ ἄλλων διακριτικῶν δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῇ ὁ

Εἰκ. 9.

τόπος τῆς κατασκευῆς τῆς κύλικος. Πιθανὸν εἶναι ἐν τούτοις, ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς Λακωνικῆς.

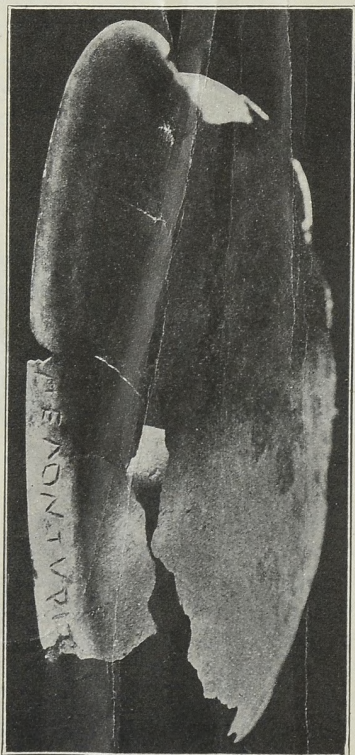
Ἡ εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους παριστωμένη ἐν εἰκ. 9 χαλκῇ λαβῇ ξίφους παρέχει πιθανῶς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν.

Περδικίας ἀνέθηκε

Τὸ Σ δὲν παρίσταται ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς διὰ τριῶν γραμμῶν ἀλλὰ διὰ τεσσάρων. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς εἶναι σημεῖον νεωτέρων χρόνων. Πολλῶ μᾶλλον πιστεύω, ὅτι τὸ σῆγμα τοῦτο εἶναι παραλλαγή τις τοῦ ἀρχαίου μετὰ πέντε γραμμῶν παριστωμένου λακωνικοῦ χαρακτῆρος. Τὸ

Ν εἶναι γεγραμμένον ὡς ἂν ἡ γραφή διηυθύνετο πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπερ εἶναι ἔνδειξις παλαιότερων χρόνων.

Λακωνικὴν ἐπίσης καταγωγὴν φαίνεται, ὅτι ἔχει ἡ

Εἰκ. 10.

ἀρχαία ἐπιγραφή ΠΟΛΙΣ, ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ πηλίνῃς προ-
χόης, ἀριθμηθείσης ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τῆς ἐν Λεωνιδίῳ
κατατεθείσης συλλογῆς διὰ τοῦ ἀρ. 18. Πόλλις ἀναφέρε-

ται πλέον ἢ ἅπαξ ὡς ὄνομα Λακεδαιμονίων ἀλλὰ καὶ Ἀργείου τινός. (Ἴδε Λεξ. Pape).

Ἀλλὰ τὴν σημαντικωτάτην ἐπιγραφὴν παρουσιάζει ἀναμφισβητήτως ἡ ὑπ' ἀρ. 10 εἰκὼν. Παρίσταται εἰς μέγεθος κατ' ἐλάχιστον μικρότερον τοῦ ὑπάρχοντος ῥάκος χαλκῆς φιάλης, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται

Απέλων Τυρίτ

Τοῦ ἀρχικοῦ Α διακρίνεται σαφῶς τὸ δεξιὸν σκέλος, καθ' ὃ ἀκριβῶς ἐκόπη τὸ λεπτὸν ἔλασμα. Ἐν τέλει δὲ μετὰ τὸ Τ οὐδὲν ἶχνος διατηρήθη. Ἀλλ' ἡ συμπλήρωσις: *Ἀπέλων Τυρίτας* αἶρεται ὑπὲρ πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Τὸ δεύτερον ἥδη ἔχομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ἐπὶ ἀναθήματος τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν. Μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ ὄνομα, ὅπερ ἀνάγκη νὰ εἶναι ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτον ἐπίθετον ἄλλοθεν ἀγνοοῦμεν φυσικὸν εἶναι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὸ ἐπίθετον προέρχεται ἐξ ὀνόματος τόπου. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐνθυμούμεθα αὐτομάτως τὸ ὄνομα τοῦ ἐγγύς τσακωνικοῦ χωρίου. Ὁ Τυρός, ὡς λέγομεν οἱ λοιποί, καὶ ὁ Ντερέ, ὡς καλοῦσι τὸ χωρίον οἱ λαλοῦντες τὸ Τσακωνικὸν ἰδίωμα (ὁ Τυρέ, ὁ Ντυρέ μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ ἄρθρου ν, ὁ Ντερέ κατ' ἀφομοίωσιν) φαίνεται καὶ καθ' ἑαυτὴν ὡς λέξις ἔχουσα ἀρχαίαν καταγωγὴν. Ἀλλ' ἵνα μηδεὶς θαυμάζῃ καὶ δυσπιστῇ, ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν εὐτυχῇ εἰκασίαν τοῦ Κουρτίου, ὅστις πρὸ 60 ἐτῶν συνεσχέτισε τὸ ὄνομα τοῦ ἀφανοῦς χωρίου πρὸς τὸν Τυρὸν τῆς Λακωνικῆς Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (Peloponnes. II, 332,81).

Τρία εἶναι ἄρα τὰ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης κύρια ὀφέλη: α') διδασκόμεθα περὶ νέου τοπικοῦ ἐπωνύμου τοῦ Ἀπόλλωνος, β') ὅτι ὁ τόπος οὗτος εἶναι ὁ αὐτός, πρὸς τὸν ὑπὸ Στεφ. τοῦ Βυζ. μνημονευόμενον Τυρὸν τῆς Λακωνι-

κῆς καὶ γ') ὅτι τὸ ὄνομα διεσώθη εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον, παρ' ὃ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἱγνη ἀρχαῖα καὶ τείχος περιστεφον ἀκρόπολιν.

Τοῦ τείχους τούτου, γνωστοῦ πρὸ πολλοῦ (Curtius, Pelop. 11, 305), ἔχει τις τὴν ιδέαν ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος 11. Ἐκτείνεται μέχρι που 400 μέτρων περὶ τὴν βραχὴν κορυφὴν τῆς περιγραφείσης ἐν ἀρχῇ μικρᾶς χειρ-

Εἰκ. 11.

σότητος. Διατηροῦνται κατὰ τὴν ΒΔ πλευρὰν 4 τετράγωνοι καὶ εἰς στρογγύλος Πύργος καὶ μετὰ τοῦ λοιποῦ τείχους ὑφίστανται ἔτι ἐνιαχοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 4 μέτρων. Τὴν ἀκρόπολιν περιῆλθον διὰ δευτέραν φοράν μετὰ τὴν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς βεβαίωσιν τοῦ ὀνόματος, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ συναντήσω ἱγνη ἱεροῦ ἐντὸς αὐτῆς. Δὲν συνέλεξα εἰμὴ ὅσπρακα ἀναθηματικῶν, οὐχὶ λίαν εὐδιαγνώστων ἀγνώστων. Ἀλλ' ὁ ἐκ Τυροῦ Ἀ. Μαστοράκης εὑρεν ἐν-

ταῦθα πρὸ ἐτῶν χαλκοῦν ἐπιμήκη κῦβον, μεθ' ἑξ ἑδρῶν, μήκους 0,09, καταλήγοντα ἑκατέρωθεν εἰς κεφαλὴν λείοντος. Παρόμοιοι εὑρέθησαν μόνον ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ὁρθείας τῆς Σπάρτης, καθ' ὅσον γνωρίζω. Ὁ ἐκ Τυροῦ κατετέθη

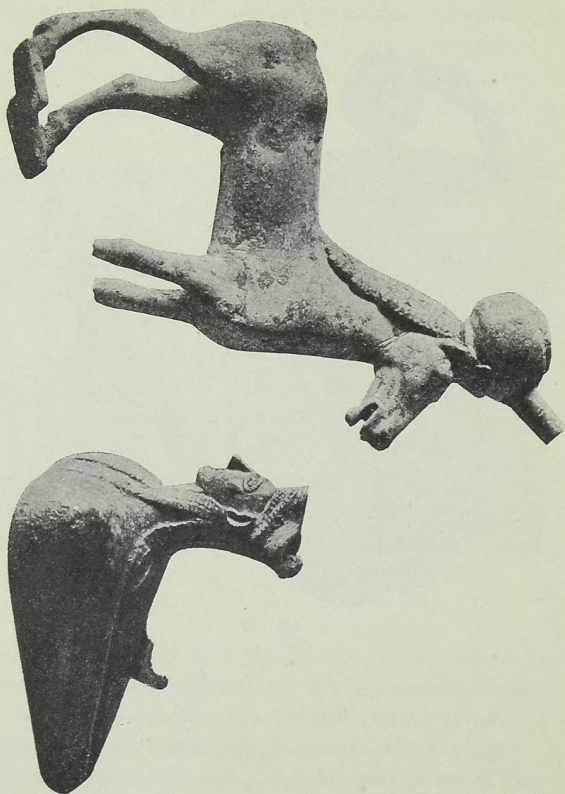
Εἰκ. 12.

ὑπὸ τοῦ εὑρέτου εἰς τὴν ἐν Λεωνιδίῳ συλλογὴν καὶ ἐσημειώθη διὰ τοῦ ἀρ. 40.

Δύο χαλκᾶ ἀγαλμάτια ἔχομεν ἐν εἰκ. 12 εἰς τὸ ὑπάρχον αὐτῶν μέγεθος παριστώμενα. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ Ἡρακλέους εὑρέθη ὑπὸ τῶν Μελανιωτῶν. Διτηρήθη ἀκέραιον καί, ὅπερ σπάνιον, μετὰ τῆς μολυβδοχοηθείσης βάσεως αὐτοῦ. Ὁ θεὸς ἢ ἥρως εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τοῦ ὕψου-

μένου ροπάλου, τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῶξου καὶ τοῦ ἀσα-
φῶς ὀηλουμένου καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ὅπερ πιθανῶς

Εἰκ. 13.

εἶναι λεοντῆ. Ἡ ὅλη στάσις καὶ ὁ προβεβλημένος ἀριστε-
ρὸς πούς ἐμφαίνουσι τὴν ἀρχαιότητα τῆς τέχνης. Ἀλλ’

ἡ ἐργασία εἶναι ἀμελὴς καὶ δὲν ἐξαίρεται ὑπὲρ τὴν βαναυσουργίαν.

Ἀρχαῖκόν, παρόμοιον πρὸς συνήθη καὶ εὐτελεῖ πῆλινα εἰδώλια, εἶναι τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀγαλμάτιον, ὅπερ ἴσως παριστᾷ τὸν Ἀπόλλωνα.

Ἐν εἰκ. 13 ἔχομεν χάλκᾳ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔχει μορφὴν ἵππου, τὸ δὲ σειρήνος. Εἶναι τὰ κάλλιστα ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἔργων τέχνης, οὐχ ἦττον δὲ καὶ περιέργα. Ὁ ἵππος, ὕψ. μεγ. 0,14, μήκ. 0,12, κενὸς τὰ ἐντὸς, πλὴν τῶν σκελῶν, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μικρὸν ἀγγεῖον, οἷον εἴ τινα δῖνον μετ' ἐκρούσεως καὶ ἐχρησίμευε πιθανῶς ὡς ἀγγεῖον εἰς θρησκευτικὰς τελετάς. Τοιοῦτον ἀγγεῖον ὁμολογῶ, ὅτι ἄλλοθεν μοι εἶναι ἄγνωστον. Εἶναι δὲ τέχνης καλῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος καὶ ἐργασίας πανταχοῦ ἐπιμελοῦς καὶ λεπτῆς. Ἐπὶ τοῦ στήθους παρατηρεῖται ἐλλειψοειδὲς σῶμα, κατὰ τι ἀνάγλυπτον, ὡξείδωμένον. Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ βύσμα τῆς ὀπῆς, τῆς ἀναγκαίας κατὰ τὴν χύσιν τοῦ χαλκοῦ.

Ἡ σειρὴν, ἂν φ' ἥς ἐλλεῖπει ὁλόκληρον τὸ κατώτερον μέρος καὶ ἡ ἀποκοπεῖσα λαβὴ, ἔχει ὕψ. μεγ. 0,07 καὶ μήκος 0,085. Τὸ στόμιον ἄνω ἔχει τὸ σχῆμα τριφυλλίου. Ἡ ἀνάμειξις τῶν μορφῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τῶν τοῦ πτηνοῦ εἶναι ἄξιον ἐξετάσεως. Τὸ στήθος ὀγκοῦται μᾶλλον κατὰ τὸ μέσον ὡς παρὰ τοῖς πτηνοῖς. Ἡ ρὶς ἐξέχουσα περισσότερον, ἢ ὅσον ἐπὶ τῶν ἀρχαϊκῶν ἔργων συνηθίζεται, ἐνθυμίζει τὸ ῥάμφος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μετὰ μεγάλων ἀδένων καὶ τὰ μεγάλα ὀξέα ὦτα ἀπομακρύνονται βεβαίως ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ τέχνη εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου. Πρὸβλ. π. χ. τὸν ὁμοιότατον σχηματισμὸν τῆς κόμης καὶ τῆς χαίτης τοῦ ἵππου. Κατὰ ταῦτα ἐπειδὴ τὰ περιέργα ταῦτα ἀγγεῖα προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου καὶ εἶναι τεχνικῶς τέλεια, εὐλογον εἶναι νὰ ἐν-

θυμηθῶμεν τὸ γειτονικὸν Ἄργος καὶ τὴν περίφημον χαλκοπλαστικὴν του τέχνην.

Ἐν εἰκ. 14 παρίστανται τὰ ἀξιολογώτερα ἐκ τῶν εὐρεθέντων πηλίνων εἰδωλίων. Ἡ προτομὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀνῆκει εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος ἀγγείου. Ἡ μετ' αὐτὸν θεὰ κάθεται ἐπὶ θρόνου περιέργως εἰκονιζομένου. Ἀπὸ τῶν νώτων

Εἰκ. 14.

ἐκφύεται εἰς μόνον στῦλος, εἰς ὃν ἐνοῦνται οἱ συνηθέστατα ὡς δύο παριστώμενοι ὀπίσθιοι πόδες τοῦ θρόνου. Παρομοία φαίνεται, ὅτι ἦτο ἡ παράστασις τοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ κορμοῦ, ὃν ὁ Lattermann πρὸ δύο ἐτῶν εὗρεν ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Ἀρκαδίας. Καὶ ἄλλα εὐρέθησαν τεμάχια εἰδωλίων θεᾶς καθημένης. Οὕτω δὲ ἀναλογίζεται τις τὴν Λητώ καὶ μάλιστα τὴν Ἀρτέμιδα.

Ἐξ ἄλλων ἀναθημάτων ἄξια μνηεῖς εἶναι αἱ πολυάριθμοι σιδηρεῖς αἰχμαὶ δοράτων διαφόρου μεγέθους, ξιφομάχαιραι, βέλη καὶ μεγάλη σιδηρᾶ πρῆλαινα. Ἐκ τῶν χαλκῶν σημειοῦμεν μέγαν λόφον περικεφαλαίας, ἄνθος μετὰ

θαυμασίας κυανῆς ἐπιχρώσεως καὶ λαβὴν κατόπτρου. Ἐκ μολύβδου εὐρέθησαν περὶ τοὺς 10 μικροὺς στεφάνους, ὁμοίους πρὸς τοὺς κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς κατὰ χιλιάδας ἐξαχθέντας ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς Σπάρτης.

Ἐξ ἀγγείων ἀκέραιοι εὐρέθησαν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν λεγομένων ἀριβάλλων, τῶν σφαιρικῶν καὶ τῶν ἀσχοειδῶν. Οἱ τελευταῖοι, ἂν καὶ σπανίως διέσωσαν τὴν διακόσμησιν, εἶναι προελεύσεως κορινθιακῆς. Ἐπὶ ἐνὸς τούτων διατηρεῖται δαίμων πτερωτὸς τρέχων μετὰ λεπτοτάτων χαραγμάτων. Οἱ σφαιρικοὶ παρουσιάζοντες ἐνίοτε ἐκτὸς τοῦ μέλανος γανώματος καὶ πορφυρᾶν ταινίαν φαίνονται, ὅτι εἶναι λακωνικοί. Τοιοῦτοι εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀρθείας καὶ τοῦ Μενελαίου κατὰ ἑκατοντάδας. Λακωνικαὶ μοὶ ἐφάνησαν καὶ βάσεις τινὲς κυλίκων καὶ μικρὰ ἀγγεῖα τοῦ τύπου τῆς ὀνομασθείσης *λακαίνης*. Ἀλλὰ καὶ ἀττικῆς μελανογράφου κύλικος μετὰ παραστάσεως διονυσιακοῦ θιάσου εὐρέθησαν μικρὰ τεμάχια.

Ἄν ᾗδῃ ἐκ τῆς γενικῆς ἀνασκοπῆσεως τῶν εὐρεθέντων ἀναθημάτων ζητήσωμεν νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς λατρείας θὰ εὕρωμεν, ὅτι ζωηρὰ ἦτο ἡ ἐν τῷ μετρίῳ ἱερῷ λατρεία κατὰ τὸν 7^{ον}, 6^{ον} καὶ 5^{ον} αἰῶνα. Ἄν δὲν εὐρέθησαν νεώτερα ἀναθήματα, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι κατὰ τοὺς ἐξῆς αἰῶνας κατέπεσεν ἡ σημασία τοῦ ἱεροῦ. Ἀκριβῶς κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα ἀφιερώθησαν ἴσως τὰ κάλλιστα ἐκ τῶν ἀναθημάτων, τὰ χαλκᾷ δηλ. ἀγάλματα φυσικοῦ μεγέθους, ὧν ἔχομεν τὰ βάρη. Ἐκ τῆς κνήμης ἐνὸς τούτων εὐρέθη ἐπιπολαίως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον εὐμέγεθες τεμάχιον.

Τὸν λακωνικὸν χαρακτῆρα ἱκανῶν ἐκ τῶν ἀναθημάτων ἐσημειώσαμεν ἐν ταῖς καθ' ἑκάστον περιγραφαῖς. Εἶναι δὲ τοῦτο κατὰ τοσοῦτο εὐλογον, ὅσον εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ἡ Θυρέα καὶ ἡ πρὸς Ν αὐτῆς

ὄρεινὴ χώρα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, νικησάντων τοὺς Ἀργεῖους.

Πολίγνα

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι διὰ τῆς ἀρχαίας ἐπιγραφῆς ἐθεβαιώθη ἡ θέσις τοῦ Τυροῦ. Ἀλλὰ τῶν ἐπιγραφῶν δὲν εἶναι κατώτεραι κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν δύναμιν αἱ ἀρχαίαν καταγωγὴν ἔχουσαι σημεριναὶ τοπωνυμῖαι. Τοιαύτας δέον νὰ περιμένωμεν πολλὰς ἐν τῇ ὄρεινῇ χώρᾳ, ἔνθα θαυμασίως διετηρήθη ἡ ἀρχαία λακωνικὴ διάλεκτος εἰς τὸ μῆπω τελείως ἐξετασθὲν πολῦτιμον ἐπιστημονικῶς τσακωνικὸν ἰδίωμα. Πραγματικῶς δὲ ἀκούονται πολυάριθμοι ἀρχαῖαι τοπωνυμῖαι κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν ὀλίγων τσακωνικῶν χωρίων. Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα δύο, σημαίνουσας πόλεις μνημονευομένας ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου μετὰ τῶν Πρασιῶν μνημονευομένη Πολίγνα (Δ', 36,4 κ. ἐ.) διατηρεῖται μέχρι σήμερον λεκτικῶς εἰς τὸ μίαν ὥραν Ν τοῦ Λεωνιδίου ἀπέχον χωρίον, τὰ Πούλιθρα. Περὶ τούτου ἐπέισθην, ὅτε ἔμαθον ἐν Λεωνιδίῳ, ὅτι οἱ Τσάκωνες καλοῦσι τὸ χωρίον *Πούλιχρα* καὶ ἐνικῶς τὸ *Πούλιχρε*, φωνητικῶς δὲ τὸ *χε* ἐν τῇ Τσακωνικῇ προέρχεται ἐκ τοῦ *χν*. Ἡ τέχνη καὶ ὁ τεχνίτης τσακωνιστὶ ἐκφέρονται ἃ τέχρα, ὁ τεχνίτα (πρβλ. Defner, *Zakonishe Grammatik*, 105). Οὕτως αἱ δύο λέξεις διαφέρουσι μόνον κατὰ τὸ γένος. Ἀλλ' ἡ μεταλλογὴ τοῦ γένους ἐπὶ τῶν τοπωνυμιῶν εἶναι συνηθιστάτη. Ἐνταῦθα δ' ἴσως προσεκλήθη ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῆς αἰτιατικῆς τὰν Πολίγναν πρὸς τὸ οὐδέτερον ἐν τῷ πληθυντικῷ.

Οἱ Ἀγγλοὶ λόγιοι Wace καὶ Hasluck ἐν *ABS*, 1908-9, 176 ἔγραψαν, ὅτι παρὰ τὰ Πούλιθρα ὑπάρχει

λόφος μετὰ τείχους ἀρχαίου καὶ ὅτι ἐνταῦθα πιθανῶς ὑπῆρχεν ἡ Πολίχνα, ἡ αἰφνιδίως καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λυκούργου ἐν ἔτει 219 π. Χ. μετὰ τῶν Πρασιῶν, Λευκῶν καὶ Κυφάντων, ὡς πόλεις τέως κατεῖχον οἱ Ἀργεῖοι. Οἱ ῥηθέντες λόγιοι ἀπέδωκαν τὴν ὀνομασίαν τῆς Πολίχνας εἰς τὰ ἐπὶ τῆς λεγομένης Βίγλας τείχη μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς πέριξ παρεῖχοντο ἀρχαῖα ἐρείπια, εἰς ἃ νὰ ᾔητο δυνατόν νὰ ἀποδοθῇ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα. Ἦδη διὰ τῆς ἀποδειχθείσης ταυτότητος τῶν ὀνομάτων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐκεῖ που, ὅπου τὸ σημερινὸν χωρίον τῶν Πουλίθρων, ἔκειτο ἡ ἀρχαία Πολίχνα.

Γλυμπεῖς. Γλυππία.

Ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τοῦ 1906, 353-4 ἐξέθηκα, ὅτι μεταξὺ τῶν χωρίων Παλαιοχωρίου καὶ Ἀγ. Βασιλείου κατὰ τὴν θέσιν Παλαιοχώραν εὗρηνται τὰ ἔχνη ἀρχαίας πόλεως μετὰ τείχους πολυγωνικοῦ ἐπὶ μικροῦ λόφου, ἧτις πρέπει νὰ εἶναι οἱ Γλυμπεῖς τοῦ Πολυβίου ἢ ἡ ἄλλως ὀνομαζομένη παρὰ Πausanίᾳ Γλυππία. Τὴν γνώμην ταύτην ἐστήριξα ἐπὶ τῆς διατηρηθείσης ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὀνομασίας, τὰ *Λύμπια*, δι' ἧς ὀνομάζουσι σήμερον οἱ περίοικοι τὸ ἐγγύτερον πρὸς τὰ ἐρείπια χωρίον, τὸν Ἀγ. Βασίλειον. Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἤθελεν ἤδη εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἀγαγεῖ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐρευνητάς ἀπὸ τοῦ πρώτου μνημονεύσαντος Bursian, ἂν μὴ κατὰ περίεργον τρόπον ἡ τοπωνυμία παρεμορφώνετο εἰς *Λυμπιάδα*. Τὸ αὐτὸ ὄνομα παρέλαβε καὶ ὁ τελευταῖος γράψας F. Bölte (A M, 1909, 376 κ. ἐ.) μὴ ἀναγνώσας τὰς ἐν τῇ Ἀθηνᾷ παρατηρήσεις μου. Ὅτι ὁμοῦς *Λύμπια* εἶναι ἡ μόνη γνησία παράδοσις ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τσακωνικοῦ τόπου *Λύγκια*, τὰ. Τοῦ μὲν ἡ μεταβολὴ εἰς γκ εἶναι συνηθεστάτη ἐν τῇ Τσακωνικῇ

(πρὸ βλ. Defner, Zak. Gram. 73). Τὰ Λύμπια δὲ προήλθον ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τὴν (Γ)λυμπίαν ἀπαρallάκτως ὡς ἐκ τοῦ τὰν Πολίχναν τὰ Πούλιχρα. Τὴν αὐτὴν πόλιν, ὡς πρὸ πολλοῦ ἐγένετο δεκτόν, ὁ μὲν Πολύβιος καλεῖ Γλυμπεῖς (Δ', 36,4, Ε', 20,3), ὁ δὲ Παυσανίας Γλυππίαν (Γ', 22,8). Ἡ διαφορά συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν Πολύβιος προτιμᾷ τὸ ἐθνικόν, ὁ δὲ Παυσανίας τὸ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ ἀληθές εἶναι, ὅτι ἡ πόλις θὰ ἐκαλεῖτο καὶ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ, οἱ Γλυμπεῖς, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, ὅπερ θὰ ᾔτο ἡ Γλυμπία. Ἡ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ γραφὴ εἶναι δυσκολώτατον νὰ εἶναι ὀρθή, διότι καὶ τὸ ἐθνικὸν τοῦ Πολυβίου καὶ ἡ ἀναμρισθήτητος σχετικὴ τοπωνυμία τὰ Λύμπια, ὑποδεικνύουσιν ὅτι πάντοτε διετηρήθησαν οἱ φθόγγοι *μπ*.

Ὁ μνημονευθεὶς Bölte λεπτομερῶς ἐξετάσας τὰ περὶ τῆς θέσεως τῶν Γλυμπέων ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκ Τεγέας πορείας τῶν Μεσσηνίων καὶ τοῦ αἰφνιδισμοῦ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐκ Σπάρτης ἐξορμήσαντος Λυκούργου νομίζει, ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἢ παρὰ τὸν Κοσμάν ἢ παρὰ τὴν «Λυμπιάδα». Παρέλιπεν ὅμως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, ὅτι μόνον εἰς τὴν Παλαιόχωραν παρὰ τὰ Λύμπια ὑπάρχει τεῖχος, εἰς ὃ ἠδύναντο νὰ καταφύγωσιν οἱ ἐκπλαγέντες Μεσσήνιοι.

Πρασιαὶ

Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὸν μικρὸν λιμένα τοῦ Λεωνιδίου πρὸ πολλοῦ ἔχει βεβαιωθῆ. Διακρίνεται ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου ἀνερχόμενον τὸ τεῖχος, πολυάριθμοι ἀναλημματικοὶ τοῖχοι καὶ ὁ νῦν κεχωσμένος λιμὴν, τῆς ἀποβάθρας τοῦ ὁποῦ δεικνύονται ἔτι αἱ ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένα βαθυμετρεῖς. Ἐκ πλουσιῶν τάφων τῆς πόλεως εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον πολυάριθμα ἀγγεῖα καὶ ἐν ἐκ τῶν ὠραιστάτων κατόπτρων τῆς

συλλογῆς. Τάφοι εὐρέθησαν καὶ ἐντὸς τοῦ Λεωνιδίου, πόλεως ἀπεχούσης $\frac{3}{4}$ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων, ἐκ τούτων δὲ προέρχεται καὶ σύντριμμα μαρμάρινον ἐπιταφίου στήλης μετ' ἀναγλύφου καθημένης, ὅπερ ὁ κ. Δ. Κόκκινος φιλοτίμως ἀποσπᾶσας ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας του κατέθηκεν εἰς τὴν ἐν Λεωνιδίῳ ἀρτισύστατον συλλογὴν. Ἐπίσης ὁ κ. κ. Θ. Γούλελος προσήνεγκε διάφορα ἀγγεῖα, ἐξ ὧν ἐν ἀξιόλογον μετ' ἀναγλύπτου ὀκλάζοντος Σιληνοῦ, προερχόμενα ἐκ τάφων παρὰ τὸν λιμένα.

Ἐν τέλει ἀνακοινῶ ἐνταῦθα ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὰς Πρασιάς τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν, ἣν ἀντέγραψα τῷ 1906 κατὰ τὸ δίδωρον δυτικῶς ἀπέχον τοῦ Λεωνιδίου μοναστηρίου τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῆς Σίντζας.

ΤΟΠΟΣ ΠΒ
ΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΕΥΡΩΤΑ

Τόπος Τιβ(ερίου)
Κλαυδίου
Εὐρώτα

Μέγ. μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,03

Ὁ Τιβέριος Κλαύδιος Εὐρώτας, οὐτινος ὁ τόπος τοῦ τάφου σημειοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, θὰ εἶναι βεβαίως ἀπόγονος ἀπελευθέρου τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου. Διότι τὰ γράμματα φαίνονται ὑστερώτερα τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος.

Ἐν Κεγκύρῳ.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1911

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνασκαφάς, ἐρεῦνας καὶ λοιπὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη 1906-1910 ¹⁾. Ἀπὸ σκολήθημεν δ' ἐκεῖ ἀπὸ τῆς 21^{ης} Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 30^{ης} Δεκεμβρίου εἰς τὰς ἐξῆς ἐργασίας:

Α') Ἐν Πόρτα τῆς Πίνδου.

Βυζαντιακὴ ἐκκλησίᾳ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα.

Τὸ χωρίον Πόρτα-Παῦζαρ ἢ ἀπλῶς Πόρτα κεῖται ἐπὶ τῶν ὑπωρεϊῶν τῆς Πίνδου Νοτιοδυτικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου ὥρων ἀπὸ τῶν Τρικκάλων εἰς τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Πορταῖκου ποταμοῦ (*Πορταῖτ'ς* κοινῶς), ὅστις ὀλίγον ὑπὲρ τὸ χωρίον ἐξερχόμενος ἐκ μεγάλης φαραγγώ-

¹⁾ Ἐν ΠΑΕ 1910, 168 σημ. 1 ἀνεγράψαμεν τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀναφερόμενα δημοσιεύματα ἡμῶν· τούτοις προσθετέον τὰ μετέπειτα:

1') Τὰ μνημονευθέντα ἐν ΠΑΕ 1910, 168-264· ἀνασκαφαὶ καὶ ἐρευναι ἐν Ἰωλκῷ, Λαρίσῃ τῇ Πελασγίδι, Φαρσάλῳ, ἐπὶ τῆς Ὀσσαί, ἐν Χασάμπαλῃ, Ἀτραγί, Ὀμολίῳ, Εὐρυμεναίς, ἐπὶ τῶν Τεμπῶν, ἐν Θαυμακοῖς καὶ Προϊέρνῃ, ἀνὰ τὰ χωρία τοῦ Πηλίου, ἐν Φεραίς, Ἀρμενίῳ, Λακερείᾳ, ἐν Παγασαῖς καὶ ἐν Γόννοις Περγαιδίας.

1Α') *Inscriptions inédites de Thessalie. Larisa Pelasgis* N° 26 30, *Mopsion* N° 31-34, *Larisa de l'Ossa* N° 35, *Homolion* N° 36 37 ἐν τῇ *Revue de Philologie* 1911, 123-129. *Atrax* N° 38, *Ermitsi de Thessaliotide* N° 39, *Thaumakoi* N° 40 41, *Pyrsos* (Thèbes Phthiotides) N° 42-45, *Iolkos* N° 46-48, *Ville de Magnésia* N° 49, *Pharsalos* N° 50 ἐν αὐτῇ *Revue* 1911, 282 κ.ε..

1Β') *Θεσσαλικά ἐπιγραφαὶ* (ἀνέκδοτοι)· ἐπιγραφαὶ Γόννων Περγαιδίας ἀριθ. 51-88 ἐν τῇ ΑΕ 1911, 123-149 (πρὸς. 244).

δους τομῆς τοῦ ὅρους ἐκχύνεται πλατὺς εἰς τὴν πεδιάδα, κατακλύζων κατὰ τὰς πλημμύρας μεγάλην ἔκτασιν ἀγρῶν καὶ παρασύρων οἰκίας τοῦ χωρίου.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο φέρει ὁδὸς ἐκ Τρικκάλων ἐπὶ μικρὸν διάστημα ἀμαξιτὸς μέχρι τοῦ χωρίου *Μεγάλη Πολιάνα*, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῶν ἀγρῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ δευτέρου τούτου χωρίου ἀνεγράψαμεν τὰς ἐξῆς τοπωνυμίας: Παλιόβαλτος, Μπελτσιώτικα, Ἀντωνάικα, ἔς τὸ Μουλούστι, Ἰτίες, Ἀϊώργς, ἔς τοῦ Μίγκα, Βακούφκη Κορομπλιά, Στραβόκλος, τ'ς Ἀμμοῦδες, ἔς τὴν Ρέθη, ἔς τὴν Γιαννούλα, Χαμόλευκα, Μαντέρια, Λιβάδι, Καρές, Ἀλώνια, ἔς τὴν Φτιρούς, Δέντρα, Βρύσι, Κρυόβρυσι, ἔς τὰ Μιλέα (μιλέας καὶ μιλέο=μέλεγος=μελία), Φτιλιάς.

Περαιτέρω ὑπάρχει τὸ χωρίον *Γουρντζή*, ἔνθα τοπωνυμιαὶ Τσολάκα, Καραούλια, Πλατάνια, ἔς τὴν Ντάγια, Σγκάρ, Μπλιτσογιάννα, Γαβράκια, Λακκιά.

Ἐξω τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἔχουσα παρὰ μὲν τὸ φρέαρ βάθρον ἀγάλματος, ὅπισθεν δὲ τῆς κόγχης ἐπιγραφὴν, ἥς διεκρίναμεν τινα γράμματα μόλις, διότι ἔχει ἐπιχρισθῇ δι' ἀσβέστου τούτων τὰ πολλὰ ἀποδίδομεν κατὰ τὴν σημείωσιν ἡμῶν ἐν γνώσει ὅτι ἱκανὰ ἔχουσιν ἐσφαλμένως βεβαίως ἀντιγραφῇ:

ΔΟΝΗΔΙΩΔ
ΚΛΕΙΔΟΥΑ
ΘΕΡΑΣΛΥΤΣ
ΠΛΙΟΙΓΕΙΔΕ
Π/ΛΙΙΥΙΒΟC
ΙΟΙ ΙΗ ΔΩΓΕΙ
ΚΩ *ΒΦ

φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ συνήθης ἀπαγόρευσις περὶ μὴ ἀνοίξεως μνημείου *Ἡρακλείδου* τινὸς καὶ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ,

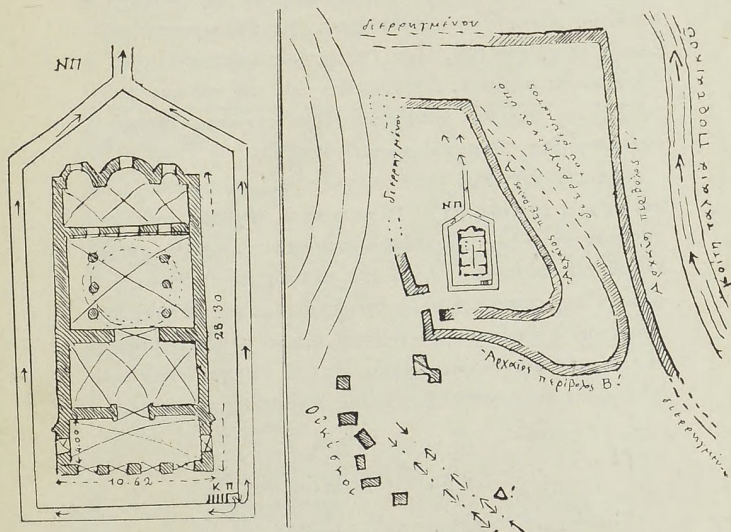
ἀνεγερθέντος ἐκ τῶν ιδίων « εἰ δέ τις παρανοηθεῖς (ῖ) τὴν σορὸν ἀνοίξῃ, δώσει τῷ φίλῳ δηνάρια 2500 ». Ἀλλαχοῦ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἔχουσιν ἐντοιχισθῇ ἀρχιτεκτονικοὶ λίθοι καί, ὡς λέγεται, μακρὰ ἐπιγραφὴ ἐπὶ νεωστὶ ἐπισκευασθέντος τοίχου, οἵτινες πάντες ἤχθησαν ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κτισμάτων, κειμένων μίαν ὥραν μακρὰν ἐντεῦθεν παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους εἰς τρεῖς λόφους καλουμένους Βαρμπομπίτικη, Λυσιανίτικη, Γουρντζιώτικη μαγοῦλα.

Περὶ δὲ τὸ χωρίον Πόρτα καλοῦνται θέσεις Ἀϊλιάς καὶ Ἰταμος, ἔνθα λέγουσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι ὑπάρχουσι τείχη ἐξ ὀγκολίθων λαξευτῶν, ἥτοι ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· ἕτεραι τοπωνυμῖαι Παναϊά, Κοκορέλλος, Ἰσιώμα, ῖς τοῦ Ῥουσιᾶ, Γκαμήλα (ἥτοι βράχος ὅμοιος καμήλῳ).

Σκοπὸς τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως ἡμῶν ἦτο ἡ ἐπιθεώρησις τῆς γνωστῆς ἐκκλησίας *Πόρτα-Παναγίας* καὶ ἡ πρότασις τρόπων στερεώσεως αὐτῆς. Ἡ ἐκκλησία αὕτη κεῖται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, καθ' οὗ τῶν πλημμυρῶν οἱ Βυζαντινοὶ ἤδη ἐποίησαν τρεῖς περιβάλλους ἰσχυροὺς (Εἰκὼν 1-Α κατὰ πρόχειρον, ἀλλ' ἀκριβὲς διάγραμμα ἡμῶν), οὗς ὅμως πολλὰχοῦ διέρρηξε τὸ ρεῦμα. Οὕτως ἐπιβάλλεται ἡ ἐπισκευὴ μὲν αὐτῶν, ἡ ποίησις δὲ τετάρτου περιβάλλου κατὰ τὸ σημεῖον Δ'. περὶ τούτων ἀρμόδιον, ἵνα προνοήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ, εἶναι τὸ Εἰδικὸν Ἀρχιτεκτονικὸν τμήμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλ..

Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ ἐκκλησία αὕτη (Εἰκὼν 1-Β) δεῖται καὶ νῦν ἐπισκευῆς, ἐπισκευασθεῖσα καὶ πρότερον εἰς ἀρχαίους καὶ νέους χρόνους πολλάκις, ὡς φαίνεται· διότι ἡ κατὰ τὸ σημεῖον ΚΠ ὑπάρχουσα πηγὴ, εἰς ἣν ἄγει κλίμαξ, παρέχεται ἀφθονον καὶ ἀέναν ὕδωρ (*ἀγίασμα*), οὗτινος οἱ Βυζαντινοὶ διὰ βαθυτάτου καὶ εὐρέος ὁχετοῦ περὶ ὅλην

τὴν ἐκκλησίαν ἐποιοῦν ἔκρουν εἰς τὸν ποταμόν· ἀλλὰ σήμερον ἐβύσθη ὁ ὀχετός, τὸ δὲ ὕδωρ μὴ εὗρισκον διέξοδον καταπλημμυρεῖ τὸ ἐσωτερικὸν δάπεδον τῆς ἐκκλησίας μέχρι ὕψους, καθ' ἣν ὥραν ἐπεσκέφθημεν αὐτήν, ἐνὸς καὶ

Β

ΠΟΡΤΑ ΠΙΝΔΟΥ

Α

Εἰκ. 1. Βυζαντινὴ ἐκκλησία (τὸ Β) μετὰ τῶν ἀρχαίων κατὰ τῶν πλημμυρῶν ὑποστηρικμάτων (τὸ Α).

πλέον μέτρου. Ἐκ τούτου καθίσταται ὀφάνηλον ὅτι πρῶτον ἔργον τῆς μνημονευθείσης ἀρχιτεκτονικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀρμοδίου πρὸ τοιαῦτα ἔργα εἰς βυζαντινὰ μνημεῖα ἐφορείας τῶν χριστιανικῶν κλ. ἀρχαιοτήτων εἶναι νὰ καθαρίσῃ τὸν ὀχετὸν. Τὰ ἔργα ταῦτα ὑπεσχέθησαν νὰ ἐκ-

τελέσωσιν αἱ μνησθεῖσαι ὑπηρεσίαι· ἥδη παρῆλθεν ἔτος καὶ οὐδὲν ἐξετελέσθη ὑπ' αὐτῶν, ἄγνωστον διατί.

Περὶ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ Δυτικοῦ προστώου τῆς ἐκκλησίας, ὅπερ ἔχει καταπέσει τὰ πολλὰ καὶ περὶ τῆς συντηρήσεως τῶν ἐσωτερικῶν ψηφοθετημάτων καὶ τοιχογραφιῶν, ὧν μόλις ἔχνη εἶδομεν ἡμεῖς, ὡς πάλαι καταπεσόντων ἢ ἐπιγρισθέντων, εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον νὰ ληφθῇ ἡ προσήκουσα μέριμνα. Λέγεται ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσω πλήρους ἰλῦος δαπέδου ὑπάρχουσι ψηφοθετήματα καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία στηρίζεται ἐπὶ ἀψίδων ὑποκάτω.

Τὰ λοιπὰ τοιχώματα τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ στερεά· διότι καὶ παχεῖς ἐποικήθησαν οἱ τοῖχοι καὶ δι' ἰσχυροῦς ἀσβέστου καὶ λίαν ἐπιμελῶς φαίνεται ὅ· ὅτι ἅπαν τὸ ὑλικὸν αὐτῶν ἐλήφθη ἐξ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πόλεως· διότι πολλαχοῦ εἶδομεν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοιοῦτου ναοῦ καὶ στήλας ψηφισμάτων ἢ ἀναθημάτων ἢ ἐπιτυμβίους μετ' ἀνθεμίων ἢ ἄλλως· ἐπὶ τῆς εἰσόδου πατεῖ τις ἐπὶ τοιαύτης στήλης, ἔνθα μόλις διακρίνεται ἀποτετριμμένη ἐπιγραφὴ

....Ο....

ΚΛΙΟΜΕΝΕΙΑ

δεῖνα ..]ο[.. (γυνή).

Κ[λι.]ομενεία(;).

Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα θὰ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ἄνω θέσεων Ἀἰλῖας καὶ Ἰταμος ὑπερκειμένων τῆς ἐκκλησίας.

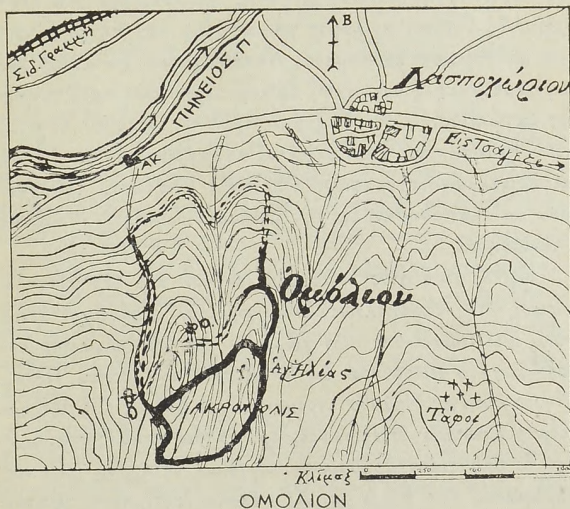
Β') Ἐν Ὀμολίῳ.

1) Ὁ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναός.

Περὶ τοῦ Ὀμολίου ἐγράψαμεν τινα ἐν τοῖς ΠΑΕ 1910, 188-190· ἠλπίζαμεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1911 θὰ καθί-

στατο δυνατόν νά ἀνασκάψωμεν τὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εὐρεθέντα πέρυσι νάον· ἀλλ' αἱ ἐργασίαι μόλις ἀρξάμεναι διεκόπησαν, τοῦ μὲν Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου μὴ ἐγκρίναντος ζητηθεῖσαν παρ' ἡμῶν πίστωσησιν, τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀναλαβούσης τὴν δαπάνην δι' ἄλλα πολλὰ ἐν Θεσσαλίᾳ ἔργα.

Τὴν θέσιν τῆς πόλεως δεικνύει πρόχειρον διάγραμμα.

Εἰκ. 2. Πρόχειρον διάγραμμα τῆς ἀρχαίας πόλεως μετὰ τῶν ἐγγυιάτω τῶν πέριξ.

ἡμῶν ποιηθέν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάρτου τῆς Ἑλληνικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας (εἰκὼν 2). Ἐξ αὐτοῦ διακρίνεται ὅτι ἐν καλῇ καταστάσει διετηρήθησαν τὰ τεῖχη τῆς ἀκροπόλεως μετὰ τινων πύργων, ὅτι ὑπῆρχε δεύτερος περίβολος αὐτῆς καὶ ὅτι τὰ τεῖχη αὐτοῦ τε καὶ τῆς κάτω πό-

λεως ἐκρημνίσθησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν τὰ πολλὰ. Οἱ λίθοι τῶν τειχῶν ἔχουσι διαστάσεις $0.80-1.00 \times 0.40-0.60$, τὸ δὲ πᾶχος αὐτῶν εἶναι 1.60, σχετικῶς μικρόν.

Κατὰ τὰ στοιχεῖα ΦΟ μέχρι τοῦ ΑΚ τῆς εἰκ. 2 ὑπάρχει ἀποτομώτατον καὶ φύσει ὀχυρότατον ρεῦμα Ἀιαπαρσκειῆς λεγόμενον· ἐνταῦθα εἶναι ἀμφίβολον ἂν εἶχε πανταχοῦ τειχισθῇ ἡ πόλις εἰς ἱκανὸν ἢ τι ὕψος. Αὐτὸ δὲ τὸ ΑΚ δηλοῖ ἔχνη παλαιᾶς μεγάλης γεφύρας ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ, ἥς ὑπέρκειται λόφος χωματώδης καὶ πλήρης πρίνων καὶ θάμνων, καλούμενος **Κοκκινόχωμα**· ἐπ' αὐτοῦ καὶ περὶ αὐτὸν μηνύουσιν ἔχνη ἄφθονα κεραμίδων καὶ ἀγγείων ὅτι κατφκεῖτο, ἢ ὅτι ὑπῆρχεν ἱερὸν τι· ἐντεῦθεν λέγεται ὅτι ἐξήχθησαν πρὸ ἐτῶν μεγάλοι μαρμαρίναι πλάκες, τινὲς μετὰ μακρῶν ἐπιγραφῶν, ὑπὸ τινος ἐπιστάτου τοῦ χωρίου καὶ ἐκτίσθησαν ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ (κονάκι), ἢ ἄλλως ἡφανίσθησαν.

Κεῖται δὲ ὁ ναὸς ὁ ἀρχαῖος ὀλίγον ὑπὸ τὴν ὑψίστην κορυφὴν τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα σήμερον ξηρότοιχοί τινες ὑψωμένοι νεωστὶ ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ ἀποτελοῦντες μικρὰν κόγχην θεωροῦνται ὡς ἡ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Ἡλία. Ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα εὗρομεν μέχρι βάθους δύο μέτρων τοιχάρια μεταγενεστέρων οἰκοδομημάτων πηλόκτιστα, ὀλίγον δὲ βαθύτερον θραύσματα ἀγγείων στίλπνου μέλανος γανώματος τῆς Ε'-Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, μικρὰν ἀναθηματικὴν μαρμαρίνην στήλην λήγουσαν ἄνω εἰς ὀριζόντιον γεῖσον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχεν ἡ πάλαι ἀποτετριμμένη ἐπιγραφή· ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐπὶ τοῦ λείου διαστήματος θὰ ὑπῆρχε γραπτὴ παράστασις· ὁμοίᾳς στήλας ἔχομεν ἤδη εὑρεῖ μόνον ἐπὶ τοῦ Ἀντροῦ τῶν Νυμφῶν τῆς Ὁσσης πολλὰς καὶ τινὰς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Γόννων (ΠΑΕ 1910, 183. 256).

Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Ὀμολίου

τμήμα πηλίνου άνθεμίου ἐξ ἀκρωτηρίου τοῦ ναοῦ βεβαίως, ἕτερα πηλίνων πλακῶν μετ' ἰχνῶν βαφῆς ἐκ τῶν μετοπῶν καὶ γεισωμάτων ἴσως αὐτοῦ, πάντα ὅμοια τοῖς ἐν Γόννοις, καὶ ἐνσφράγιστοι κέραμοι· τούτων μία φέρει τὸ μονογράφημα Α, ὅπερ ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ εὔρομεν καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος καὶ ἐπὶ τῶν πύργων Παγασῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος τῶν Φθιωτῖδων Θηβῶν (βλ. ΠΑΕ 1908, 176· πρβ. IG IX² 396)· ἑτέρα

φέρει κυκλοτερῆ σφραγίδα
$$\begin{matrix} M \in N \\ \circ \quad \Sigma \quad \circ \quad N \end{matrix}$$
 Μένωνος καὶ ἑτέρα

ὅμοια φέρει δυσδιάκριτον ἐπιγραφὴν.

Ἐκ τούτων καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ναοῦ ἐνταῦθα εἶναι ἀναμφισβήτητος· ἐπειδὴ δὲ ἡ κλίσις τοῦ πέριξ ἐδάφους εἶναι τοιαύτη, ὥστε πᾶν τὸ καταπίπτον νὰ μὴ κατακυλίσθῃ πέραν τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἔσω τείχους τῆς ἀκροπόλεως, θεωροῦμεν βέβαιον ὅτι πάντα τὰ ἀναθήματα καὶ τὰ μέλη τοῦ ναοῦ κεῖνται ὑποκάτω κατὰ χώραν, ἐν ᾧ ἐν Γόννοις πολλὰ κατεκυλίσθησαν ἐκατέρωθεν ἐπὶ μακρὸν διάστημα ἕνεκα τῆς διαφόρου ἐκεῖ κλίσεως τοῦ ἐδάφους.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν ἔσω τοῦ δευτέρου περιβόλου ὑπάρχουσιν ἰχνη οἰκοδομήματος σημαντικοῦ μετὰ πλήθους κεράμων· ἐνταῦθα εὗρέθη ὁ μέγας πῆλινος πούς, περὶ οὗ βλ. ΠΑΕ 1910, 189.

2) Τάφοι γεωμετρικοί· θέσεις ἕτεραι τετειχισμέναι περὶ τὸ Ὀμόλιον.

Ἀνατολικῶς τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ὀμολίου ἐπὶ τῆς τρίτης σειρᾶς ὑψηλῶν λόφων ἐν θέσει Καραγάτσια εὔρομεν τάφους, ὧν τινες εἶχον ἀνασκάψει οἱ χωρικοί. Ἐποί-

ήθησαν ὀρθογωνίως εἰς εὐθύ κτιστοὶ διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἐκαλύπτοντο ἄνω διὰ μεγάλων ἀκατεργάστων πλακῶν, ὡς οἱ ἐν Μηλέαις καὶ ἄλλοι (βλ. ΠΑΕ 1906, 126). ἓνα ἀνεσκάψαμεν καὶ ἡμεῖς ὅμοιον ἔχοντα μῆκ. 1.40, πλάτ. 1.24, βάθος 0.60· οὕτε ἐν αὐτῷ εὑρομέν τι οὕτε ἐν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ὁστῶν ἔχνη· πιθανῶς περιεῖχον τὴν κόνιν μόνον τῶν τελείως καέντων νεκρῶν· εἶδομεν δὲ καὶ κεραμίδας ἐγγὺς αὐτῶν ἐκ τινος οἰκοδομήματος ἀρχαίου ἱστορικῶν χρόνων. Οἱ δὲ τάφοι ἐκ τῆς κατασκευῆς φαίνονται ὄντες γεωμετρικοί.

Ὅμοιοι τάφοι λέγουσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι εὑρίσκονται μετὰ τῷ Ὀμολίου καὶ Εὐρυμενῶν, ἰδίως εἰς τὰ νῦν σύνορα Λασποχωρίου καὶ Τσάγεζι ὑψηλὰ ἐπὶ τῆς Ὀσσης παρὰ τὰς νῦν καλουμένας θέσεις Παλισπράσινη, Κασιδογιάννη, Καρτσιώτικα Καλύβια καὶ Παλισπαναγιά ἢ Παναγία Ξεσπορίτισσα. Αἱ θέσεις αὗται κεῖνται οὐ μακρὰν τῆς Ἀμπελικῆς, ἔνθα πέρυσιν εὑρομεν σημαντικὰ ἀρχαῖα ἔχνη (βλ. ΠΑΕ 1910, 190-191)· ἐπειδὴ καὶ τείχη λέγεται ὅτι ὑπάρχουσι κατὰ τὰς θέσεις ταύτας, δὲν θὰ ἦτο ἐν τῷ παρόντι ἀπίθανον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι μετὰ τῷ Ὀμολίου καὶ Εὐρυμενῶν κεῖται ἀρχαῖα τις πόλις ἢ πολίχνη ἄγνωστος.

Τοπωνυμίας περὶ τὸ Λασποχώρι ἐσημειώσαμεν τὰς ἐξῆς: Παναγία-Μπέη, Παλιοκλήσι, Μονόδεντρο, Πλατανάκι, Τουρκόβρυσι, Τσίμ-Χωράφια, Πνάκια, Καλορική, Τσιμπούκα, Δεσπότη-Βρύσι, Στενό, Βαθειὰ-Γούρνα, 'ς τὴ Βαλοπεριστερά, Ζήση-τὸ Μνήμα, 'ς τὰ Μπουρτένια, 'ς τὰ Παλιοδόργια, Παπαδιά, Κανέλλα, Ζέρβα, 'ς τοὺς Ἀγριαῶδες, Λεφτοκαρές, 'ς τὸ Ζερκοθέσ', Κρουνέρια, Τριμήνια, Λιβάδι, Βοϊδολίβαδο, 'ς τὰ Παρασπόρια, 'ς τὰ Κεραμαρειά, Πετρογέφυρο, 'ς τὴ Γκιόλη, Ρέμα Κολιλή, Ντάση-Ράχι, Τρύπα Μπλουγκούρα.

Ὀνόματὰ δένδρων τοῦ ὠραιστάτου δάσους τῆς Ὀσσης

ἐνταῦθα λέγονται γκρέος, σμαρδάλι, θηλύκι-γκρέος, σφεν-
τάνι, γάβρος, μέλιος, κουτσιπιά, δέντρος, καστανιά, φε-
λουριά, σκλήθρα, ὀξυά, ἄρυος, κρανιά, ἔλατος.

Μετὰ τὸ σύνορον Λασποχωρίου πρὸς τὸ Τσάγεζι καὶ
περὶ αὐτὸ μέχρι Νυκτερέμης καλοῦνται θέσεις ὧδε: Πα-
λιόπυργος, Λάμπρου-Περβόλι, Αἰβάσιλης, Ταρσανᾶς, Βί-
γλα, ᾽ς τὴ Φιλουργιά, Χωραφάκλια, Ψαρόλακκα, Μπάρα,
Ἀναμούτσικος, Σιδεράλογο, Θεμελῆ, Τσιλιγιῶργος, Κου-
τσουπιά, Παλιουργιά, Δερματᾶ, Ποταμάκι, Μεσάγκαλα,
Παλιοπόταμος, Παλιομάννα, Ἀταπόστολος, Ἀρυόπουρνο,
Ἀλαφόπετρα, Καχόσκαλα, Λάκκοι, Ντάκους, Κονομεϊό,
Σκλήθρα, Κόκκινο-Νερό.

Γ') Ἐν Ἀλωϊῷ καὶ Πυνθίῳ.

Αἱ πιθαναὶ θέσεις τοῦ Ἀλωϊῶν καὶ Πυνθίου.

Κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν ὑπέρκειται τῆς δεξιᾶς
ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ βουνὸς δασώδης, ὀχυρότατος φύσει, ἐξ
οὔ ἡ θεὰ πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, πρὸς τὰς ἐκβο-
λὰς τοῦ Πηνειοῦ καὶ πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν εἶναι ἐξαί-
ρετος· καλεῖται δὲ *Παλιοκκλήσι* ἕνεκα ἰχνῶν ἀσβεστοκτί-
στου οἰκοδομήματος, οὗ σώζεται μέρος ἀψίδος μετὰ θύρας·
ἡ κορυφή τοῦ βουνοῦ τούτου εἶναι πλατεῖα καὶ ἐπίπεδος,
καλεῖται δὲ Ἀλώνι.

Βορείως περὶ τὸ μέσον αὐτοῦ ὑπάρχει πηγὴ διαυγε-
στάτου ὕδατος καλουμένη *Βρύσι* ᾽ς τὸ *Παλιοκκλήσι*,
περαιτέρω δ' ἐπὶ τῆς Ὀσσης ἀποτομώτατον ρεῦμα, ἡ *Βα-
λοπιστριά* νῦν λεγόμενον, οὗ κατὰ τὴν ἀριστεράν ὄχλην
ὑπέρκειται ὁ βουνός.

Ἐπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πηγῆς ἤδη ἀναβαίνοντες συναν-
τῶμεν ἱκανὰ θραύσματα κεράμων καὶ ἀγγείων, ἔτι δ' οἰκο-
δομημάτων πηλοκτίστων· ἐντὸς τοῦ δάσους εἰς τὴν κατω-

φέρειαν πρὸς τὸν Πηνειὸν διεκρίναμεν καὶ ἔχνη τείχους ἀργῶν λίθων, οὐχὶ ἐντελῶς βέβαια.

Πάντα ταῦτα μηνύουσιν ὅτι ὁ κάλλιστος οὗτος βουνὸς κατέχει τὴν θέσιν ἀρχαίας πόλεως τῇ εἰκασίᾳ ταύτῃ συμβάλλεται καὶ ἡ εὐρεσις τάφων, ὡς λέγεται· παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν πηγὴν εὐρέθη κίων ἄνευ αὐλάκων φέρων ἐπιγραφὴν σταδιασμοῦ πιθανῶς· ὁτιοῦν ἐθραύσθη ὑπὸ τῶν εὐρόντων αὐτὸν πρὸ ἐτῶν καὶ μόλις ἐν τμήμα διεσώσαμεν μετακομίσαντες εἰς τὸ Μουσεῖον Λαρίσης.

Ἄλλ' ἕτερα οἰκοδομήματα κείμενα μεταξὺ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν προπόδων τοῦ βουνοῦ, δεξιὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, κατὰ τὴν θέσιν Περαταριά, βεβαιοῦσιν ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐφοίτων, κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν τοῦλάχιστον περίοδον, οἱ θέλοντες νὰ ἀπολαύσωσι τῶν καλλονῶν τοῦ τόπου. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, ὧν ἱκανὰ ἔχνη διακρίνονται, μάλιστα ἐνὸς κογχρείδου, εἶναι μεγάλα, ἀσθεστόκτιστα, καὶ φαίνονται ὡς βαλανεῖα ἢ ξενῶνες. Οὐ μακρὰν ἐντὸς τῶν Τεμπῶν ὑπάρχει ἡ γνωστὴ ἐπὶ βράχου ἐπιγραφὴ τοῦ Λογγίνου, τειχίσαντος τὰ Τέμπη, ἥτοι τὴν ἐξόδον ἀκριβῶς ταύτην, ἔνθα τὰ μνημονευθέντα οἰκοδομήματα.

Ἐκ πάντων τούτων δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ἔκειτο πιθανῶς τὸ Ἀλώιον, πόλις ἢ πολίχνη ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὡς κειμένη περὶ τὰς θέσεις ταύτας. Ὅντως δ' ἐνταῦθα εὐρίσκει ἀληθῆ εἰκονογράφησιν ὁ μῦθος τῶν ἰδρυτῶν τῆς πόλεως ταύτης Ἀλφαδῶν, τοῦ Ὡτου καὶ Ἐφιάλτου, οἵτινες ἠπειλήσαν νὰ θέσωσι τὸ Πήλιον ἐπὶ τῆς Ὀσσης, ἵνα, ἐξισοῦντες πρὸς τὸν Ὀλυμπον, καταβάλωσι τοὺς ἀθανάτους.

Φαίνεται δῆλα δὴ ὅτι, ἂν δὲν ὑπόκειται ἐν τῷ μύθῳ τοῦτ' παλαιστοτάτη ἀνάμνησις τῆς διαρρήξεως τοῦ στενοῦ τῶν Τεμπῶν πρὸς ἐξόδον τοῦ Πηνειοῦ, ἡ θεὰ τῶν πέριξ

ἐνέπνευσε μάλιστα τὴν διάπλασιν τοῦ μύθου: διότι ἀπο-
βλέπων τις ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ πρὸς τὴν Ὀσσαν
παρατηρεῖ μέγιστα ῥήγματα καὶ ἀποτομώματα μέχρι
Ὁμολίου, δι' ὧν κατὰ τὸν χειμῶνα ῥέουσιν ὀρμητικοὶ
χειμαρροί, ποιοῦντες φοβερὸν ῥόχθον ἐκ τῆς ἀντηχήσεως,
ἐκ τοῦ βάθους καὶ τοῦ κατωφεροῦς τοῦ ἐδάφους· μάλιστα
ἐν θέσει ᾧ τὸ Μεγαλάκκο ἀκούονται ταῦτα κάλλιον. Φαί-
νονται δὲ τὰ σχίσματα ταῦτα ὡς τεράστια κτιστὰ τεῖχη.
Ἐξ ἄλλου ὁ ὑποκείμενος Πηγεῖος καὶ ἡ τομὴ τῶν Τεμπῶν
αὐτῶν συμβάλλεται οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐπιβλητικότητα
τοῦ θεάματος.

Πρὸς τοῦτοις εἶναι πιθανὸν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐπὶ τῆς
κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, παρὰ τὸ μνημονευθὲν Παλιόκλήσι,
ὑπῆρχε τὸ περίφημον Πύθιον, τὸ ἱερὸν τοῦ Πυθίου Ἀπόλ-
λωνος, ἔνθα ἐτελεῖτο ἡ γνωστὴ δαφνηφορία ὑπὸ τῶν Θεσ-
σαλῶν καὶ ἡ ἐκ Δελφῶν θεωρία κατὰ ὀκτωετηρίδα πρὸς
παραλαβὴν καὶ μεταφορὰν τῆς ἱερᾶς δάφνης καὶ τοῦ πυ-
ρὸς ἐντεῦθεν εἰς Δελφοὺς. Περὶ τούτου θέλομεν διαλάβει
εὐρύτερον ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. ἐρμηνεύοντες ἐπιγραφὴν
τῶν Γόννων, ἐν ᾗ ἀναφέρεται τὸ Πύθιον τοῦτο καὶ οἱ περὶ
τὴν ἐξόδον τῶν Τεμπῶν καὶ τὴν κοιλάδα αὐτῶν τόποι. Ἐν
τῷ παρόντι σημειωτέον ὅτι οὐδαμοῦ τῆς κοιλάδος τῶν
Τεμπῶν εὗρομεν ἵχνη τοῦ Πυθίου, οὔτε ἦτο δυνατόν ἐν
αὐτῇ, κατακλυζομένη ὑπὸ τοῦ Πηγεῖο, νὰ κτισθῇ ναὸς ἢ
ἱερὸν σημαντικόν, ἔτι δ' ὅτι, καθ' ἃ λέγουσιν οἱ χωρικοί,
μόνον κατὰ τὸ ρεῦμα τῆς Βαλοπισσιῆς ὑπάρχει καλλίστη
καὶ ἄφθονος δάφνη.

Ἄξιαι σημειώσεως εἶναι τοπωνυμῖαι τινὲς ἀπὸ τῆς
ἐξόδου τῶν Τεμπῶν μέχρι Ῥαψάνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν:
ᾧ τοῦ Τσουλάκ', ἔνθα λέγεται ὅτι εὕρισκονται τάφοι ἀρ-
χαῖοι, Παλιόκαστρο, ἔνθα ὅμως δὲν ἀναφέρεται ὑπάρχον
τεῖχος ἀρχαῖον οὐδέν, (ταῦτα παρὰ τὸ Σολιό, ὁπόθεν ἀρ-

χεται τὸ εἰς Γόννους ἀρχαῖον ὕδραγωγεῖον), Τσιούκας, Ἀνήλιο, Φαοπέτρα (ἢ Φαουπέτρα), Βαθότρουπα, Ἀϊθό-
δωροι, ἔνθα λέγουσιν ὅτι ὑπάρχει παλαιὰ γέφυρα καὶ ἐπι-
γραφή, Παλιὰ-Βρύσι, Σμίξι, Κουτσανιά, Ρεματιά, Χα-
τζηλίκι, Κερατᾶδες, Νίσβουρος (ἢ Ἰσβουρος), Κεραμιδα,
Ἀσπρόχωμα, Πέτρα-Μπηγμένη, Δυὸ-Ὀξυές, ἔς τὸ Δεν-
τρούλλι, Ἰσιώμα, Χτενάτικα, ἔς τὸ Κόκκινο, Δραγασές,
Μάννα-Νεροῦ, Σταλαματιά, Παλιουρεᾶ, Ἀνιμόμ'λος,
Λιάζη-Καρτέρι, Λιάκου-Τρύπα, Στρούτσι, Λάκκα.

Ἀπὸ τοῦ μέσου που τῶν Τεμπῶν μέχρι Μπαμπᾶ κα-
λοῦνται θέσεις Τούμπα, Κρυονέρι, Ἀσπρόπετρες, Ξηρο-
κάμπι, Ἀλώνια Μπαχτσέδες, Κεραμιδαρεῖό, Πηγάδι,
Γιαλντᾶς, Νεράντζη, Τουρτούρια, Νταηλιάνη, Ἀινικό-
λας, Κοκκῶνας-Χάνι, Χράπες, ἔνθα λέγεται ὅτι ὑπάρχου-
σιν ἀρχαῖα λιθοτομῖαι λευκοῦ μαρμαῦρου, περὶ ὧν βλ.
Ἀρχ. Ἐφημ. 1911, 123 σημ. 1. Περαιτέρω πρὸς τὸ
Μπαλαμουτί λέγονται θέσεις Ἀμπέλια, Τσινάντερο, Κι-
σμουλί, Βαθόγουρνα, Λούκκι, Μιντζίτι.

Δ') Ἐν Λέστιανη τοῦ Πηλίου.

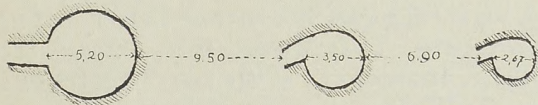
Θολωτοὶ τάφοι γεωμετρικοί.

Ἡ θέσις Λέστιανη κεῖται ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ Πηλίου κατὰ
τὸ Βορειοδυτικὸν τμήμα αὐτοῦ πρὸς τὸ Μαυροβούνι καὶ
ὑπὲρ τὴν Βοιδηῖδα λίμνην. Ἐνταῦθα κατὰ τὸ θέρος βό-
σκουσι πολλαὶ χιλιάδες προβάτων, ὑπάρχει δὲ καὶ μικρὸς
μόνιμος συνοικισμὸς ἐν διεσπαρμέναις καλύβαις ἀμπελουρ-
γῶν διότι παράγεται ἐνταῦθα ὀλίγος ἀλλ' ἄριστος οἶνος
ἐρυθρὸς ἀρωματώδης. Αἱ μόναι σχετικῶς ἐγγὺς ἄξιαι ση-
μειώσεως θέσεις εἶναι τὸ χωρίον Κερασιά, ἔνθα λέγεται
ὅτι εὕρισκονται ἀρχαῖοι τάφοι καὶ ἔχνη τειχῶν πόλεως
Ἑλληνικῆς ιστορικῆς περιόδου, καὶ ἡ Μονὴ Σουρβιάς, ἀπέ-

χοντα ἐντεῦθεν περὶ τὰς δύο ὥρας· ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς Μονῆς ταύτης λέγεται ὅτι εἶναι ἐντετοιγισμένη μαρμαρίνη κεφαλὴ γυναικὸς μεγάλη.

Ἡ Λέστιανη εἶναι λίαν δασώδης, οὐδαμοῦ δὲ διακρίνονται κατ' αὐτὴν ἔγχνη τειχῶν ἢ κτισμάτων ἀρχαίων· εἰς δύο ὥρων περίπου ἀπόστασιν ἐντεῦθεν κεῖνται αἱ ἀρχαῖαι *Γλαφυραί*, καὶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι τῆς πόλεως ταύτης κτῆσιν ἀπετέλει ἅπαντα ἢ περὶ τὴν θέσιν ταύτην ἔκτασις.

Οὕτως ἐρμηνεύεται καὶ ἡ εὕρεσις τριῶν θολωτῶν μικρῶν τάφων ἀποτελούντων συστάδα¹⁾ (εἰκ. 3), κειμένων ἐπὶ ὑψώματος, οὗς ἀνεσκάψαμεν. Πάντες ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν λίθων ἄνευ πηλοῦ καὶ φαίνεται ὅτι ἀνωτάτω ἔστε-

ΛΕΣΤΙΑΝΗ ΠΗΛΙΟΥ

Εἰκ. 3. Συστάς ψευδοθολωτῶν γεωμετρικῆς πιθανῆς περιόδου τάφων.

γάσθησαν οὐχὶ διὰ θόλου τελείας, ἀλλὰ διὰ πλακῶν, αἵτινες μεθ' ἱκανοῦ τοῦ κτίσματος εἶχον καταπέσει. Ὁ δρόμος τῶν δύο μικροτέρων εἶναι ἰδιάζων, κοχλαιοειδῆς, τοῦ τρίτου δὲ μόνον εὐθύς. Πάντες ἔφερον ἔγχνη σκαφῆς ἐπιπολαίου ἄνω ἢ κατὰ τοὺς δρόμους ἔμπροσθεν ὑπὸ ποιμένων, ἔτι δὲ πλάκα ὀρθίαν ἔνδον κατὰ τὴν θέσιν τῆς θύρας. Τὸ σωθὲν ὕψος αὐτῶν ἦτο 1.20-1.65 μ..

Ἐντὸς αὐτῶν οὐδὲν εὐρέθη· μόνον ἐν μικρῷ ἀλλὰ βαθεῖ βόθρῳ ὑπάρχοντι περὶ τὸ μέσον τοῦ τάφου ἐκάστω

¹⁾ Ἐξ ἀδελφείας τοῦ ἀντιγράφαντος τὸ ἡμέτερον διάγραμμα ἐσημειώθησαν τὰ μῆκη τῶν τάφων ἄνευ τῶν δρόμων, ἐν ᾧ συνυπολογίζονται ἐν τῇ σημειομένη ἐκτάσει καὶ τὰ μῆκη αὐτῶν.

παρά τὴν θύραν εὐρομεν πλήθη ὁστων ἀναμιῖξ προβάτων, βοῶν, πτηνῶν, ἀλλ' οὐδὲν βέβαιον ἀνθρώπου. Μόνον πρὸ τοῦ δρόμου τοῦ μεγίστου αὐτῶν εὐρομεν ὀλίγα θραύσματα ἀβαφοῦς τροχληλάτου ἀγγείου ἀδήλων χρόνων, πιθανῶς γεωμετρικῶν. Ὡς φαίνεται πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχον ἀνασκαφῇ οἱ τάφοι οὗτοι ἐκ τῶν ἄνω, διότι οἱ λίθοι τῶν δρόμων οἱ κλείοντες τὴν θύραν εὐρέθησαν ἐν τάξει, καὶ τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα κτερίσματα ἀφηρέθησαν· ἡ δὲ ἔλλειψις ὁστων ἀνθρωπίνων δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Ὀμολίῳ ἄνω σελ. 288, ἐκ τοῦ ὅτι ἐτέθη μόνον ἡ τέφρα ἐγγύς που καέντων νεκρῶν μετὰ ζώων κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν τρόπον, ὧν τὰ ὁστὰ δὲν ἐχωνεύθησαν ἐκ τῆς πυρᾶς, ὡς τὰ ἀνθρώπινα.

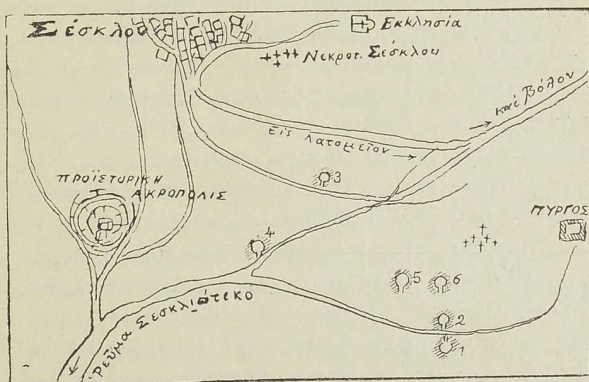
Θέσεις περὶ τὴν Λέστιανην μέχρι Γλαφυρῶν καὶ περαιτέρω μέχρι τοῦ χωρίου Μελισσιάτικα Καλύβια ἐσημειώσαμεν τὰς ἐξῆς: 'ς τοῦ Μπατσῆ, Μοναχὸς-Ἀμπέλι, Βριζοχώραφο, Παλιόχωρι, 'ς τὸ Μπελέσσι, 'ς τὸν Ἀἰθνασάκη, Παλιάμπελα, Ἀλαταριά, Καστανίτσα, Ζαχαρογοκορτσιά, Φιλιάτικα, Κοκκινόπετρα, Μετόχι, 'ς τὴ Σκαμνιά, 'ς τὴ Λούτσα, τῆς Παναῖδας-τὸ Πουρνάρι, Καλιακοῦδα, 'ς τὴ Χαμουρίγανη, Κρύο-τὸ Νερό, Κωλορρίζια, Τρανή-Ὁξύα, 'ς τὸ Ναντοβίτο, 'ς τὰ Κοκκινόγεια, 'ς τὴν Τρικαλίνα, 'ς τὴ Γελαδίστρα, 'ς τὴν Τσαμπαδὴ, 'ς τὴν Ἀλποῦ, 'ς τοῦ Θόδωρου, Ἀϊγιανάχ'ς, Μυγαλιὰ, 'ς τὴν Γκώμα, 'ς τὸ Καταθήκι, Ξηροαγριλιὰ, Ντελήχανι, 'ς τὴ Σπαρτιά, Πετρομάγουλο, Καράπουρνο, 'ς τοῦ Ἀνιμᾶ, 'ς τὴ Χαλαβράσα.

Ε') *Ἐν Σέσκλῳ καὶ τοῖς πέριξ.*

1) *Θολωτοὶ γεωμετρικοὶ τάφοι Ὀμηρικῇ καὶ οἰς νεκρῶν.*

Τὸ Σέσκλον εἶναι λίαν γνωστὸν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς προϊστορικῆς ἀκροπόλεως ὑπὸ τοῦ Χρ. Τσούντα. Μεταξὺ

αὐτῆς καὶ τῆς θέσεως Πύργος (εἰκὼν 4) εὗρομεν ἱκανοὺς θολωτοὺς τάφους, ἰδίως παρὰ τὰ ρεύματα τὰ ἐκβάλλοντα εἰς τὸ μέγα Σεσκλιώτικο Ῥέμα, ὅπερ κατέρχεται πρὸς τὸ Διμήνι, καὶ ἐφ' οὗ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς περὶ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ τῶν δύο χωρίων ἀποστάσεως, ὑψοῦται μακρὸν προτείχισμα νεολιθικῆς πιθανῶς περιόδου· καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ταύτην παρὰ τὸ Ῥέμα μέχρι τῆς ἀκροπόλεως Διμη-

ΣΕΣΚΛΟΝ

Εἰκ. 4. Ἡ προϊστορικὴ ἀκρόπολις μετὰ τῶν ἐγγὺς γεωμετρικῶν ψευδοθολωτῶν τάφων.

νίου υπάρχουσι πολλοχοῦ ἐμφανεῖς μικροὶ θολωτοὶ τάφοι πολυάριθμοι, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι οἱ δύο οὔτοι συνοικισμοὶ ἀπετέλουν ἓν τι ὅλον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ἡμεῖς ἀνεσχάσαμεν μόνον πέντε τάφους, τοὺς ἐν τῇ εἰκόνι σημειωμένους, ποιηθεῖσιν ἐκ προχείρου διαγράμματος ἡμῶν, κατὰ προσέγγισιν ἀκριβοῦς.

Ἀπαντες οἱ τάφοι οὔτοι εἶναι ἐκ μικρῶν λίθων πλακοειδῶν πεποιημένοι· ἔχουσι δὲ πάντες ὁρόμον συγχλίνοντα

ἦνω ὡς εἰς καμάραν καὶ ἐκαλύπτοντο ἀνωτάτω διὰ μεγάλων πλακῶν κατὰ τὸ ὁπαῖον· οὕτω δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πειρημένοι τῆς Λέστιανης καὶ οἱ ὅμοιοι, ψευδοθολωτοί· διότι ἡ θόλωσις δὲν ἦτο πλήρης, ὡς ἐν τοῖς μυκηναίοις τάφοις.

Οἱ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 τάφοι ἐποιήθησαν ἀμελῶς διὰ μικρῶν λιθαρίων, εἶχον δὲ τὴν θύραν βεβυσμένην διὰ ποταμολίθων κοινῶν· αἱ διαστάσεις τοῦ 1 εἶναι μῆκ. δρόμου 2.70, πλάτος αὐτοῦ 0.90, διάμετρος τῆς θόλου κατωτάτω 3.05, ὕψος αὐτῆς σωθὲν 1.10. Περιεῖχε δ' ὁ τάφος οὗτος τρεῖς νεκροὺς κεχωνευμένον τὰ πολλὰ ὀστέων, διότι πιθανῶς εἶχον καῆ, προτοῦ ταφῶσιν, ἔτι δὲ δώδεκα ἐν εἴδει κολούρου κώνου διάτρητα ἀντικείμενα, σφονδύλια κοινῶς καλούμενα, ὧν τὰ δύο πῆλινα, τὰ λοιπὰ λίθινα· ταῦτα θὰ ἦσαν μᾶλλον κομβία, δι' ὧν ἐπόρπου οἱ ἄνδρες τὰς χλαμύδας καὶ τοὺς χιτῶνας αὐτῶν (βλ. κατωτέρω Κεφ. IB')· πρὸς τοῦτοις εὐρέθησαν καὶ τμήματα λεπτοῦ τροχηγλάτου ἀγγείου ἀβαφοῦς. Περιέργως παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου εὐρέθη ἀπλοῦς τάφος καὶ νεκρὸς ὀκλαδὴν ἔχων NA τὴν κεφαλὴν, ὀστέων λίαν ἐφθαρμένων καὶ σχεδὸν ἐν ἀπολιθώσει· εἶχε πρὸ τοῦ στήθους πῆλινον ἀγγεῖον καὶ εἰς τὴν ῥάχιν λίθινον κωνικὸν κομβίον· ἐτάφη δὲ ὁ νεκρὸς ἐν ἀναιχθέντι βόθρῳ καὶ ἐστεγάσθη ἄνω διὰ πλακῶς μήκους 1.25, πλάτ. 0.67, ἐσφυρηλατημένης ὀπισθεν ἐπιπολαίως. Εἶναι φανερόν ὅτι μετὰ τὴν κλεισθὲν τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐτέθη ἐν τῷ δρόμῳ ὁ κατόπιν ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας βεβαίως ἀποθανὼν οὗτος.

Ὁ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔχει μῆκ. δρόμου 1.62, πλάτ. 1.00, διάμ. 3.25, ὕψ. 1.50· ἡ θύρα αὐτοῦ δὲν εἶχε κλεισθῇ, ὁ δὲ δρόμος προχωρεῖ καμαροειδῶς πρὸς αὐτήν. Ὁ τάφος οὗτος περιεῖχεν ἐφθαρμένα ὀστὰ ζῶων ἀναμίξ μετ' ἀνθρωπίνων, ὅπερ δεῖγμα τῆς Ὀμηρικῆς καύσεως νεκρῶν ἀν-

θρώπων μετὰ ζώων (πρβλ. σελ. 294) καὶ τινὰ θραυσμά-
τια ἀγγείου, οἷον τὸ τοῦ 1. Ἰχνη καύσεως νεκρῶν κατὰ
χώραν δὲν εὐρέθησαν ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ· φαίνεται λοιπὸν
βέβαιον ὅτι ἐκάησαν ἐγγύς που ἢ ἀλλαχοῦ πρὸ τῆς ποιή-
σεως τῶν τάφων. Καὶ τοῦτο εἶναι δεῖγμα τῆς Ὀμηρικῆς
συνηθείας περὶ καύσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς διατηρήσεως
τῶν ὀστέων μέχρι τῆς ποιήσεως τοῦ τάφου, ἔνθα ἐνετίθεντο
πάντα, ὡς συνελέγησαν ἐκ τῆς πυρᾶς.

Ἀρτιώτερος τῶν δύο τούτων εὐρέθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 3,
ἔχων μῆκ. ὁρόμου ἐστεγασμένου διὰ μικρῶν πλாகῶν 0.40
μόνον, πλάτ. 0.75, ὕψ. 0.90, διάμετρον τῆς θόλου 2.85,
ὕψ. αὐτῆς 1.65· τὴν ἔξω εἰσοδὸν ἔφραττεν ἐμπεπηγμένη
πλάξ· ἄνω ἐστεγαζέτο ἡ θόλος διὰ μεγάλης ἐπιμήκους
πλακῆς. Εὗρομεν ἐν αὐτῷ παρὰ μὲν τὴν θύραν ἐφθαρμένα
ὀστᾶ ἀνθρώπου ἀναμιξ μετ' ὀστέων ζώων καὶ ὀρνίθων,
ἀσφαλῶς μόσχου, οὗ τρεῖς ἀστραγάλους διετηρήσαμεν,
ἐντὸς δὲ τέσσαρας ἐτέρους νεκρούς, ἐγγύτατα ἀλλήλων,
ἔχοντας τὴν δεξιὰν χεῖρα παρὰ τὴν κεφαλὴν.

Ἰχνη καύσεως ὀλίγα εἶδομεν παρὰ τὰς κεφαλὰς τῶν
νεκρῶν, ἃς καὶ διεσώσαμεν εἰς τμήματα· ἐξ αὐτῆς ἐν ἀγ-
γεῖον σαφῶς καὶ ἰσχυρῶς ἐκάη. Δὲν δυνάμεθα ὅμως μετὰ
βεβαιότητος νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην ἀσφαλῆ περὶ τοῦ ἂν
ἐκάησαν ἢ ἐτάφησαν οἱ νεκροὶ οὗτοι πάντες ἢ τινές· ἡ
ἐντύπωσις ἡμῶν κατὰ τὴν ἔρευναν τοῦ τάφου ἦτο ὅτι οἱ
μὲν τέσσαρες νεκροὶ τεθέντες ἐπὶ μικρᾶς πυρᾶς ἐκάησαν
οὐχὶ καλῶς ἐπὶ τόπου, τοῦ δὲ παρὰ τὴν θύραν καέντος
ἐγγύς που, συνελέγησαν τὰ ὀστᾶ μετὰ τοῦ συγκαέντος μό-
σχου καὶ τινων ὀρνίθων καὶ ἐτέθησαν παρὰ τοὺς λοιπούς,
οὐχὶ ταυτοχρόνως βεβαίως· ἐκ τούτου ἐφθάρησαν περισσό-
τερον τὰ ὀστᾶ τοῦ τελευταίου.

Εὐρήματα ἐξ αὐτοῦ ἔσχομεν ἀγγεῖον ἀκέραιον ἀβαφεῖς
χειροποίητον ἐν εἶδει λέμβου, σκυφοειδῆ τεθραυσμένα ἀγ-

γεῖτα φέροντα μέλανας γύρους τοῦ γνωστοῦ Θεσσαλικοῦ τρόπου, πόρπας χαλκᾶς μετὰ σιδηρῶν βελονῶν, τέσσαρα στρογγύλα πλακίδια σιδηρᾶ μετ' ἐμβλημάτων κωνικῶν χαλκῶν ἐν εἶδει ὀμφαλοῦ, δύο δακτυλίους χαλκοῦς, ἐν ψάλιον χαλκοῦν ὀφιοειδές, περιδέραιον ψηφίδων κεχωνευμένων τὰ πολλά, ἄλλα δυσδιάγνωστα μικρὰ σιδηρᾶ ἀντικείμενα ἐφθαρμένα. Τὰ πλακίδια ἦσαν ἴσως κοσμήματα γυναικεῖα ἐπὶ τῶν μαστῶν, ἅτινα δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐπιμάζια (κοινῶς τσαπράζια)· ἐκ τούτων θὰ προέκυπτεν ὅτι ἐκ τῶν νεκρῶν τοῦ τάφου δύο ἦσαν γυναῖκες, ὅπερ πιθανὸν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων εὐρημάτων καὶ ἐκ τῶν ὁστῶν.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ σιδήρου βεβαιοῖ καὶ τὴν χρονολόγησιν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων καὶ τῶν τάφων ἐν γένει, ὡς ποιηθέντων κατὰ τὴν Θ'-Η' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 4 τάφος εἶναι ὅμοιος τοῖς προηγούμενοις· ἔχει μῆκος δρόμου 1.10, πλάτ. 0.90, διάμ. τῆς θάλου 2.90, βάθος ἡ ὕψ. 1.15. Εὗρομεν ἐντὸς τρεῖς νεκρούς, ὧν εἶς, μόνον τὴν κεφαλὴν διατηρῶν μετὰ λεπτοῦ ἀγγείου τεθραυσμένου ἀβαφοῦς καὶ τμημάτων χαλκοῦ δακτυλίου, εὐρέθη ἔναντι τῆς θύρας εἰς τὸ βάθος ἐν ἀταξίᾳ, ὁπόθεν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐκάτῃ τῶν δύο ἐτέρων ἔκειντο ἐκτάδην τὰ σώματα καλῶς, Βορειοανατολικῶς οὗσης ἐστραμμένης τῆς κεφαλῆς· ἐγγὺς αὐτῶν εὐρέθη μέγα ἀβαφεὶς ἀγγεῖον καὶ ἕτερον ἀκέραιον μικρότερον. Ἰχνη καύσεως ἐπὶ τόπου βέβαια δὲν διεκρίναμεν.

Μέγιστος πάντων καὶ πλουσιώτατος ὑπῆρξεν ὁ ὑπ' ἀριθ. 5 τάφος, κείμενος ἐπὶ λοφοειδοῦς ἐπιπέδου· ἔχει μῆκ. δρόμου 1.75, πλάτ. 1.12 κατωτάτω ἔμπροσθεν, διότι οἱ τοῖχοι ἄνω συγκλίνουσιν ὡς εἰς καμάραν, διάμ. θάλου 3.65, βάθ. 1.80· ὁ δρόμος ἦτο βεβυσμένος διὰ λίθων καὶ χωμάτων, ἡ δὲ εἴσοδος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκλείετο ὑπὸ

τριῶν ἐμπεπηγμένων πλάκων. Τὸ ὀπαῖον ἄνω ἐστεγάζετο ὑπὸ τριῶν μεγάλων πλάκων, ἔχουσῶν μῆκ. 2-2.50. Ὑπ' αὐτάς ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς θόλου ἀνωτάτῳ εἰς τῶν ἐντετοιχισμένων λίθων προσήρχετο ἐκ τριπτηρίου μετὰ τρήματος ἐν μέσῳ.

Ἐν τῇ θόλῳ ἀριστερὰ ὑπῆρχεν ἐν βόθρῳ βαθύτερον τάφος μεμονωμένος ἔχων μῆκ. 2.40, πλάτ. 0.90, βάθ. ἐκ τοῦ τελευταίου λίθου τῆς θόλου κατωτάτῳ 0.38· ἦτο δ' ἐστεγασμένος ὁ βόθρος οὗτος διὰ πλάκων· ἐν αὐτῷ ὁ νεκρὸς ἀσφαλῶς ἐκάθη ἐκεῖ· διότι καὶ σαφῇ ἔγνη πυρᾶς εὔρομεν καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ χῶματα κεκαυμένα καὶ μέλανα.

Προτοῦ δ' ἐξαγάγωμεν τὰς πλάκας, δι' ὧν οὗτος ἐκαλύπτετο, εὔρομεν τὰ ὀστᾶ ἐνὸς νεκροῦ, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔκειτο Ἀνατολικῶς· παρ' αὐτὸν ὑπῆρχον τέσσαρα καλὰ ἔγχρωμα ἀγγεῖα, ὧν ἐν λεπτόν κάλλιστον μετ' ἐρυθρῶν γεωμετρικῶν κοσμημάτων, εἰς στρεπτός χαλκοῦς δακτύλιος καὶ τμήμα ψηφίδος· τὰ ὀστᾶ δὲν ἦσαν ἐν τάξει οὔτε αὐτοῦ, οὔτε δευτέρου νεκροῦ, κειμένου μεταξὺ τῆς θύρας καὶ τοῦ βόθρου· τούτου κτερίσματα ἦσαν χαλκοῦν μαχαίριον, στρεπτός χαλκοῦς δακτύλιος, σφραγιδιόλιθος ὀκτάγωνος διάτρητος ἄγλυφος, ἕτερος δ' ὅμοιος μετ' ἐγγλύφων ἀστεροειδῶν κοσμημάτων.

Ἐγείραντες τὰς πλάκας εὔρομεν τὸν μεμονωμένον νεκρὸν ἐν σχετικῇ τάξει, μετ' αὐτοῦ δὲ μέγαν σάρδιον ὀκτάγωνον διάτρητον ἄνευ ἐγγλύφων κοσμημάτων, τμήμα ψηφίδος καὶ ἐν λίθινον κομβίον ὅμοιον τοῖς εἰρημένοις· τὸ κρανίον αὐτοῦ ἀπεκομίσσαμεν ἐν ὁπωσδήποτε καλῇ καταστάσει ὃν, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ὀστᾶ ἦσαν εὐθρυπτα.

Ἐκ τῶν ἄνω καθίσταται ἐμφανὲς ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ ἔχομεν πολὺ ἀκριβῆ ἐν σμικρῷ εἰκονογράφῃ τῆς παρ' Ὀμήρῳ ταφῆς, ἰδίως τῆς ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Ἀχιλλέως γενομένης τοῦ Πατρόκλου, ἣν καὶ ἄλλα ἐν τοῖς κάτω εὐ-

ρήματα θὰ πιστοποιήσωσιν ἔτι μᾶλλον (βλ. Κεφ. IB')· περὶ τοῦ ζητήματος τούτου προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν διὰ μακροτέρων ἐν εὐθετωτέρῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ.

Σημειωτέον ὅτι τὸν ἐν εἰκ. 4 τάφον ὑπ' ἀριθ. 6 δὲν ἀνεσκάψαμεν· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι ὅμοιοι πολυάριθμοι ἐν τοῖς πέριξ, τὰ πολλὰ ἐμφανεῖς, μάλιστα κατὰ τὸ Σεσκλιώτικο Ῥέμα καὶ πολὺ περαιτέρω εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας παρὰ τὴν εἰς Διμήνι ἀτραπὸν.

2) Νεολιθικὸς συννοικισμὸς ἐν Σπαριᾷ Λατομεῖου.

Ἡ πρώτη στάσις τοῦ ἐκ Βόλου εἰς Βελεσπῖνον σιδηροδρόμου καλεῖται Λατομεῖον· ἀριστερὰ αὐτῆς ὑπέρκειται ἱκανῶς ὑψηλὸς βουνὸς καλούμενος ἡ Σπαριᾷ, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐρείπια τουρκικοῦ σταθμοῦ καὶ πυροβολείου, καλουμένου Μάλ-Τεπε ἢ Ταμπούρι. Ἀπέχει δ' ὁ λόφος οὗτος περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἀκροπόλεως τοῦ Σέσκλου.

Ἀνασκάψαντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς εὗρομεν κεραμίδας στέγης τὰ ἄνω μελανοθαφεῖς καλλίστας, οἷας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡρακλέους τῶν Φερῶν (βλ. ΠΑΕ 1907, 178) καὶ θραύσματα ἀγγείων μελαίνης καλῆς γανώσεως τῆς Ε'-Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· πιθανῶς ὑπόκειται τοῦ τουρκικοῦ σταθμοῦ κτίσμα, ἴσως ναὸς, τῶν χρόνων τούτων· ἀλλ' ἐπιλιπούσης τῆς πιστώσεως δὲν ἔβη ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνασκαφή, ὥστε νὰ βεβαιώσῃ τὰ ἔχνη τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτοις ἐν τῇ αὐτῇ θέσει καὶ ἐγγὺς αὐτῆς εὗρομεν τμήματα νεολιθικῶν ἀγγείων, δέκα καὶ πέντε λίθινα καλὰ ἐργαλεῖα, τὸ πλεῖστον πελέκεις καὶ διάτρητον χειραλὴν ροπάλου, κογχύλιον ἐξειργασμένον διάτρητον πολ-
λάχου, μέγα κέρας ἐλάφου, πεσσὸν πῆλινον σφενδόνης τῶν καυστικῶν, τρία σφονδύλια πῆλινα πεπλάτυσμένα καὶ

ὀλίγα θραύσματα γραπτῶν ἀγγείων τῆς παρὰ Τσουντα λεγομένης Α' περιόδου τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἐνταῦθα ὑπάρχει τις νεολιθικὸς συνοικισμὸς, περιέργως μὴ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Τσουντα· λέγομεν δ' οὕτω, διότι ἐμάθομεν παρὰ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ σταθμοῦ Λατομείου ὅτι ἀνέβη ἐνταῦθα ὁ Τσουντας καὶ εὗρε τινα ἀγγεῖα νεολιθικὰ καὶ λίθινα ἐργαλεῖα· εἶναι δ' ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συνοικισμὸς πλέον ἢ διπλάσιος τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐν Σέσκλῳ, ἀλλ' ἐλάχιστος ἢ μόλις τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ προσχώσεως.

Δύο δὲ σιδηρᾶ μαχαίρια καὶ τμήματα ἀγγείων, ἀνωτάτω εὑρεθέντα, βεβαιοῦσιν ὅτι καὶ οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ἰδρύσει ἐνταῦθα φυλακεῖν τι, οὗ ἐρείπια φαίνονται ὑπὸ τὸ δεύτερον τουρκικὸν πυροβολεῖον, διότι ὑπάρχουσι δύο ἐπάλληλα διαφόρων χρόνων, διὰ τὸ λίαν εὐθετον στρατηγικῶς τῆς θέσεως ταύτης.

Τὰ ἀρχαιότερα ἔχνη τοῦ ὑποτιθεμένου Ἑλληνικοῦ ναοῦ θὰ κεῖνται λίαν βαθέως Δυτικώτερον ὑπὸ ταῦτα. Ἐκ τινων χονδρῶν πηλίνων μετοπῶν μετὰ γείσου, ἐπικεχρισμένων κιτρίνων καὶ ὁμοιοτάτων τοῖς ἐν Κοροπαίῳ, Γόννοις καὶ Ὀμολίῳ εὑρεθεῖσιν, εἰκάζομεν ὅτι ὁ ναὸς θὰ ᾤτο ἐκ μικρῶν λίθων πεποιημένος, ὡς ἐκεῖνοι. Ἐξ ἀναθημάτων τοῦ ναοῦ τούτου προέρχονται τμήματα λεπτῶν χαλκῶν ἀγγείων μετὰ κοσμημάτων δι' ἐντομῶν, τμήματα τριῶν λογχῶν χαλκῶν δοράτων καὶ μέρος βραχίονος μαρμαρίνου ἀγαλματίου, οἷα τὰ ἐν Γόννοις καὶ Φθιώτισι Θήβαις εὑρεθέντα.

3) Ἀρχαία λεωφόρος Παγασῶν - Φερῶν.

πυθαγῇ θέσις μυκηναίων τάφων Μινυῶν Ἰωλκοῦ.

Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω ἐργασιῶν ἐρευνῶντες τὰ περίξ παρατηρήσαμεν σαφεῇ ἔχνη μεγάλης λιθοστρώτου

λεωφόρου, ἅτινα ἀπὸ τῶν ἐγγύς τοῦ Σέσκλου πρὸς τὰς Φεράς εἶναι τοσοῦτον εὐδιάκριτα, ὥστε καὶ σήμερον ὀνομάζεται ἡ ὁδὸς αὕτη, πολλαχοῦ ἡ αὕτη τῇ σημερινῇ ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν χωρικῶν, Βελεστινόστρατα. Φέρει δ' ἐνιαχοῦ ἡ ὁδὸς ὑψηλὰ ἀναλήμματα, ὧν τινὰ ἀρχαῖα, ἕτερα δ' ἐκ μεταγενεστέρας ἐπισκευῆς καὶ χρήσεως.

Ἡ αὕτη ὁδὸς εἶναι ἐνιαχοῦ ὁρατὴ καὶ ἐκ Διμηνίου εἰς Σέσκλον, οὐχὶ κατὰ τὴν νῦν ἐν χρήσει ἀτραπὸν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ρεύματος, ἀλλὰ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ, ἐγγύς τῆς σιδηροδρομικῆς καὶ δημοσίας ὁδοῦ πρὸς τὴν στάσιν Λατομείου. Τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐστρωμένης διὰ σκληρῶν πλακῶν, ὑπέρεκται ἐκατέρωθεν πεζοδρόμιον δι' ἐμπεπηγμένων ἐπιμελῶς λίθων, ὡς ἐν Δημητριάδι, ἐξ οὗ διακρίνεται τοῦ τουρκικοῦ *καλντιοίμι*, ὅπερ ἐπίσης ὑπάρχει κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην, καὶ μάλιστα παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐκ Βόλου εἰς Βελεστίνον.

Λίαν σαφῆ εἶναι τὰ ἔχνη τῆς ἀρχαίας ταύτης λεωφόρου εἰς τὰ ΒΔ κράσπεδα τοῦ λόφου Σπαρτιῆς, καὶ ἐνιαχοῦ ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῶν Παγασῶν κατὰ τὴν θέσιν Μπουρπλήθρα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ἐνιαχοῦ λελαξευμένου χάριν τῆς ὁδοῦ αὐτῆς, πρὸς τὸ Διμῆνι. Εἶναι δ' ἡ λεωφόρος αὕτη ἡ πεδινὴ καὶ μεγάλῃ ἡ ἐνοῦσα τὰς ἀρχαίας Παγασὰς μετὰ τῶν Φερῶν, διότι καὶ ἑτέρα φαίνεται ὑπάρχουσα ἐκ τῆς Φεραϊκῆς πύλης τῶν τειχῶν τῶν Παγασῶν ὁρεινὴ μᾶλλον.

Πρὸς τούτοις παρετηρήσαμεν θέσεις τινὰς εὐαρμόστους εἰς ὑποδοχὴν μεγάλων μυκηναίων τάφων, οἷους δέον ἔτι νῦν ἀναζητήσωμεν, ἀφ' οὗ οἱ δύο ἐν Διμηνίῳ εὐρεθέντες, ὁ τρίτος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Παγασῶν καὶ ὁ τέταρτος ἐν Καπακλί, δὲν θὰ εἶναι βεβαίως οἱ μόνοι ὑπάρχοντες τῶν πλουσιωτάτων Μινυῶν τῆς Ἰωλκοῦ.

Ἐπ' αὐτῆς τῆς νεολιθικῆς ἀκροπόλεως τοῦ Διμηνίου

εἰς τὰ Ἀνατολικά κράσπεδα τοῦ λόφου φαίνεται ὑπάρχων καὶ ἕτερος ἢ ἕτεροι θολωτοὶ τάφοι· ὁμοίως ἀριστερὰ τῆς ἐκ Διμηγίου εἰς Σέσκλον ἀτραποῦ οὐ μακρὰν τοῦ εὐρεθέντος καὶ γνωστοῦ. Καὶ κατὰ τὰ χωματώδη κράσπεδα τοῦ Πηλίου παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τὸ φυλακεῖον 4 φαίνεται ὑπάρχων ἕτερος καὶ ἐπὶ ὑψηλότερον πρὸς τὸ χωρίδιον Μελισσιάτικα Καλύβια εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ξεριᾶ. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου Κάστρο τοῦ Βόλου, ἥτοι τῆς ἀρχαίας Ἰωλκοῦ, θὰ ὑπάρχωσι βεβαίως πολλοὶ ὅμοιοι, μάλιστα οἱ ἄριστοι. Ἐγγὺς δὲ τοῦ φυλακεῖου 10 τοῦ σιδηροδρόμου λέγεται ὅτι ὑπάρχει κτίσμα ἐκ μεγάλων λαξευτῶν λίθων ἱστορικῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, ὅπερ τὰ πολλὰ ἐκρημνίσθη κατὰ τὴν τομὴν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Γ') Ἐν Ἰωλκῷ.

Μέγα ἀρχαῖκόν καὶ ἱστορικῶν χρόνων νεκροταφεῖον.

Ἐν τοῖς ΠΑΕ 1909, 159 κέ. ἐγράψαμεν περὶ εὐρέσεως τάφων ΒΔ τῆς Ἰωλκοῦ, ἥτοι τοῦ νῦν Κάστρου τοῦ Βόλου, ἐν θέσει *Πασπαλιά*. Καὶ ἐφέτος ἀνεσκάψαμεν ἐν θέσει *Ξηρόκαμπος* συνεχομένη τῇ ἄνω καὶ ἐγγύτερον πρὸς τὴν Ἰωλκὸν Ἐνταῦθα ὁ Ν. Συριανὸς ἀνοίγων φρέαρ εὗρεν εἰς βάθος 0.60 μὲν τάφον τετραγώνον ἐξ ἀκατεργάστων πλακῶν μηδὲν ἐνέχοντα, περαιτέρω δ' εἰς βάθος 4.00 ἕτερον διὰ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν ἐξειργασμένων καὶ καλῶς συνηρμοσμένων.

Ἐξ αὐτοῦ κατωρθώσαμεν νὰ διασώσωμεν δύο ληκύθους μετὰ κοσμημάτων μελάνων καλῆς τέχνης, κοιλίαν ἐτέρου ἀγγείου ἐν εἴδει μεγάλης πυξίδος ἐπικεχρισμένην τὰ ἔξω διὰ λευκοῦ καλοῦ χρίσματος πωρωθέντος, καὶ βάσιν μετὰ μέρους τῆς κοιλίας ὠραίας κύλικος μετὰ λευκοῦ

ἐπιχρίσματος ἐπίσης, ἐφ' οὗ διὰ μελαίνης βαφῆς ἐγράφησαν κοσμήματα, ὧν τινα ὅμοια τροχοῖς, παρωθέντα· ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τούτου ἐγένετο χρῆσις καὶ ἐρυθρᾶς καὶ κιτρίνης βαφῆς, αἵτινες ἐγένοντο τὰ πολλὰ ἐξίτηλοι ἐν τῷ ὕδατι.

Πρὸς τούτοις εὐρέθη κύαθος καὶ λύχνος γεγανωμένοι μελάνες λαμπρῶς, τμήματα ἐτέρων μικρῶν ληκύθων καὶ χαλκῆς σπλεγγίδος· εὐρέθη καὶ λίθινος πέλεκυς τῶν νεολιθικῶν ἐκ προγενεστέρων χωμάτων.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα, ἰδίως τὰ ἐπικεχρισμένα λευκὰ ἀγγεῖα κατὰ τὴν μέθοδον τῶν περιφήμων λευκῶν ληκύθων, εἶναι σπουδαίότατα, μηνύοντα τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀκμὴν τῆς Ἰωλκοῦ, περὶ ἧς εἵπομεν ἐν ΠΑΕ 1909, 159 κέ..

Ἀνασκάψαντες καὶ ἡμεῖς ἐγγὺς τοῦ φρέατος εὐρομέν τινας ἀνοιχθέντας πάλαι καὶ ἀνατραπέντας τάφους, ἐξ ὧν προήρχοντο θραύσματα ἀγγείων γεωμετρικῶν καὶ μελανομόρφων. Εὐρομεν δὲ καὶ ἀσύλητον τάφον τετράγωνον μηδὲν πλὴν ὀστέων καὶ τμημάτων ἀγγείων ἐκ προγενεστέρων χωμάτων ἐνέχοντα.

Ἄλλος τάφος ἐγγὺς τοῦ προηγουμένου ἦτο ἐκ ποταμολίθων, ἐκαλύφθη δ' ὑπὸ ὀκτώ πρασινωπῶν ἀκατεργάστων πλακῶν· ἔχει μῆκος 1.60, πλάτ. 0.50, βάθ. 0.93· ἐντὸς εὐρέθη νεκρὸς τεθαμμένος, οὗ παρὰ τοὺς πόδας σιδηροῦν μαχαίριον καὶ λίθινον ἀκόνιον.

Παρ' αὐτὸν εὐρέθη μικρὸς κεραμοστεγῆς τάφος μήκους 0.87, ἐνέχων κόνιν καέντος νεκροῦ καὶ ἀκέραιον μικρὸν μελανοβαφὲς ἀγγεῖον, καὶ ἄλλος μέγας ἐξ ὀρθῶν πλακῶν μετὰ πώματος τριῶν πλακῶν· εἶχε μῆκ. 2.40, πλάτ. 0.85, βάθ. 0.80· αἱ δύο τῶν πλακῶν τοῦ πώματος εἶχον ἀνατραπῇ πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ τάφος ἐσυλήθη οὕτως· ἡμεῖς εὐρομεν τμήμα μεγαρικοῦ σκύφου ἐκ ξένων πιθανῶς χωμάτων εἰσελθόντων ἄνωθεν.

Περαιτέρω ἐγγύτατα τούτων καὶ ἐπὶ τῆς διερχομένης ὁδοῦ εὑρομεν τάφον μ.ήκ. 2.20, πλάτ. 0.60, βάθ. 0.70 ἐκ τεσσάρων ὀρθῶν πλάκων καὶ πώματος, ὅπερ εἶχεν ἀφαιρεθῆ· ἐντὸς εὑρέθη πῆλινος λύχνος· ἕτερος παρ' αὐτὸν τάφος ἐποικήθη κυκλοτερῆς διὰ ποταμίων λίθων προχείρως καὶ ἐστεγάσθη διὰ μιᾶς ἀκατεργάστου πλάκῃ· ἀνῆκεν εἰς παιδίου· ἐντὸς εὑρέθη εἰδώλιον γυναικὸς καθημένης, τέχνης τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Δεξιὰ δὲ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν γενομένην ἐκχωμάτωσιν, περὶ ἧς εἶπομεν ἐν ΠΑΕ 1909, 159 εὑρομεν τάφον μ.ήκ. 0.95, πλάτ. 0.40, βάθ. 0.50 μὴδὲν ἐνέχοντα, καὶ ἕτερον κυκλοτερῆ ἐκ ποταμολίθων κτιστόν· περιεῖχε δύο χαλκᾶ ψάλια πλατέα, ἀγγεῖον ἀβαφές, ὄρμον χαλκοῦν καὶ τι κατιωμένον σιδηροῦν ἀντικείμενον.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει μέγα νεκροταφεῖον τῆς Ἰωλκοῦ λαμπρῶν χρόνων, οὗ ἡ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ θὰ παράσχη σπουδαιότατα εὐρήματα· ἡμεῖς ἐπιλιπούσης τῆς ἐκ δρχ. ἑκατὸν πιστώσεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλ. ἀνεβάλομεν τὴν περαιτέρω ἀνασκαφὴν εἰς εὐθετώτερον χρόνον.

Ζ') Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου.

1) Λαξευταὶ οἰκῆσεις καὶ ἱερὸς περίβολος ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς.

Τὸ Πῆλιον, μάλιστα ἡ κορυφὴ αὐτοῦ, εἶναι κέντρον πολλῶν μυθολογικῶν διηγήσεων, λίαν γνωστῶν, καὶ δύναται τις τούτου ἕνεκα νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸ μικρὸν Ὀλυμπον. Ἐπὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ λέγεται ὑπὸ τινων ἀρχαίων συγγραφέων ὅτι ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Διὸς Ἀχραίου, εἰς ὃν καὶ ἱκαναὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφέρονται ὡς ὄντα πρώτην θεότητα τῶν Μαγνήτων, IG IX² 1103. 1105. 1108-1110. 1128.

Πρὸς βεβαίωσιν τούτου ἀνέβημεν ἐκεῖσε καὶ ἐρευνήσαντες τὰς ὑψηλοτέρας κορυφάς, εὑρομεν ἐπὶ τῆς ὑψίστης, ἥτις καλεῖται Πλιασσίδι σήμερον, ἐχούσης ὕψ. 1635 μ., ἄφθονα ἔχνη κεράμων καὶ τινὰ σημεῖα οἰκοδομημάτων ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ἑσὼ θάλασσαν ἐστραμμένης ὀλίγον ἐπικλινοῦς ἐπιφανείας, φαλακρᾶς ὅλως καὶ πλήρους λιθαρίων (σάρα κοινῶς).

Τὰ περὶ τὴν κορυφὴν ταύτην μέρη ἦσαν πλήρη βόθρων καὶ ἀνατετραμμένων βράχων, ποιηθέντων ὑπὸ χρυσοθηρῶν χωρικῶν ἀπὸ αἰώνων ἤδη, ὥς διηγοῦνται οἱ πλησιόχωροι· διότι ἐκ τῆς κοινῆς ὀνομασίας τῆς θέσεως παραγόμενοί τινες, ἐνόμισαν ὅτι κρύπτεται που τῆς κορυφῆς μέγας θησαυρός, ὃν οὕτως ἀνεζήτησαν πολλοί· τινὲς τῶν ἐρευνητῶν τούτων ἐκ Δρακείας λέγεται ὅτι ἐσπαράχθησαν ὑπὸ λύκων.

Ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα ἐπὶ δεκαήμερον δαπάναις τῆς Κοινότητος Πορταριᾶς καὶ τοῦ κ. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη, εὑρομεν κατὰ μὲν τὴν Ἀνατολικὴν βραχὴν πλευρὰν λαξευτὰς οἰκῆσεις τοῦ γνωστοῦ τύπου (εἰκ. 5· τὸ διάγραμμα τοῦτο ἐποίησαμεν προχείρως ἀλλὰ μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας), ὁμοίας ταῖς περὶ τὴν Δημητριάδα, ἐν Παγασαῖς, Φθιώτισι Θήβαις κ.λ. (ΠΑΕ 1907, 236)· ὑπάρχουσι καὶ ὅπαι πρὸς ἔμπηξιν τῶν ξύλων διὰ τὰς στέγας τῶν καλυβῶν τῶν παμπάλαιων ἐκείνων κατοίκων· καλοῦνται δ' αἱ οἰκῆσεις ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ποιμένων «Σκολειό», διότι οἱ ἀναβαθμοὶ θεωροῦνται ὑπ' αὐτῶν ὡς ἔδρανα μαθητῶν παλαιῶν, διδασκομένων ποτὲ ἐκεῖ ὑπὸ τινος διδασκάλου. Ὅμοιως ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Πύρρας (νῦν Ἀγκίστρι) παρὰ τὰς Ἀμφωνὰς καλοῦνται νῦν τοιαῦται λαξεύσεις «Δασκαλειό», ἥτοι Διδασκαλεῖον.

Τῶν οἰκήσεων τούτων θὰ ἐγίνετο χρῆσις δι' ἐμπήξεως ξύλων πρὸς ὀλιγοχρόνιον διαμονὴν κατὰ τὸ θέρος καὶ εἰς

φους ἔπασσαν καὶ παρεσύρθησαν ἢ ἐκαλύφθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν λίθων.

Συνέχεται δὲ τῷ περιβόλῳ τούτῳ καὶ ἕτερος Νοτιοανατολικῶς (εἰκ. Ὡ T'''), οὗ μόνον ὀλίγον τι τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς διατηρεῖται εὐκρινῶς. Ἀμφότεροι ἀπετέλουν ἱερὸν περιβόλον, ἀνάλογον τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ, Δελφοῖς κττ., χωριζόμενον ἐγκαρσίως κατὰ τὸ σημεῖον Γ τῆς εἰκ. Ὡ διὰ τείχους ἐκ μικρῶν λίθων, ἀλλ' ἔχοντος πάχ. 3 μ. ἐπίσης.

2) Ἱερὰ καὶ στοὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου.

Ἐντὸς τοῦ μείζονος καὶ κάλλιον διατηρουμένου περιβόλου εὑρομεν δύο οἰκοδομήματα (τὸ Α καὶ τὸ Β τῆς εἰκ. Ὡ), ὧν οἱ τοῖχοι ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν λίθων καὶ ἔχουσι πάχ. 1 μ., ἐσώθησαν δ' ἐπὶ ὕψος σχεδὸν ἐνὸς μέτρου. Δὲν ἀνεσκάφησαν ὅμως ταῦτα ἐντελῶς. Τὸ Α εἶχε καταστραφῇ τὰ πολλὰ· φαίνεται δὲ ἐν σχήματος κυκλοτεροῦς, ὡς ὁ ἐν Γόννοις ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος κἄδ..

Παρὰ τὸ Α Βορειοδυτικῶς ὑπάρχει μέγας ἀπότομος βράχος, ὅφ' ὃν διακρίνεται στόμα ἐλλειψοειδὲς σπηλαίου, ἀνοίγματος 2 μ. (εἰκ. Ὡ Σ), βεβυσμένον διὰ βράχων ριφθέντων ἐκ τῶν ἄνω ἐπίτηδες ὑπὸ χωρικῶν καὶ ποιμένων, ὧν τινες λέγουσιν ὅτι πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν εἶδον αὐτὸ ἀνοικτὸν καὶ λελαξευμένον· ἡμεῖς δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ βεβαιώσωμεν ἂν ἔχει λαξευθῇ, διότι δὲν ἐχωρήσαμεν εἰς βάθος ἀρκοῦν πρὸ τοιαύτην διάκρισιν· ἠγάσαμεν ὅμως ὅτι ὄντως θὰ εἶναι τεχνητῶς λελαξευμένον. Τὸ σπήλαιον τοῦτο πάντως, κείμενον ἐντὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ περιβόλου, θὰ ἦτο ἀντικείμενον λατρείας, τὸ δὲ οἰκοδόμημα Α ἱερὸν τι τῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ λατρευομένης θεότητος.

Τὸ Β ἐξ ἄλλου θὰ ἦτο ἐπίσης ἱερὸν ἐτέρας σχετικῆς

θεότητος τῇ ἐν Α καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ λατρευομένῃ· εἶναι δὲ τοῦτο ἐπιφανέστερον ὡς ἔχον μίαν τῶν πλευρῶν, τὴν ἀνασκαφεῖσαν ἐν μέρει, διήκουσαν εἰς μῆκος 11.40 μ..

Ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἐποιήθησαν πηλόκτιστα ἀρκούντως ἐπιμελῶς, καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐστεγάζοντο, στερεομένης ἔσωθεν τῆς στέγης διὰ κορμῶν δένδρων· τὴν ὑπαρξίν στέγης βεβαιοῦσι κέραμοι ἄφθονοι, ὧν αἱ μὲν στρωτῆρες φέρουσιν ἐρυθρόν, αἱ δὲ καλυπτῆρες κατὰ τὴν κύρτωσιν ἄνω μέλαν γάνωμα, ὡς αἱ ἄνω ἐν Ε' 2 μνημονευθεῖσαι.

Ὅτι δ' ἦσαν ταῦτα ἱερά, ἀποδεικνύουσιν εὐρήματα παρὰ τὸ ΑΒΓ εὐρεθέντα κατὰ τὰς δοκιμάς, ἧτοι θραύσματα ἀγγείων μελανοβαφῶν καλῶν, στιλπνοστάτης γανώσεως, ἰδίως μικρῶν σκυφοειδῶν, τῆς Ε'-Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· εὐρέθη ἐπίσης καὶ χαλκοῦν ἀρίστης διατηρήσεως νόμισμα τῶν Χαλκιδέων τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (ἘΜ. προτομὴ γυναικὸς κατενώπιον· περίξ ἐπιγραφὴ. ὈΠ. ἀετὸς ἀναπεπταμένων πτερύγων, οὗ ἄνω ἀριστερὰ ἔχῃ ἐπιγραφῆς), πολλοὶ χαλκοὶ καὶ σιδηροὶ ἥλαιοι, σαυρωτῆρ σιδηροῦς μικροῦ δόρατος, ἀναθηματικοῦ βεβαίως, μικρὰ καὶ δυσδιάγνωστα τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων, ἐν οἷς πλακοειδὲς εἰδῶλιον ἀβαρές, ὅμοιον τοῖς νησιωτικοῖς.

Διευκρινηθέντων τῶν κτισμάτων Α καὶ Β εὐρέθησαν ἐν μὲν τῷ Α κεραμίδες καὶ ἀγγεῖα εἰς πλῆθος τοῦ εἶδους τῶν μνημονευθέντων, ἥλαιοι, βέλος σιδηροῦν, λαβὴ κυλινδρική μαχαίριου ἢ μέρος σαυρωτῆρος, αἰχμὴ δόρατος σιδηροῦ, κρίκος χαλκοῦς, πολλὰ τμήματα λεπτῶν ἀναθηματικῶν ἀγγείων, ὧν τινα φέρουσιν ἔνδον κατὰ τὸν πυθμένα ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἤδη ἐνσφράγιστα ἀνθεμωτὰ κοσμήματα ἀκτινοειδῶς, συνοχεῖς μεγάλοι σιδηροὶ πρὸς συγκράτησιν ξύλων κττ.. Τὰ γώματα ἐνταῦθα εἶχον κοσκινισθῇ

ὑπὸ τῶν θησαυροθηρῶν, πολὺ δὲ μέρος τῶν τοίχων κατεσκάφη ὅλως ὑπ' αὐτῶν.

Ἐν δὲ τῷ Β, ὄντι ἀσφαλῶς τετραγώνῳ καὶ ἔχοντι πᾶς. τοίχου Ο.ΘΘ, εὐρέθησαν κεραμίδες, ἥλοι καὶ ἀγγεῖα, ὡς ἐν τῷ Α, ἔτι δὲ χαλκοῦν πῶμα ἀγγείου, αἰχμὴ σιδηροῦ δόρατος, ἔλασμα σιδηρᾶς μαχαίρας, τμήματα μεγάλων ἀβαφῶν ἀγγείων καὶ τινα χαλκῶν λεπτῶν· ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ κεῖνται βράχοι κατακυλισθέντες ὑπὸ θεομηνιῶν ἢ ἀνθρώπων. Ἰπ' αὐτὸ οὐ μακρὰν εὐρέθησαν τρία τμήματα ἀναθηματικῶν μαρμαρίνων στηλῶν λίαν ἐφθαρμένων· θὰ ἔφερον ἐπιγραφὰς ἐξιτήλους νῦν γενομένας.

Περὶ τὸν τοίχον Γ εὐρέθη τὸ μνημονευθὲν νόμισμα, τμήματα κυλίκων μελανοβαφῶν πηλίνων τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐλάσματα χαλκᾶ διάτρητα, ἥλοι χαλκοῖ καὶ σιδηροῖ ἀμφικέφαλοι πλεῖστοι, τμήματα ἀγγείων χαλκῶν μετ' ἐντομῶν ἀποτελουσῶν ἐπιγραφὴν ἴσως, κεραμίδες ὡς ἄνω, ἔξ ὁξεῖς ἀμπορεῖς, ἐλαιοφόροι ποτὲ ἢ οἰνοφόροι, κατακεχρωμένοι ἐπίτηδες, πλήρεις δὲ ἀνθράκων καὶ τέφρας, τμήματα ἐτέρων ὁμοίων, τρεῖς λύχνοι, ὧν δύο ἀβαφεῖς, ὁ ἕτερος μέγας, ὁ τρίτος μελανοβαφῆς, στρεπτόν τι σιδηροῦν βέλος κττ..

Φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο Γ ἐχρησίμευσεν οὐ μόνον ὡς ἐγκάσσιον τεῖχος, κλεῖον Νοτιοανατολικῶς τὸν ἱερὸν περίβολον, ἀλλὰ καὶ ὡς στοὰ ἀμφοτέρωθεν ἐστεγασμένη, ἔνθα ἰδρύνοντο τὰ πωλητήρια πρὸς χρῆσιν τῶν προσκυνητῶν κατὰ τὰς τελουμένας ἐκάστοτε πανηγύρεις.

Παρὰ τὸ Ε τῆς εἰκ. Θ εὐρέθη τμήμα στήλης λείας ἀμφοτέρωθεν ἐκ πώρου λευκοῦ σκληροῦ μετ' ἀβαθῶς κεχαραγμένης ἐπιγραφῆς τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος

Α Ν Μ . . .

Α Ι Σ (τέρμα)

ἴσως α[οί δεῖνα ἀνέθηκ]-

αν Μ[ούσι;-

αις».

Ἐπ' αὐτῆς εἶχον χαράξει ποιμένες, κυνηγοὶ καὶ μολογραφήματα ὀνομάτων καὶ χρονολογίας· ὅτι ἡ στήλη ἦτο ἀρτιωτέρα καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐτεμαχίσθη, ἀποδεικνύουσιν αἱ νεώτεροι ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφαί, ὧν τινὰ γράμματα ἐν μέρει σωθέντα ὑποδεικνύουσι τὴν ἄνω καὶ δεξιὰ συνέχειαν αὐτῆς· ἔχει δὲ νῦν ὕψ. 0.195, πλάτ. 0.19, πάρχ. 0.06, ὕψ. γραμμ. 0.04, διάστιχ. 0.02.

Πλὴν τοῦ μεγάλου περιβόλου ὑπάρχει καὶ ἕτερος κατὰ τὴν ἔξω ὄψιν τῆς στοᾶς Γ· ἐνταῦθα ἀνεσκάψαμεν οἰκοδόμημα, ὅμοιον καθ' ὅλα τῷ Γ καὶ ὃν συνέχειαν αὐτοῦ πιθανῶς παρηκολουθήσαμεν δ' αὐτὸ ἐκ τῆς ἄνω γωνίας ἐπὶ 4.40 μόνον· περαιτέρω φαίνεται προχωροῦν κατὰ τὸ Γ' ὡς συνέχεια τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου. Ἐνταῦθα εὔρομεν χονδρὰς ἐνσφραγίστους κεραμίδας, περὶ ὧν εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 307, τμήματα ἀγγείων πηλίνων καὶ ἥλους χαλκοῦς καὶ σιδηροῦς.

Κατὰ τὸ μέσον που τοῦ δευτέρου τούτου δυσπροσδιορίστου τὴν ἔκτασιν περιβόλου εὔρομεν δύο οἰκοδομήματα, τὸ F καὶ Z τῆς εἰκ. Ὡ. Τούτων τὸ F ἔχει σχῆμα ὀρθογώνιον καὶ κεῖται ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος, ὑπέστη δὲ οἰκτρὰν καταστροφὴν ὑπὸ τῶν θησαυροθηρῶν· ἀλλ' ἐμφανῶς ἐξάγεται ἐκ τῶν μεγάλων λαξευτῶν παραλληλεπιπέδων λίθων ὅτι τοῦτο εἶναι ναός, ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐνταῦθα, πιθανῶς ὁ τοῦ Διὸς Ἀκραίου, κείμενος περιέργως ἔξω τοῦ μεγάλου περιβόλου.

Τὸν ναὸν τοῦτον δὲν ἀνεσκάψαμεν δυστυχῶς, διότι

θύελλα μετὰ βροχῆς ἐκραγεῖσα κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 15^{ης} Αὐγούστου καὶ διαρρήξασα τὴν σκηνὴν ἡμῶν ἠνάγκασεν ἡμᾶς νὰ ἀποχωρήσωμεν ἐκεῖθεν· ἐξ ὀλιγοῦρου δοκιμαστικῆς σκαφῆς εὐρέθησαν ἄφθονοι κέραμοι στέγης, οἷαι αἱ μνημονευθεῖσαι.

Ἐγγύτατα αὐτοῦ ὑπέρκειται σωρὸς ἐρειπίων μικροτέρου οἰκοδομήματος Ζ, ὅπερ οὐδόλως ἀνεσκάψαμεν. Ἐν τῷ μέλλοντι ἐνταῦθα μάλιστα καὶ κατὰ τὰ σημεῖα Α. Β. Γ. Σ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνωσιν ἐρευναι, ἐξ ὧν θὰ διευκρινηθῶσι τὰ κατὰ τὸν σπουδαιότατον τοῦτον τόπον λατρείας ἀρκούντως σημαντικὰ ἐρεῖπια.

3) Ἰδιότητες τοῦ Πηλίου· τοπωνυμία κατ' αὐτό.

Θεωροῦμεν ἄξιον ἀναγραφῆς τὸ ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοσοῦτον ὑψηλοῦ ὄρους ἀπηντήσαμεν κατὰ τε τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἡπιότητα περιέργον, οἷαν ἐπὶ ἐτέρων καὶ μικροτέρων ἔτι ὁρέων κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ ἔτους οὐδόλως ἀπαντᾷ τις. Διότι, καίτοι ἡ κορυφή αὕτη περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ δάσους, καίτοι ἔχει ἐγγύτατα Ἀνατολικῶς καὶ εἰς οὐχὶ μεγάλην ἀπόστασιν γύρωθεν πλείστας διαυγεῖς καὶ ἀφθόνους πηγὰς ὑδάτων, καίτοι ἡμισειαν ὥραν ὑπὸ τὴν ἄκραν διετηρεῖτο τότε ἐντὸς δάσους πτέριος χιῶν, ἐν τούτοις ἡ θερμότης καὶ ἡπιότης τοῦ κλίματος ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπὶ θέσεως πανταχόθεν ἀπόπτου ἦτο καταφανής.

Ἐν γένει δὲ εἶναι ἡμερος ὁ περίξ τόπος, στερούμενος βλαβερῶν ζώων καὶ ἐρπετῶν κατὰ τὸ θέρος τοῦλάχιστον· οὐδὲ ἠκούσαμεν κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς ἡμῶν φωνὴν λύκων, θάων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ ἀσυγκρίτως ταπεινοτέρου ὄρους τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ ἔτους συναντᾷ τις ἀγέλας ἔτι τοιού-

των ζώων, επιτιθεμένων μάλιστα ημέρας καὶ νυκτὸς ἐναντίον ἀνθρώπων τε καὶ ἡμερωτέρων ζώων (βλ. ΠΑΕ 1908, 188 κέ.).

Τούτου ἕνεκα δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εἰκόσωμεν ὅτι εἰς ἱκανῶς ἀρχαίους χρόνους κατωκλήθη ἡ θέσις αὕτη καὶ ἀπετέλεσε μικράν τινα κόμην, ἥς διετηρήθη τὸ ὄνομα εἰς ὑστέρους χρόνους (Πελεθρόνιον, Κενταυρία;): κατόπιν μετετράπη εἰς τόπον λατρείας ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις· περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐξ οὗ πολλὰ σημεῖα τῆς Μυθολογίας δύνανται νὰ διαφωτισθῶσι, θέλομεν διαλάβει εὐθετώτερον μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν ἐκεῖ ἀνασκαφῶν.

Θέσεις δὲ ὀνομάζονται περὶ τὴν κορυφὴν αἱ ἐξῆς: Πλισσίδι ἢ Πλιασσίδι, Παζαρούλι, 'ς τοῖς Μουσγίτσες, 'ς τ' Ἀηδονάκι, Γαλανόπετρα, 'ς τὸ Κλουνί, Μπασδέκη Καλύβα, 'ς τὴν Πέτσιαλη, Καραούλι, Σουβάλα, Πυργάκι, Ἀρχόπετρα, Μικρὴ-Ἀρχόπετρα, Κρανίτσα, Κρύα Βρύσι, Στέρνα-Λαναρᾶ, 'ς τὴν Πατριντζιά, Καλντιρμάκι, Ἀμασκάλη, Ἀναθεματίσματα, 'ς τὰ Κέθρα, Κατσαροῦ, Ξινὰ-Νερά, Ἀγιά-Κατερίνη, Κστίνα, Θολοριά· περαιτέρω πρὸς τὴν Δράκειαν λέγονται Μανώλη τὴμ Πέτρα, Καραμύχαλου, Κοτρώνια, Μισορράχι, Σταυρός, 'ς τὴ Σκλήθρα, Παλιάμπελα, Καστέλλι, Ταράτσες, Διασέλλα, Ἀγλίτσα, 'ς τὰ Δροσινά, Ἀνεμοῦτσα, Παναϊά, Σαπόπετρα, Γὸρ τὸ Βράχο, (ἐνθα παλαιὸν Μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Δημητρίου). Λύκου-Τρῦπα. Εἰς τὰς πλείστας τῶν ἄνω θέσεων ὑπάρχουσι καὶ ὀνομάζονται ὡς ἄνω πηγαὶ ὑδάτων.

Ἔτι περαιτέρω περὶ τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον μέχρι Ἀγ. Γεωργίου καὶ Λεχωνίων λέγονται αἱ ἐξῆς: Κεφάλαι, Τζουάννη-Βρύσι, 'ς τὸ Μπουρνάζι, Καρδαρᾶ, Στρόφιλο, Καμπανᾶ, Μαρίνα, Πυργάκ'ς, Γουρνιτζιές, Συρβανᾶτες, Ἀρμάνια, Λιδάδι, 'ς τοῖς Μαρμάτσες, Κουκουρῆγκος, Λιδάδι, Γαδάθα, 'ς τὴ Μαννεροῦ, Κότινας-Λάκκα, Καραοῦ-

τες, Γοργοθής, Μαναστηράκι, Ψηλά-Χαγιάτσια, 'Αγιάν-
νης, Σλιναργίου, Μοχός ('ς τοὺς Μ'χούς), 'ς τὸ Μπολιάρι,
'Ράχες, Διαβατάκι, Σαρακνά, 'ς τὴν 'Αγοι-'Απάντοι, 'ς τὸ
Δρυμάρι, Μούρτινες, Παναίτσα, 'Αθύμνιος, Μακκελάρες,
Στοιάτικα, Κούτ-'Ράχι, Μετόχι, Κακαρούγκα, Λουλούδα,
Γοῦδες, Νεόφυτ', Δέσι, 'Αἰκωσταντίνη, 'ς τ' 'Αντριᾶ,
Κοκκινόη, Παλισοκές, Δρυμάρες, 'ς τὴ Μαγκουλοῦ, Σκια-
θάκι (βράχος ὁμοιάζων μὲ σκιάθ'), 'ς τὴ Γόβρη, Βαθειά
Λάκκα, Παππαγγέλ', Καψάλες, 'Ισιώματα, 'ς τὰ Βροχιά
ἢ ὁ Βρόχιος (ποταμὸς Βρύχων;), Καναθάκι, 'Αγρόλευκες,
Τρανὴ-'Οξύα, Μαῦρο-Βράχος, 'Ασπρο-Βράχος, Γυφτοσπη-
λιά, Κατσικᾶ, Γουρνομάντρι, 'ς τὴ Φλέση, Σκίζοραῦλι,
'Ασπρόχωμα, Σαπόπετρα, Σταυρός, Κρεβάτια, Χλιό.

Περὶ δὲ τὴν Μακρυνίτσαν καλοῦνται θέσεις μέχρι Λέ-
στιανης (βλ. ἄνω Κεφ. Δ') Κοῦκκος, Τρανὸ 'Ισιωμα,
Γύφτοι, 'ς τὰ Μαγκόεια, Γκριτζόραχι, 'Ακόνια, Κόκκινη
'Ράχι, Στάμο, Καράβα, 'ς τὸν Καλόερο, Μαχαιριᾶ-Βρύσι,
Παπαδήμ-'Αλάκες, Κορφή, Ξεράκια, Ξιφόρτι, Κουπέλλα,
'ς τ' 'Αγωνίκα, Χαμορίγανι, 'ς τὸ 'Ανταβίτο (τ' 'Αντοβίτο)
(βλ. ἄνω ἐν Δ'), Σιντούκια, Δρακόσπηλια, 'ς τὰ Βου-
λιά, Πάστρα, 'Αχερῶνες, Κοκκ'νόεια, 'ς τὰ Σκιληρά,
Πουρνάρια, Εὐνομηλιά, Καλιακούδα, Κρύο-Νερό, Κα-
ραμτζάρι-'Ράχι, Φλάμπουρο.

Κατὰ δὲ τὴν Δημητριάδα (Γορίτζαν) καὶ 'Αλλην Με-
ριάν πρὸς τὴν Μακρυνίτσαν: Μέγα-'Ρέμα, Χιλιαδοῦ, Δα-
κρὲς (εἶδος ἄνθους), Τσίρου-Πηγάδι, Καραγάτσι, Παπα-
στέλου, Μαντρινιά, Καβάλλα, Κήπια, 'Αλωνάκι, Τοῦμπα,
'Ράχι-Μούρου, 'Ανομαλιά (ὁμαλή θέσις), Λαμπή-Πέτρα,
Παντελέημονας, 'Αἰδομήτρεις, 'ς τὴ Λαβωστή (ἢ 'Αλαβω-
στή), 'ς τὴ Λεῦκα, Παραδείσι, 'Αἰλιάς, Σχαντζοπούρνι,
Βαθύρεμα, Κλιμα, Λουμπάρδα, Ξεριάς, Καλαμάκι, Κάκ-
καβος, 'ς τὴ Γираκιά, Μεγάλο 'Ισιωμα, Γυφτόρεμα,

Φλαμπούρι, Σαρακ'νὸ (ὁ Σαρακηνός· μᾶλλον τὸ Σαρακνὸ, ἥτοι «μαδημένο βουνό», ἄδενδρον ἐκ τοῦ σάραξ, ἄσχετον πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς), Καινούρια-Βρύσι, Βασιλιά-Βρύσι, Μντάνι, Σγκακονᾶ (᾿ς τὴν Κακκονᾶ), Καλογρίτσες, Καμάρας, Φ'τόκου, Μαρμαρωμένο Φεῖδι, Μετερίζια, Κασιρέλλου, Γιαννιοῦ, Παλιούλαχο, Κουτρίτσα, Γκιώνη, ᾿ς τὸ Γκουσίλλα, Βρωμόδρουσι, Μαῦρα Λιθάρια, Ἀλαφοκλήσι, Μελίσσια, ᾿ς τὸν Πυργάκι, Καρνᾶς τὸ Γιοφύρι, Γιερακιά.

᾽Ονόματα δένδρων ἀνὰ τὸ Πήλιον λέγονται τὸ μέλις ἢ ὁ μέλιος, θ'λύκι, κέδρο, ἀγριλιά, φλαμπούρι, πλυξάρι κττ..

Η') Ἐν Γόννοις Περραιβίας.

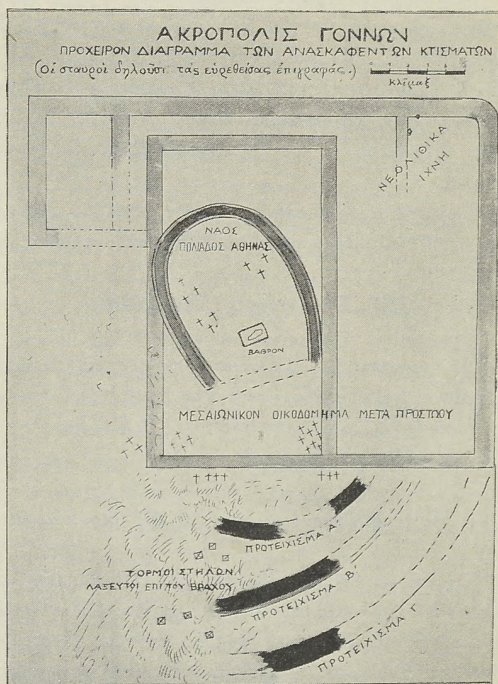
Τὰς περυσινὰς ἀνασκαφὰς ἐν Γόννοις ἐξηκολουθήσαμεν καὶ ἐφέτος, περατώσαντες μὲν τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἐπεκτείναντες δὲ καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τὰς ἐργασίας, ὡς ἐξῆς:

1) Ναὸς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως.

Τὸ μεσαιωνικὸν οἰκοδόμημα (εἰκ. 6) ἀπεκαλύψαμεν πανταχόθεν κατὰ τὰς ἔσω καὶ ἐνιαχοῦ τὰς ἔξω ἐπιφανείας τῶν τοίχων, ἐκρημνίσαμεν δὲ τοὺς κτιστοὺς τετραγώνους κίονας τοῦ προστώου, διότι εἶχον ἐντοιχισθῆ στήλαι ψηφισμάτων καὶ ἀναθηματικαὶ περιέργως ἐπὶ τῶν λοιπῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος τούτου οὐδαμοῦ εἶδομεν ἐντετοιχισμένην στήλην· ἴσως μόνον κατωτάτω ἐν τοῖς θεμελίοις ἢ οὐδόλως ἐγένετο χρῆσις αὐτῶν· πάντως ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον ἐν προσεχεῖ ἀνασκαφῇ νὰ κρημνισθῇ μέρος τῶν τοίχων πρὸς βεβαίωσιν τούτων.

Πρὸς τούτοις ἠρευνήσαμεν ἔνδον τοῦ ναοῦ, χωροῦντος

εἰς βάθος 2.50 μ., ἵνα ἴδωμεν ἂν ὑπῆρχεν ἐπὶ τόπου ἀρ-
χαίότερος· ἐξεβαιώθημεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν· ἐκ τούτου φαί-

ΓΟΝΝΟΙ

Εἰκ. 6. Ναὸς Ἀθῆναις Πολιάδος.

νεται ὅτι τὰ αὐτὰ θεμέλια ἐχρησίμευσαν εἰς ποίησιν καὶ
διόρθωσιν τοῦ ναοῦ κατὰ διαφόρους χρόνους· ἐντὸς αὐτῶν
εὐρέθη τμημα πύθου νεολιθικοῦ· θραύσματα δὲ νεολιθι-

κῶν ἀγγείων καὶ λίθινα ἐργαλεῖα εὐρέθησαν ὀλίγα καὶ κατὰ τὴν ἔσω Νοτιοανατολικὴν γωνίαν τοῦ μεταγενεστέρου οἰκοδομήματος (εἰκ. 6).

Εὐρήματα ἔσχομεν περὶ τὰ τεσσαράκοντα ψηφίσματα καὶ ἀναθηματικὰς ἐπιγραφάς, ὧν μία μόνον ἐν Θεσσαλικῇ διαλέκτῳ, πῆλινα γεῖσα, ἀκροκεράμους ἀνθεμωτὰς καὶ μετόπας ἀγράφους πηλίνας τοῦ ναοῦ, ἐνσφραγίστους κεραμίδας νέων τύπων, κεφαλὴν ἀγαλματίου πηλίνου γυναικός, ἀγγεῖα ἀναθηματικὰ πῆλινα μετ' ἐγγαράκτων ἐπιγραφῶν ἢ ἄνευ αὐτῶν, ὧν ἐν τοῦ ἀκμαίου ἐρυθρομόρφου ρυθμοῦ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐφ' οὗ παρίσταται ἡ Ἀθηνᾶ, πόρπας χαλκᾶς κτλ..

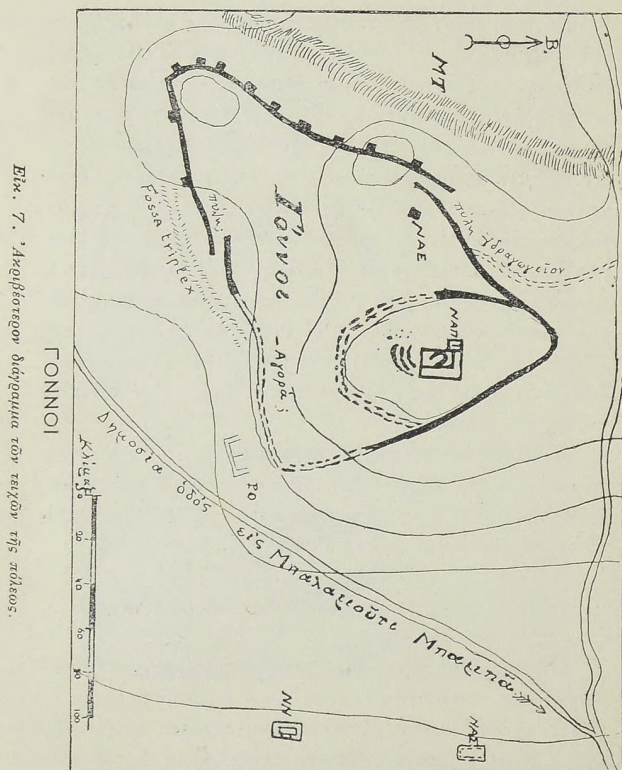
Σημαντικὸν εὐρημα ὑπῆρξε τμῆμα δωρίου κιονοκράνου πώρου λευκοῦ καλοῦ, ὀλίγον ὑποκιτρίνου, παχέος ἄβακος καὶ ἐχίνου προεξέχοντος ἱκανῶς κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον· οὕτω βεβαιοῦται ὅτι ὁ ναὸς εἶχε δύο κίονας εἰς τὴν εἴσοδον.

Υπολείπεται νῦν πρὸς ἀνασκαφὴν ἡ ἔξω ἐπιφάνεια τῶν τοίχων τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος, ἵνα εὐρεθῶσι κατακυλισθεῖσαι ἐπιγραφαὶ καὶ μικρὰ ἔρευνα ἔσω κατὰ τὰ σημειούμενα «νεολιθικὰ ἔχνη» τῆς εἰκ. 6.

2) Ἡ πόλις· ναὸς Ἀρτέμιδος· νεκροταφεῖον.

Ἐφέτος ἐποιήσαμεν ἀκριβέστερον διάγραμμα τῆς περιόχης τῶν τειχῶν τῶν Γόννων, ὅπερ ἀποδίδει ἡ εἰκὼν 7. Ἐν αὐτῇ διακρίνονται οἱ τετράγωνοι ἰσχυροὶ πύργοι τῆς Δυτικῆς καὶ μέρους τῆς Νοτίου πλευρᾶς, ἐν ᾧ τῶν λοιπῶν πλευρῶν δὲν κατωρθώσαμεν νὰ διακρίνωμεν ἀσφαλῶς τὴν θέσιν τῶν πύργων, διότι τὸ τεῖχος ἔπεσεν εἰς ἐκτεταμένα ἐρείπια καλύψαντα καὶ αὐτούς, ἢ ἀφῆρέθη κατὰ τὴν

ἵδρυσιν τοῦ διεθνοῦς σιδηροδρόμου, ἰδίως τὸ τῆς Νοτιοανατολικῆς πλευρᾶς, ἔνθα μόλις διακρίνεται.

Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς μεγάλης καὶ ὡραίας πύλης πρὸς τὸν Ὀλυμπον ἐβεβαιώθη· ἐντὸς ἐγγὺς αὐτῆς παρὰ τὸ σημεῖον ΝΑΕ τῆς εἰκ. 7 εὑρομεν δύο ἐπιγραφάς, ὧν ἡ μὲν ἀσφα-

λῶς ἀναθηματικῇ τῇ Ἀρτέμιδι ὑπὸ τινος γυναικός, ἢ δὲ πιθανῶς ὁμοίᾳ τῇ ἄνω ἀνατεθεῖσα ὑπὸ φρουρῶν ἢ ταγῶν ἐν σώματι. Ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα εὗρομεν ἱκανοὺς τοίχους ἐκ μεγάλων λαξευτῶν λίθων ὡς ὑποστηρίγματα τοῦ ἐπικλινοῦς ἐδάφους καὶ τετράγωνον οἰκοδόμημα ἐκ μικρῶν λίθων πηλόκτιστον, καθ' ὃ περίπου ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν πλεῖστα συντρίμματα ἀγγείων, μάλιστα μέλανος γανώματος.

Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ἐν τῷ παρόντι ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο εἶναι ναός, τὸ μὲν διότι ἡ ἀνασκαφὴ δὲν ἔβη κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἔκτασιν, τὸ δὲ διότι δὲν εὐρέθη τι ἀσφαλίζον τὴν ὑπαρξίν ναοῦ· αἱ ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν ἀνωτάτω ἐπὶ τινος μάνδρας νέας παρὰ τὸ κτίσμα τοῦτο ἐγγύτατα.

Ἐν τούτοις δεχόμεθα ὡς πιθανὴν τὴν ἐνταυθαῖαν ὑπαρξίν ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος· αὕτη ἐκαλεῖτο *Ἐννοδία* κατ' ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν πρὸ ἐτῶν ὑπὸ χωρικῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μάνδρας, ὡς λέγεται· ἐν ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ καλεῖται ἡ Ἀρτεμις *Εὐδώνυμος*, ἴσως ἡ αὐτὴ τῇ Ἐννοδίᾳ· τὰ περὶ τούτων θὰ βεβαιωθῶσι διὰ νέων ἀνασκαφῶν· ἐν τῷ παρόντι βλ. τὰ λεχθέντα ἐν ΑΕ 1911, 127-128.

Ἡ ἐτέρα πύλη τῆς πόλεως κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πηνειὸν πεδιάδα φαίνεται πιθανῶς ὑπάρχουσα, ἀλλ' ἡ κακὴ κατὰστασις τῶν τειχῶν ἐνταῦθα δὲν ἐπιτρέπει τὴν βεβαίωσιν τούτου· εὐθὺς ἔξω αὐτῆς θὰ ἔκειτο βεβαίως τὸ νεκροταφεῖον, οὗ τὴν ὑπαρξίν μηνύουσι τρεῖς ἐπιτύμβιοι στήλαι διὰ μικρᾶς προχείρου σκαφῆς εὐρεθεῖσαι ἐνταῦθα· ἡ μία τούτων εἶναι τμήμα ἀναγεγλυμμένου ἱπέως, ἡ ἐτέρα φέρει ἐπιγραφὴν καὶ ἡ τρίτη εἶναι τμήμα λείου ἀνθεμίου γραπτοῦ ποτε.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀγοράν, περὶ ἧς εἵπομεν ἐν τοῖς περυσίνοις Πρακτικοῖς, δὲν ἐξετελέσαμεν οὐδ' ἐφέτος ἐρεῦνας·

διὰ τὰ λοιπὰ σημεῖα τῆς εἰκ. 7 ΡΟ, ΝΝ καὶ ΝΑΣ βλ. τὰ λεχθέντα ἐν ΠΑΕ 1910, 245 κέ.. Ἐσημειώσαμεν πρὸς τούτοις ἐφέτος δύο σημαντικὰ οἰκοδομήματα μεταξὺ τῆς πύλης τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Δυτικοῦ βουνοῦ ἔσω τῶν τειχῶν παρὰ τοὺς βράχους κείμενα καὶ δεόμενα ἐρεῦνης ἐν τῷ μέλλοντι.

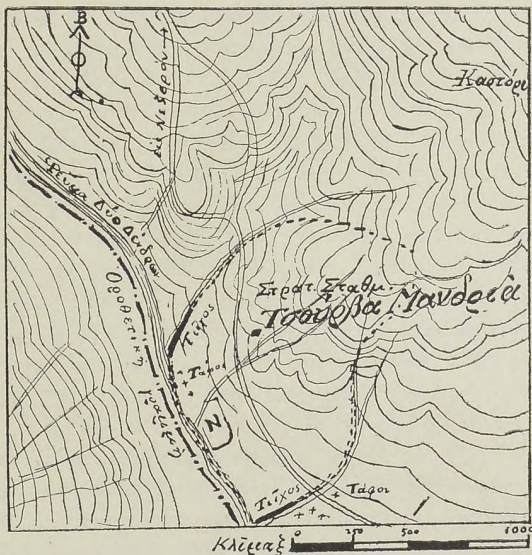
3) Ποταμοκονδυλίων· Ὀλυμπιάς· Χάραξ-Δαπαθοῦς.

Ἐν τοῖς περυσινοῖς Πρακτικοῖς σελ. 243 κέ. ἀνεγράψαμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐθεωροῦμεν ἐσφαλμένην τὴν διὰ Μπαλαμούτι-Σολιοῦ-Ῥαψάνης ζήτησιν πολισμάτων τινῶν καὶ ὀχυρῶν φρουρίων ἐπὶ τῆς ἐκ Γόννων εἰς Μακεδονίαν ὁδοῦ ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Λιθίου, καὶ ἐξεφράσαμεν τὴν γνώμην ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ ζητηθῶσι πιθανώτερον κατὰ τὴν ἐκ Γόννων εἰς Δερελί-Τσιούρβα-Μαντριὰ-Νεζερὸν-Ζηλιάναν κλ. ὁδόν. Τοῦτο φαίνονται βεβαιῶσαι αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι τοῦ παρόντος ἔτους.

Διότι ἐν πρώτοις παρατηρήσαμεν σαφέστατα ἵχνη ἀρχαίας ὁδοῦ ἐκ τῆς Ὀλυμπικῆς πύλης τῶν Γόννων (εἰκ. 7) πρὸς τὰ κράσπεδα τοῦ Κάτω Ὀλύμπου Βορείως εἰς τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὰ Τσιούρβα Μαντριὰ καὶ Νεζερὸν ἢ ἀρχαία αὕτη ὁδὸς εἶναι ἐπὶ μακρὸν εὐδιάκριτος, διασχίζουσα καὶ λοφίσκους χωματώδεις, ὀλίγον μετὰ τὸ ἐξωκλήσιον τοῦ Ἀγίου Μοδίστου Δερελί μέχρι τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ τῶν συνόρων Τσιούρβα Μαντριὰ ἐν συνεχείᾳ σχεδὸν πλήρει, ὑπὸ τινων ποταμίων μόνον διακοπτομένη ἢ ἐπ' αὐτῆς τῆς σημερινῆς ἀτραποῦ. Ἐπίσης διακρίνεται ὅτι ἤτο εὐρεῖα ἀμαξίτις αὕτη μέχρι τοῦλάχιστον τῆς πόλεως, περὶ ἧς εὐθὺς λέγομεν, καὶ πλακόστρωτος.

Ἐνταῦθα (εἰκ. 8) μεταξὺ τοῦ βέεματος Δύο Δένδρων καὶ τοῦ βουνοῦ Καστόρι τοῦ Ὀλύμπου διακρίνονται ἱκανὰ

ἰχνη τειχῶν, μάλιστα εἰς τὸ Βόρειον ποτάμιον ἐγγὺς τῆς πρὸς τὸ μέγα ρεῦμα τῶν Δύο Δένδρων συμβολῆς· ἐποίηθησαν δὲ ταῦτα ἐξ ὀγκολίθων οὐχὶ ἐπιμελῶς λελαξευμένων κατὰ τὸν πολυγωνικὸν τὰ πολλὰ τρόπον, ἀλλ' ἐπιμελῶς

ΓΟΝΝΟΚΟΝΔΥΛΩΝ-ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Εἰκ. 8. Ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας πόλεως μετὰ τῆς πιθανῆς διευθύνσεως τῶν τειχῶν.

ἐκτισμένων· πρὸς τούτοις διακρίνονται, καίπερ μετὰ δυσχερείας, εἰς τὰς δασώδεις ἐκ θάμνων καὶ ἀποτόμους ὄχθας δύο ποταμίων, κειμένων ἐκατέρωθεν τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, ἐκβαλλόντων εἰς τὸ μέγα ρεῦμα τῶν Δύο Δένδρων, ὅπερ παρέσυρε τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ

τεῖχος τῆς πόλεως, ὃν μόλις ἐνιαχοῦ εὐδιάκριτον. Εἶναι δὲ τὰ τεῖχη μικτοῦ ρυθμοῦ, πολυγωνικοῦ πρὸς τὸν ἰσοδομικόν, καὶ ἐποιήθησαν πιθανῶς μεταξὺ τῆς Γ'-Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως ταύτης θὰ ἔκειτο ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ νῦν στρατιωτικοῦ σταθμοῦ· ἡ δὲ κάτω πόλις σύγκειται ἔνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους ἐκ διαζωμάτων ὑπερκειμένων ἀλλήλων (κοινῶς πεζοῦλες)· ἐκ τῶν οὐχὶ ἀφθόνων θραυσμάτων ἀγγείων κατ' αὐτήν, ἅτινα παρετηρήσαμεν περιερχόμενοι, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ πόλις αὕτη δὲν ἦτο πυκνῶς, ὡς οἱ Γόννοι, κατωκημένη.

Ἡ ἀρχαῖα πόλις ἐκτεταμένη καὶ ἀρχαία αὕτη πόλις φαίνεται οὖσα ὁ Γοννοκονδυλὼν (ἢ τὸ Γοννοκόνδυλον;), ἡ κατόπιν Ὀλυμπιάς μετονομασθεῖσα· τὸ ὄνομα αὐτῆς ὑποδηλοῖ ὅτι ἀνῆκε τοῖς Γόννοις, τοῦτο δὲ καθιστῶσι πιθανώτατον καὶ αἱ περὶ ὁρίων ἐπιγραφαί, ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Γόννων εὐρεθεῖσαι, περὶ ὧν θὰ γίνῃ ὁ ἀπαιτούμενος λόγος ἐν τῇ προσεχεῖ ἐκδόσει αὐτῶν ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι. Ἡ δὲ προσθήκη τοῦ κονδυλῶν δηλοῖ πιθανῶς ὅτι ὡς ὀχυρὸν σημεῖον ἐχρησίμευε τὸ μὲν εἰς προστασίαν τῶν Γόννων ἐκ Βορρᾶ, τὸ δὲ δι' ἐπίθεσιν κατ' εἰσβαλλόντων ἐκεῖθεν, ἐν γένει ὡς ἀπειλητικὸν σημεῖον ἢ πυγμὴ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ἐπιχειροῦντος νὰ προσβάλλῃ τοὺς Γόννους.

Οὕτω δύναται νὰ ὁρισθῇ καὶ ἡ θέσις τοῦ Χάρακος, ὅστις ὠνομάζετο καὶ Λαπαθοῦς παρὰ Λιβίῳ, ὡς εἵπομεν διὰ μακροτέρων ἐν τοῖς περυσινοῖς Πρακτικοῖς· θὰ ἔκειτο δ' οὗτος εἰς μιᾶς περίπου ὥρας ἀπόστασιν ἐντεῦθεν Βορείως, ἀλλ' εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ρεύματος τῶν Δύο Δένδρων, ἥτοι ἐπὶ Τουρκικοῦ νῦν ἐδάφους· ἐκεῖ λέγεται ὑπὸ χωρικῶν ὅτι ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα ἐρείπια, μάλιστα μεγάλης ἐκκλησίας (ναοῦ Ἑλληνικῶν χρόνων, ὡς φαίνε-

ται), ἐξ ἧς αὐτομάτως ἀναλάμπει φῶς μέγα κατὰ τὴν ὥραν τῆς τελετῆς τῆς Ἀναστάσεως, ὁπότε ψάλλεται τὸ «δεῦτε λάβετε φῶς».

4) *Ναὸς ἡ μέγα Μανσσωλλεῖον καὶ τάφοι ἐν Ὀλυμπίᾳ.*

Περὶ τῶν εὐρεθέντων τάφων καὶ ἐπιγραφῶν ὡς καὶ ἄλλων ἀρχαίων ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰπομέν τινα ἐν ΠΑΕ 1910, 243 καὶ ἐν ΑΕ 1911, 123. Αἱ γενόμεναι ἐφέτος ἐκεῖ ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐβεβαίωσαν τοῦτο· διότι εὐρέθησαν καὶ στῆλαι ἐπιτύμβιοι καὶ τάφοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ρεύματος τῶν Δύο Δένδρων, ὡς σημειοῦνται ἐν εἰκ. 8· πολλοὶ τούτων εἶναι ἔτι ὁρατοί, κρεμάμενοι κατὰ τὴν λίαν ἀπότομον καὶ βαθυτάτην τομὴν τοῦ ρεύματος, ὅπερ ἐξ ἄλλου εἶναι λίαν εὐρύ, πλήρες πλατάνων καὶ παρέχεται ἱκανὸν ὕδωρ ἐκ πηγῶν διαυγῶν τοῦ Κάτω Ὀλύμπου οὐ μακρὰν εὐρισκομένων· τούτου ἕνεκα πολλοὶ ἀγριόχοιροι κατέρχονται τὴν νύκτα ἐνταῦθα, ἐφονεύσαντες δ' ἕνα μέγιστον εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ ρεύματι κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου, ὁπότε μετ' ἄβροχον καιρὸν κατέρχονται ἐνταῦθα πρὸς βοσκήν.

Εὐρομεν δὲ ἤδη ἐπὶ τοῦ νῦν ἐδάφους παρὰ τὴν ὄχθη τοῦ ρεύματος λίαν μεγάλας ἐπιτυμβίους στῆλας ἀνατετραμμένας καὶ τεθραυσμένας ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἃς ἀφῆκαμεν ἐπὶ τόπου, ὡς δυσμεταχομίστους· μία τούτων λέγουσα εἰς ὀξὺ ἀνθέμιον, φέρει δύο ῥόδακας καὶ ἐπιγραφὴν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος «Ἀριστίω[ν | Θεο]μνήστου»· παράκειται ἐτέρα, ἣ τὸ κάτω τμήμα τῆς ἄνω, μετ' ἰχνῶν «Ἑρμάου Χθονίου»· τρίτη φέρει ἀναγεγλυμμένον τὸν Ἑρμῆν κατὰ τὸ σύνθηδες· τετάρτη ἐπὶ ὀγκολί-

θου φέρει δυσδιάκριτον ἐκ τῆς φθορᾶς ἐπιγραφὴν τριῶν στίχων, τῶν αὐτῶν τῇ ἄνω χρόνων.

Παρατηρήσαμεν δ' ἐντὸς τοῦ ρεύματος πλείστους λίθους καὶ λευκὰ μάρμαρα μεγάλα, ἐπιμελῶς πανταχόθεν ἐξειργασμένους καὶ μηνύοντας τὴν ἐπὶ τοῦ χείλους που ὑπαρξὶν σπουδαίου οἰκοδομήματος.

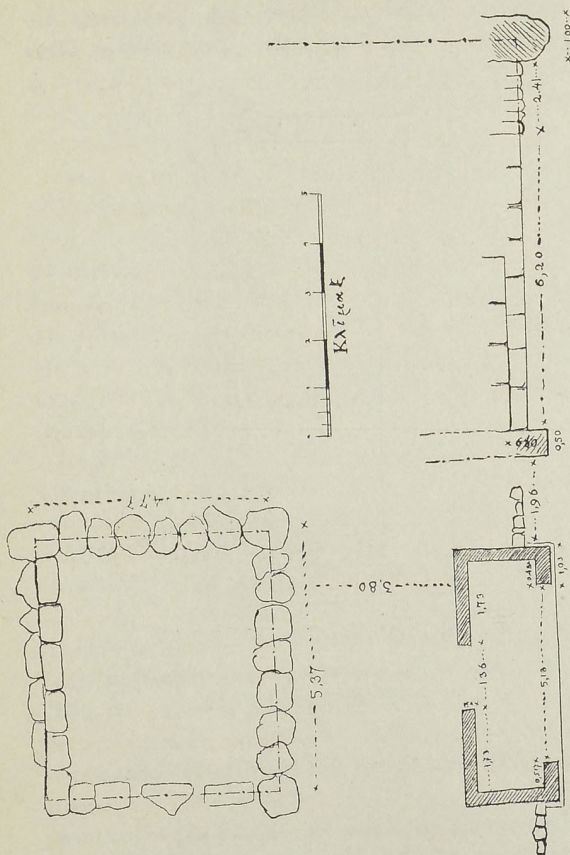
Ὅντως ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα, κατὰ τὸ σημεῖον Ν τῆς εἰκ. 8, εὗρομεν τρία σημαντικὰ οἰκοδομήματα συνεχῇ, ἐπιμελέστατα ἐκτισμένα, ὧν τὴν θέσιν καὶ ἔκτασιν δεικνύει τὸ ἡμέτερον διάγραμμα ἐν εἰκ. 9.

Τούτων τὸ ἐν τῇ εἰκόνι κάτω δεξιᾷ ἔχει μῆκος 9.47 (μετὰ τῆς εὐθυντηρίας 10.11), ἄγνωστον δὲ πλάτος, διότι δὲν ἔβη κατ' αὐτὸ ἡ ἀνασκαφὴ ἐφέτος· ἐποιήθη ἐκ κυβολίθων λευκοῦ καλοῦ μαρμάρου καὶ ἐσώθη κατὰ μὲν τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ περίπου εἰς δεύτερον ἀναβαθμὸν, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν εἰς πρῶτον ἢ μόνον κατὰ τὴν εὐθυντηρίαν, λίαν ἐπιμελῶς καὶ ἰσχυρῶς πεποιημένων πάντων τῶν μελῶν· κατὰ τὰ ἄκρα φέρει προβλήττας, προεξέχοντας ἀνά 0.365 καὶ παρέχοντας μορφὴν ἐρεισμάτων μεγάλης, πολυτελοῦς κλίμακος· τὸ ὕψος τῶν ἀναβαθμῶν εἶναι 0.384 + 0.354, ἡ δὲ ὀριζόντιος ἐκάστου ἀναβαθμοῦ 0.285.

Ἐγγύτατα τοῦ μέσου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου πρὸ τοῦ πρώτου ἀναβαθμοῦ εὐρέθη πλάξ πεσοῦσα ἐκ τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου ἀναβαθμοῦ διαστάσεων 0.613×0.22 πάχ. 0.58, ἐφ' ἧς ἐχαράχθη ἐπιμελέστατα ἐπιγραφὴ τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἐκατονταετηρίδος, συνεχιζομένη εἰς ἐτέραν παρακειμένην πλάκα μὴ εὐρεθεῖσαν· λέγει « τοῦτο τὸ Δαμοκράτους . . . | πατρὸς Ἀριστοφῶντος . . . | καὶ δυσμενέων ἀν . . . | πολλάκις ὥρθωσεν πατ[ρίδα], ἐξ ἐπιγράμματος πιθανῶς.

Ἀριστερὰ τοῦ κτίσματος τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 1.96, ἔνθα ἔχνη τοιχαρίου μικρῶν λίθων, εὐρέθη δωμά-

τιον ἐκ κυανολίθου πεποιημένον ἐπὶ εὐθυνηρίας δύο καλίστων πλακῶν λευκοῦ μαρμάρου· εἶναι ἄριστα πεποιη-

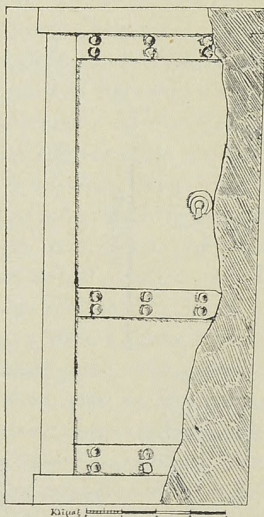

ΓΟΝΝΟΚΟΝΔΥΛΩΝ - ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Εἰκ. 9. Τόια μεγάλα, ἐξαιρετικά οἰκοδομήματα, ὅν ἐν Μανασσαλέων.

μένον, οἷον σπανίως εὐρίσκει τις· ἐσώθη εἰς ἐπτά δόμους ἐπὶ ὕψ. 1.35· τὸ πρὸς τὸ ρεῦμα ἄνοιγμα αὐτοῦ φαίνεται

ὅτι ἔφερε δύο κίονας, ἐφ' ὧν ὑπῆρχε μέγας μονόλιθος ὄροφος 1.305×1.60 πάχ. 27, ὅμοιος περίπου πρὸς τοὺς ἐν Παγασαῖς εὑρεθέντας· εὑρέθη δὲ κείμενος ἐντὸς τοῦ κτίσματος, ἐν ᾧ σπονδύλους κίωνων ἄνευ αὐλάκων εὗρο-

ΓΟΝΝΟΚΟΝΔΥΛΩΝ - ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Εἰκ. 10. Μέγα μαρμαρίνον ἡμίφυλλον εἰκονικῆς θύρας μετ' ἀναγεγλυμμένων λεπτομερειῶν.

μεν κάτω εἰς τὴν κοίτην τοῦ μεγάλου ρεύματος τῶν Δύο Δένδρων.

Μετὰ τοῦ ὀρόφου εὑρέθη καὶ μεγάλη μαρμαρίνη πλάξ ἀποδοδομένη ἐν εἰκ. 10· ἔχει διαστάσεις 1.415×0.665 πάχ. 0.29 καὶ ἐν ἀβαθῶς ἐξέχοντι ἀναγλύφῳ ἀποδίδει μίμησιν θύρας μετὰ ῥόπτρου· ἐποιήθη δὲ μετ' ἐκτάκτου

ἐπιμελείας καὶ καλλιτεχνικῆς δεινότητος. Εἶναι ἐμφανές ὅτι ἀποτελεῖ ἡμίφυλλον θύρας, τοῦ ἐτέρου μὴ εὐρεθέντος· ἡ θύρα αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦτο ἐν χρήσει· εἶναι ἀπλῶς μίμησις· ὅτι δ' ἔκειτο ἀπέναντι τῆς εἰσόδου κλείουσα τὸ ἄνοιγμα, ἀποδεικνύουσιν αἱ διαστάσεις αὐτοῦ, συμφωνοῦσαι πληρέστατα πρὸς τὸ ὀλικὸν πλάτος τῆς θύρας, ἦτοι $0.665 + 0.665 = 1.33$.

Πρὸ τοῦ κτίσματος τούτου εὐρέθη μεγάλη μαρμαρίνη πλάξ ὀρθογώνιος μετὰ πλουσίων γεισωμάτων ἔμπροσθεν, ἔνθα καὶ ἐπιγραφὴ τῶν αὐτῶν τῇ προηγουμένῃ χρόνων «'Αριστοκράτης Δημοκράτους»· οὗτος φαίνεται υἱὸς τοῦ ἄνω μνημονευθέντος· ὁμοιάζει δ' ἡ πλάξ πρὸς βάθρον ἡρμοσμένον ἐπὶ τοίχου που καὶ φέρον ἕτερον μετ' ἀγάλματος· ἐπειδὴ ἐγγύτατα εὑρομεν δάκτυλον χειρὸς πηλίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους, εἰκάζομεν ὅτι ταῦτα εἶναι πάντως σχετικὰ ἀλλήλοις.

Ἐγγὺς τοῦ βάθρου εὐρέθη καὶ στήλη ἐπιτύμβιος μετ' ἐπιγραφῆς «Νικάνωρ | Εὐνόστου»· οὗτος φέρεται ὡς ταγὸς τῶν Γοννέων ἐν τινι ψηφίσματι τῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος εὐρεθέντων· μετ' αὐτῆς εὐρέθη καὶ κάτω τμῆμα ἐτέρας μετὰ τοῦ συνήθους «Ἐρμῆι Χ[θονίωι]».

Περὶ τὸ κτίσμα τοῦτο καὶ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθησαν ὠραιόταται μαρμαρίναι κεραμίδες μήκους ἐκάστη 0.625, πᾶς 0.14, διεδρिकाὶ τὰ ἄνω, μετ' ἀνθερωτοῦ ἐπάσματος ἔμπροσθεν καὶ ἀρμογῆς ὀπισθεν δι' ἐτέραν· ἀκέραιοι ἔξ, ὦν μία ἡγεμών, αἱ λοιπαὶ καὶ τμήματα ἄλλων ἔξ σπρωτῆρες. Ἐμφανῶς δι' αὐτῶν ἐστεγάζετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μικρόν, κομψὸν οἰκοδόμημα.

Ὑπέρκειται δὲ αὐτοῦ ἐπὶ χωματώδους ὑψώματος τρίτον κτίσμα σχεδὸν τετράγωνον, οὗ ἐσώθη μόνον ἡ εὐθυνηρία ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν, κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν εἰς δόμος τετραγώνων μαρμαρίνων

πλακῶν ὀρθῶς τεθειμένων, ἤτοι ἐπὶ μιᾷ τῶν στενῶν ἐδρῶν· ἔχουσιν ὕψ. 0.70, πλάτος ἀπὸ 0.553-1.004· ἡ Βόρειος πλευρὰ φαίνεται ὡς ἔχουσα παραστάδας καὶ εἰσόδον, ἀλλὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν εὐρεθεῖσα δὲν ἀνεσκάφη δεόντως, ἵνα βεβαιωθῇ καθ' ὅλα.

Αἱ ὀρθαὶ πλάκες δεικνύουσιν ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο, ἐπιμελῶς ἐπίσης ὡς τὰ ἄλλα πεποιημένον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ βαστάσῃ τοῖχον λίθινον, ἀλλ' ἢ πλίνθινον, ἢ μόλις ἐκ μικρῶν κυανολίθων, ἂν τὸ μὴ εὐρεθὲν πάχος εἶχεν ἐπίσης ὀρθὰς πλάκας συνηρμοσμένας ἰσχυρῶς μετὰ τῶν τῆς ἐξωτερικῆς ὀψεως· ἀλλὰ λίθοι τοίχου δὲν εὐρέθησαν.

Παρ' αὐτὸ εὐρέθησαν πολλὰ τμήματα ἀγγείων μέλανος στίλπνου γανώματος τῆς Ε'-Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, οἷα καὶ παρὰ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα συνηντήσαμεν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲν δύναται τις ἐν τῷ παρόντι νὰ ἐξαγάγῃ ἀσφαλῆ συμπεράσματα περὶ τῶν τριῶν τούτων οἰκοδομημάτων· ἀτυχῶς δὲν ἐνεκρίθη ἡ πολλάκις αἰτηθεῖσα πίστωσις παρὰ τε τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Ὑπουργείου πρὸς πλήρη ἀνασκαφὴν καὶ διάγνωσιν τούτων.

Ἡμεῖς τὸ κατ' ἀρχὰς ἐθεωρήσαμεν τὸ μὲν πρῶτον κτίσμα ὡς ναόν, ἤτοι πρόναον, οὗ τὸν σηκὸν ἀπετέλει τὸ τρίτον κτίσμα, ἐν ᾧ τὸ δεύτερον θὰ ἦτό τι ἡρῶον. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν μοι φαίνεται πιθανή· νομίζω δὲ ὅτι εἶναι πιθανώτερον ἐν τῷ παρόντι νὰ θεωρήσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαίου Μουσσωλλείου διὰ τινὰ ἐν ταῖς εὐρεθείσαις ἐπιγραφαῖς μνημονευόμενον Δαμοκράτην καὶ τοὺς ἀμέσους προγόνους ἢ ἀπογόνους αὐτοῦ ποιηθέν· οὕτως ἐνταῦθα ὑπόκειται μέγας τάφος μετὰ πολυτελῶν βεβαίως κτερισμάτων, ὅστις καὶ θὰ εἶναι ἀσύλητος πιθανώτατα.

Διότι οὕτω δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ κομψὸν κτίσμα μετὰ τῆς θύρας, τοῦ ὀρόφου καὶ τῶν κεραμίδων, ὡς ἡρῶον

πρὸ τοῦ τάφου, οἷον περίπου τὸ ἐν Φεραῖς εὑρεθέν, περὶ οὗ βλ. ΠΑΕ 1907, 158. Τὰ δὲ δύο ἄλλα οἰκοδομήματα εἶναι βεβαίως σχετικὰ τῷ ἡρώφῳ τούτῳ.

Πάντως ἡ ὕπαρξις τάφων ἐγγύτατα τοῖς ἄνω καὶ ἡ εὔρεσις παρ' αὐτὰ ἐπιτυμβίων στηλῶν ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ταῦτα πρὸς ὅμοιον σκοπὸν ἦσαν προωρισμένα· διότι ἂν ἦτο ναὸς ἐνταῦθα, θὰ εὑρίσκετο ἀνάθημά τι ἢ ἐπιγραφή, ἀφ' οὗ ἡ ἔρευνα ἔβη ἐφ' ἱκανόν· ἡ τοῦλάχιστον τὰ ἐντὸς τοῦ ρεύματος κατακυλισθέντα πολλὰ μέλη θὰ ἐμήνυον τινα βεβαίαν σχέσιν πρὸς ναὸν καὶ θεότητα λατρευομένην· ἀλλὰ μόνον σχετικὰ πρὸς τάφους καὶ πολυτελεῖ ἐπιτύμβια μνημεῖα ἀντικείμενα εὑρέθησαν.

Ἡ δὲ πλήρης ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου τούτου εἶναι εὐνόητον ὅτι πρωτίστως ἐπιβάλλεται ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι ἕνεκα μάλιστα τῆς ἐπ' αὐτῆς τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς θέσεως αὐτοῦ.

Θ') *Ἐν Μοψίῳ, Ἐλατεία, Γυρτώνῃ.*

1) *Ἀρχαία πόλις παρὰ τὸ Μακρυχώρι καὶ Μπαξιλάρ.*

Ἐν πρώτοις σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς καὶ εὐθὺς ὑπὲρ αὐτὴν τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ, ἥτοι ἐν τῇ Πελασγιώτιδι πλέον καὶ οὐχὶ ἐν Περραιβίᾳ, μεταξὺ τῶν νῦν χωρίων Μακρυχώρι καὶ Μπαξιλάρ, ὑφούται ἀπότομος βουνὸς τῆς Καρακόπετρας, ἐφ' οὗ νῦν ὑπάρχουσι τὰ ὄχυράματα· ἐνταῦθα λέγεται ὅτι διατηροῦνται μόλις διακρινόμενα ἔχνη τειχῶν ἀρχαίας πόλεως· ἡμεῖς μὴ σχόντες τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ ἀναβῶμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν τοῦτο· εἶδομεν ὅμως λίθους τινὰς λαξευτοὺς ἐγγύτατα τοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ τῆς ἐκ Μακρυχωρίου εἰς Δερελί ὁδοῦ διὰ τοῦ Πηνειοῦ, κατακυλισθέντας ἐκεῖθεν, καὶ

νομίζομεν πιθανὸν ὅτι ὄντως ὑπάρχει ἐκεῖ πόλις ἀρχαία.

Τοῦτο καθιστῶσι πιθανώτερον ἀρχαῖοι κίονες μαρμάρινοι, λίθοι ἐπιγεγραμμένοι καὶ βάθρα ἀνδριάντων, ὧν τινα μὲν λέγονται ἐν τῷ χωρίῳ Μπαξιλάρ ὑπάρχοντα, πολλὰ δὲ εἶδομεν ἡμεῖς ἐν τῷ Τουρκικῷ νεκροταφείῳ τοῦ Μακρυχωρίου· τούτων ἐπιγραφὴν σταδιασμοῦ εἰς δέκα καὶ τέσσαρα τμήματα ἐστείλαμεν εἰς Δερελί· ἐν τῷ αὐτῷ νεκροταφείῳ ὑπάρχουσι καὶ στήλαι ἐπιτύμβιοι· ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρήσωμεν μετακομισθέντα μακρόθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐγγύς εἰκαζομένης ἀρχαίας πόλεως, τῶν λοιπῶν κειμένων λίαν μακράν, οἷον τῶν Γόννων, τῆς Ἑλαιοῦ καὶ τοῦ Μοψίου.

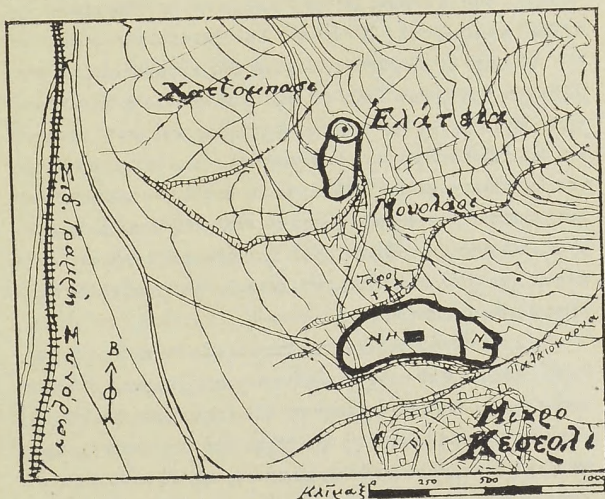
Ἰσως δυνηθῶμεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Γόννων νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης, ὁμόρου τῷ Μοψίῳ καὶ τῇ Γυρτώνῃ, περὶ ὧν γεννήσεται ἐν τοῖς κάτω ὁ λόγος.

2) *Ἐρείπια τῆς Ἑλαιοῦ καὶ τοῦ Μοψίου.*

Πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Χατζόμπασι (εἰκ. 11) ὑπάρχουσι δύο μαρμαρίνοι κίονες ἄνευ αὐλάκων, ὧν ὁ εἰς φέρει ἀποτετριμμένην λατινιστὶ πιθανῶς ἐπιγραφὴν, ὁ δ' ἕτερος ἑλληνιστὶ σταδιασμοῦ· θὰ ἦσάν ποτε ἐγγὺς ποθεθιμένοι κατὰ τὴν ἐκ Λαρίσης εἰς Τέμπη ἀρχαίαν λεωφόρον. Περὶ δὲ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπ' αὐτῆς εἶδομεν ἐντετοιχισμένας ἀρχαίας ἐπιτύμβιους στήλας μετ' ἰχνῶν ἐπιγραφῶν, ὑπάρχουσι δ' ὡς λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐστιῶν οἰκιῶν τινῶν τοῦ χωρίου τούτου ἐπιγραφαί.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀρχαῖα ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ, ἐνθα ἀνελθόντες μετὰ μιᾶς ὥρας πορείαν, εὗρομεν ἐγγὺς μὲν τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως ἐν τῷ κήπῳ Τσιτσούλη στήλην ἐπιτύμβιον μετ' ἀποτε-

τριμμένης επιγραφῆς ΑΣΤΕΑΣ πιθανῶς, τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, λήγουσαν ἄνω εἰς δὲ ἄνωμα, περαιτέρω δὲ ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως μεταξύ δύο ἀποτόμων χειμάρρων τῆς Ὀσσης, ἐξ ὧν καὶ κατὰ τὸ θέρος πηγάζουσι

ΕΛΑΤΕΙΑ-ΜΟΙΟΝ

Εικ. 11. Πρόχειρα διαγράμματα τῆς Ἐλατείας καὶ τοῦ Μορίου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάρτου τῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος.

διαυγῇ ὕδατα, εἶδομεν τὰ ἐν καλῇ ἐνιαχοῦ καταστάσει τείχη τῆς πόλεως.

Ἐποικήθησαν δὲ τὰ τείχη ἐκ λίθων πλακοειδῶν καὶ φαίνονται ἀρχαῖα τῆς Γ'-Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς τὰ τῶν Ἀμφωνῶν κτθ.. Ἡ ἀκρόπολις κεῖται ἐπὶ τοῦ ἀκροτάτου βραχέως ὑψώματος, νῦν Τρόγαλο καλουμένου, ἐνθα καὶ ἐπὶ χῶσις ἐπ' αὐτῆς ἀνασκάφαντες ἐπὶ μίαν

ἡμέραν εὐρομεν τέσσαρα τμήματα μακμαρίνων στηλῶν ἐξ ἀναθημάτων ἢ ψηφισμάτων, ἐφ' ὧν ὑπῆρχον ἐπιγραφαὶ ἀποτριβεῖσαι ὅλως· εὐρέθη δὲ καὶ τεῖχος κυκλοτεροῦς ναίσκου, τῆς πολιούχου βεβαίως θεότητος, ὁμοίου τῷ τῆς Ἀθηνᾶς τῶν Γόννων, ὡς καὶ τμήματα γεγανωμένων καὶ ἄλλων ἀγγείων τῆς Ε'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Λέγουσι δὲ οἱ χωρικοὶ ὅτι ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ὑπῆρχον πρό τινων ἐτῶν ἐν τῷ ἐμφανεῖ πλεῖστα μαρμάρηνοι πλάκες, ἃς οἱ κτίσται ἐπίτηδες καὶ κατ' ἐκλογὴν ἀπεκόμιζον ἐκεῖθεν ὡς χρησιμωτάτας εἰς ἐπίστρωσιν τῶν ἐστιῶν τῶν χωρικῶν. Ἡ ὑπαρξίς ἀναθηματικῶν στηλῶν καὶ ψηφισμάτων ἐνταῦθα, ὡς ἐν Γόννοις, εἶναι ὄντως βεβαία, θὰ κατεκυλίσθησαν δέ, ὅσα δὲν ἀφῆρέθησαν, κατὰ πάσας τὰς πλευράς, ὅντος ἐπικλινοῦς καὶ μηδαμοῦ συγκρατουμένου τοῦ ἐδάφους.

Τῆς δὲ κάτω πόλεως ἐκτεινομένης πρὸς τε τὴν πεδιάδα Νοτίως καὶ πρὸς τὸ ὑπῆνεμον τοῦ ρεύματος Ἀνατολικῶς (ἢ δευτέρα αὕτη ἔκτασις δὲν ἐσημειώθη ἐν εἰκ. 11 ὑπὸ τοῦ ἀντιγράφαντος τὸ ἡμέτερον πρόχειρον διάγραμμα) πᾶ τείχη διατηροῦνται ἐνιαχοῦ καλῶς εἰς ὕψ. δύο μέτρων, ἰδίως δὲ αἱ οἰκίαι καὶ οἱ ὁδοί εἶναι ἐμφανεῖς εἰς τὸ Ἀνατολικὸν τμήμα· τοῦτο συνέβη, διότι ἡ πόλις ἐγκαταλειφθεῖσά ποτε δὲν κατωκλήθη εἰς μεσαιωνικοὺς οὐδ' εἰς νεωτέρους χρόνους.

Ἐνταῦθα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τελεσθῶσιν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἀκροπόλεως εὐρύτεραι ἀνασκαφαί· ὅτι δ' ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ *Ἑλάτεια*, προκύπτει ἐκ τοῦ Λιβίου 42, 54.

Νοτιοανατολικῶς καὶ εἰς μιᾶς περίπου ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἑλατείας παρὰ τὸ χωρίον Μικρὸ Κεσερλί κατὰ τὴν δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ βαθυτάτου καὶ λίαν ἀποτόμου ποταμοῦ Παλιοκαρυά, ἔχοντος ἄφθονον ὕδωρ, ὑπάρχουσιν ἐμφανῆ ἐρείπια ἐτέρας μεζζονος πόλεως, ἐπίσης ἐπὶ ὑψώμα-

τος κειμένης, μεταξὺ δύο ἀποτόμων ρευμάτων, κλίνοντος πρὸς τὴν πεδιάδα ἡπίως· μέχρι αὐτῆς ἔφθανον τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐξηφανίσθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τε τῶν εὐρέως ἐκχυνομένων ἐντεῦθεν χειμάρρων καὶ διὰ τῆς καλλιεργίας.

Ἐποικήθησαν δὲ τὰ τεῖχη ἀκριβῶς ὅμοια πρὸς τὰ τῆς προειρημένης πόλεως ἐκ πλακοειδῶν λίθων ἡρμοσμένων οὐχὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας· ἀνήκουσιν ἄρα εἰς τὴν Γ'-Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα καὶ εἶναι τὰ μὲν τῆς κάτω πόλεως ἀφανῆ τὰ πολλά, ἀλλὰ τὰ τῆς ἀκροπόλεως διατηροῦνται κάλλιον, περιέργον δὲ φαίνεται ἡμῖν πῶς οἱ ποιήσαντες τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἐξαίρετου στρατιωτικοῦ χάρτου ἀξιωματικοὶ δὲν εἶδον οὐδ' ἐσημείωσαν αὐτά.

Ὅτι ἐνταῦθα κεῖται τὸ *Μόψιον*, εἶναι βέβαιον ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν· ἡμεῖς ἀνεσκάψαμεν ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ ὕψιστον τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα εὗρομεν τοιχάρια τινα, ἴσως ναοῦ, ὁμοίου τοῖς προηγουμένοις, πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ποικίλων, βάρος μολύβδινον τετράγωνον καὶ τέσσαρα τμήματα μαρμαρίνων στηλῶν μετ' ἐφθαρμένων ἐπιγραφῶν, ὧν μιᾷ διακρίνεται «ὁ δεῖνα ἀρχιφρουρήσας καὶ οἱ σύμ|φρουρ|οι· στρα|τηγ|οῦντος δεῖνος».

ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τὸ ἐν ἐρείπιοις τεῖχος τὸ χωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως, εὗρομεν ἔχνη τοίχων σημαντικοῦ οἰκοδομήματος καὶ τμήμα στήλης μετ' ἐπιγραφῆς «Εἰρακ|λεῖ», ἐξ ἧς εἰκάζομεν ὅτι θὰ ἔκειτο ἐνταῦθα ναὸς τοῦ Ἡρακλέους· εὐρέθησαν καὶ πολλὰ ἄλλα τμήματα στηλῶν μετ' ἀποτετριμμένων ἐπιγραφῶν, περαιτέρω δὲ παρὰ τὴν πεδιάδα τμήμα «Φω|σφόρ|ω|ι [ὁ ἀρχιφρουρὸς κτλ.]. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι πολλαὶ ἐπιγραφαὶ κατεκυλίσθησαν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ ὑποτιθεμένου ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς πεδιάδος.

Εὐρομεν δ' ἀνὰ τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου καὶ νέας ἐπιγραφὰς ἐντεῦθεν μετακομισθείσας, τὰς ἐξῆς: ἐν τῷ κρημνισθέντι τζαμίῳ παρὰ τὴν πλατεῖαν, ἔνθα νῦν ἐγείρεται σχολεῖον ὑπάρχει μεγάλη στήλη: « Εἵρουι Δικ[α]ίου [Σ]ιμίου | δεῖνο...]ς λειτορεῦουν », καὶ ἑτέρα μικρὰ « ἄρχι[φ]ρουρήσας] α[α] | οἱ σύμ[φ]ρουροι | στρατηγοῦντος [...]ε[...] ». Ἐν τῇ οἰκίᾳ Δ. Κούργια « Οὐρα[ν]ία· Ἀγασικρά[της] δεῖνος | ..νος· εὐξάμενος ». Ἐν τῷ ἀχυρῶνι Μεμέτ « ἐν τῷ] ΙΚΩ ΤΟΥΤΟ ΑΜΗΝ (οἶκῳ τούτῳ) ». Ἐν οἰκίᾳ Β. Ζάρα « Ἀρ[τέμιδι] ». Πρὸ τοῦ περιβόλου τῆς οἰκίας Κ. Κούτρα ἀκέραιος ναῖσκος μέγας μετ' ἐπιγραφῆς « Εἵρουι Δικαίου· Ἀγασίκληα Πολυ[κλ]είτου, Εὐνόμου· εἰρούισσα Δειξάρου· Νικα[ί]ου· Εὐθιό[του] ». Σημειωτέον ὅτι ὁ Δικαῖος ἦτο ἥρως τῶν Ὑπερβορείων, ὧν περιεργότατῃ ἐν Μοψίῳ ἰδιάζουσα λατρεῖα· βλ. *Revue de Philologie* 1911, 124 N° 31-34. Ἐν τῇ οἰκίᾳ Γ. Ζάρα ὑπάρχει πλᾶξ μετ' ἰχνῶν μακρᾶς ἀποτετριμμένης ἐπιγραφῆς.

Ἡ δὲ νῦν ἐκκλησία τοῦ χωρίου, κτισθεῖσα ἐκ παλαιότερας πρὸ δεκαπενταετίας, ἐνέχει πλείστας ἐπιγεγραμμένας πλάκας μετεξειργασμένας καὶ ἀποξεσθείσας τὸ πλεῖστον· ἐπὶ μιᾶς ἀνέγνωμεν « Πο]λυ[ξ]ένα Π[αρ]μενίωνος | ἥρωος χρη(σ)τὲ | χαῖρε »· τὸ Ω καὶ C οὕτως· ἐνταῦθα ἐκομίσθησαν αἱ ἐπὶ τοῦ τζαμίου ἐντετοιγισμένας στήλαι καὶ ἄλλαι συλλεγεῖσθαι ἐκ τῶν ἐρείπων τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ἐντεῦθεν περαιτέρω καὶ εἰς ἀπόστασιν $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας πρὸς τὸ χωρίον Πουρνὰρ τοῦ Μεγάλου Κεσερλίου λέγεται ὅτι ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπάρχει Κάστρον (= Δάρισα ἐπὶ τῇ "Οοση;), εἰς ὃ δὲν ἀνέβημεν.

3) Ἐρείπια τῆς Γυρτώνης.

Ὑπὲρ τὸ νῦν ἐλεεινόν, πλὴν τῆς ἐπιστασίας, χωρίδιον

Μπάκρινα, ἐφ' οὗ διακρίνεται νεολιθικός συνοικισμὸς μετ' ἰχνῶν ἱκανῶν ἀγγείων ἀρχαϊκῶν καὶ ἱστορικῶν χρόνων, ἐπὶ τῶν τελευταίων προπόδων τῆς Καρακόπετρας, περὶ ἧς βλ. ΠΑΕ 1910, 262 καὶ ἄνω σελ. 325, ὑπάρχει μικρὰ μὲν ἀλλ' ἐχυροτάτη ἀρχαία πόλις ἐπὶ διαζωμάτων τοῦ βουνοῦ ἐν εἶδει ἀμφιθεάτρου (εἰκ. 12).

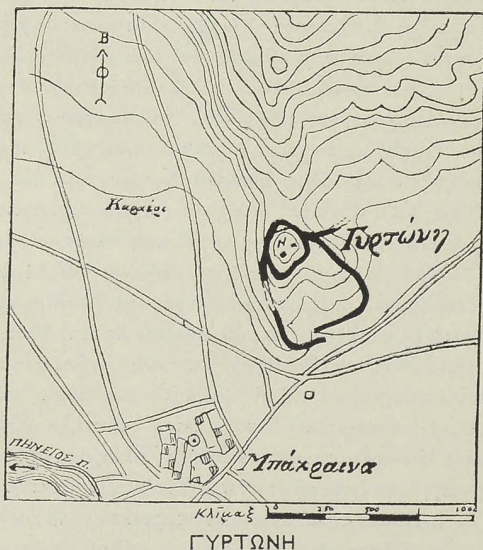
Τὰ τεῖχη αὐτῆς ὄντα ἐνιαχοῦ πολυγωνικοῦ ρυθμοῦ ἐποιήθησαν ἐκ μεγάλων πλακῶν καὶ οὐχὶ λίαν ἐπιμελῶς, καθ' ἃ τὰ τῶν προηγούμενων πόλεων, κατὰ τὸν ἀρχαϊκώτερον δὲ τρόπον, ἐντὸς τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος πιθανῶς· ἔχουσι δὲ πᾶχος δύο μέτρων· μία πύλη, ἴσως ἡ μόνη τῆς πόλεως, εἶναι ἐμφανῆς Νοτίως πρὸς τὴν πεδιάδα· εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς ἐνὸς σχεδὸν χιλιομέτρου ὑπάρχει κωνικός λόφος κρύπτων πιθανῶς τάφον μέγαν.

Οἱ λίθοι τῶν τειχῶν τῆς κάτω πόλεως καὶ αἱ ἔνδον αὐτῆς οἰκίαι, ὧν διακρίνονται ἐνιαχοῦ τὰ θεμέλια, ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ μετὰ τσαύτης ἐπιμελείας, ὥστε ἡ θέσις φαίνεται ὡς ἐπίτηδες καθαρισθεῖσα· ἐντεῦθεν βεβαίως ἐκομίσθησαν εἰς τὸ χωρίον καὶ αἱ πολλαχοῦ ἀνὰ τοὺς οἰκίσκους αὐτοῦ διακρινόμεναι μεγάλαι πλάκες, τὰ πολλὰ ἀρχιτεκτονικαὶ ἐξ οἰκοδομημάτων ἱστορικῶν Ἑλληνικῶν χρόνων· ἐπιγραφὴν τινα ἐμφανῆ ἐπὶ τινος αὐτῶν δὲν διεκρίναμεν, οὐδ' ἐν τινι περαιτέρω τουρκικῷ νεκροταφείῳ, ἔνθα φαίνονται δύο ἡυλακωμένοι κίονες.

Κάλλιον σφίζεται τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως, λίαν ἰσχυρὸν καὶ ἐξ ὀγκωδεστέρων λίθων πεποιημένον· χωρίζεται δ' αὕτη ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως δι' ἰσχυροῦ ἐπίσης τεῖχους, οὗ ἔνδον ἔχουσι βεβαίως συσσωρευθῆ πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως κατακυλισθέντα ἀρχαῖα· διότι ἕνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους πρὸς ταύτην μόνον τὴν διεύθυνσιν ἡδύναντο νὰ καταφέρονται.

Ἡ θεὰ τῆς πεδιάδος ἐκ τῆς ἀκροπόλεως εἶναι θαυμα-

στή· φαίνεται ὡς θάλασσα ἐκτεταμένη, ὡς ἐκ Θαυμακῶν· εἶναι δὲ τοσοῦτον εὐκρατον ἐνταῦθα τὸ κλίμα ἐξαιρετικῶς, ὥστε, καθ' ἃ λέγουσιν οἱ χωρικοί, οὐδέποτε πίπτει χιῶν ἐνταῦθα, καὶ ὅταν ἡ περαιτέρω πεδιάς τῆς Λαρίσης καλύπτηται ὑπὸ χιόνων, ἡ πίπτουσα δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ·

Εἰκ. 12. Πρόχειρον διάγραμμα τῆς πόλεως μετὰ τῶν πέριξ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάρτου τῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος.

διὰ τοῦτο μεταχειρίζονται σήμερον τὴν θέσιν ταύτην ὡς «χειμαδί», οὖσαν καὶ ἄλλως ὑπὲρνεμον ἐκ τοῦ Βορρᾶ καὶ ἔχουσιν ἐγγύτατα τὸν Πηνειόν· θὰ ἦτο δὲ ὁ τόπος οὗτος ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ εὐδαιμονέστατος τῆς Πελασγῳτίδος καὶ διὰ τὸ ἐκτάκτως εὐφορον καὶ διὰ τὴν ἡπιότητα καὶ

εὐκρασίαν· σήμερον ἡ ἔλλειψις δένδρων, καίτοι παράκειται ὁ Πηνειός, καθιστᾷ τὸν τόπον αὐχμηρὸν καὶ πνιγερὸν ἐν μέσῳ ἔτι Νοεμβρίῳ μηνί.

Ἐπὶ τοῦ ὑψίστου σημείου τῆς ἀκροπόλεως εἶδομεν οἰκοδόμημα ἀρχαῖον, τετράγωνον, μετὰ περιβόλου μακροῦ, εὕρομεν δὲ ἄνευ σκαφῆς ἤδη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τμήματα μαρμαρίνων στηλῶν ἐκ ψηφισμάτων καὶ ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν· ἐκ τούτου καὶ τῆς προλεχθείσης κλίσεως τοῦ ἐδάφους νομίζομεν ὅτι ἀνασκαφή τις ἐνταῦθα ἤθελεν ἀποδώσει πλεῖστα εὐρήματα, πλείονα τῶν ἐν Γόννοις καὶ Ὀμολίῳ· διότι οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι μεταγενέστερα ἔχνη, οὐδὲ νεωτέρα πόλεις ἐγγύς, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι τὸ ὑλικὸν δὲν ἀπεκομίσθη οὐδὲ διεπαράχθη, ἀλλ' εὐρίσκεται κατὰ χώραν.

Ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ περίφημος *Γυρτώνη*, θεωροῦμεν πιθανώτατον καὶ ἴσως θὰ ἀποδείξωμεν τοῦτο εὐθέως. Σημειωτέον ὅμως ὅτι περαιτέρω Βορειοδυτικῶς εἰς τοὺς πρόποδας ἐπίσης τῆς Καρακόπετρας, ἔνθα ὁ Πηνειὸς εἰσέρχεται εἰς τὴν ὀρεινὴν κοίτην, παρὰ τὸ νῦν χωρίον Σατόμπασι, λέγουσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι ὑπάρχει ὅμοιον Κάστρο, ὅπερ δυστυχῶς δὲν κατέστη δυνατόν ἐφέτος νὰ ἐπισκεφθῶμεν.

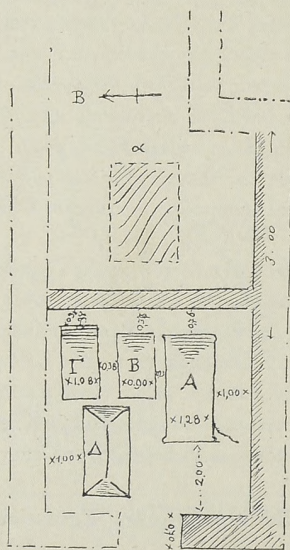
Γ) Ἐν Μητροπόλει Ἑσταιαῖος.

1) Τάφοι τετραγώνου τῆς Β'-Α' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τῆς Μητροπόλεως ἐγράψαμέν τινα ἐν ΠΑΕ 1909, 171 προκειμένου περὶ τετραγώνου τάφου πλουσιωτάτων καὶ λίαν σημαντικῶν κτερισμάτων, συληθέντος τὰ πολλὰ ὑπὸ χωρικῶν· ὁ τάφος οὗτος ἀποδίδεται ἐν εἰκ. 13 ὑπὸ τὸ στοιχεῖον α' νῦν οὐδὲν ἔχνος αὐτοῦ σφύζεται, ἀποκομισθέντων καὶ τῶν λίθων ἔτι αὐτοῦ ἀπάντων ἕνεκα τῆς ὑπαρ-

χούσης σπάνιος πετρῶν ἐν γένει ἀνά τὰ πλησίον χωρία.

Πέρυσιν εὔρον ἐγγὺς τοῦ α ἕτερον τάφον οἱ χωρικοί, ἐν ἀνέσκαψεν ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Καρδίτῃ Γυμνασίου Κ. Παππαδημητρίου· τὰ ἐξ αὐτοῦ εὐρήματα, μικρᾶς ὄντα σημασίας, μετεκομίσθησαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθη-

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

Εἰκ. 13. Συστὴς τετραγώνων τάφων τῆς Β'-Α' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

νῶν· δηλοῦται δ' ἐν τῷ παρακειμένῳ προχείρῳ διαγράμματι ἡμῶν ὁ τάφος οὗτος διὰ τοῦ στοιχείου Α· τὸ πῶμα αὐτοῦ ἔχει μῆκος 2.18, πάχ. 0.28.

Ἐφέτος ἀνεσκάψαμεν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης, ἥτις καλεῖται Καλαμιὰ, τρεῖς ἐτέρους τάφους· ἐν πρώτοις εὔρο-

μεν κατὰ τὴν σκαφὴν πλήθη κεράμων στέγης, ἀγγείων μαγειρικῆς χρήσεως, ἐτέρων λεπτοτέρας τέχνης καὶ σκύφων Μεγαρικῶν μετ' ἀναγλύφων κοσμημάτων καὶ παραστάσεων ἱκανῶς σημαντικῶν· μετ' οὐ πολὺ συνηντήσαμεν πηλόκτιστον τοῖχον ἐκ μικρῶν ποταμίων λίθων ἐπιμελῶς καὶ ἰσχυρῶς ἐκτισμένων ἐπὶ τινας δόμους, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν τοῦ ὕψους θὰ ἀπετελεῖτο ἐκ πλίνθων ὠμῶν, καθ' ἃ καὶ σήμερον κτίζουσιν ἐν τῷ χωρίῳ Παλαιοκάστρῳ καὶ τοῖς παρακειμένοις.

Οἱ τοῖχοι οὗτοι ἀπετέλουν τετράγωνον οἰκοδόμημα ἱκανῶς μέγα, ἔχον εἴσοδον ἐκ Δυσμῶν, ὡς δεικνύει ἡ εἰκ. 13, καὶ χωριζόμενον εἰς δωμάτια μὴ ἀνασκαφέντα· πλὴν τῶν ἀγγείων εὐρέθησαν καὶ τμήματα χαλκωμάτων, στλεγγίδων, ἐπιγεγραμμένων κεράμων καὶ τινα Θεσσαλικά νομίσματα τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ.

Ἡ σχέσις τοῦ οἰκοδομήματος τούτου πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ τάφους δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἀναμφισβητήτως· ἐπειδὴ οἱ τάφοι κεῖνται βαθέως, οἱ δὲ τοῖχοι οὐδαμοῦ ἤψαντο αὐτῶν, δύο ὑποθέσεις δύναται τις νὰ ποιήσῃ περὶ αὐτοῦ· ἢ ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο ἐποιήθη χάριν τῶν τάφων ὡς περιοχὴ αὐτῶν, ἢ ὅτι εἶναι αὐτοτελὲς καὶ ἄσχετον πρὸς τοὺς τάφους, ποιηθὲν ἀμπολλὰ ἔτη μετ' αὐτοὺς καὶ κατὰ σύμπτωσιν μηδαμοῦ ἀψάμενον αὐτῶν· οὕτως οἱ κτίσαντες αὐτὸ καὶ κατοικήσαντες ἐν αὐτῷ ἡγνόουν ὅλως ὅτι ὑπῆρχον ὑποκάτω τάφοι, μάλιστα πολύτιμα ἀντικείμενα περιέχοντες.

Ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη εἰκασία εἶναι ἡ μόνη πιθανή, δεικνύουσι τὰ εὐρεθέντα ἀγγεῖα χρήσεως, πάντα περὶ τοὺς τάφους καὶ ὑπὲρ αὐτοὺς εἰς μικρὸν βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους εὐρεθέντα, ἐν ᾧ οἱ τάφοι κεῖνται ἱκανῶς βαθύτερον αὐτῶν, ὠρισμένως 1 μέτρου περίπου.

Ὁ τάφος Β εὐρέθη ἔχων ἄνω ἐπὶ τοῦ πώματος χον-

δρὴν πλάκα πρὸς στερέωσιν· τὸ πῶμα ἐκ σκληροῦ ἄμμο-
λίθου ὑποκυάνου ἔχει μῆκ. 2.28, πάχ. 0.22· ἐποιήθη δ'
ἐκ σαρκοφάγου ἀπλῆς λίθου ἀμμώδους ὑποκυάνου, ἥτις
ἔχει ἔσωθεν μετρουμένη μῆκ. 1.87, πλάτ. 0.57, βάθος
0.45· τὸ πάχ. αὐτῆς εἶναι 0.12.

Ἐν αὐτῷ εἶχε ταφῇ εἷς νεκρός· εὐρήματα ἔσχομεν
δώδεκα χρυσᾷ ωραιότατα κομβία, μέγαν χρυσοῦν δακτύ-
λιον μετὰ λίθου ἐγγεγλυμμένου ἐντέχνως, στρογγύλον
ἔλασμα καὶ φυλλάρια χρυσᾷ, χρυσοῦν ἀποτύπωμα νομί-
σματος τῆς πρώτης Ῥωμαϊκῆς τριανδρίας πιθανῶς, ἀγ-
γεῖον λεπτὸν χαλκοῦν ἐφθαρμένον, τρία ἐργαλεῖα τορευ-
τικὰ σιδηρῶν καυλῶν μετὰ εἰλιγμάτων ὀστέινων καὶ τινα
πήλινα σωληνοειδῆ ἀβαφῇ ἀγγεῖα κοινοῦ τύπου.

Ὁ τάφος Γ ἔφερε πῶμα ἐξ ἄμμολίθου ἐπίσης, εἰλημ-
μένον ἐκ μεγάλου τινὸς οἰκοδομήματος· διότι εἶχε γει-
σοειδῇ εἰσοχὴν καὶ ἦτο ἐμφανῶς μέλος ἀρχιτεκτονικόν,
θραυσθὲν μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπίθεσιν· ἔφερε καὶ
σύμβολον διὰ τῆς σφύρας ὡς μέγα Γ· θὰ ἐλήφθη ἐξ ἀρ-
χαίου τινος οἰκοδομήματος.

Ἐκεῖτο δὲ ὁ νεκρὸς ἐν σαρκοφάγῳ ὁμοίᾳ τῇ προηγου-
μένῃ, ἥς τὸ μῆκ. 1.83, πλάτ. 0.82, πάχ. 0.13, βάθ.
0.52 καὶ μετὰ πολλῶν χωμάτων, ἐν οἷς θραύσματα ἀγ-
γείων μελανοβαφῶν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τὰ
ὅστ' αὐτοῦ εἶχον γίνεαι κόνις· φαίνεται ἀνήκων ἄωρῳ ἔτι
ἀνθρώπῳ. Μετ' αὐτοῦ εὐρέθησαν φυλλάριά τινα χρυσᾷ,
δακτύλιος καὶ πόρπη ἀργυρᾷ, σιδηροῦν τι ἀντικείμενον ὡς
μακρὰ λαβὴ καὶ ἀγγεῖον πήλινον σωληνοειδὲς τεθραυσμένον.

Πλουσιώτατος πάντων ὑπῆρξεν ὁ τάφος Δ, κείμενος
πάντων βαθύτατα· τὸ πῶμα αὐτοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου
ἐποιήθη κατὰ μίμησιν στέγης· τὰ ἔνδον ἀπετελεῖτο ἐκ
τεσσάρων ὀρθῶν μαρμαρίνων πλாகῶν βεβαθυσμένων κατὰ
τὰς ἀκμὰς ἐφ' ἱκανὸν καθέτως, ἵνα ἀρμόσωσι καλῶς ἀλ-

λήλαις· ὑποκάτω ἔφερε μεγάλην μαρμαρίνην πλάκα ὡς ὑπόστρωμα. Αἱ διαστάσεις τοῦ πώματος: τὸ μὲν μῆκος ἄγνωστον, διότι δὲν ἔβημεν κατ' αὐτὸ ὄλον, πλάτ. 0.98, πᾶχ. 0.23· τοῦ τάφου ἔνδον τὸ μῆκ. 2.05 (τὸ πῶμα ἄρα θά ἦτο μεῖζον κατὰ τι), τὸ πλάτ. 0.75, τὸ βάθ. 0.86.

Ἐν αὐτῷ ἦσαν τεθαμμένοι τρεῖς νεκροὶ μὴ καλυπτόμενοι ὑπὸ χωμάτων, ἀλλ' ὑπὸ πηλώδους χώματος ἐπὶ ὕψ. μόλις 0.03, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ἦτο κενός· τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἦτο στεγανῶς πεπωματωμένος οὕτως, ὥστε ἠμποδίζοντο τὰ ὕδατα νὰ εἰσέλθωσιν. Ὁ πρῶτος νεκρός, ὁ καὶ κύριος, τὸ πολὺ τοῦ τάφου κατέχων, ἔκειτο κανονικῶς, ἔχων τὴν κεφαλὴν πρὸς Ἀνατολάς· κατὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔκειντο ὡς ἐν σωρῷ οὐχὶ κανονικῶς οἱ λοιποὶ δύο ἔχοντες τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ Νοτιοανατολικά, τεθειμένοι ἄρα λοξῶς τὰ πολλὰ κατὰ τὸ πλάτος τοῦ τάφου· ἐκ τούτου καὶ τῶν ὁστῶν δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἢ ὅτι ἦσαν μικρόσωμοι, ἐν ᾧ ὁ κύριος νεκρὸς ἦτο σημαντικῶς ὑπέρτερος τοῦ κοινοῦ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἢ μᾶλλον ὅτι εἶχον ταφῇ ἤδη πρότερον καὶ τεθέντος ἐτέρου ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, τὰ ὁστὰ τῶν προϋπαρχόντων συλλεγέντα ἐτέθησαν εἰς τὸ ἄκρον.

Κτερίσματα τοῦ μὲν κυρίου νεκροῦ ἦσαν πέντε μακρὰ χρυσᾶ ἐλάσματα, τεσσαράκοντα καὶ δύο χρυσᾶ φύλλα, εἷς δακτύλιος χρυσοῦς ὠραιότατος μετὰ λίθου, ἐφ' οὗ ἐγγεγλυμμένος τεχνικώτατα ἵππος ἀπὸ ῥυτῆρος καλπάζων. Τῶν δὲ δύο ἐτέρων νεκρῶν ὑπῆρχον κτερίσματα τάδε: διακόσια τεσσαράκοντα ἐπτὰ φύλλα καὶ φυλλάρια χρυσᾶ, δύο χαλκᾶ ἀγγεῖα οὐχὶ μεγάλα, δύο ὑάλινα μεγάλα παραλληλεπιπέδου σχήματος, μία κλεῖς μεθ' ὧλων τῶν ἐξαρτημάτων, μία χαλκῇ σπλεγγίς, πῆλινον ἀγαλμάτιον καθημένου πιθήκου, κρίκοι καὶ ἡλοι μικροὶ χαλκοῖ καὶ σιδηροῖ πολυάριθμοι καὶ ὁστέινον κυκλωτερές ἐν εἴδει νομί-

σματος ἀντικείμενον μετ' ἐγγεγλυμμένης κεφαλῆς πωγωνοφόρου ἀνδρός.

Θεωροῦμεν πιθανὸν ἕνεκα τῶν εὐρημάτων ὅτι οἱ νεκροὶ εἶχον τετῇ ἐντὸς φερέτρου πολυτελῶς κεκοσμημένου διὰ τῶν χρυσῶν φύλλων καὶ ἐλασμάτων· οὕτω μόνον δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ ποικίλοι ἥλοι, ὧν οἱ μὲν ἐχρησίμευον πρὸς ἀρμογὴν τῶν ξύλων τοῦ φερέτρου, οἱ δὲ πρὸς καθήλωσιν τῶν κοσμημάτων αὐτοῦ, καθ' ἃ καὶ σήμερον ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τῶν Ἀθηναίων, πράττουσι.

Περὶ τοὺς τάφους τούτους ἐγγὺς δοκιμάσαντες πολυλαχοῦ δὲν εὑρομεν σημεῖα ἐτέρων· τὰ ἐκ τούτων ἀποτελέσματα σκοποῦμεν νὰ ἐκθέσωμεν εὐρύτερον μετ' εἰκόνων ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι.

2) Μέγας ναὸς ἐν τῇ πόλει.

Κατὰ τὸ πέρας τῆς ὄνω ἀνασκαφῆς τῶν τάφων ἐδοκιμάσαμεν περαιτέρω Βορείως ἐπὶ πεπλατυσμένου ὑψώματος τῆς πεδιάδος παρὰ τοὺς τελευταίους ἐπ' αὐτῆς οἰκίσκους τοῦ χωρίου· ἐκεῖ εὗρε πέρυσιν ὁ Εὐάγ. Κωτούλας χαλκὴν κεφαλὴν φυσικοῦ μεγέθους μετακομισθεῖσαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον· φαίνονται δὲ κατὰ τὰ ἐγγὺς τῶν πέριξ σπόνδυλοι μεγάλων δωρίων κίωνων πώρινοι καὶ ἕτερα ἀρχιτεκτονικά μέλη καὶ βάρη σημαντικοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, παρ' ὃ ἐποιήθη κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἢ πρώϊμον Χριστιανικὴν περίοδον ἕτερον ἐξ ὀπτοπλίνθων καὶ ἀσβέστου.

Ἡ θέσις αὕτη, ὡς διηγοῦνται οἱ χωρικοί, ἐχρησίμευσεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὡς μέγα λατομεῖον· ἐντεῦθεν ἐξήχθησαν πλεῖστοι σπόνδυλοι κίωνων καὶ ἄλλαι πλάκες, ὧν πολλαὶ ἐπιγεγραμμέναι, μετακομισθεῖσαι τὸ μὲν εἰς Καρδίτσαν, πρὸς ἰδρυσιν μάλιστα τῆς ἐκεῖ μεγάλης ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου, τὸ δὲ εἰς τὰ παρακείμενα

χωρία Τσαούση, Ρούσσου, Φράγκου πρὸς κτίσιν ἐκκλησιῶν καὶ οἰκιῶν, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Παλαιόκαστρον ἐννοεῖται διὰ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς· μόλις δ' ἀπὸ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἡμποδίσθη ὡπασδήποτε ἡ τοιαύτη βεβήλωσις.

Ἐνταῦθα εὗρομεν στερεοβάτην ἐκ μεγάλων τετραγώνων λίθων, ὃν ἀπεκαλύψαμεν μέχρι μήκους 9.54 προχωροῦντα ἔτι περαιτέρω· εὗρέθη καὶ ἡ γωνία αὐτοῦ διεσπασμένη καὶ ἐν ἀταξίᾳ· οὗτος κεῖται εἰς βάθ. ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους, τὰ δ' ἔσω αὐτοῦ ἔχουσιν ἐξορυχθῆ πολλοῦ. Ἐν τοῖς χώμασιν εὗρομεν νομίσματά τινα, λύχνους μετ' ἐμβλημάτων ἀναγλύφων, τμήματα σκύφων Μεγαρικῶν καὶ ἀγγείων μελανοβαφῶν τῆς Ε'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἀποκόμματα χαλκωμάτων κτλ..

Πιθανῶς ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς πολιούχου θεᾶς Καστνίας Ἀφροδίτης, φερομένης ἐπὶ νομισμάτων τῶν Μητροπολιτῶν, ἧς τὴν λατρείαν περιγράφουσιν ἱκανῶς ἀσυνήθη οἱ ἀρχαῖοι.

Τὰς δὲ ὑπαρχούσας τέως γνωστὰς ἀνὰ τὸ Παλαιόκαστρον ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλα ἀρχαῖα καὶ ἐτέρας νέας, μετεκομίσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου καὶ θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῇ γνωστῇ σειρᾷ τῶν ἡμετέρων ἀνεχδότων Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν.

3) Λογογραφικὰ τοπωνυμία.

Ἀξία σημειώσεως εἶναι τελετή τις τελουμένη ἐν Παλαιόκαστρῳ καὶ τοῖς περίξ χωρίοις τῆς πεδιάδος μόνον, διότι περαιτέρω ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν χωρίων εἶναι ἄγνωστος, καλουμένη τὰ *Ρογκάσια* (ὡς καλοῦνται τὰ *Κάλαντρα* κττ.). Τελεῖται δὲ ἀπὸ τῆς 4-6 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους ὑπὸ νέων ἀνδρῶν καὶ πραγματικὸν ἰδιαιτέρον σκοπὸν ἔχει τὴν ὑπ' αὐτῶν ὅψιν τῶν κορασίων ἐκάστου χωρίου πρὸς

ἐκλογὴν συζύγων μεταξύ αὐτῶν, ἀπαγομένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἵνα μάλιστα μὴ πληρώσωσιν οἱ σύζυγοι τῷ πατρὶ τῆς νύμφης τὴν ἐπιζομένην μόνον ἐν τοῖς χωρίοις τῆς πεδιάδος ἐπίσης χρηματικὴν ἀμοιβήν.

Οἱ νεανίαι ἐνδύονται δέρματα προβάτων καὶ αἰγῶν, φοροῦσιν Ἀθιγγανικά ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδύματα, προσθέτους γενειάδας καὶ προσωπίδας, ἐξαρθῶσι δὲ ἀφ' ἑαυτῶν κώδωνας πολλοὺς, παλαιὰ ὅπλα, ξίφη, μαχαίρας· εἰς τούτων στολιζέται ὡς νύμφη, ἕτερος ὡς γαμβρός, ἄλλος ὡς «ἀράρης», ὢν κατάφορτος κωδῶνων καὶ ὅπλων.

Οὕτως ἀποτελεῖται τὸ *Ρογκάτσι* καὶ μεταβαίνει εἰς τὰ πλησίον χωρία, ψάλλον ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἄσματα ἰδιαίτερα δι' ἕκαστον φύλον, ἡλικίαν, ἰδιότητα κτλ., π.χ. τῷ ἰδιοκτήτῃ τῆς οἰκίας:

ἀφέντη μου 'ς τὴν τάβλα σου χρυσὴ καντήλα φέγγει·
κι' ἀπὸ τὰ παραθύρια σου λάμπειν ὁ κόσμος ὅλος κτλ., ἢ
ἀφέντη μ' μὲ τὰ κόκκινα, πασσά μ' μὲ τὰ γαλάζια κτλ.

τῇ συζύγῳ αὐτοῦ ἢ ὑπάνδρῳ ἐν γένει:

κάθετ' ὁ ἀφ. ντης κάθεται μὲ τὴν κερά 'ς τὸ γόνα·
'ς τὰ γόνατα τὴν κράταε, 'ς τὰ μάτια τὴν τηράει·
— κερά μ' δὲν εἶσαι ῥοδινή, κερά μ' δὲν εἶσαι ἄσπρη κτλ.

πρὸς ἀνυπάνδρους κόρας:

ἐδῶ μαντήλια κρέμονται, ἐδῶ μαντήλια σειόνται·
ἐδῶ 'χουν νὰ κόρη ξανθὴ καὶ θεὸ νὰ τὴν παντρεύουν·
τὴν εἶδ' ὁ γυιὸς τοῦ Βασιλιά, τὴν εἶδ' ὁ γυιὸς τοῦ Ῥήγα·
τὴν εἶδαν τρεῖς ἄρχοντόπουλλα 'πὸ μέσ' ἀπὸ τὴν Πόλι κτλ.

εἰς παιδιά μικρά:

ἕνα μικρὸ μικρούτσικο, σπυρὶ μάργαριτάρι κτλ.

Ἐπίσης ὑπάρχουσιν ἰδιαιτέρα ἄσματα πρὸς γέροντας, γραίας, ἐν τῇ ξένῃ μένοντας κττ..

Ὅσακις συναντηθῶσι δύο Ῥογκάτσια τὸ θεωροῦν ἑαυτοῖς ἰσχυρότερον προεκβάλλει τὸν Ἀράπη καὶ τὸν γαμβρόν, οἵτινες ἐξάγοντες διασταυροῦσι τὰς σπάθας αὐτῶν, ὑφ' ἧς ὀφείλει νὰ διέλθῃ ἀνὰ ἕκαστον μέλος τὸ ἕτερον Ῥογκάτσι· ἂν δὲν δεχθῇ, ἀντιμάχεται καὶ ἐντεθεὶν προκύπτει πεισματώδης ἀγὼν κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τῶν χειρῶν καὶ ξύλων, κατόπιν δὲ διὰ τῶν ὅπλων, ἕως οὗ ἢ διαλυθῶσι φονευόμενων τινῶν, ἢ ὑποχωρήσῃ τὸ ἕτερον.

Θέσεις δὲ καλοῦνται ἐν Παλαιοκάστρῳ καὶ τοῖς πέριξ αὐτοῦ ἐξῆς: ἡ Γαύρια, ποτάμιον μέγα τοῦ χωρίου τούτου ῥέον διὰ τοῦ χωρίου Πετσαρῆ καὶ χυνόμενον εἰς τὴν Βασιλιάκα, ὃ ἐστὶν ἕτερον ποτάμιον ἐκ Παπαράντζας προερχόμενον· Κούτρα, ἔνθα ἡ ὑψηλοτέρα ἀκρόπολις τῆς Μητροπόλεως, Σκιά, Φτέματα, Ῥάχι, Κουτσούφλιανη, ἔς τὰς Γαυρῶνες, Καστρόλογγο, Καπριάνη, Παλιάμπελα, Τρόχαλο, Τσαπόγα, Πόρτα, Κυπριώτη, ἔς τὴν Γαυρῶνα, ἔς τὴν Πάσχα, Κλῆμα, Ῥαζοπούλα, Κολοκθιά, Ῥάζια, Μαυρόες, Χιλιαδοῦ, ἔς τοῦ Καρούτη, Βουργάρα, ἔς τὴν Λέβινη, ἔς τὴν Ξίνα, Βαρκά-Βρύσι, Κιούγγι, Ξηροπόταμο, Βαζούρια, Λαπαρδᾶς (ποταμός).

Παρὰ τὸ χωρίον Πορτίτσα καλεῖται σπηλαιὸν τι ἐπὶ τοῦ ὄρους Βομπρότρυπα, ἔνθα λέγεται ὅτι ὑπάρχει Κάστρο, λεγόμενον Στεφάνι ἐκ τῆς στρογγυλότητος· ἐνταῦθα οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ μετακομίζουσι τὰ ἄρρωστα (βομπιόρ' κα κοινῶς) βρέφη καὶ διαβιβάζοντες ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον ἀνοιγματοῦ σπηλαίου ἀφίνουσι νὰ πέσωσι τὰ ἐνδύματα αὐτῶν καὶ ἐκ τούτου νομίζουσιν ὅτι σφύζονται ἀπὸ τῆς ἀσθενείας γινόμενα ὑγιᾶ.

ΙΑ') Ἐν Κιλελέρ τῆς Λαρίσης.

Ἰχνη ἀρχαίας πόλεως (τοῦ Ἀρμενίου;).

Τὸ χωρίον Κιλελέρ κεῖται ἀριστερὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκ Γκερλί εἰς Λάρισαν εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας σχεδὸν ὥρας ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου στάσεως· ὑπέρκειται δὲ τοῦ χωρίου μέγας νεολιθικὸς συνοικισμὸς, ἐφ' οὗ τζαμίον ἐν ἐρειπίοις πλὴν τοῦ μιναρέ, πεποιημένον ἐκ πλακῶν ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, ἰδίως δ' ἐκ τάφων ἱστορικῆς περιόδου.

Μεταξὺ τῆς στάσεως καὶ τοῦ χωρίου ἐν θέσει Κούμνια εὔρε χωρικὸς καλλιεργῶν ἐν ἀγγεῖον πλήρης ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, Λυσιμάχου κττ., ὧν πολλὰ κατασχεθέντα παρεδόθησαν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

Αἰτήσει τῶν ιδιοκτητῶν ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα ἐπὶ μικροῦ ἐπάρματος τῆς πεδιάδος, εὔρομεν θραύσματα ἀγγείων τῆς Ε'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἴσως ἐκ μεγάλων πλημμυρῶν παρασυρθέντα, διότι οὐδαμοῦ διακρίνονται Ἰχνη οἰκοδομημάτων ἀρχαίων ἢ ἄρα δὲν ὑπῆρχον, ἢ ἦσαν πάντα πλινθόκτιστα· μετ' αὐτῶν εὔρέθησαν καὶ ἐγχρωμα νεολιθικὰ ἀγγεῖα κοινοῦ τύπου ὅμοια τοῖς ἐν Διμηνίῳ.

Περαιτέρω τοῦ χωρίου πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν Κυνὸς Κεφαλῶν ὑπάρχει βουνὸς Ντάς-Τεπέ καλούμενος, ἔνθα εἶδομεν λαξευτοὺς ἐπὶ τοῦ βράχου τάφους, πάλαι ἡνεωγμένους. Παρ' αὐτὸν καὶ τὸ χωρίον Ἀλίτσι ὑπάρχει ἐκκλησία, ἔνθα κιονόκρανον βυζαντιανὸν παλαιότερας καὶ ἐγγὺς ὕψωμα χωματῶδες, ἴσως πολυάνδριον.

Λέγεται δ' ὅτι ὑψηλότερον κατὰ τὰ μέσα τοῦ ὄρους

ἐν θέσει Βυθὸς ὑπάρχει Παλαιόκαστρον τετειχισμένον διὰ μεγάλων λίθων οὐχὶ ἐπιμελοῦς λαξεύσεως· ὄντως δὲ μακρόθεν φαίνεται μέγα ἐπίπεδον ὕψωμα ὡς ἀκρόπολις ἱστορικῶν χρόνων καὶ πιθανῶς ὑπάρχει ἐνταῦθα πολίχνη τις ἀρχαία, ἴσως τὸ Ἀρμένιον τῆς ἱστορικῆς περιόδου, ὡς ἤδη ἠγάσαμεν ἐν ΠΑΕ 1910, 232. Περαιτέρω Βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν Κραννῶνα διακρίνεται ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους ἕτερον μέγα Παλαιόκαστρον.

ΙΒ') Ἐν Δολοπία.

1) Ἀρχαῖαι πόλεις ἀπὸ Καΐτης εἰς Σμόκοβον.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐν ὥρᾳ λίαν ἀκαταλλήλῃ διετάχθημεν νὰ μεταβῶμεν εἰς Δρανίσταν Δολόπων, χωρίον κείμενον ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ δασωδεστάτου καὶ μεγαλοπρεποῦς ὄρους Ἰτάμου, τελευταίου Νοτίου τμήματος τῆς Πίνδου.

Μία ὁδὸς πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἐκ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Καΐτης· τοῦ χωρίου τούτου ὑπέρκειται ὑψηλὸν βουνόν, ἐφ' οὗ τείχῃ ἀρχαίας πόλεως· ἡ ἀκρόπολις ἔχουσα ἱκανὴν ἐπίχωσιν διατηρεῖ πιθανῶς σημαντικὰ ἀναθήματα, ὡς ἡ τῶν Γόννων καὶ αἱ ὅμοιαι· λέγεται ὅτι σφύζονται πολὺ καλῶς τὰ τείχῃ ὡς καὶ πύλη· ἐκ τοῦ χωρίου ἀπεστείλαμεν εἰς Βόλον ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον πλάκα, ἐφ' ἧς τῶν πλευρῶν ὑπάρχουσιν ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί, οὐχὶ ὀρθῶς ἐν τισὶν ἐκδοθεῖσαι ἐν IG IX² 228.

Ἅτερον σημαντικὸν φρούριον λέγεται ὅτι ὑπάρχει παρὰ τὸ χωρίον Πάπα σφύζομενον ἐν καλῇ καταστάσει· ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως αὐτοῦ, ἐνθα ὑπάρχει «πέτακας», ἧτοι σωρὸς λίθων, λέγουσιν οἱ ποιμένες ὅτι εἶδον πολλὰς λευκὰς πλάκας πλήρεις γραμμάτων· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶναι δύο Κάστρα ἐκεῖ, χωριζόμενα διὰ ρεύματος· ὑπάρχει δὲ καὶ

σπήλαιον «πού το φιλογοῦνε», ἥτοι διαφρημίζουσιν ὡς σημαντικὸν οἱ περίοικοι.

Τρίτον Παλαιόκαστρον ἐπὶ τοῦ Ἰτάμου εἶναι τὸ τῆς Δρανίστης, περὶ οὗ ἐν τοῖς κάτω σημειωτέον ὅτι ἐκ Καίτης ἄγει ἀτραπὸς διὰ τοῦ δάσους ἐπὶ πολλὰς ὥρας εἰς Δρανίσταν, καθ' ἣν ἀτραπὸν παρατηρήσαμεν πολλαχοῦ ἔχνη ἀρχαίας ὁδοῦ.

Τέταρτον Δολοπικὸν φρούριον, Παλιόκαστρο καλούμενον, κεῖται μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Δρανίστης ἐπὶ ὑψηλοῦ δασώδους βουνοῦ μεταξὺ τῶν ρευμάτων Κόχλα καὶ Γκελάνιτη· σφίζεται ἐν ἀρίστη καταστάσει καὶ εἶναι πολυγωνικόν, ὡς τὰ πλεῖστα τῆς Δολοπίας· λέγεται ὅτι ἔχει δύο πύλας μετὰ κλιμάκων λιθίνων καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς σωρὸν πλακῶν ἐξ ἐρειπίων ναοῦ πιθανῶς.

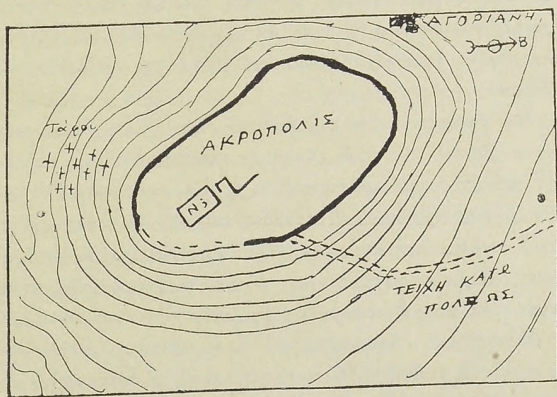
Πέμπτον Κάστρον λέγεται ὅτι ὑπάρχει ὑπὲρ τὸν Σμόκοβον καὶ ἕκτον οὐχὶ λίαν μακρὰν παρὰ τὸ χωρίον Θραψίμι. Ἐβδόμον μνημονεύουσιν ἐν θέσει Κυδωνιά μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Παλιογιαννιτισσοῦς· Τοῦτο λέγουσιν ὅτι εἶναι μέγα καὶ ἔχει κτισθῇ διὰ μεγάλων πολυγωνικῶν λίθων.

Ὁγδοὸν ἀναφέρουσι τὸ λεγόμενον Κάστρο ἡμίσειαν ὥραν ὑπὲρ τὸ χωρίον Βαρμπόπι ἐν θέσει Ἀϊλιᾶς· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μέγας θολωτὸς τάφος, ἔνθα οἱ ποιμένες συλλέγουσιν ὕδωρ· οὕτω βεβαίουσι τὰ περὶ τοῦ τάφου ἐκεῖ οἱ ἰδόντες τὸν ἐν Δρανίστῃ.

Περαιτέρω δέκατον φρούριον ἀναφέρουσι τὸ τῆς Πεντίνας, τὸ Βορειότατον βεβαίως τῆς Δολοπίας· εἰς τὸ τέρμα δὲ Νοτίως παρὰ τὴν πεδιάδα τῶν Θαυμακῶν ἀναφέρεται ἐνδέκατον τὸ τῆς Ἄνω Ἀγόριανης, ἔνθα λέγουσιν ὅτι ὑπάρχουσι τάφοι λαξευτοὶ ἐπὶ τῶν βράχων, καὶ δωδέκατον τὸ τῆς Κάτω Ἀγόριανης, ὅπερ διακρίνεται ἤδη ἀπὸ

τῆς Φαρσαλίας πεδιάδος· πρόχειρον διάγραμμα αὐτοῦ βλ. ἐν εἰκ. 14.

Τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως ταύτης δὲν διετηρήθησαν πανταχοῦ ἐν καλῇ καταστάσει, κρημνισθέντα ἐσχάτως ὑπὸ τῶν ἐργολάβων κατὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Διεθνoῦς σιδηροδρόμου· ἔχουσι πάχ. τριῶν μέτρων καὶ ὕψος ἐνιαχοῦ δύο· σύγκεινται ἐκ μεγάλων πολυγωνικῶν λίθων ἐπιμελῶς ἐφηρμοσμένων. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, μικρὰν ἐχούσης

ΑΓΟΡΙΑΝΗ ΔΟΛΟΠΩΝ

Εἰκ. 14. Περίβολος πολυγωνικῶν τειχῶν ἀρχαίας πόλεως.

ἐπίχωσιν, διακρίνεται τὸ κτίσμα Ν ἴσως ναός, ἢ ἀνάκτορον, ἕτερόν τι δὲ παρ' αὐτὸ ἐντὸς τῶν πρίνων· κάτω αὐτῆς Νοτιοανατολικῶς εὗρέθησαν τάφοι κεραμοστεγεῖς· ἐντεῦθεν μετεκομίσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου τμῆμα ἀναγλύφου στήλης καλῆς τέχνης καὶ λαμπρῶν χρόνων μετὰ μεγάλῃς ἐνσφραγίστου κεραμίδος τάφου.

Ἐκ δὲ τῆς κάτω πόλεως, ἐκτεινομένης πρὸς τὴν πε-

διάδα ἐπὶ τοῦ νῦν χωρίου, ὀλίγα ἔχνη τειχῶν ἰσοδομικῶν μᾶλλον ἐκ λίθων μικρῶν διακρίνονται· ἐν οἰκίᾳ Ν. Χαμπίπη ὑπάρχει στήλη ἐπιτύμβιος μετ' ἀνθεμίου ἀμελῶς γλυπτοῦ καὶ ἐπιγραφῆς «Εὐτροφίῳ Ἀρίστωνος | ἥρως χρηστὲ | χαῖρε», ἑτέρα λήγουσα εἰς λεῖον γραπτὸν ποτε ἀνθέμιον μετ' ἔχνων ἐπιγραφῆς. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ Ζωῆς Οἰκονόμου ὑπάρχει μικρὰ στήλη μετ' ἐπιγραφῆς «Λυσιμάχα Εὐδιότου» καὶ ἑτέρα μετ' αἰτώματος καὶ ἐπιγραφῆς «Ξενόφιλος Σφακιῶνος». Λέγεται ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπιγεγραμμένοι λίθοι ὑπάρχουσιν ἀνὰ τὸ χωρίον καὶ τοὺς ἀγρούς, ἀλλ' ἡμεῖς ἐλλείψει χρόνου καὶ ἕνεκα τοῦ χειμῶνος δὲν εἶδομεν αὐτούς.

Τὰ φρούρια ταῦτα τῆς Δολοπίας καὶ ἄλλα ἴσως ὑπάρχοντα δέονται, ὡς εἶναι εὐνόητον, μακρᾶς ἐρεύνης καὶ θὰ ἦτο τοῦ κόπου τὰ μάλιστα ἀξία ἢ διὰ σκαφικῶν ἀποπειρῶν ἔρευνα αὐτῶν, ἵνα προσδιορισθῶσιν αἱ ἀγνοούμεναι ὅλως πόλεις καὶ πολίχναι τῆς ἀξιοσπουδάστου ταύτης ὀρεινῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας· δι' αὐτῶν θὰ διαφωτισθῇ σπουδαίως ἡ ἐπιστήμη, ὡς εἶναι φανερὸν ἐκ τῶν προειρημένων.

Θέσεις ἀπὸ Ἀγόριανης εἰς Σκάρμυτσαν, Δομοκὸν καὶ τὰ πέριξ μέχρι Φαρσάλου λέγονται αἱ ἐξῆς: Κάστρο (ἀκρόπολις Φαρσάλου), Σοῦρλα, Γυφτόβρυσι, Καράπλα¹⁾, Κριντήρι, Ἀμπέλια, Ἀλογοπάτι, Βρυσιά, Συκιά, Μπογάζι, Τραγάνες, Παπακώστα-Πηγάδι, Κεραμαργεῖο, Ντουλάπια,

¹⁾ Τὰς ἐπὶ βράχων τοῦ ὄρους τούτου ἐπιγραφάς, περὶ ὧν ἐγράψαμεν ἐν ΠΑΕ 1910, 182 ἀντέγραψεν ἐν ἐκτύποις τῇ ἡμετέρᾳ ὑποδείξει μεταδᾶς ἐπὶ τύπου ὁ Fr. Stählin, ἵνα μελετήσῃ καὶ μετὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἔκδοσιν προσθήσῃ τὰς ἑαυτοῦ γνώμας. Ἐπίσης ἔλαβεν ἔκτυπον τοῦ πάλαί γνωστοῦ μοι ψηφίσματος τῶν Θαυμακῶν, τοῦ ἐντοιχισθέντος ἐν τῷ νέῳ κλισίῳ τῆς πλατείας Δομοκοῦ, ὅπερ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον δέν μοι ἐπέτρεψε νὰ ἀποκομίσω δι' ἀποσχίσεως τῶν περιττῶν (διότι εἶναι μέγας ὀγκώλιθος δυσμετακόμιστος), προτιμήσαν τὴν φθορὰν τοῦ ὅλου τῆς ἀπορρίψεως τοῦ ἀχρήστου μέρους. Καὶ τὸ ψηφισμα τοῦτο θέλω ἐκδώσει προσεχῶς ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀνεκδότοις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς.

Γουρνόρεμα, Βαλόρεμα, Βασιλότρυπα, Κρεβδάτι, Κου-
κουδάγια, Τραγοβούνι, Γρίβα, Πάτωμα, Κασσιδιάρης,
Καρλιντζή, Ρέμα-Κανάλια, Χόγλια, Καζάνια, Τσικου-
ραλᾶ, Γκίβλι, Κομμένο-Τζαμί· ἢ Κακκάρα, Κριτήρια,
Καλιακόθρος, Ψηλόραχες, Ντάπιες, Νυφίτσα.

Σημειωτέον ὅτι ἡ τελευταία θέσις ἔσχε τὴν ἐπωνυμίαν
ἐκ μύθου προσομοίου τῷ τῆς Νιόβης· πρῶτον νομίζουσιν
ὅτι ὁ βράχος Νυφίτσα ὁμοιάζει πρὸς σῶμα νεαρᾶς γυναι-
κός· μετεμορφώθη δὲ κόρη τις, ἥτις ὑπανδρευομένη ἐζή-
τησε καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἅπασαν τὴν περιου-
σίαν καὶ τὰ οἰκιακὰ σκεύη· τελευταῖον δ' ἐζήτησε καὶ
τὴν μόνην ἐναπομείναςαν τῇ γραίᾳ μητρὶ «κλῶσσα μὲ
τὰ πουλλιά», ἐξ οὗ ἀγανακτήσασα κατηράσθη αὐτὴν ἡ
μήτηρ καὶ ἀπελιθώθη οὕτω.

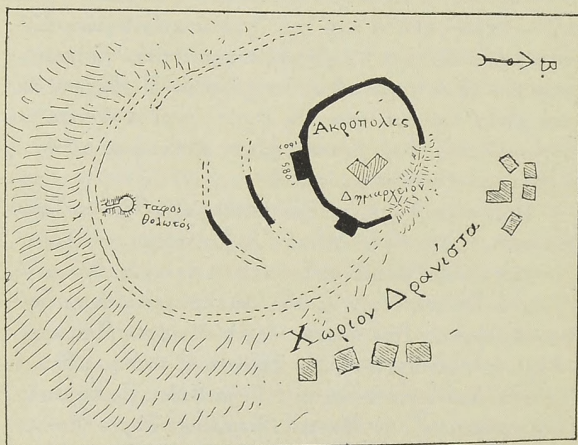
Περαιτέρω Ντάπιες, Ἀμιλιανός, Ἀγιά Τριάδα, Τρανὸ
Κοτρώνι, Ἀϊλιᾶδες, Μάτι, Ἀρβανιτόρεμα, Γόλιανες,
Ἀσπρόχωμα, Γραμμένες-Στέρνες, Λιθαδάγια, Κυδωνιά,
Ποτάμι, Παππαπέτρου, ἔς τοὺς Ἀμπλαῖοι, Καζάνια, Χού-
σου-Κοτρώνι, Τσιάπουρνα, ἔς τὸ Μπούρι, Μπιρμπίλη
Ῥάχι, ἔς τοὺς Βέντζους, Δύο Ῥέματα, ἔς τὸ Φόρος, Βλαχο-
κάλυθα, Κουδουνιστὸ-Πηγάδι, Ῥήγα-Βρύσι, Παλιάμπελα,
Ταμπακόρεμα, Ἀγᾶ-Μαντρί, Κομμένη-Ῥάχι, Μαντζο-
χώρι, Ἀληάγα-Βρύσι, Μίσιαγα, Ἰσιώματα, Κοττᾶ-Βρύσι,
Λουρίδες, Βαθρέματα, Ξηρόκαμπος, Ἀλατόγεια, Ξηρό-
γουρνα, Καραντζόραχες, Μαγούλα, Βρύσι-Βάτο, Λεβεν-
τούρα, Στενά-Λιθάρια· Μύλια, Παλιοκκλήσι, Κουτσο-
πλάτανος· καλεῖται καὶ εἶδος ὄφeos «ἐλαφιᾶς» ἐνταῦθα
καὶ τὸ βραδύνω λέγεται «μοργαρίζω».

2) Πόλις ἀρχαία καὶ μέγας θολωτὸς τάφος ἐν Δρανίστῃ.

Εὐθὺς ὑπὲρ τὸ προειρημένον χωρίον Δρανίστα ὑπάρ-

χουσιν ἐν σχεδὸν καλῇ καταστάσει τείχη πολυγωνικά ἐκ μεγάλων λίθων, λίαν ἐπιμελῶς ἡρμωσμένων, ὧν εὐδιάκριτα σφύζονται τὰ τῆς ἀκροπόλεως μετὰ πολὺ μεγάλων πύργων, καὶ ὑπ' αὐτὴν Νοτίως τριῶν περιβόλων τῆς κάτω πόλεως· τούτων βλ. τὸ ἡμέτερον πρόχειρον διάγραμμα ἐν εἰκ. 15.

Ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν καὶ εὐθὺς ὑπὲρ διάζωμα, τῆς

ΔΡΑΝΙΣΤΑ ΔΟΛΟΠΩΝ

Εἰκ. 15. Πολυγωνικά τείχη καὶ τάφος θολωτός ἀρχαίας πόλεως.

ποτὲ κάτω πόλεως πιθανῶς, ἀνεσκάψαμεν θολωτὸν τάφον, οὗ ὁ δρόμος ἦτο ἐστεγασμένος διὰ μεγάλων πλακῶν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐπὶ μῆκος 3 μέτρων ὁ δρόμος εἶναι εὐρύτερος ὥς ἔχων πλάτ. 1.21, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν μῆκος 5.60 εἶναι στενότερος ὥς ἔχων πλάτ. 0.62 καὶ συγχλίνων τὰ ἄνω· οἱ τοῖχοι ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν πλα-

κοιδῶν λίθων, οὓς μόνον εἰς τὸ ποτάμιον Κόκλα εὐρίσκουσιν· ἔχει δὲ ὕψ. ὁ δρόμος 1.40-1.60.

Ἐντὸς δὲν ὑπῆρχε θύρα οὐδὲ παραστάδες, ἀλλ' ἀπλῶς ἐποιήθη ἀνοιγμα πλάτ. 0.78 ὡς ἐν τῷ τάφῳ Καπακλί καὶ τοῖς ὁμοίοις· εἶχε δὲ βυσθῇ διὰ μεγάλων καὶ μικρῶν λίθων ἢ θύρα αὐτή.

Ἡ θόλος εἶχε πρὸ αἰῶνων καταπέσει· ἐσώθη νῦν ἐπὶ ὕψ. 3.50· ἔχει δὲ ἔνδον διάμετρον κατωτάτῳ 4.70. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν τριάκοντα καὶ εἰς νεκροὶ καέντες ἐπὶ τόπου ἀναμφιβόλως, καὶ μάλιστα πρὸ τῆς κτίσεως τῆς θόλου· διότι τινὲς λίθοι αὐτῆς κατωτάτῳ ἐσχέπαζον ὅστ' ἀνθρώπινα· εὐρέθησαν καὶ τινα ὅστ' ἀτάκτως καὶ κτερίσματα ὁμοίως ἐν τῷ δρόμῳ· θὰ διεπέρασαν ἐκεῖθεν, ὅτε κατέπεσεν ἡ θόλος, παρασυρόμενα ὑπὸ εἰσρεόντων ὕδατων.

Ὑπῆρχον δ' ἐν τῇ θόλῳ καὶ δύο βόθροι, ὡς ἐν Λέστιανῃ καὶ Σέσκληφ (βλ. ἄνω σελ. 293. 296 κέ.) πλήρεις ὁσῶν ἀνθρωπίνων· ὅστ' ἑζῶν καὶ πτηνῶν εὐρέθησαν ἱκανὰ καὶ μετὰ τῶν νεκρῶν ἐκ συγκαέντων αὐτοῖς ζῶν καὶ ὑψηλότερον ἐν τοῖς ἄνω χώμασιν· ἀλλὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἦσαν βεβαίως ξένα καὶ ἄσχετα πρὸς τὸν τάφον, συμπεσόντα ἐκ τῶν ἄνω μετὰ κεραμίδων κττ. κατὰ τὴν πτωσιν τοῦ ἄνω τῆς θόλου.

Τὰ ἐν τῷ τάφῳ κτερίσματα ἦσαν ποικίλα καὶ ἱκανῶς πλούσια, ἰδίως σφραγιδολίθοι μετ' ἐγγλύφων παραστάσεων, θῆκαι ὁστέιναι μετὰ κοσμημάτων ἐγγεγλυμμένων κττ.· ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἀγγείων δηλοῦται ὅτι ὁ τάφος ἐποιήθη κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον, περὶ τὸ 800 π. Χρ. στρογγύλως εἰπεῖν· ἐπειδὴ προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ τάφου τούτου ἀλλαχοῦ διὰ μακρῶν, ἀρκούμεθα ἐν τῷ παρόντι τοῖς προειρημένοις.

3) Δημώδεις γενεαλογίαι καὶ τοπωνυμῖαι.

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ χωρικοὶ τῆς Δρανίστης γενεαλογοῦσι τὸ χωρίον αὐτῶν, λέγοντες ὅτι ἔκτισεν αὐτὸ ὁ βασιλεὺς Δράνος· ἦτο δὲ γενναῖος βασιλεὺς οὗτος καὶ φιλόπολις, ἀποζῶν μετὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ τὰ πολλὰ ἐκ ληστειῶν· διότι λέγουσι τάδε περὶ αὐτοῦ: «ὁ Δράνος ἐπῆε κι' ἔκοψε κοπάδια 'ς τὰ Φέρσαλα κι' ὁ βασιλιᾶς ἀπὸ τὰ Φέρσαλα ἐκίνησε στρατὸ νὰ ῥθῃ νὰ χαλάσῃ τὸ Δράνο· μὰ κάποιος τοῦ ᾗδωκε χαμπέρι τοῦ Δράνου ἀπὸ τοὺν κάμπου κι' ἐπίασε ὁ Δράνος μέρος ὁποῦ 'ναι πέρασμα κι' ἐκάναν μάχην· κι' ἐσκοτώσανε ὁ Δράνος τοὺς Φερσαλινούς κι' ἀπὸν τότες λέουνται Φερσαλομνήματα»· ἡ θέσις αὕτη μνημονεύεται παρὰ τοὺς τελευταίους πρόποδας τοῦ Ἰτάμου· μέχρι αὐτῆς ἦσαν τὰ *Γραμμένα*, ἦτοι τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων ὑποταχθέντα καὶ καταγραφέντα πρὸς πληρωμὴν φόρων χωρία· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τὸ ὄρος ἦσαν τὰ *Ἀγραφα*· εἶδομεν δὲ τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ φαίνεται ὄντως πλήρης μικρῶν τάφων.

Πρὸς τοῦτοις διηγοῦνται οἱ χωρικοὶ ὅτι εἰς παλαιότερους χρόνους κατῴκουν ἐκεῖ οἱ *Λήνηδες* (ὁ Λήνης) ἄνδρες ἰσχυροί, μεγαλόσωμοι, γυμνοὶ τὰ πολλὰ καὶ φιλάνθρωποι· οὗτοι φαίνονται ἐνίοτε καὶ σήμερον εἰς τινας ἀνὰ τὸ δάσος· διότι γέροντά τινα Δρανιστιώτην «ἰδρωμένον κι' ἀποσταμένον μὲ τὸ ἐννὶ 'ς τὸν ὦμο τὸν ἀπάντησ' ἕνας Λήνης καὶ τοῦ λέει: γιατί' εἶς' ἔτσι ἀποσταμένος; ἀπ' τ' ἀλέτρι ποῦ 'ναι βαρύ, τοῦ λέει· καὶ τὸ πῆρ' ὁ Λήνης καὶ τοῦ λέει: αὐτὸ 'ναι βάρύ; καὶ τὸ 'κλασε (=ἔθραυσε) μὲ τὰ χέρι' ἀπάνου 'ς τὸ γόνα του».

Θέσεις δὲ ἀνὰ τὴν Δρανίσταν καὶ τὰ περίξ ἀναφέρουσι τὰς ἐξῆς: Καστρί, ἔνθα ἡ προειρημένη ἀκρόπολις, 'ς τὴν Ἀμα-

γρίδα, Μουστερῇ, ἔς τοῦ Κόκλα, ἔς τὸν Γκελανίτη· τὰ τέσσαρα ταῦτα εἶναι μεγάλα ρεύματα ἐκ Δρανίστης μέχρι Παλαιοκάστρου, οὗ ἐγγὺς ὑπῆρχέ ποτε χωρίον Νιοχώρι· Ἀθινασίς, Ἀτλιᾶς, Ἀναθεμάτισμα, Τραπεζίτσα, Παλιοχώρι, Πετρωτά, Σκιά, ἔς τοῦμ Πέτσα, Κουτσαγγέλη, Σουρδιά, Γραμμένο, Μελίσι, Πεντεμύλοι, Καλόγρια, Δυο-Γκορτσές, Βελίχ'-Βαρχὸ (Βελίκου), Μπαξιά-Βρύσι, ἔνθα εἶναι «ἄμπλας», ἥτοι ὁπῇ εὐρεῖα ἄκτιστος, ἐξ ἧς ἐξέρχεται ὕδωρ, Καταλκαγιᾶ, Μτσάρα, Κρεμαστό, Κρύα-Βρύσι, Πλάκα, ἔς τὸ Χοντροπλοῦμ, ἔς τὸ Σόινο, Ροῖδο, Πλατάνια, Πλατανόρεμα, Ξηροβούνι, Σαπόβρυσι, Αὐγό, Ντιληκώστεινας, Λιθάδια, Κεραμίδι, Μασλί, Παλιομανάστηρο, Γιοφύρι, ἔς τ' Ἀμπελορίτη, ἔς τὰ Δύρμα, Μακρυράχι, Τρέπιο-Λιθάρι, ἔς τὴ Μέγκα, Μέγα Λιθάδι, Γιωργιοῦ Βρύσι, Ζουγκλαίικο, Παλιόδεντρο, Καλύβια, Λουτσαίικο, Μνήματα. Σημειωτέον πρὸς τοῦτοις ὅτι ὁ λίψ ἐν Δρανίστῃ ὀνομάζεται *Μέγας* καὶ εἶναι ὀριμύτατος τὸν χειμῶνα.

Ἐπίσης δεικνύουσιν οἱ χωρικοὶ καὶ ἐξαίρετον ἀερόλιθον, διατηρούμενον νῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς· ἔπесе παρὰ τὴν ἐκεῖ πηγὴν τὴν μεσημβρίαν τῆς 6 Αὐγούστου 1873· ἔχει μέγεθος δίσκου παλαιστρικοῦ καὶ σχῆμα προσόμοιον ἀκανόνιστον, εἶναι βαρύτατος, μελανόχρους καὶ φέρει ἰνώδη κανονικὰ διαχωρίσματα ἀποτελοῦντα τετραγωνίδια, ἔτι δὲ βαθύσματα μικρὰ κωνικά, ὡς διὰ δακτύλων πεποιημένα.

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου κατεγράψαμεν τὰ ἀρχαῖα τοῦ προσωρινοῦ *Μουσείου Λαρίσης* ὄντα 620· μετέβημεν δὲ καὶ εἰς *Λαμίαν*, ἔνθα εὐρέθησαν ἵχνη τοῦ τείχους τῆς κάτω πόλεως καὶ πύργος ἐξ ἐρυθρῶν κροκιλοπαγῶν κυβολίθων μεταξὺ τῶν ὁδῶν Καρπενησίου, Γκότλανδ καὶ Ἑσπλιν. Ἐν τῷ γυμνασίῳ διατηροῦνται ἄνευ οὐδε-

μιάς προσοχῆς, πατούμενα τὰ πολλὰ ὑπὸ τῶν μαθητῶν, τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα: 1) μαρμαρίνη σαρκοφάγος μετ' ἀναγλύφων Ἑρώτων καὶ ἀνθοδεσμῶν· 2) στήλη ἐπιτύμβιος «Φίλων Φίλωνος»· 3) τμῆμα βάρου χαλκοῦ ἀνδριάντος μετ' ἰχνῶν ἐπιγραφῆς· 4) στήλη ἐπιτύμβιος «...οδάμου»· 5) πρὸ τῆς ἐξωθύρας κεχωσμένον καὶ φθειρόμενον βᾶθρον τι ἀρχαῖον.

Ἐν Βόλῳ, 1912.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΝΑΞΩΙ

Μεταβάντες κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον εἰς Νάξον, ἐπελήφθημεν ἀποκλειστικῶς ἀπαραιτήτων συμπληρωτικῶν ἐργασιῶν τῶν ἐκεῖ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη γενομένων δι' ἡμῶν ἀνασκάφῶν.

Α'. Ἐκαλύψαμεν τοὺς τάφους, ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμὸν, τοῦ κατὰ τὴν θέσιν «Φυρρόγαις» προμυκηναϊκοῦ νεκροταφείου, κινδυνεύοντος ἄλλως νὰ καταστραφῇ.

Β'. Ἐσχεδιογράφησαμεν τὴν κατὰ τὴν θέσιν «Πολίχιν» μικρὰν προϊστορικὴν ἀκρόπολιν, ἧς τὴν ἀνασκαφὴν ἐπερατώσαμεν τὸ προπαραλθὸν ἔτος.

Γ'. Ἐξησφαλίσαμεν διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῶν θηλέων, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ τῆς Νάξου καὶ ἐτοποθετήσαμεν ἐν δυσὶν ἀρμαρίοις, δαπάνῃ τῆς Ἑταιρείας πρότερον κατασκευασθεῖσι, τὰ πῆλινα εὐρήματα τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ προμυκηναϊκοῦ νεκροταφείου *Ἀφεντικῶν*, παρὰ τὸ χωρίον Σαγγρί, τῶν ὀλίγων μαρμαρίνων εὐρημάτων ὄντων κατατεθειμένων ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν.

ΚΛΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευεργέται τῆς Ἑταιρείας.	Σελ. 3
Διοικητικὸν Συμβούλιον.	» 5
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι.	» 7
Τακτικοὶ Ἑταῖροι.	» 9
Γενικὸς Ἱσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1911.	» 15
Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων χρήσεως 1911.	» 16
Ἀναλυτικὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων » »	» 18
» » ἐξόδων » »	» 21
Κίνησις τοῦ Ταμείου κατὰ τὸ ἔτος 1911.	» 37
Ἀνάλυσις τῆς μερίδος «Ἑσοδα καὶ Ἑξοδα»	» 38
Γενικὸς Ἱσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1911.	» 40
Γενικὴ ληψοδοσία τοῦ ἔτους 1911.	» 42
Ἀνάλυσις τῶν γενικῶν λογαριασμῶν.	» 44
Πίναξ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας.	» 47
Ἐκθεσίς τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας.	» 51— 63
Συνελεύσεις τῶν Ἑταίρων. Ἐκλογὴ νέου Δ. Συμβουλίου. . .	» 64
Ἐκθεσίς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας.	» 66
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.	» 70
Κατάστασις τῆς βιβλιοθήκης.	» 80
Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας.	» 95
Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀθόλῃσι παρὰ τὸν Ἀγ. Δανιήλ.	» 53— 97
» » ἐν ὁδῷ Θερμοπυλῶν	» 53—105
» » οἰκοπέδου Παπαδοπούλου	» 53—105
» » Στοᾶς	» 53—106
» » Πνυχὸς	» 51—106
» Ἀναδύσου.	» 54—110
» Τάφων ἐν Βοιωτίᾳ	» 54—132—
» τοῦ Ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου ἐν Θήβαις	» 55—143
» Θεσπικοῦ πολυανδρίου.	» 56—153
» Ἑρετρίας.	» 56
» Κερκύρας.	» 60—164
» ἐν Φωκίδι.	» 57—205 —
» παρὰ τὴν Χαλκίδα	» 56—236
» Θισάας.	» 59—243 —
» ἐν τῇ ἐν Πάτραις πλατείᾳ τῶν ὑψηλῶν ἁλωνίων .	» 60—244
» Κυπαρισσίας.	» 59—247
» Κυνουρίας.	» 59—253
» Θεσσαλίας	» 58—280
Ἑργασίαι ἐν Νάξῳ.	» 358